

L
13

30

Baltijas Westnescha

diwdesmitpeezu gadu jubilejai

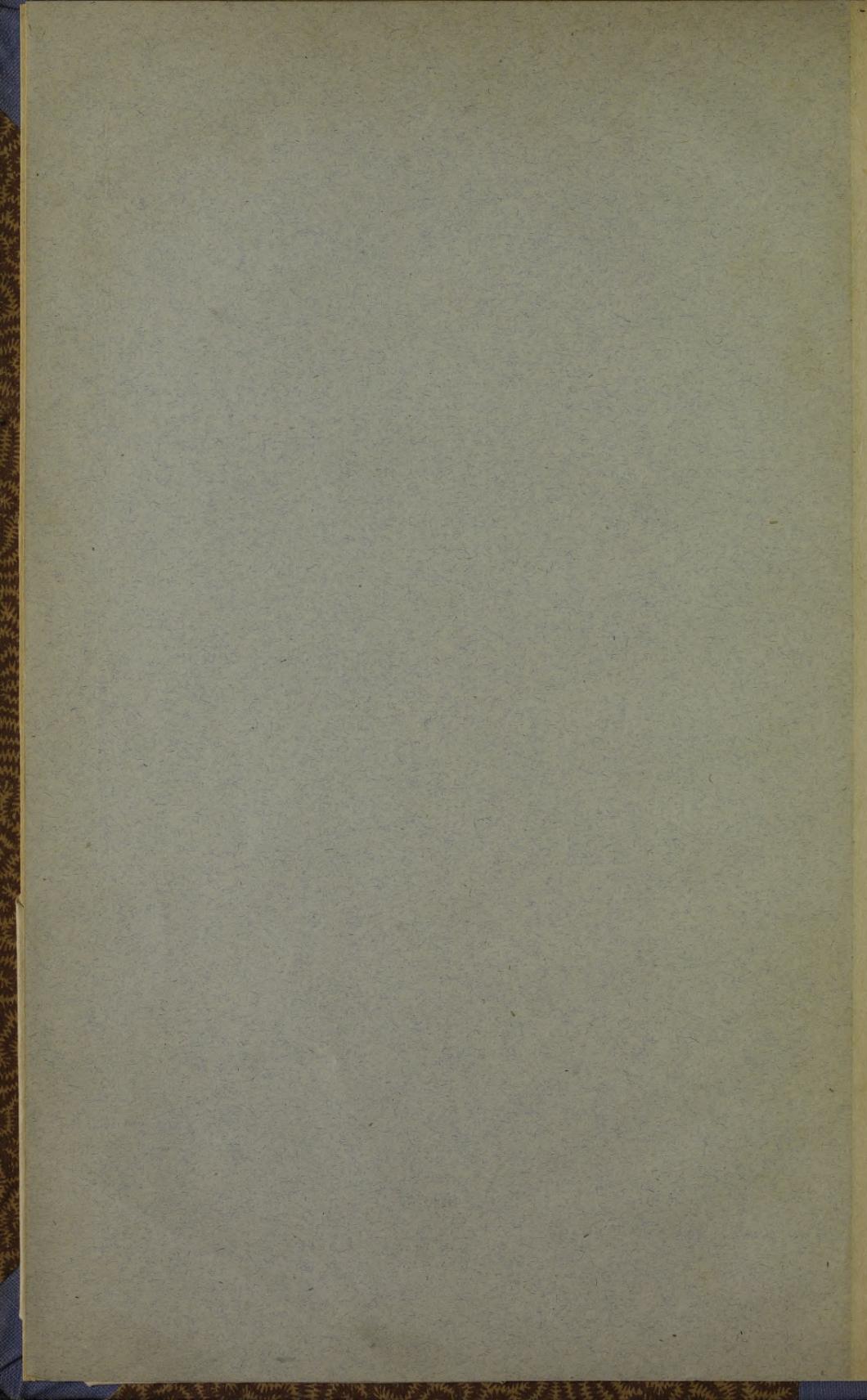
par peemingu.

Izdota no

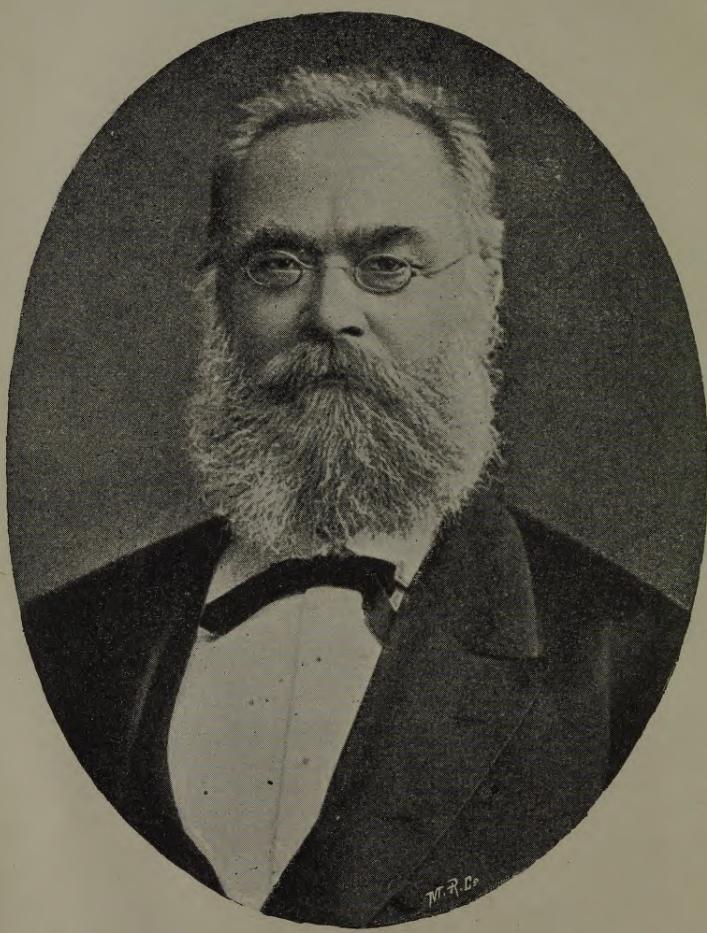
Baltijas Westnescha administracijas.

Rigā, 1893. gadā.

Drukata B. Dihrika un beedru grahmatu drukatāwā,
Rigā, Todelebena bulvarī Nr. 2.

Bernhards Jahnis Dihrikis.

Richards Thomsons.

Krogsemis-Auseklis.

Jekabs Pilsatneeks.

Andrejs Dihrikis.

Laubes Indrikis.

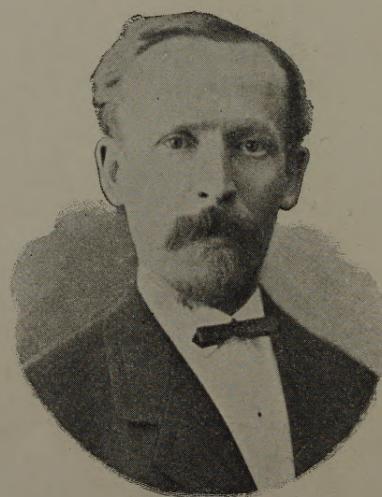
Woldemars Eliass.

Jahnis Ilsters.

Augests Spunde.

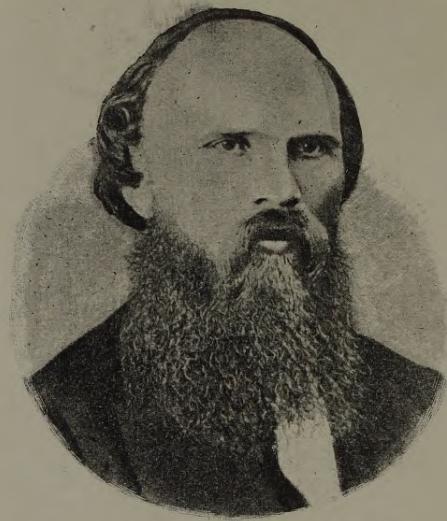
Pahwuls Plaweneeks.

Andrejs Schlesipsch.

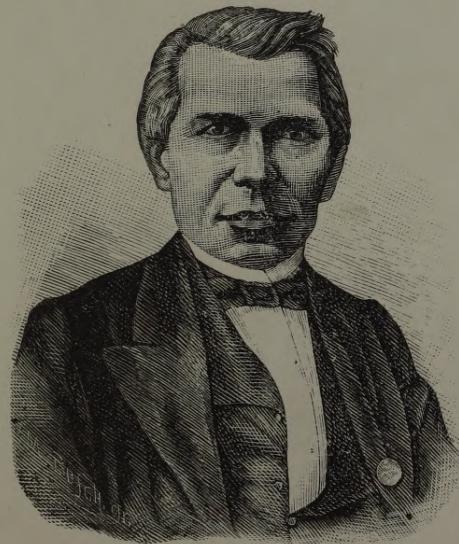
Kronwalds Attis.

Kristjahnis Kalnipsch.

Kristjahnis Waldemars.

Kaspars Ernsts Beesbardi.

Weberu Sanderis.

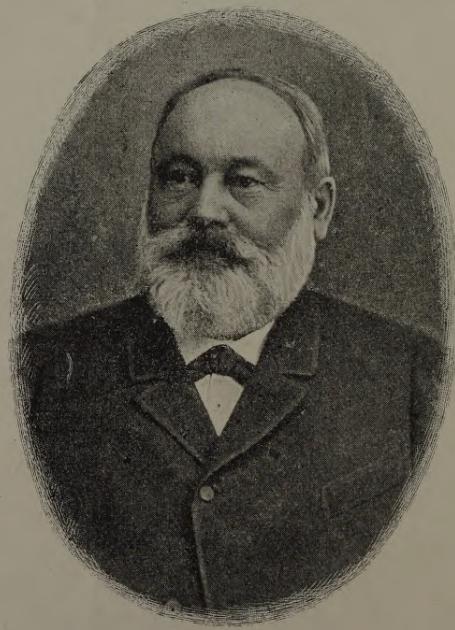
Frizis Brihwsemneeks.

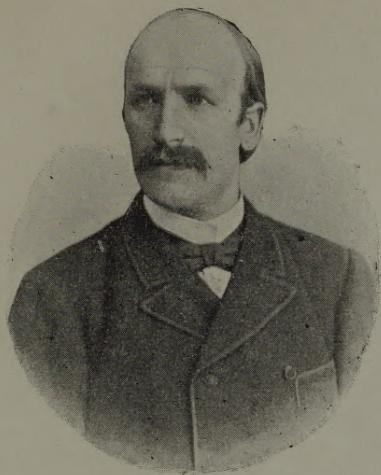

Mikelis Klussinsch.

Sariņu Kahrlis.

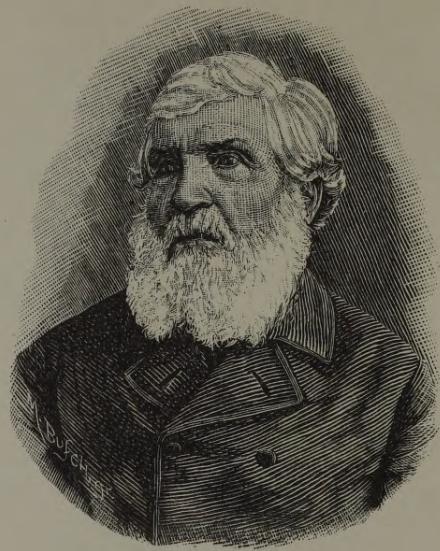
Kundsinu Kahrlis.

Jahnis Klawiñsch-Gedautis.

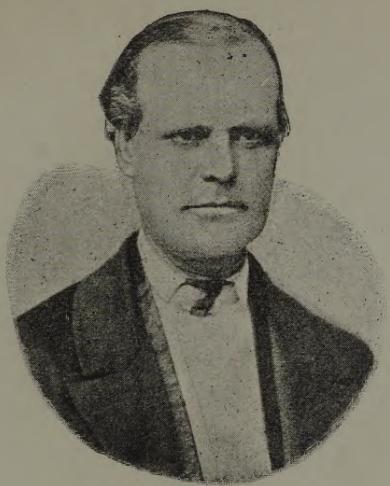

Dünsbergu Ernsts.

Kristjahnis Dünsbergis.

Friedrichs Mahlbergs.

Andrejs Pumpurs.

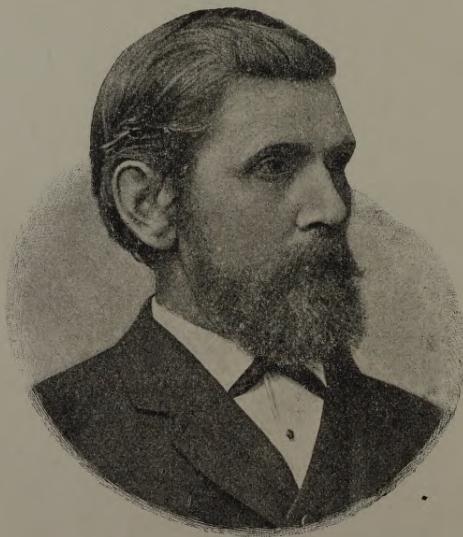

LATVIA'S LIBRARIES

Jakobs Lautenbachs-Juhsmiñsch.

Lappas Mahrtipsch.

Edwarts Skujeneeks.

Peteris Behrsinsch.

Heinrichs Allunans.

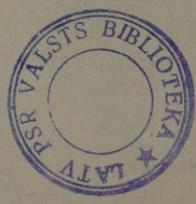
Adolfs Allunans.

Kaschoku Dahwis.

Mag. Eugens Semmers.

Kaudsites Matiss.

Jehkabs Winklers.

Peteris Gutmanis.

Dr. Arturs Dihrikis.

Julijjs Wihstutzs-Agineeks.

Toms Gailits-Gaidulis.

Jahnis Dihrikis.

Puripu Klaws.

Jahnis Kalnipsch.

Augsts Reinholds Kruhms.

Skrusischu Mikus.

Ludwigs Greens.

Bideru Juris (Bebris).

Teodors Hahns.

Apsischu Jehkabs (Jahnis Jaunsemis).

Kristaps Schuberts.

Latvian State Library

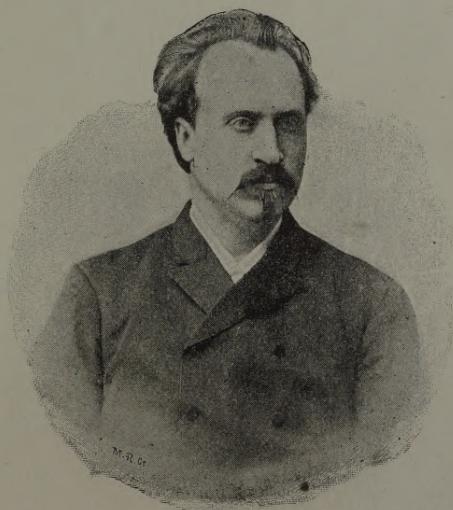
Wihlips Schwede.

Kahrlis Graudinsch.

Jehkabs Drawneeks.

Jurjanu Andrejs.

Latvian National Library

Latvian National Library

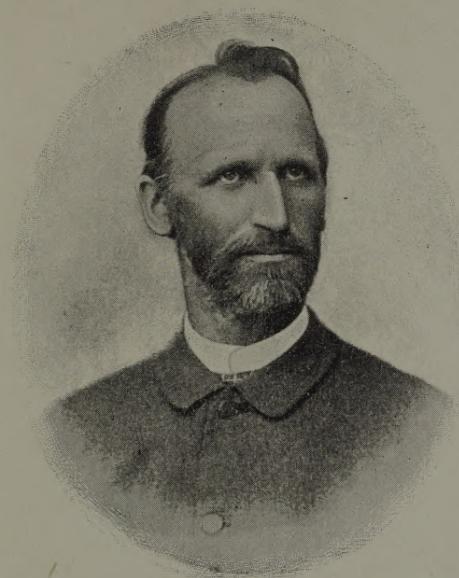

Juris Kalninsch.

Andrejs Jankaus.

Reinis Kaudsits.

Peteris Silipsch.

1812

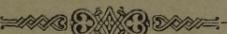
L 13

Baltijas Westneschā dīmdesmitpeazu gadsu jubilejai par peemianu.

Sīdota

no

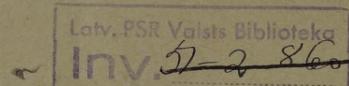
Baltijas Westneschā administrācijas.

Rīga, 1893. gadā.

Drukata B. Dihrika un beedru grahmatu drukatavā,
Rīga, Tadelebena bulwari Nr. 2.

ПРОВЕРЕНО
1949 г.

Inv. 572860

0303038560

60

56

Дозволено цензурою. Рига, 13-го Октября 1893. г.

Gewadam.

Dseenai tuwojotees, kad „Baltijas Wehstnefis“ kopſch
25 gadeem uſtahka fawu gaitu pa Latvju ſemes falneem un lejam,
wina tagadejais waditajs un iſdeweji fahka prahtot, ka gan wiſzeenigaki ſchaj eewehrojamai deenai zelt redſamu peemixas ſihmi. Prahtojot weenojas iſdot grahmatu, kurā uſnemami „Baltijas Wehſtnefha“ ee-
wehrojamako lihdsſtrahdneku dſihwes aprakſti un gihmetnes. Tahdai grahmatai, ta bija zerams, wajadſeja buht wifeem zeen. laſitajeem un laſitajam jo tihkamai ſwehtku dahwanai: labprahrt jau wehlamees ee-
paſihtees ar teem mihleem zilwekeem, kuri, ſeedodami fawu laiku un
fawus gara ſpehkus, mums ſagahdā patihkamus, jaufus, ihkus bri-
ſhus, kurds ſpodrinam un ſpirdinam prahtu un ſirdi; ſhee mihlee zilweki mums jo mihlaki un godajamaki, kad wini, ka „Baltijas Wehſtnefha“ lihdsſtrahdneku leela dala, ir ari turklaht pirmee un
diſchakee zenforai Latweefchu tautas wiſpahrigā gara dſihwē. — Leh-
lojot muhſu garigo darbīneku dſihwes gaitas, newilus notehlojas ari laikmets, kurā tee dſimufchi, auguſchi, ſtrahdajufchi un zihniujſchees. Tahdā fahrtā muhſu ſwehtku dahwana ir it eewehrojamā kulturwehſtūrigā darbs par pehdejeem gadu deſmiteem Latweefchu tautas dſihwē...

Domatajs laſitajs labprahrt ſapratis, ka tahds darbs naw gluſchi weegli darinams, ka tas praſa ne ween kreetnu darba ſpehju, bet ari ilgaku laiku un ruhpigas ſtudijas. Grahmatas fastahditajam un redaktoram nu jaatſhitas, ka wixam ticklab minetās ihpaſchibas, ka ari laika (nepilni trihs mehnefchi) naw bijis tajā mehrā, kahds buhtu wehlejams, lai ſwarigais darbs paweiktos uſ wiſam puſem jo pilnigs, bes truhkumeem un kluhdām. Tomehr wiſch ar labako gribu un ruhpibu ſeelizis flaht wiſus fawus ſpehkus, lai ſwehtku dahwana iſtehlotos pehz eefpehjas ſwehtkeem zeenigā weidā. Tapat ari grahmas iſdeweja, „Baltijas Wehſtnefha“ administrācija, naw taupijuſti ne pu-
les, ne iſdewumus, lai grahmatas ahrejais iſſkats buhtu jo peederigā eekſhejam ſaturam*).

Tā tad ar mihlu prahtu un ſirdi paſneegta ſwehtku dahwana lai atjauno un ſiſprina ari no fawas puſes jaufas faites, kuras lihds ſchim paſtahwefchias „Baltijas Wehſtnefha“ waditaju, lihdsſtrahdneku un laſitaju ſtarpa! Wiſi mehſ eſam lihdsſtrahdneki lee-
la ja tautas druwā, kurā muhſu darbiba buhs jo ſelmičaka un ſwehtigaka, ja muhs weenos uſtizibas, fawſtarpigas zeenibas un mih-
leſtibas faites. Palikſim tad — ar Deewa, wiſu liktena Lehmeja pa-
lihdsſibu — joprojam zeefchi weenoti, lai kopā nopeetni zenſtumees pehz wiſa, ka ſlabas un jaufas un kreetns, lai kopā fargatum un pazeltum to, kas mums wifeem dahrgs un ſwehts, Latwju tautas garigo un laizigo labkla hibū!

Nigā, 1893. gada oktobri.

Purinu Klawas.

*) „B. W.“ administrācijas nodoms gan bija, ſchini grahmatai ari eeweetot plaſchaku pahrifatū par „Baltijas Wehſtnefha“ darbību pagahjuſchōs 25 gaddos, tafhju telpas truhkuma un iſha laika dehl nodoms bija jaatleek. Echo pahrifatū, pee kura ſtrahdā muhſu god. tauteitis Mikelis Kluffinsch, zeen. laſitaji dabuhs uſ jaunu gadu ſewiſchķa grahmatai ka premiju.

Satura rāhditajs.

Ahrgals, A.	144	Kaudsits, R.	133
Allunans, Ad.	129	Klawinisch, J.	104
Allunans, H.	128	Kluffiaisch, M.	95
Allunans, Jur.	26	Krogsemis, M.	55
Bebbris-Biders	156	Kronwalds, A.	31
Beeßardis, K.	20	Kruhns, Aug.	146
Behrisch, R.	163	Krumbergs, P.	148
Behrisch-Rudfritis	127	Kundfisch, R.	102
Bergis, J.	152	Lappa, M.	121
Biggis, Kr.	160	Laffis, P.	158
Blaumanis, R.	154	Laube, J.	73
Brihwesemneeks, Fr.	94	Lautenbachs, J.	124
Bullis, J.	79	Leepinsch-Austrinisch	157
Butuls, A.	151	Mahlbergis, Fr.	112
Dambitis, P.	163	Müllers, A.	98
Deglaws, A.	160	Pilhatneeks, J.	61
Dihrikis, Andr.	63	Blaweneeks, P.	65
Dihrikis, Art.	120	Portz, R.	160
Dihrikis, B.	1	Bumpurs, A.	113
Dihrikis, J.	139	Burinich, Al.	139
Drawneeks, J.	141	Rabants, J.	157
Dünsbergis, C.	109	Schleinisch, A.	67
Dünsbergis, Kr.	110	Schuberts, Kr.	156
Elijs, W.	84	Schwede, W.	148
Ejenbergis, J.	81	Semitis, J.	84
Gailitis-Gaidulis	131	Semmers, G.	106
Graindinch, A.	149	Silnisch-Bangputis	148
Greens, L.	162	Silnisch, P.	135
Gutmanis, P.	117	Skujeneeks, Ed.	126
Hahns, Th.	162	Skrujitis, M.	161
Jankaus, A.	137	Spunde, A.	72
Jaunsemis-Alpitis	154	Timms, R.	147
Jilsters, J.	69	Tomhous, R.	52
Jurjans, Andr.	143	Waldemars, Kr.	13
Kalninch, Jahn.	144	Webers, S.	88
Kalninch, Jur.	136	Weinbergs, Fr.	86
Kalninch, Kr.	47	Wibstuzs, J.	130
Karkluwalts, Fr.	152	Wildaus, J.	85
Kaschovs, D.	105	Winklers, J.	115
Kaudsits, M.	114		

Bernhardi Jahnis Dihrikis,

Baltijas Wehstnescha pirmais redaktors.

Newar jau buht mans noluhrs, te tehlot plaschi un pilnigi ta Latwoju vihra dīshwes gaitu, kurech ar pilnu teesibu peelihdsinats muhsu dīmtenes krahschnakajam, stiprakam folam osolam, kura dīshwe bijusi tik wiſai nopeetnu un geuhu, tik wiſai kreetnu, fekmigu un svehtigu darbu pilna. Tahda vihra dīshwes gaita naw tehlojama nedaudsds wahrdōs, nedz ari wiia darbu fwaſs un nosihme un wiia nopolni Latwoju tautas druwā jau tagad, tik ihsu laiku pebz wiia nahwes, pilnam apfverami. Schis godam darinamais darbs jaatstahj wehlakam laikam, kurech allach deenās bijis un buhs ſpehjigaks, taifnigaks un objektivals vihra darbu un nopolnu apfwehrejs un atſinejs . . . Tagad japeeteek ar ihsu, nepilnigu dīshwes tehlojumu, kurā redjami dahrgā nelaika galwenakas teizamās vihra ihpaschibas.

Bernhardi Jahnis Dihrikis peedīma 11. janvarī 1831. gadā Vidsemē, Čhrglu draudse, Wehjawas Leelajā krogū, kā wezakais behrns Jahnim Dihrikim (dī. 13. janv. 1805) un wiia laulatai draudsenei Annai Grünberg (dī. 24. jul. 1811. g.). Dihriku ziltis zehlufes is Saufnejas Kaugureem (tagad Kaugerti), kureus ta atſtahjusi ap to laiku, kad Sakschi uſſpehra gaifā Kofnefes pili (1701. g.)*. Jahnis Dihrikis nepilnu gadu pebz dehla dīmſchanas aifgahja uſ Kurſemi, kur wiſch Wez-Sehrpils tuwumā uſnehma uſ nomu Jeklabstates „instanz-ſekretāra jeb Siftērā muischiņu“. Pbz kahdeem gadeem Jahnis Dihrikis atgreesās uſ Widsemi atpakaļ, kur wiſch apmetās uſ dīshwi Bersones Grawenōs. No tureenes wiſch tad ari faru garā ſchirgto, pebz iſglijtibas ſlabpſtoſcho dehlu noraidija uſ Jeklabstates aprinka ſkolu, kura jau toreis un wehl dauds gadus wehlak nodereja leelam ſkaitam Latwoju dehlu par gaifmas awotu. Tos laikus aprinkſkolas iſglijtiba bija deesgan reta; kas to bija baudijis, bija jau dauds ko panahzis. Tatschu jaunā Dihrika zenschanas pebz iſglijtibas ar to neapmeerinajās, wiia energiskais prahis tihkoja pebz wairak, un tā jauneklis augusta ſahkumā 1848. gadā zeribu pilnā joſa faru ne paſrpilno zela ſomixu un dewās uſ Turjewas „pi rmo ſkolota ju ſe mina ru“ (dibinatu 1828. gadā), kurā Bernhardu Jahnī Dihriki uſnehma kā 92. audsekni, ſkaitot

*) Pebz B. Dihrika paſčha uſſiņmejuemeem ſewiſčkā redakzīlaſ grahmatā, kura nolema „B. B.“ lihdsſtrahdneeku biografiķam ſinām, bet kura — Deewam ſchel — paſlitusi īoti nepilnīga.

no schas skolas dibinaſchanas*). Nobeidſis 1850. gada junija mehnēſi ſcho mahzibas eestahdi ar wiſlabakām felnem, Dihrikis zeeſchi apnehmās eeguhto iſglihtibu wehl jo wairak paplaſchinat un padſtilnat. Schajā noluſkā jaunais zenfonis tajā paſchā gadā dewās uſ Sw. Peterburgas p a i d a g o g i f k o w i r s - i n ſ i t u t u, kurā wiſch 1852. gadā ar teizamām felnem nobeidsa kurſu.

Tā Bernhardis Dihrikis nu bija ſafneedſis ſawu pirmo zela mehrki; wiſch bija pamatu liziſ ſawai iſglihtibai, ſaweem paſaules uſſlateem un ſawam karakrami. Dauds gruhtibu, dauds daschadu ſchlehrſku wiſnam pee tam bija jaپahrwar. Tehwos nebijs ne kahds bagatneeks, ne kahds turigais; bes tam Deewos bija wiſna laulibas dſihwi ſwehtijis ar prahwu pulzīnu behrnu, pa wiſam 11, 5 dehleem un 6 meitām. Tahdā kahrtā wezakajam dehlam bija pa leelakai dalaſ paſcham par fewi jagahdā. Tatschu jaunā zenfonā ſtingrajs prahts ne azumirkli nenogura, ne azumirkli neſchaubijas ſawās zeribās. Daschlahrt, tuwaku draugu pulzīnā, nelaikis labpraht fo paſtahſtiſa par ſcheem ſaweem mahzibas un jaunibas gadeem. Tomehr ſchis atminas nebijs jauktas ne ar kahdu euhltumu, wiſas pahrwaretās gruhtibas bija kā apfegtas ar zehlu jautribu. Jautriba tatschu ari bija weena no wiſna bagatas dabas eewehrojamām ihpafchibām; ta wiſnam weeglaki un ſekmigaki lahwa pahrzeest un pahrwaret leelakas gruhtibas ir wehlakōs wihra gadōs. Schis teizamās dabas ihpafchibas wiſch, kā leekas, bija mantojis no ſaweem wezakeem. No wiſna tehwa mehs ſinam, kā wiſch bijis ſotī zentigs un ſtrahdigis wihrs, nopeetnas, ſtingras un iſtūrigas dabas. Zehlees no Odseenas Dihriku mahjām, wiſch bija iſmahzijees kaleda amata. Kā dſelsiſ ſem wiſna ahmura wajadjeja peenemt ſinamu weidu, tā wiſch dſihwē ari raudſiſa ſawu liſteni lozit pehz ſawa ſtingra prohta. Tahdā kahrtā wiſch ari allash parahdas nelokams, daschlahrt pat ſkarbs un ſtuhrgalwigs. Likai kahdu puſgadu ſabijis ſkolā, wiſch wehlak bija ee-mahzijees it weifli wahzifft runat un rakkſit. Sefchdeſmitajōs gadōs mehs wiſau redsam Laudonas Odseenā par kaledu, krodsineku un pagasta ſtribheri weenā personā. Kā wehlakā Latweefchu awiſchneezibas godā zehlaju tehwam iħſti peederejās, Zahnis Dihrikis bijis wiſai leels awiſchu zeenitajis, kureſh ar leelako intereſi ſekojis paſaules notikumeem, politikas gaitai. No nelaika zenfonā mahtes mums ſinams, kā wiſna bijiſi jautras, peemihligas dabas; behrnu ſtingraju pahrmaħzifchanu wiſna allash attaħju īst tehwa zeetalai rokai**). — Kas nu nelaiki Latweefchu awiſchneezibas godā zehlaju un wiſpahrigas tautas attiħſibas weizinatju tuwaf paſiniſ, wareſ apleezinat, kā ſchis wezako dabas ihpafchibas bija deħla itin kā ſakaufetas un tihkami iſlihdsinatas. Tahdā kahrtā Bernhardis Dihrikis wareja ſawā ſiač fazit — liħdsigi Wahzu dſejneeku diſħajam wiſfajtim, Wolfgangam Getem —:

„Vom Vater hab ich die Statut,
Des Lebens ernstes Führen,
Vom Mütterchen die Frohnatur,
Die Lust zum Fabuliren.“

*) „Das erste Dorpathſche Lehrer-Seminar von 1828 bis 1889. Verfaßt von Hermann Lange, Seminarlehrer. Dorpat. Schnakenburgs Buchdruckerei. 1890.

**) Tehwos mira 1879. g. Saikowas par dſimtu eepirktaſas Nihjemju mahjās, mahte — 1890. g.

Lai waretum pareisaki isprast pāfchū nelaiki un wina wehlakos zenteenus un darbus, mums ari jaewehero laikmets, kura jauneklis attihstijas par wihru. Schis laikmets wifai eeweherojams tautu kulturas gaitā un kopojas ap 1848. gadu, kurek neisdsehschameem burteem eerafkstīs zilvezes wehsture. Schinī laikā pa Wakar-Europas kulturas semem puhta spīrgta, aža brihwibas wehīma, kura weetweetām fazehlās par pilnigu wehtru un gahstīn fagahsa, kas bija faprāulejis un tahrpeem saehīs. Tautas fazehlās pret faweeem apspeedejsem un warmahkām un zihnijs ar apbrihnojamu waronibu par fawām teesībām un brihwibām. Preses un runas brihwiba, gara gaīfma un pāfchās tautas aissstahwiba un patstahwiba — bija tās dahrgās, svehtās mantas, par kuraām winas islehja fawas aīnus. Frantschu tauta pīrmā usfahka fcho zihnu tā fauktājā februāra rewoluzijā 1848. gadā, un winai pehz kahrtas fekoja Wahzija, Italijs, Austrija un Ungarija. Schi brihwibas kustība darija jo dīķu eespaidu ari kaimiku jemēs, eeleefmodama jaunos prahītus. Septiņapadīmit gadus wezais Bernhards Dīhrikis 1848. gada augusta mehnēsi aiseet us Jurjewu un eestahjas tureenes skolotaju seminarā. Tur wiash paleek līdz 1850. g. junijam un dodas tad tahlak us Peterburgu, zensdamees pehz wairaf gaīfmas un gara brihwibas. — No behrīa deenām redsejusčam un pāfcham līdzīs baudījusčam fawas tautas behdigo, gruhto likteni, wiāam jaunajās kruhtīs it dabigi wajadseja zeltees kļufai karstai wehlefchanās, firsnigai ilgo-fchanās, paweeeglīnat tautas gruhtumus, wedot winu wišpīrmās pee leelakas gara gaīfmas un tamlihds pee laizīgas un garīgas labklahības. Jo Bernhards Dīhrikis mihleja un zeenija fawus wezakos, mihleja un godaja līhds ar wineem faru tautu un tapehz newareja, ka Deewam schehl toreis un ari wehl tagad tik dauds Latvju mahtes lolojumi, palīst auksts un weenaldīgs pret fawas tautas likteni. Garlieba Merkela, fcha Latvju tautas tik drošībīrdīgā un dedīgā aīsruntataja un aissstahwo rāksti atrada jo augligu drūwu jaunekla kruhtīs. Gewehrojot Bernharda Dīhrika stingro, nesokamo prahītu, bija domat jadomā, ka wiash ne deenu muhīschu nepamatīs to leetu, pee kuras wiāa ūrīs reisi tik karsti un dedīgi bija peekhrūfees. Un zīk wifai jauki meħs wehlak redīsam schis domas peepildamees! . . .

Peħz kurefa nobeigfchanas paideagogiskā wišinstitutā B. Dīhrikis 1852. g. aīsgahja us Arensburgu par Kreewu walodas skolotaju pee tureenes progimnātīas. Arensburgā wiash ari eedewās svehtā laulibā ar Oliwiju v. Falken. Liktenis nebija lehmīs jaunajam pahrim ilgi baudit laimigo kopdfīhwī; jau 1855. gadā jaunā dījhīwes bedrene aīsgahja us zītu fauli, atstahdama dīķi skumdinatam wiħram weenu behrnu, deħlu (tagadejo dakteri Arturu Dīhriki). Zaur fahpigo saudejumu wiāam weenmuligā Arensburgas pilsehtīna tapa jo weenmuligaka un tamlihds ari netihkamaka, jo wiāa dedīgais, energiskais prahīs nestīn nefas us wiħrifčku zihnu plafħchajā, bangojofčha fadīħwes juhrā. Tagad wiāam schēlita laiks atnahzis, kur wareja kertees pee darba, peħz kura wiash kļufibā jau sen ilgot ilgojās, pee fawas tautas pazelfchanas. 1856. gadā Rigā nodibinajās jauns Latweeshu laikrāksts „Mahjas Weesīs“, ap kureu pulzejās jauni speħħi, Latweeshu rākstneeki no Latweeshu dīsimuma. Wiċċi Latweescheem fahka fludinat jaunu, jauku mah-

žibu, proti, ka teem naw jakaumas nedī sawa dīsimuma, nedī sawas wālodās, bet ka wīau svehtais peenahkums ir, schis tehwu tehwu mantas turet zeenā godā. Wīni teem jo projam mahzija, ka Latweeschū tautai, ka kuram latram augstā Deewa radijumam, ir tecība dīshwot un pehz. Wīna muhschigajeem likumeem attīstītees, usplaukt un sedet. Scho flūdinataju pulzīnam ari peebeedrojās B. Dīhrikis Arensburgā. Bet Arensburga bija pa tahlu nost no mihlotās tautas, lai wāretu jo spārīgi, jo sekmīgi strahdat wīnas labā; jaunais zenfonis wehlejās mīst paschas tautas widū, Latwju semes fīrdi.

Un B. Dīhrikis nebija wīhrs, kas ilgi wāj bailigi kāwejās kertees pee darba, ko wīnsch reiši bija atīnis par kreetnu un svehtigu. Tīflihdī wīnsch 1858. gadā bija nobeidsis atkalpot kronim sawus gadus, jo paidagogiskā wīrsinstitutā wīnsch mahzījas us krons rehlinā, te wīnsch ari atīstāja weentuļo, no plāschās pāsaules atschīrto Arensburgu un dewās us Rīgu. Rīgā, kurijs wīsi Latwījas zeli, leeli un māsi, fatezeja, wīnsch zereja atrast darba lauku, kur wīnsch pehz saweem fīrds pahrleezinajumeem un newaldameem dīsinuleem waretu ar labakām sekmēm strahdat sawai tautai par labu. Ka schis darba lauks buhs chrkščku pilns un bahrgām wehtrām aissnemts, tas bija pats par sevi protams; bet neba B. Dīhrikis bija wīhrs, karsch no gruhtumeem bībjās.

Loti ūhmīgs preekšs wīna wehlakā līstēta ir wīna juhras brauzeens no Arensburgas us tehwiju. Pahrnahlot us Rīgu, proti, kugis uissfrein pee Ustj-Dīnskas fēkkē un brauzeji tikai ar dīshwibas bīreīmām isglahbīas malā, bet tomehr isglahbīas un wīna starpā ari Bernhards Dīhrikis, par svehtību un laimi Latweeschū tautai! — — — Ūsmirkuschos, tā fakti, lihds pat kāuseem, brauzejus Mangaku salas ūvejneeki atwed us Rīgu, kur wīni nonahs wehlā makārā. Weens no zēla un līstēta beedreem B. Dīhrikim eeteiz weefnīzu „Kurland“, Pahrdaugawā, kā labu un meerigu, us kureeni tad ari abi zēlotaji doda. Weefnīzas ēhdamā istabā sehd weens weenīgs weefis pee makara malītēs. Weefim ir sawads, ne ik deenas ahrejs issflats; plezīgais stahws, kupsā, melnā bahrīda, intelligentā feja, — tas wīss modina Bernharda Dīhrika interesi un wīnsch aptaujajās pee weefnīzas fainneka, kas weefis tahds ir? „Tas ir loti mahzīts un gudrīs kungs, students Waldemars is Jurjewas“ . . . tā fainneeks ar noslehpumainu zeenību atbild. Tomehr schoreis B. Dīhrikim wehl neisdodās eepaīshītees ar sawu wehlako spēhjigakō lihdszenfoni Latweeschū tautas drūwā.

Toreis Rīgā jau fahka pūbst lehna, bet spīrgta wehfmīna: daschi mahzītaki Latwju wīhri tur bija faraduschees un fahkuschi kopotees draudsīgā pulzīnā, lai Latweeschū aizinatu us garigu moschanos. Pats par sevi protams, ka B. Dīhrikis, karsch pee Widsemes kamerāl-palatas bija pernehmis grahmatwedeja weetu, tūdal raudīja eepaīshītees un eedraudsītees ar scheem wīhreem, kuru pulzīnatais un garigais wadonijs bija skolotajs Juris Jaunitijs (ds. 1825. g.), Zīmses tehma auðsklnīs. Pee ūha pulzīna peedereja schahdi godam minami wīhri: skolotaji Jahnis Kaktiāsch, Jahnis Rathminders, M. Zīritis, M. Kransbergs, grahmatu wedejs Peteris Tiedemans, Baltās muishas nomneeks Aleksandrs Rehsche, fabrikas meistars M. Balodis, Jahnis Silberseils (schē abi fungi wehl miht muhsu starpā), Peteris Hahns, Sīhmanis

pilsehtā dīhwodamā un labāk eepašnees ar toreisejām augščejām strahwām, dewa vādomu, Rīgā neisdot tāhdu laikrakstu. Pēbz wīra domām tāhdu laikrakstu wājadetū īdot valstī galwas pilsehtā, Šv. Peterburgā, kur fēkīgaki waretu aīstahwet Latweeschū tautas labumus. B. Dīhrīkis, atšnīs fēho domu pareisibū, labprāht aīfazījās no fāwa ilgi lōlotā un ee-mīhlotā nodoma, īdot iħstu Latweeschū laikrakstu, un wehlak ne azu mīrkli nēlawejās jo dedīgī pabalstīt neaismirstamās „Peterburgas Awīses”, kūram wīfch bija weens no „garigajeem tehweem”. Pa tām starpām wīfch ari bija farakstījis pirmo un liħds fħim weenigo „Latweeschū rakstneezibas” weħsturi, kura isnahja 1860. gadā. Bes tam B. Dīhrīkis ari rakstija „Mahjas Weeff” loti eewehrojamus pahrspreedumus par tajdōs laikōs isnahluskham grāmatām. Schinīs pahrspreedumus wīfch ari iħsumā peemin fawu paſchu „Latweeschū rakstneezibū”. Ko gan wīfch pats buħschot fāzit par fawu darbu, ta' dasħs rafī jautaħschot. Nu, protams, ta' pahrspreedejs kā jofodamees peemetina, ka wīnam ja-fakot, ka grāmatā laba, jo ja wīfch to nebuhtu atšnīs par labu, wīfch to nebuhtu raidijs tautā. Schis joks tomehr iſfaka pilnigu patċebū, jo minetā grāmatina ir teefcham laba; to ir atšnūshi wiſi draugi un pretineeki. Grāmatina jo jaukā kahrtā leezina, ka fazzere-tajam ir jo eewehrojamas kritika dāħwana, ka wīfch jo leelā mehrā spehj fħekkira grādu un seedu no pelawām un nesahlem. Schahdas dāħwana abu nu nepezzeschamas feiwiġħi amīses maditajam, un ja dāħ-gais nelaikis wehlak kā awišħu redaktors un iħdewejs aīſnees tif-leelus panahkumus, eeguwis neaismirstamus nopolnu un flawu, tad-wīnam tas pa labai daħla iħdewees taifni zaur fħim eewehrojamām kritika dāħwanām.

Pa tām starpām bija nodibinataš „Peterburgas Awīses”, Juzam Allunānam, Kr. Waldemaram un K. Baronam wadot un liħdsi strah-dajot. Wīnas runaja droſchu un dedīgū walodu, kura Latweeschū tauta klausijās kā jaukās burruju flakās, kuras waldfinat waldfināja Latweeschū prahħus un grāħbitin aīsgrahba Latweeschū firdis. Wīnas ne ween paregoja Latweeschū tautai baltakas deenas un zeenigaku stahwokli zitu tautu starpā, bet runaja ari afus, spehżigus wahrdus pret „tumfoxeem” un „bismaneem”. Latweeschū semes malu malās radās modra un dīħwa gara kustiba, kura abu fħeem „bismaneem” un „tumfoxeem” likas biħstama un kaitiga wīnu interefsem un paſħlabumam. Schee „bismari” un „tumfoxi” dewa drikji ween fajust tikkab „Peterburgas Awīsem”, kā wiśpahr jaunās Latweeschū leetas weizinatajsem un aīstahwjeem: Raug, „Peterburgas Awīses” noleedsa. Tahdeem apstaħkeem wal-dot, Bernhardis Dīhrīkis atšina par labaku, atħaż-żebha dīsmieni. 1863. gadā wīfch aīsgħajja us Pleħlawu par grāmatwedeju tureenes aktīses walde. Pleħlawā wīnam bija labu laba iħdeweba, tuwa k-eepa-ſħtees ar nule kā eewestajām reformām, kā ari wiśpahr ar Għeſ-ħ-krewijas fad-didħwi un dasħħadām eestħadhem.

Tatħchu ne ilgi Dīhrīkis spehja pažeestes Pleħlawā. Neijs u skertais nodoms, īdot un wadit Latweeschū laikrakstu kreetnā un Latweeschū tautai swieħtigā garā, wīnam nedewa meera. Wīnam ari fħikka atnħażiż iħstais briħdis jaunās awīses iħdofchanai. Domats, darits... 1866. gadā wīfch atgħiesas at-pakal us Rīgu ar zeefchu nodomu, īdot jaunu laik-

rakstu. Rigā nonahzis, winsch eestahjās Widsemes kamerāl-palatā par darbvedi un dabuja gadu wehlak fewishku usdewumu eeredna weetu tajā paschā eestahdē, kurā amatā winsch fabija lihds 1877. gadam. Dīrihs pehz pahnahfschanas Rigā B. Dīriks eefneedsa waldbai luhgumu pehz atkaujas, išdot nedelas laikrakstu „Baltijas Webstneſi“. — Scho atkauju winsch tad ari dabuja 1868. gada rudens un tā bija aif-needis otru fawu zela mehrki, — winsch bija tapis par Latweefchu laikraksta waditaju. Tagad winsch spehja taifni runat us tautu, wareja zaur fawu awīsi tautu wedinat us wiſu, kas labs, kreetns un dailsch, wareja tai rāhdit winsch labās un launās puſes, wareja jo leelā mehrā palihdsset zelt un weizinat tautas garigo un laizigo labklahjibu. Tagad winsam bija atwehrts ihstais darba lauks, pehz kura winsch tif ilgi bija tihkojis un zerejis. — Kā fahkumā ap „Mahjas Weesi“ un wehlak ap „Peterburgas Avijsem“, tā tagad ap „Baltijas Webstneſi“ wehl jo leelakā mehrā pulzejās wiſi Latweefchu kreetnakee spehki, un dahrgais ne-laiks prata tos ap ſewi pulzinat, pee ſewis faiftit. Pats par ſewi protams, ka pulzinaſchanas pirmais pamats un magnets bija pati labā, taifnā leeta, pati jaukā ideja, — Latweefchu tautu west pee gara gaifmas un brihwibas, pee leelakās laizigās labklahjibas. Bet otrām fahrtām ari jaleezina, ka laikraksta waditaja personiga laipniba un peemihliba, winsa atklahtais, ſtingrais un nelokamais wihra prahs, winsa neiffamishanās grūhtōs brihschōs, ka paſtahwigi preeziņā zeriba un neſchaubīga tiziba, ka labai un taifnai leetai galu galā jaufwar, bija ſtipras jo ſtipras faites, kuras ka ar burwju waru faiftija kreetnakos Latwju dehlus pee jaunā, ſparīga zenfonā, „Balt. Webltn.“. Pee Dīriksa tehwa un winsa wadīta „Balt. Webltn.“ Kronvalda Attis peefehrās ar wiſu fawu burwigo jaufmibu un dedſibu, un abi ſhee eewehrojamee Latwju wihi noslehdja zeeshako draudſibu us wiſu muhīchu. Ta bija jauka, parauga zeeniga draudsiba, kura ſchōs wihrus faiftija nefaraujamām faitem, jo ſchās draudſibas pamati bija ſchlikſta tautas mihleſtiba, karſtala wehleſchanās un ne-rimſtoſcha dīshchanās, paželt fawu tautu garigā un laizigā labklahjibā, paželt winsu zeenā godā paſchās un zitu tautu peederigo azis. Ir wairak ne ſā 20 gadi atpakał, kad ſcho rindiau rakſtitajs — apmehram 13 gadus wegs ſehns buhdams — pirmo reiſi redleja abus eewehrojamos Latwju zenfonus. Rolu rokā winsi ſtaigaja ſeedoſchā roſchū dahrīā, fahdā jaukā Widsemes apgalbalā. Winsi runaja par tautu un draudſibu . . . weens ſtrupi, meerigi un apdomigi, laiynem fmaideem us waiga, otrs jaufmigi un ſtrauji, burwigi ſwehrofchām, ka pahrdabigi apſkaidrotām azim. Winsiem likās iſzehluſees domu ſtarpiiba, bet ne wiſ tahda, kas ſchīr un atbihda, bet tahda, kas peewelk un weeno, jo beigās weens otram ſpeeda roku, ka fazidami: Mehs tatſchu ne kad neſchīrſimees, jo leeta, kura muhs weeno, ir ougſta un ſwehta . . . Weeta, kur abi zenfonā jo beechi un labprah ſatikās, bija pirmak minetā Petera Tiedemana weefmīhligā mahja, kurā ka ar jauku burwju ſīru walbijā peemīhliga nama mahte, ſīrfniga tauteete, padaridama fawu apfahrtai par tihku, peewilzigu, garigi ſpīrdsinataju atpuhtas weetinu. Peteris Tiedemanis (mir. 12. janv. 1885. g.) bija ar dedſibu peefleħjees pirmajam Latweefchu wihru pulzinam Rigā, un Latweefchu leetai winsch palika ar ſīdi un dwehſeli uſtīzigs lihds pehdejam dwafchās wilzeenam.

Nefchaubigi uſtizams draugs winsch ari bija un palika abeem tautas Ženforeem. —

Kronvalda Attis, nāv jaſchaubas, bija „B. V.“ apdahwinatakais lihdsstrahdneeks, kura jaufmigos, kodoligos rakstus laſitaji gaidija un sa-nehma kā dahrgas ſelta balwas. Tapehz tad ari Kronvalda Atta nahwe bija wiſai ſahpigis ſaudejums ne ween wina draugam Dihrikim paſcham, bet ari wina lolotam laikrakſam. Beſ Kronvalda Atta pee „Baltijas Wehſtneſcha“ ſtrahdaja lihdsi ari Friedr. Weinbergis, Waraidoſchu Sa-deris, Kundſiau Kahrliſ, abi pehdejee toreis wehl ſtudenti, Auſelliſ-Krog-ſemis, Andr. Pumpuris, Raudſites Matisis un Reinis un dauds ziti jo apdahwinati, Latweefchu tautu karſti mihleſtajī rakſneeki, tā kā jauna laikrakſta fwars un uſtiziba uſ wina waditaju ar kartru gadu augtin auga. Bet Bernhards Dihrikis prata ne ween freetnus rakſneezigus ſpehkus faiftit pee ſawas awiſes, winsch ne maſakā mehrā ari prata iſ-audſinat jaunus rakſneekus. Leelakā dala muhsu tagadejo eewehro-jaamako rakſneeku wiſi, tā ſakot, ſawus pirmos rakſneeka peefchus kaldi-nauſchi „Baltijas Wehſtneſti“ ſem hoſrahta B. Dihrika ſapratigās wa-dibas. Winsch teem allasch bija taisns teefneſis un droſchs zela rahdi-tajs . . . Pats winsch nebija ne kahds rāſchigs rakſneeks, bet laikrakſta wadibā winsch bija ihſts meiſtarſ; peefuhtitus rakſtus ſijat, — apſwehrt, zif tahlu eet un kā iſtureeſ weenā waj otrā jautajumā, laikrakſam dot pareiſu wirſeenu un no ta ne par ſprihdi nenokliſt, tā winsch prata kā reti kahds. Tikai zaur to iſſkaidrojams, kā wina dibinatee un wa-ditee laikrakſti atrada tif leelu peekrifchanu tautā un kā tee pahrdſiħwoja ne weenu konkurentu ween.

Ap to paſchu laiku, kad B. Dihrikis nodibinaja „Baltijas Wehſtneſti“, Rīgā ari dibinājās „Latweefchu Beedriba“, kuraſ pirmais preeſch-neeks winsch bija. Sche nu ſtridigajam Ženfonim atweheras plafchis jo plafchis darba lauks un winsch nawa taupijs nedz puhiņu, nedz pa-domā, lai paſhidſetu pozelt jauno beedribu uſ to wiſpahr zeenito ſtab-wokli, kura wina tagad atrodas. ARI ſche B. Dihrikis zaur ſawu laipno dabu zaur ſawu taisno, wihrifchko un zeenigo iſtureſchanos drihſi ween tapa par zentru, ap kuru waj wiſa beedribas dſihwe un darbiba wijsās un groſſijsās. Dahrgais nelaikis bija leels ſabeedrigas un jautras dſihwes zeenitojs, un winsch prata jo leelā mehrā ari zitus uſ to peewiſkt, ſinadamiſ, kā jautrā ſabeedrigā dſihwē zilweki wiſweeglaki tuwojas un uſtizas weens otram, wiſdrihſaki un pamatičaki cepaſiſtas zits ar zitu un zeefchaki faiftas zits pee zita. Un taisni tas wišoſ laikos bija loti wajadſigs, kur Latweefchi ſahka pulzetees beedribā, kur teem lihds ſchim bija ſwefcha leelaka, plafchaka ſabeedriga dſihwe, kur tee atſchirkli, ik karſs par ſewi dſihwodami, ari paſchi bija weens otram ſwefchi. — Bet leelaks kopdarbs jau tikai tur war ihſti ſekmetees, kur wina darinataji zits zitu jo turvu paſiſt, zits zitam pilnigi uſtizas, zits zitu peederigi zeena un godā. Zif loti Rīgas Latweefchein truhka ſchās ſabeedrigā ſadſihwes, tas — Deewam ſchel — jaunajai beed-ribai drihſi ween bij japeeſhwo. Gan tuvalais pulzinsch, kura zentrs un dwehfele bija Bernhards Dihrikis, maſak lihdsinajās ſwefchu zilweku kopibai, ne kā weenai weenigai dſiuntei, tomehr attahlako beedru ſtarpa truhka nepeezeefchamās faites, kura rada uſtizibu, droſchu paļahwibu un

zeenibu. Jaunajā beedribā iżehlās domu starpibas, fazeħlās loti ne-patihkamas, negħiħtas jukas, un 1870. gada 6. augustā Bernhardis Dihrikis atkāhpas no preekschneekā amata. Jaunais stahds tomehr jau bija tik spehzigs, ka fazeħlu fħas jukas tam mas ween kō kaiteja; drħiġi tħas pahrgahja un aprima us wifeem laifeem. 1873/74. g. meħs B. Dihriki atkal redsam fà beedribas runas wiħru. — Ta paċha gada pahriskatā par beedribas darbibu laskams starp zitū tā: „Tas weħtras, kas ap un eeksf beedribas ir plofijusħas, kā leekas, ir reiħi aplifusħas un tā tad ari waram teikt, ka tagad beedriba fawu kriħi ir-pahrzeetusti. Par to, ka ta schodeen weħl tā stahw, pee wisa, kas notiżi, meħs waram preezatees, un ihpaċchi par to, ka tas dod leeżi no Latweeħsu pastahwiga un spehziga gara.“ Schin iġadā beedriba bija dabujiż jo stingru, energijsku waditaju, fawu apdahwinatako un nopolnu bagatako preekschneku, Kristjahni Kalnixu. Ur fħo gadu ari efaħkas B. Dihriki daudspufiga un nerimistofha darbiba Riga Latweeħsu Beedribā liħds peħ-dejäm muħscha deenam. Jau nahlofha 1874/75. gada-pahriskatā laskams, ka „beedribai ari ir-lainejee sinatnibas kommissju no jauna nodibinat un fhi fawu darbosħhanos jau użachmuſi“. Schas kommissjelas preeksch-neels nu bija B. Dihrikis. Te nu wiexx tħad lu stahjās ar parasto sparu un energiju pee darba. Pirmais „Rakstu Krahjum“ top fagata-wots un Jautajumu iż-żikkieni waqtar fahrtig iż-riħkot, pee fu-reem peedalaż jaurmehr 150 liħds 200 klaufitaju. — B. Dihrikis wiċċi żauru muħsħu bijiż jaunās paaudses firfnigħi draugħ, labweħlis un pabalsttajjs. Augħijs kolu mahżekki pee wixa allas ħatra padomu, reti tikai wahrdōs ween. Buħdams Sinibū Kommissjelas preeksch-neels, wiexx ari tħad lu eedomajas fawu miħlulu un fahla fraht naudu mästuriġu studentu pabalstħanai. Żaur labpraħtigam dħwanam, teatrab israh-dem un atpixxħan no jaungada wijsitem „Baltijas Weħstnejfi“ schin iġadā eenahha 225 rbl. 41 kap. Tahda fahrtā B. Dihrikis uż-żikkieni par studentu stipendijsu pirmo nodibinataju pee Latweeħsheem. 1875/76. g. pahriskatā laskam par Sinibū Kommissjelas darbibu fħahdi: „Sinatnibas kommissju, peħġi fawas atjauno fħanjas, palaidu tagad otru gadu. Pee loti neleela darba speċekku skaita, kas pee kommissjelas darisħħanam dalibu nem, no wixxas gan lai negħida ne kuhda bagata panahkuma; bet tomehr ari newar teikt, ka wixa bes felmes strahdajusi. Gada laikka wixa ir-issaidu „rakstu krahjumu“ ar dasħadeem it eewehro ja-meem raksteem un ar sinām par R. L. Beedribas darbeem preeksħ beed-ribas un wiċċas tautas garigas dīħwies. Wixa ir-pahriskpredu dasħa-dus wiċċas pefuħtitus rakstus, no kureem weena daħla, peħġi kommissjelas padoma eewehro fħanjas, nu gaidama is drukas. Wixa ir-issħadajusi likum preeksħ teatera kommissjelas un studentu stipendijsu beed-ribas, ir-krahju naudu preeksħ studentu stipendijsi. No falastiż-naudas wixa ir-speħju noteżejjeħha gadā jau 390 rbl. palihdibas stu-denteem is-mal-kaf. Beidsot sinatnibas kommissja ir-nodibinajusi jaunu ortografiju, kas Latweeħsheem buxtu par normal-ortografiju, lai jekk reiħ beigħiġas dasħħadas jukas, kas liħds fħim walda muħsux rakstib. Bet sinatnibas kommissjelas ziġiġekke darbi, tapat fà peħen, ari fħogad pee-dereja Latweeħsu beedribas eeksfingi dīħwwei. Kommissjelas pahriskiñha un wadisħanā stahweja: 1) beedribas laskams galds; 2) laskama bibli-

tela; 3) dseedaschana; 4) teateris; 5) fwehtdeenas skola; 6) jautajeenu isskaidrofchanaas." —

Tā B. Dihrikis strahdaja jo projam Šinibu Kommissija lihs 1882. gadam, isnemot 1877./78. gadu, kura sahnumā Kommissijas preefschneeks bija B. Dihrikis, tad Fr. Weinbergis un pehz wina atteiſchanaas A. Webers. Wina wadibā 1880. gadā eerihko museju, kuru wehlakos laikos aīsweenam wairak peekopj un paplaſchina; wina laikos Šinibu Kommissija eefahk domat uſ popularu rakstu iſdoschanu, jo 1881. gadā Kommissija „nospreeda, kā gada pahrskatā lāfams, iſdot populariskus rakstus masās, kārām lehti panahkamās grahmatixās, ar to noluſku, zaur prahta apgaismoschanu un ſirds ſaſildiſchanu tautu pamudinat uſ daschu winā eeweefuſchos netikumu atmeſchanu un ſamas dſihwes pahlaboschanu un iſglijtoschanu". Peezi gadi wehlak, kā ſinams, nodibinajas Derigu grahmatu Nodaka". Schini paſchā gadā ari studenteem jau war iſdalit 600 rbl. leelu palihdsibu.

1881. gadā Latweefchi suhta uſ Peterburgu deputaziju: „lai no beedribas puſes tiktu preeklahjigā formā iſfazita pateiziba pee muhſu Deewa meerā aīsgahjuſhā Tehwa Labdara kapa, un jaunajam Keiſaram Aleksandram III. iſfazita padewiba un uſtiziba". — Deputazijā no Rīgas Latweefchi Beedribas puſes eeweſl ari Bernhardu Dihrikī, „wezo hoſrahtu", kurek goda noſaukums nu jo deenās wairak dſirdams waj wiſās mutēs.

1884. gadā atklahja Reina meiteau ſkolu. Ari pee ſhās teizamas, fwehtīgas eestahdes eerihkoſhanas B. Dihrikis jo dſihwi peedalijees. Kopſch pahra gadeem kahds godajams un ſirfnigs tauteetis Reinis Stoke bij atſtahjis ap 12,000 rublu leelu kapitalu Rīg. Latv. Beedribai, lai „iſplahittu derigas ſinachanaas un wiſadu gara gaifmu". Kommissija, kura lai iſpreestu, kā wiſlabak apgaismoschanas noluſkam nowehletā nauda iſelectoſama, un kuras preefschneeks naw ne weens zits, kā atkal Bernhards Dihrikis, noleņi, kā dibinama Latweefchi ſkola un proti meiteau ſkolu, jo dahrgais nelaikis bija it pareiſi atſinis, kā mums wiſwairak truhkſt iſglijtotu un pee tam ari wehl i h ſi u Latweefchi ſeltei, kureām ſiltā ſirds preefsch ſawas tautas. Ja, Latweefchi jaunawu, wehlako Latweefchi mahtu, Latweefchi wihrū lolotaju un tautas likteru lehmeju iſglihtibai Bernhards Dihrikis preegresu wiſu ſirfnigako nopeetnibu un gahdibu. Rīgas Latv. Labdariga Beedriba, kurei nelaikis bija ilguš gadus preefschneezes weetneeks, bija jau 1880. gadā nodibinajusi augſtakū 3-klaſīgi meiteau ſkolu, kuras gahdigais tehwīs, proti ſkolas kuratorijas preefschneeks, wiſch bija wefelus 10 gadus, t. i. lihs 1890. gadam.

1886. gada 17. maiā nodibinajās Derigu Grahmatu Apghaſchanas Nodaka, kuras pirmais preefschneeks, Andrejam Schlesinam at-teizotes, ari bija B. Dihrikis. Tā mehs wihrū waj pee ik katra jauna darba redsam kā pirmo eegroſitaju un eerihkoſtaju, uſ ko dahrgaſam nelaikim netruhka ne ween wajadīgās prafchanas un iſweizibas, bet pahr wiſam leetām ari netruhka ſirfnigas dedſibas un zeeſchās nopeetnibas un apſinibas. Tā ari Nodakai top it pareiſi noſlikti „prinzipi, kas pee grahmatu iſdoschanas jaewehero", pee kām nolehma, gahdat Latweefchi tautai grahmatas: 1) kas wihrū daschādōs dſihwes apſtaklōs un wajadībās waretu buht par pamahžibū un wiſpahrigi deretu prahta un fa-

dsīhwes isgħihtibai; 2) kas buhtu farakstas weegli faprota mā, flaidra walodā, un 3) jo leħtas (3 lofsnes par 10 kap.).

Sawu leelo organisatora speċju Bernhardis Dihrikis, naw leed sams, wijsjau kafà kahrtà peerahdi jis, buhdamis par R. L. B. Teatru Kommissjais preekschneeku no 1887, gada fahfot lihds muhsuha pehdejjeem meħ-nexxheem, t. i. lihds 1892, gada fahkumam. 1886/87, gada pahrska tħaż-za l-afanis f'fahdi: "Jaunajai kommissjai, dabu jufschai preeksch fawwā riħ-kosħanàs bagħata fuksa libdsekkus is naudas, kuru Rigas pilseħta noweħ-lejusi Latweesħu teatea pabalista, wajadseja wijspirms apzeret jaut-jumu, kà gan, ar taħda pabalista peepalidhsibu, waretu muhsu teatri drofchaki nodibinat un pajelt u ħażu tħalli stahwokli, padarit par ihx-ta tautas attiħxibas un iġlixtibas institutu, kahdam teatrim pateefibà wajag buht. Scho jaunajmu pahrspreeshot, kommissija aħnejha par wajad-sej-ja: zeeħi ruhpetees par kreetnàm lugħam un jo leelā iswoblè; għad-dan, kà teatru aktieri fawwā mahkfla kluuħi jo pilnigi; luuħot wiexx fis-sa faiġi phee teatru, lai tik beexhi nemanitōs; eegħadha teatrim kreetnus teatru speħku, ta' solistus, kà kori, un beidżot ruhpetees, kà teatris dabu plafchakas, pilnígakas telpas un derigakas, jaufakas ectaifex, ne kà libħiddiċċinejjas." Un B. Dihrikis, kà allas, ispildija fawwā wiħra wahrdi. Jaunà kommissija peen ħeima un finajha pee muhsu teatru faistit jo ap-dahwinatus speħku, kurei weħlak tapu fchi par muhsu jaunàs fklawwes rotu. Bet tas abu nebija kà no fewiż radams, tur wajadseja peelik puhlixus, nopeetnus darbus. Tapeħż jaunà kommissija nospreeda aktiereem lift pafneegħt no jaunangas ħet ta teatru direktora Rhode-Gebelinga kahrtigu pamahzibu wiexx mahkfla un eewx stiġri disziplinu, is-damha drukatus nosfazjumus, un aktierus kahrtiġi algot. Us wina nerimistos ġeem mudinajumeem ari peederi pahrbuhweja beedribas fklawwi, kura lihds tam laikam bija wiċċai truhziga. — Ja Rigas Latwees ġeem schim brihsam ir-mahkflas eestahde, kur us fklawwes teħlo d'sħwi un d'sħħwes mahzibas, kur kaunums top fodis un wijs, kas labi un kreetns, zildinats un algots, tad wiċċem par to pa leelu leelai dakai jaqateizas dahrġajam aixgħejjem... Teatru mahkfla B. Dihrikim bija ppeaġġupee firði: kà ihx-tu firði leetu wiċċi to loloja un fargajja; preeksch tħas wiċċam ne kaf netru kha laika un ne kahdas puħ-les nebija par gruħtām. Wiċċi loti pareisi nosweħra, zif wiċċai leels swars teatru mahkflai pee tautas wi-spahrigas isgħiħibas weżiñas ħanjas, tapeħż wiċċi tai ari peegreesa tħi kieno nopeetnu usmanibu un firfnigu ruhpib. Ja Latweesħu jaunajai mahkflas eestahdei għix-wieħlet sel-fhanu un plau kħanu, tad tai jawehl, kà tai ari jo projam buhtu għad-nexxek un waditaji, kurei ar liħdigu firfnibu, liħdigu dedi fu un liħdigu energiżu un nopeetnibu peekertos pee wiċċas turpmakas attiħxibas weżiñas ħanjas. B. Dihrikis finajha wiċċem eepu hji miex-lestibu un zeenibu pret f'cho mahkflu, bet it-żeu fki muhsu mahkfleneezem un mahkfleneekeem pas-żeem, kureem nelaikis żenfonis, kà wiċċem fawwem tuwinakeem, bija ne ween laipnis, nopeetns pamahzitajis, bet ari kà gaħdigx teħwix, pee kura warjeja tuwotees ar nefsħa biegħu u stiżżejjix. — Tikai reti buhx kahda teatru israhde pagħi, pee kuras għad-digħi. Teatru Kommissjais preekschneek nebhu tħallt bijis; lai nesin zif weetū laħġiem plafchajha saħħeħ nebija tuffxu, weenā weetā allasħ redsejha wina.

zeenigo, stingro wihra stahwu, wina balteem mateem, baltu bahrdu puschkoto galwu . . . Beedriba, eezeldama 1878. gadā B. Dihriki par ūanu goda beedri, apleezinajuši, kā ta atsinuši wina leelos nopolnus pee Rīgas Latweeschu Beedribas usplaunkschanas. Wīsdōs winas eewehe-rojamakōs darbōs nelaikis stahwejis darbineelu pirmajā rindā un dauds-fahrt winu preefsčgalā un strahdajis ar nenogurstošchū zīhtibu. Tas jau tā reis bija wina dabā: darbu, pee kura wīsfch lehrās, wīsfch strahdaja ar ūidi un dwehfeli, tam wīsfch peedereja pilnam, tam wīsfch peelika ūisu ūanu apbrihnojamo iſturiū un energiju.

Latweeschu awiſchneezibai tomehr nelaika ūidi, tā fakot, pee-dereja pirmā weeta. Tā 1877. gadā, kad Kreevijas waronigee dehli zīhnijās us Balkana puſſalas par ūanu ziltsbrahlu brihwiſu, winam ūchlikta laiks atnahzis, kur Latweeschu tautu maretu apbalwot ar pirmo deenas awiſi, isdot „Rīgas Lapa“. Tas bija leels un ūvarīgs folis, kurei war spert tikai wihrs, kam tahda wihrīchka droſchfīrdiba, tahds tāhīch ūkateens nahkotnē un tik preezīga zeriba un neschaubiga pakah-wiba us labas leetas uſwaru, kā dahrgajam nelaikim. Bailigee kratija galwas, domadami, ka Latweeschi nespēhs usturet deenas awiſi, truhfs rakstneku u. t. t. Šahkumā ari likās, itin kā wīneem buhtu taisniba, jo deenas awiſes isdofschana prāfa dauds materialu lihdseklu, kureis B. Dihrikim nenahzās wīs tik weegli ūagahdat. Daschu labu brihdi isde-wejam buhtu bijis jaſſamist, ja iſfamischanas aba buhtu bijiſi droſch-fīrdīgā, stingrā, nelokamā wihra dala. Bet drihī ūeen israhādījās, kā wīni maldijuschees; B. Dihrikis bija pareiſi ūwehrīs, pareiſi prāhtojs. Kad 1880. g. „Baltijas Wehſtneſis“ pahrwehrtās par deenas awiſi, kamehr „Rīgas Lapa“ wahrds nosuda, tad ari Latweeschu deenas awiſes ūltenis bija iſſchīrtis un wīnas nahkotne nodroſchinata. Nodibinot un wadot pirmo Latweeschu deenas awiſi, winam jo ūewiſchki ūeelā mehrā ūalihdeſeja gan asprāhtigeem, ūodoligeem raksteem, gan ūispahr noderigeem drauga padomeem adwokats Fr. Weinbergs, kura ūaka wa-jadībām peemehrrotee apzerejumi un eewadraſti atrada pee ūaſtajeem jo dīhwu ūekrifschānu. Kreetiā, droſchfīrdīgā garā waditais „Baltijas Wehſtneſis“ eeguwa ar ūatru gadu wairak ūſtizibas un ūekrifschanas Latweeschu tautā, tā kā tas wīna dibinataja muhſcha pehdejā brihdi, tā tad pebz 24 gadeem, eenehma — ūaſtaju wairuma ūinā — pirmo weetu. Ja, Latweeschu awiſchneezibā dahrgais nelaikis, hoſrahts Bern-hards Dihrikis, bija iħsts un wīſai ūpehzīgs ūelma lauſejis. Latweeschu awiſchneezibā, Latweeschu attiħstibas meħſtūrē wīna wahrds palikk ee-rafſtis neiſdſchfīchameem, ūposħeem burteem.

Ihfo dīhwes aprakstu gribu nobeigt jauki atſinigajeem wahrdeem, kureem wīna ilggadigais lihdſenfonis awiſchneezibā un ūispahr tautas druvā, Fr. Weinberga ūungs, Latweeschu tautai pañujoa Ber n h a r d a D i h r i k a n a h w i *):

„Ber n h a r d s D i h r i k i s i r m i r i s . Tauta fazis: w e - z a i s D i h r i k a t e h w s m i r i s ! — —

Diwdefmit ūchetrus gadus ar wīna wahrdu bij ūaſtita Latweeschu tautas pazelschanas. Diwdefmit ūchetrus gadus Latweeschi wīnā ee-

*) ūkat. „B. W.“ 1892. gada 192. numurā.

raudsiņa wiħru, kam fawas tautas labums un godš bija augstakā manta.
— Ar dīslu skumjibu no nelaikā atwadas wiſi „Balтиja s Ве h st-
n e f ch a“ lihdsstrahdneeki. Kā awises wadons, no winas dibinaschanas
deenas, tas wiseem bijis tehwš, draugs, padomneeks, palihga fneedsejs.
Bet skumjibas un pateizibas juhtas pildis ari wiſu Latweeschu preſi.
Wiħsch to pazehlis godū; wiħsch tai eegahdajis muħſu semē zeenitu
weetu. — Wiſoħs laikōs pateizigā peeminā dahrgais nelaikis paliks Ni-
g a s Q a t w e e f ch u B e e d r i b a i, kuraš pirmais preefchneeks un
ihsta is dibinatajs tas bijis. Wairak uſzilhtiga, uſtizama, nepekuſuſcha
strahdneeki tai now bijis. Pa-ees dauds gadu, eekam Beedriba warēs
apmeerinatees ar domām, ka weżä Dihrika tai truhkst.

Ta winu ari muħschigā peeminā turēs Latwee f ch u t a u t a.
Wiſeem Latweescheem wiħna dīħħwes darbs ir atneſis fwehtigus anglus.
Wiħsch fawu wahrdu neidseħħameem burteem eerakstijis wiſu Latwee-
schu firdis. Ta uta s labums, ta uta s usplaukschana, ta uta s laime
ir bijis tas mehrkiš, pehz kura nelaikis dīnees wiſu fawu muħschu.
Wiħsch ir miris, bet paleek neaismirstams.”

Puriņu Klavs.

Kristjahnis Waldemars.

Tas bija 1857. gadā, dauds netruhkst, tad 37 gadus atpakał, kad
Jurjewā nahza kļajā grahmatina Wahzu walodā par Latweeschu un
Igauru peeviļsfchanu pee juhrnezzibas*). Schi grahmatina runaja
muħſu dīsimtenē pa wiſam neerastu walodu un fludinaja iten jaunas
mahzibas: Muħſu semes fentſchu tautas, Latweeschu, Igauru un Lih-
beeschu, sen fenōs laikōs, pirms Wahzeeschu atnahkschanas, bijuschi dro-
ſchi juheras brauzeji. Juheras braukschana wihi atradiſchi flanu, baga-
tibu un laimi. Tapehz ari Latweeschu-Leiſchu tautas dehwejuſchas juheru
par „balto“, proti laimigo, un daudſinajuſchas to fawās dīeefmās par
fawu balto mahmulini. Dīmīsbuhſchana un ziti nebaltu deenu beh-
digee eespaidi noſlahpejuſchi tautas dīħħschanos uſ juheras braukschana.
Bet tagad, kur briħweſtibas gaifma auſuſi Baltijas juhrmalneekem, wa-
jagot atkal modinat fnaudoſchas gara un meeſas dahwanas, wajagot
tas atkal aizinat uſ juheru. Baltijas peekrastes juhrmalneeki efot paſi-
stami par droſchidigeem un weſleem ſwejneekem. Nemas nebuħſhot
geuhti wiħna pahrwehrſt par tik pat droſcheem un iſweizigeem juheras
brauzejsem. Wajagot tikai rahdit wiħneem zekus un paſneegt lihdsellus,
wajagot tikai apgaifmot wiħna prahthus un paplaſchinat wiħna redses ap-
lotus. To panahfschot zaur juheras fkolām. Tad weeglaſ ſwejneeku lai-
winas driħsi pahrwehrſchotees par ſtalteem kugeem, nabadigas ſwej-
neeku buhdinas par diſcheem juhrneeku zeemeem un tuksħa juhera par

*) Grahmatinas pilnigais mahrošs ir īchahds: Neben die Heranziehung
der Letten und Esten zum Seewesen, nebst Notizen und Aphorismen in Bezug auf
die industriellen, intellectuellen u. statistischen Verhältnisse der Letten und Esten und
der drei baltischen Provinzen überhaupt. Gedruckt bei Heinr. Laack-
mann.

Baltijas semes balto mahmulinu. Juhneežiba tad buhſhot par fwehtibu wiſai Baltijas ſemei, kura, weenā puſe peeglauſdamās pee juhreas un otrā puſe luhkodamās par Kreewijas milſum plafcheem klajumeem, eſot kā radita preefch juhneežibas un wiſu amatu kopschanas.

Tā rahdidams Baltijas eemihnekeem un it fewiſchki Latweeſcheem un Igauneem jaunu darbu un pelnas lauku, grahmataſ ſarakſtitajs greeſas pee wiſeem ar nopeetnu atgahdinachanu, ka tanī laikā, kur Wakar-Europas semes til ahtri ſteidsotees ſawus ſpehkuſ attihſtit un Kreewija us ſawa Augſtſtſdigā Keiſara fauzeenu nahtuſi pee itin jauna diſchenas attihſtibas laikmeta. Baltijas prouinzen tas pats jadarot, zi-tadi tas ſlihſhot un paſlihſhot atpakaſ. Te newarot lihdſet ar lehteem ſkanoſcheem wahrdeem; tee bes darbeem eſot tuſchi un nederigi; tikai strahdibai un zilweku draudſigam darbam jaapeegreſhot wiſa wehriba.

Kas tas bija, kas fludinaja ar fauzeja balī tahtdas jaunas mahzibas? Kas runaja tahtdu dedſigu un ſirdis eefildofchu walodu par Latweeſchu un Igaunu tautu nahtkamibū?

Tas bija Jurjewas augſtſkolas ſtudents, Latweeſchu wezaļu lolojuums Kriſtjanis Valdemars.

Minetā grahmatainā bija kopā fanemti wiſi wiņa zenteeni, tika rāhdita un preefchū wiņa nahtkamā darbiba.

Tā ſawas tautas miheleſtiba, kurei iſdwehſa grahmatainā, wiſu muhſchu ſildija Kristjahnā Waldemara ſirdi. Neriņſtofcha un neapnikuſi zilweku draudſiga darbiba, us kuru wiſch zitus aizinaja, bija wiņa dſih-wes muhſcha bagatais fatus. Laudis apgaifmot un wiņu laizigu lab-lahjibu nodibinat, bija wiņa darbiba ſenteeni, kureem wiſch palika uſtizigs lihds pehdejam dwafchās wiļzeenam. Atſhdamā juhneežibu par lauſchu turibas un lablahjibas bagati tekoſchu awotu un eeweħrodamās, ka ſchis awots ſtahw pee mums dihka, neisleetots, wiſch wiņu darbibu konzentreja, ſeedoja augsti ſprauſtajam mehrķim, atwehrt juheu un zelt juhreas bagatibas ne tikai preefch Baltijas dſimtenes, bet ari preefch plafchajas Kreewijas walſts un tā tas bagatibas, kuras juhreas braukſhana un tirdsneežiba peefchlikra zitām Europas tautām, ari Kreewijai padarit pee-ejamas.

Darba pilnā dſihwe nepaliņa bes diſhaneem panahkumeem.

„Baltijas Wehſtneſis”, godadams muhſu jo eeweħrojamā tautas wihra nopeinuſ, jau 1873. gadā paſneedſa ſaweeem laſitajeem Kristjahnā Waldemara dſihwes aprakſtu, pehž godajamā nelaika paſcha uſſihmeju-meem, kā ari wiņa gihmetni. Dſihwes aprakſts ſtan ſchahdi:

Kriſtjanis Valdemars dſimis Kurzemē, Talsu aprinkā, Ahrlawas draudſē, Saſmakas Wezjunkuru mahjās 15. nov. 1825. gadā. Tehws Mahritiņš Waldemars, mahjas ſaimneeks, un mahte Marija aſhahja ſcho jaufa weetā, weenitulā meschā atrodoschob mahju 1835. gadā un dewās ar jaunako dehlu Kristjahnī (wezaļais, Indriks, bij Jel-gawā) un diwām meitām, no kurām weena drihs nomira, us Saſmakas toreiſ it nabagu Šchihdu pilſehtinu, tur dſihwes wakaru nodiſhwot masā, tam peederigā koſa namīnā, ko epreekſh bija uſbuhwejīs.

Jau peektā gadā no mahtes pee ratīna eemahzijeess laſit drukatas grahmataſ un jau 8. gadā iſ Milicha 1803 iſdotās grahmatainās un zičiem rakſteem mahjā iſauguſcheem zilwekeem ar leelu uſmahlſchanos

wisadus stabstixus preefschâ laſidams, Kristjahnis ſche, Schihdu pilſeh-tiā, ar warbuht kahdeem 600 eedſhwotajeem, kas mahjoja 40 koka namōs (no kureem daschi bij tīk 50 lihds 100, bet leelakâ dala gan 200 lihds 400 rublu wehrtä, famehr 1000 rbl. wehrtibü wehl ne weens nams 1835. g. nefasneedſa), eefahkumâ ari ganija, kâ eepreefch mahjâs, tehma zuhkas, bet drihs fagaidija iſdewigu brihdi, kur wareja drufzja tift ſkolâ un mahjitees: 1836. g. pahri mehnethus pilſehtiā, 1837. g. puſ-gadu Puħħau muſchâ, 1838.—40. g. puſoteu gadu Lub-Eſeres ſkolâ. No pehdejâs ſkolas reis ar ziteem ſkoleneem us trihs deenäm Rojas zeemâ pee juhrlamas (20 werſtes no Saſmakaſ) aiftidams, Kristjahnis pirmo reis eeraudſſja juhru. Juheas diſchans iſſklats tīk wareni sagrahba jau-nekkla garu, fa tas wiſas trihs deenäs gandrihs par ne ko zitu nedomaja, kâ par diſchanu juhru, pee ka ar behrnifchligu droſchumu jau-toreis tulit fataiſſja planu jeb projektu, kahdâ wiſhê waretu Rojas upē eetaiſit dſlaku oſtu, lai tur paleelas laiwas un maſſi kugi waretu eenahkt.

Lub-Eſeres ſkolu atſtahjis, Kristjahnis palika lihds 1844. g. Saſmakaſ pilſehtiā, pa dalai Schihdu un Latweefchu behrnus ſkolodams, pa dolai pats iſ daschadām wezām Wahzu grahmatām ſcho to mahjideeſ. Pehzak, 1845. g. taſ notika us Jelgawu, no tureenes us Rundali par ſkrihwera paligu, tad Leel-Berſielē par ſkrihweli, pehzak 1847—1849. g. Ĝhdolē tahdâ paſchâ weetâ. Še joziga „juheas-iſfmelſhanas beed-ribi”, tad Latweefchu grahmatu ſtahtuwe atraehma eefahkumâ walas laiku, bet galâ tatſchu wezâ ilgoſchanas: us Jurjewu tift un ſtudet, — to apmahza tīk ſtipri, fa zeeti apnehmâs atſtaht ſcho weetu, kur tam folija algu paangſtinat.

Kristjahnis eedrihkſtejâſ ſtudeſhanas leetâ jaunajam general-guber-natoram kraſam Suworowam rakſtit (1848. g.), no ka ari dabuja laipnu atbildi. Nahloſchâ 1849. gadâ weetu atſtahjis, pats pee general-guber-natora nodewâs; no ta wehſtuli pee Hagedorna funga Leepajâ dabujis, pa preefchu kahjam apzeļoja leelu dulu no Kurſemes un nu rudeni, 24 gadus wez̄, ar 120 rubleem kabatâ, fahka mahjitees Leepajâs gim-nasijs. Walas laikâ sagatawoja grahmatiū: 300 ſta hſti, kas 1852. gadâ tapa Leepajâ us Hagedorn funga rehlinā drukata, ta ka wiſs, kas eenahza, farakſtitajam palika preefch mahjifchanas un ſtudeſhanas laikem. — Swabada laikâ tapa reisu reisem Kurſeme apzelota.

29. dſhwibas gadâ, 1854. gada julija mehnefi, Waldemars bei-dſot aiftika Jurjewâ un tur 4 gadus kamerāl— jeb walſtju un tautu ſaimmezzibas ſimbas un ari ſcho to zitu ſtudeja; 1857. gadâ iſdewa jau peemineto grahmatiū: „Ueber die Heranziehung der Letten und Eſten zum Seewesen”, nomanidams, fa ſchis maſas un wahjâs tautinas tīk tad ween war mantâ un warenâ ſwarâ tift, kad taſ dodas us Balto juhru, us kureu teem tagad (1873), gods Deewam, ir wahrti plataki atwehrti, ne fa wiſam zitām tautām Kreewijā. 1858. g. Jurjewu (kur 1855. g. fahkas „Latweefchu wakari”, t. i. Latweefchu ſtudentu ſapulzes wakari, pee kuraṁ 10—12 ſtudentu nehma dalibu) ar kandi-data titulu atſtahjis un wehl reis Kurſemi apzelojis, Waldemars dewâs, wezu nodomu iſpildidams, us Peterburgu, tur eepreefch pee Wahzu awiſes 1859. gadâ kâ rakſtneeks dalibu nemdams, pehzak 1860. gadâ ari Kreewu awiſes par ſugofchanas leetām runadams. Schini gadâ

augstā Keisara brahlīs, Leelknāss Konstantīns Nikolajewitschās, weenu no ūheem raksteem awisēs lafidams, usdewa Waldemaram, Baltijas juhralmu (1860) un falihdsinachanas dehl (1861) ari Wahzijas juhralmu apzelot un tad par juhreas leetām sawus padomus isteikt. Pehzač 1868. gadā waldischana tam usdewa ari Somu, Sweedru, Danu, Norwegu, Anglu, Belgeeschu un Hollandeschu juhralmas apzelot un wiſu wairak likt wehra juhrlskolas.

Par juhreas leetām, wišwairak juhrlskolām, Waldemars ir rakstījis it dauds Kreewu walodā (50 grahmatīnās, grahmatās un pahri ūmits awischu rakstōs), zif nezik wahziski un it mas latviski. — Gandrihs tapat ir ar raksteem par Baltijas likumeem, eestahdem un tau-tibām: Kreewu awisēs wišwairak (ihpafshi no 1867. gada lihds schim laikam Kreewu „Maskawas Awisē”, pa laikam ari zitōs rakstōs), zif nezik Wahzu lapās („Inland” 1855—1858, „St. Petersburger Zeitung” 1859—1862, „Moskauer deutsche Zeitung” 1870 un zitur) un grahmatīnās: „Vaterländisches r.” I. un II. faschuwums; wišmasaf Latveeschu walodā: „Peterburgas awisēs” 1862—1865. g. un reti zitās awisēs un grahmatīnās. — Tautas apgaismoschanaš ministrs, Waldemaram usdewis aprakstīt 1864. g. Baltijas semneeku skolas, 1865. un 1866. g. paschas ministrijas darbus un uſnehmumus (3 beesās grahmatās Wahzu walodā), atwehleja tam 1867. g. sagahdat us ministrijas rehķina Kreewu-Latveeschu-Wahzu wahrduizi, kas 1872. gadā iſnahza.

„Par pagahjuſchām behdām tik pat kā par zeribām us nahkameem laikeem ūhe runat aīswestu pa tāhlu; pagahjīs ir loti behdigais 1865. gads ar Novgorodas illeſchanu un pat draugu iſmifuschu garu. Latveeschu dseedaschanaš-fwehtki ir notureti, Rīgas wezee muhri ir nogahsti. Wiſs eefahkums ir gruhts, galš weegls — tā runa fakams wahrds. Zeresim us meerigakeem nahkameem laikeem, us weenprah̄tibudraugu ſtarpa — tad buhs Latvēfchunahkami laiki weegli. Šinams, ari us preefchdeenām paliks tas wahrds pilnā ūvarā, kā „ne wiſ ūlinkojot un puhtot tautas wahrdu godā zel”. Leelakee darbi wehl ūtām mums preefchā; wehl leelakā tautas dala ūnauſch dſlā garigā tumſibā. Bet pamodinatu un modinataju ūlāts augtin aug, un ar dauds ūpehkeem war dauds iſdarit. Pirmo iſdaritaju bij masumiaſch, — tadehl japanes ar lehnprah̄tibu, kā tee tik mas ir iſdarijuſchi!”

Tā 1873. gadā raksta neaimirstamais nelaikis pats par fewi. „Pirmo daritaju bij masumiaſch, — tadehl japanes ar lehnprah̄tibu, kā tee tik mas ir iſdarijuſchi!” — Kas ūchinis wahrds wiſs naw teikts! Mas efot iſdarits, ūka vihrs, kas jau tik dauds bija strahdajis, ūka peetiku diweem, trim ar to paſchu darbu, ūai ari ūee ūspelnitos freetu strahdneku ūlawu. Bet ūad gan iſtis un nenogurſtosch ūstrahdneek ūgana strahdajis? Ūkai ūee, ūas mas waj itin ne ūka naw nopeetna strahdajuschi wiſpahrigā drūwā, makš ūleelitees ar ūaveem darbeem waj nedarbeem un ūna ūspreedelet un ūokengat ūitu darbus. Nelaika Waldemaram tāhds gars bija ūweſchā un, ūka mums ūinams, ari wiſai ūeebigš. — „Zeresim us meerigakeem nahkameem laikeem, us ween-

prahribu draugu starpā — tad buhs Latweefchu na h-fa mi laiki weegli..." Un teesham, kuream gan, kas fawu tautu lārsti mihle un pateesi fawu tautu zeena, neglabatos kruhtis firsnigā wehleschanās, lai draugu un i h d s z e n f o n u starpā walditu weenprahriba, sinot, ka eenaidis schekl un posta, posta un schekl wišwairak tur, kur spēkli jau tā jo wahji. Te jaturas weenam par wiseem un wiseem par weenu; te jaatmet neezigas patibas un jatur wehrā tikai wifa kopiba. Dahrgais nelaikis pats gana zeetis no tahdas neween prahribas un semas neustizi bas pafchus (draugu) starpā, tapehz wiſch wehlas, lai tas turpmāt tā nebuhtu. Bet lai ſchi wehleschanās waretu peepilditees, tad bija jagahdā par leelaku gara gaismu un pateefu firds iſglīhtibu, jo kur ſcho ihpaschibū truhli, tur ir wahrti wakā wiseem neustizibas fehklu fehjezem un ee-naida turinatajeem, tur ir tuniſchām, problematiskām efſtenzem auglis darba lauks. — Tapehz, raug, ari dahrgais nelaikis pastahvigi un desīgi ruhpejees, lai Latweefchi jo deenas kluhtu pee leelakas at-iſi h f ch a n a s , pee leelakas gara un firds iſglīhtibas. — Tahkumā efot no tik dahrgas, mihiās dīmtenes, wina puhlīneem ſchāi ſiāa bija liktas dabigas robeſchae, bet ik kats nopeetns laikrakstu laſitajs buhs ewehrojis, ka gandrihs ik katra — ſchāi ſiāa — ſwarigakā jautajumu Kr. Waldemars ne kād naw kamejees waj leedsees iſteikt fawas domas un fawu padomu, naw kamejees un leedsees allasch un allasch mudinat un ſlubinat us wifu, kas labs, kreetns un jaufs. Nam gandrihs ne weena Latweefchu laikraksta, kura Kr. Waldemars ilteem, pahrleezi-noscheem waherdeem nebuhtu pahrrunajis weenu waj otru jautajumu plaschajā iſglīhtibas un wiſpahr attihstibas laukā. Ta ari Baltijas Wehstnesi daſchi no wina raksteem atraduſchi paſpahri. — Un kas wina tuvumā, wina pačha mahjās redjeja un pasina, tas ſiāas, zik dīshwu dalibū wiſch nehma pee wifa, kas labs un zeenigs, lai to zilveli eeguhtu few par fwehtibu un godu. — Kr. Waldemare peedereja pee teeni reteem mahziteem wiħreem, kuru iſglīhtiba un ſiāaschanas bija plaschhas jo plaschhas, kuras iſwehrfās — war fazit — waj us wiſām puſem. Par katu preeſchmetu, kuru ari neaisnemtu, wiſch ſiāa ſpreest ar dīku prashanu un iſteiza bagatas domas, kuras aifustinaja, mudinaja un pamahzija. Saruna ar wina bija libdīnāma lekzijai, no kuras klausitajs wareja dauds ko mantot. Šewiſchli jo warenu un teizamu eespaidiu Waldemara ſarunas atſahja us jaunako paaudsi, Latweefchu ſtudenteem, kureem wiſch — ka wiſem ziteem — bija allasch jo laipns mahjas tehnē. Tahdā kahrtā tad ari naw jabrihnas, ka wiſch ſtab-woja tuvā fatiksmē ne ween ar muhfu tautas pirmajeem dehleem, bet ari ar wifas Kreewijas ewehrojamakeem gora zensoneem, ka peemehram ar Kattowu, Alſakowu, Samarineem u. z. Wina tuvā paſiħſchanās ar augsti ewehrojamameem wiħreem tad ari daudſkahrt nahza par labu ſeem, kuri pee Waldemara greejās pehz padoma weenā waj otrā ſiāa. Neaſmirſtamais nelaikis neleedja ne weenam fawu dahrgo padomu; lai greejōs kahdā leetā greejdamees pee wina, wiſch ne weena neatraidiſa. Zik dauds gan nebuhs tahdu, kuri — lai gan nelaikim personiski pa wiſām ſwefchi — no wina iſluhdīas zaur wehſtulem padomu, pamahzibū, waj kahdas ſiāas, un kuri no wina allasch dabuja kahrtigu atbildi. Ta-

pehz ari gan retam kahdam wihrat buhs bijusi tik wifai plascha korespon-
denzija seb farakstischanas, fa Kr. Waldemaram.

Protams, fa wifis tas, ko mehs sche fakam wißpahr, jo fewischli
sihmejas us nelaika ihsto darba lauku, us juhrneezibui. Juhrneeki, kahdas
tautibas tee ari nebuhtu, sinas,zik wifai zilhtigs pamohzitajus un mudi-
natajus winsch teem bijis un zik eewehrojams m i d u t a j s winsch bijis
starp wineem un augstakam weetam. Waldemara padoms un wahrds
juhrneezibas leetbas simagi swehra, jo winsch schajä arodä bija pateesa
autoritate, kahdas otras waram welti muklet muhsu plascha tehwijä.
To jo augstā mehrā ari atsina Maskawas Keisariskas Juhrneezibas
Beedribas preefschneeks, knass Dmitrijs Dolgorukows, kuraas beedribas
sekretars un nenogurstoschais darbu waditajus winsch bija no pascha pirmā
sahkuma 1872. g. lihds wina nahwes stundinai. Ta ari Waldemars
juhrneezibas leetbas stahweja labä zeenä pee Keisariskas Augstibas Leel-
kaasa Konstantina Nikolajewitscha, kura usdewumā isdarija zelojumus
pa ahrsemem, lai personifiki eepashtos ar tureenes tik tahlu attihstijuschos
un seedoschu fugneezibui. Nelaikis, fa wifem sinams, ari bija mudi-
natajus us "Austras" fugu beedribas dibinaschanu. Kristjahnna Walde-
mara wahrds valiks us wifem laikeem jo augsti eewehrojam
weetā eerakstis Kr e e w i j a s j u h r n e e z i b a s t t i h s t i b a s w e h-
s t u r ē. Ja Kreewijas fugneeziba pehdejös gadobs spehrus tik dischenus
folus us preefschu, ja Kreewijas juhrmalas tagad darbojas tik dauds
juhrfku, tad tas wifis ir pa leelum leelai daikai muhsu neaimirstamā
tauteefsha Kristjahnna Waldemara nopolns. Un par to naw leeki ja-
brihnas, kad eewehro, zik dauds, zik ruhpigi, zik neapnizis nelaikis strah-
dajis schini preefsch muhsu tehwijas tik wifai swarigā laukā. Masu
jaufminu dabun no schas nenogurstoschais, milsigas darbibas, jourfska-
tot wina rakstu ussihmejumu „Списокъ изданий X. М. Вальдемара
о мореходныхъ школъ и мореходствѣ. Составленъ по поводу со-
вершившагося въ 1882. году 25го лѣтія дѣятельности автора по
этимъ предметамъ”, kura atrodas 62 numuri skaku un plaschaku
brofchuru, awishu rakstu u. t. t., Kreewu, Latweeschu, Wahzu un pat
Igauau walodas.

Waldemara nerimstoshee puhlini juhrneezibas laukā tad ari naw
valikschhi bes jo discham sekmem, un wina nopolni schas sinā atradu-
schi ne ween zeenigu atsinibu pee augstas waldibas, bet ari pee wi-
fem, kam Kreewijas fugneezibas usselschana ruhp, un fewischli pee
muhsu pafchu Latweeschu juhrneekem. Ka tas ta ir, par to jo gai-
schli un jauki leezina adrefe, kuru dahrgajam nelaikim 20. aug. 1888.
gadā pasneedsa pateizige Latweeschu juhrneeki un kura skan:

Sawam zeenitam fauteetim

Kristjahnna Waldemaram
Maskawas Keisariskas juhrneezibas Beedribas sekretaram
Latwju juhrfku dibinatjam
un
Latwju fugneezibas atjaunotajam.
Pateizigee Latwoji.

„Augsti zeenijams Waldemara kungs!

Widsemes un Kursemes juhrmalneeki ar dīli fajustu pateizibu ap-
fweiz Juhš, godajamo tauteeti, sawā widū.

30 gadus atpakał, wehl Jurjewas augstskolā buhdami. Juhš us-
fahkāt modinat Latweefchu no gariga meeg a. Juhš
modinajāt winus, pehtit plafcho juhru, kas atrodaš pee winu kahjām.
Juhš atklahjāt Latweefchu azim neissmekamo un neismehrojamo mantu
un bagatibu, kahdu Widsemes un Kursemes juhrmalneeki war smelt is
sfħas juhreas. Juhš mundrinajāt tos ar zitu kaimīnu ķemju leelaku un
masaku tautu — fewiſčki Norwegu — preeksfisħmem, kur juhrmal-
neeki no masturigeem un nabadsgieem swejnekeem palikufchi par turi-
geem juhreas brauzejeem.

Us jauneem, liħds tam wehl Kreewijā nepaċċistameem pamateem
Juhš nodibinajāt Latweefcheem un Igaunteem Widsemē p i r m o j u h r -
f k o l u, A i n a s c h ö s. Wehlak Peterburgā buhdami, Juhš isgahda-
jāt jaunus juhriskolas likumus. Schee likumi smelti is
praktiskeem un labakeem eeksf- un ahrsemju juhrmalneeku
peedsfhwojumeem un eewehrojumeem.

Us scheem likumeem un us fħo likumu pamata dibinatām juhr-
skolām ir lejni wiċċi Kreewijas juhrmalneeki. Pehz scheem likumeem
dibinatas ari 8 Latweefchu juhriskolas, kuras isaudsinajusħas
liħds 400 fuquleelu Latweefchu tirdsnéezi bās flotti.

Kreewijas juhrneebas weżinashanai un juhrmalneeku-fugneeku
wajdibbu aissħawnejhanai Juhš dibinajusħi kopā ar ziteem ihseem
Kreewu patrioteem Ma f la w a s Ju hr nee z i b a s B e e d r i b u,
kurai peesħkirkis nosaukums „K e i s a r i f k à”, un swarigas widutajas
teesibas starp juhrmalneekem-juhreas-brauzejeem un waltsis augstakām
eesħadhem. Schas beedribas darbu wadifħana un ispildiħana no pa-
fha beedribas dibinashanas laika pastahwigi ustizeta Jums un it fe-
wiſčki zaur Juhfu neapnikusħo riħlofħanob fhi beedriba eegu wusi
wi spahr iġżeen ifħanu un autoritati Kreewijā un
a h r p u s t a s.

Jums neapnikusħi mudinajot, fuq ubu h we Widsemē un
Kursemē acween jo wairak attihstijafees. Tagadejās juhriskolās is-
mahzitee un skolotee Latweefchu fugu kapteini un stuhrmani is Wid-
semes un Kursemes juhrmalneekem wada tagad fugus sem Kreewijas
warenā karoga pat us tahla kām Afrikas, Amerikas un As-
ija s o stām, par kurām senak muħfu Latweefchu juhrmalneeki dīr-
deja tikai Baltijas Wahju pilseħtieku fugneekus stahstam. Kursemes
juhriskolās ismahzitee fugu kapteini un stuhrmani paċċistami tagad kā
kreetni juhreas brauzeji un top mekleji un atradu fchi weetas Baltijā,
Kaprijas- un Melnajā juhreas, tahla kās Petchoras, Ob- un Amuras
upes. Ahrsemju fugnekeem Kreewijas juhrmalas jaatkaħpjas un ja-
dod weeta un maiše paċħas Kreewijas juhrmalneekem — juhreas
brauzejeem.

Sħahdu muħfu fugneebas speħzigu wirseenu meħs atħiġtam it
fewiſčki par Juhfu neapnikusħu pu hli xuppanah kum u,
par Juhfu no pelnu.

Mehs apbrihnojam Juhsu neaprimstoschu energiju, Juhsu pastahwibu, Juhsu plafcho leetas prafchanu un neismehrojamo tahlkredisibju juhrneezibas darbos un usnehummos, kas it fewischki israhadijes tagadejo juhrskolu sistemas organizacijā.

Schis rindinas Jums par peemini is atsinibas pasneegdami, mehs fwinam Juhsu darbibas panahkumus. Muhs wifus pilda un valerwalda weenveeniga wehlefschanas, ka augsta is liktens buhtu nolehmis Jums, godajamais Waldemara kungs, wehl ilgus, ilgus gadus spirgtā wefelibā ar lihdsigām sekmem, lihdsigeem panahkumeem, lihdsigu energiju strahdat wiwpahri muhsu plafchās Tehwijas, Kreewijas, ka ari fewischki muhsu dīmtenes juhemalu labklahjibas weizinashanai un usselshinanai par labu." —

Wifai tautai, wifeeem juhrneezibas draugeem par jo leelu schelumu schi fūsnigā wehlefschanas tikai pa loti masai dālai peepildijusēs: jau pehz trim gadeem bahrgā, nepeeluhdsamā nahwe mums aizinajusi projam us winu pafauli dahrgo gawilneku. 1891. gada novembra mehnescha 25. deenas wakarā Kristjahnis Waldemars pehz neilgas flimbas aisgabja us pehdigo dusu un 4. dezembrī tika paglabats Riga Gertrudes basnizas kapōs.

Ta, Latweeshu tauta, Tu wari lepotees ar scho sawu di schostrahdeeku, kura darbi Tew allash noderēs par godu un swetibū, Tu wari lepotees ar scho sawu dehlu, kusch muhsu dahrgai un plafchaitehwijai darinajis tik eewehrojamus un zeenigus darbus!

Kaspars Ernsts Beesbardijs.

Par sawu dīshwi Kaspars Beesbardijs pats stahsta schahdi: "Beesbardschū zilts zehlupees is Pawafara privatmuishas pagasta, Slokas draudse, Riga aprīkli. Kā sinams, pirms 1820. gada Latweescheem nebij fewischku familijas wahrdi, bet fauzas pehz sawām mahjām, kuru nosaukums pateefbā ari bij pirmā ihpaschneela familijas wahrdē. Ta par peem, mana tehma wezehws, wihrischkā dīsimumā, fauzas par Pahwulu un Pawafara pagasta Lihkuma zeema Pahwula mahjas wehl tagad ta fauzas; bet mana wezehwa Andreja mahjas jau fauzu par Beesbarscha mahjām un wisu zeemu par Beesbarscha zeemu. Manam wezehhwam bij diwi dehli, wezakais Kaspars, mans tehws, un jaunokais Andrejs. Wini is Brankuzeema apprezeja Kruhtainu mahfas, Annu un Greetu. Mans tehws, dīsimis 1777. gadā, laikdu laiku bij semneeku teefnessis un 1857. gadā nomira kā Belles muischkungs (pee Katlakalna), astahdams diwus dehlus, Kaspars un Jakobu, un diwas meitas, Elisabeti un Juliannu Scharloti. Mans tehws lihds paschais sawai nahwei bij loti darbigs un uszihtigs wihrs. Sawu maso semneekmahju apkopdams, wifsch ari nodarbojās ar labibas un miltu tirgoschanos un tureja daschas leellaiwas, ar kura mādaja prezēs, tā ahrsemju, kā eekfchsemes, starp Jelgawu un Rigu un kuras tam senakajōs labōs tirdsnezzibas gadōs atlizinaja labu graši pelnas. Wifsch un Brankuzeema

faimneeks Kafpars Rāmargrausis bij tee wihri, kuruš Slokas magistrats usdewa par tahdeem, kas wišlabaki pasihstot tureenes uhdērus un peestahjamās weetas un kureem kā tahdeem 1812. gadā wajadseja buht par zela rahditajeem masajai kara flottei Leelupē. Zaur fawu iſweizibu wini ari ispelnijsā masās flottes wiršwadoxa atſinibū.

Es, wiaa wezakais dehls, wahrdā ari Kafpars, 26. novembrī 1806 peedsimu fawa tehwa un wezehwa mahjās, Pawafara pagastā. Kopā ar jaunako brahli mahjās eemahzijos Wahzu walodu no kahda Wahzeescha, wahrdā Benkena, ko tehwā tadehl bij peenehmīs. No 1814. lihds 1816. g. apmeklejām diwas elementarfolas Rigā, bet ar mas sekmēm. Pawafara wehjsirnawu rentneeks J. G. Timms faweeem behrneem par skolotaju bij peenehmīs bijuscho tirgonu kommiju F. Fischeru; ſha godawihra, bet stingrā un bahrgā zilwela mahzibai laſiſhanā, rehkinaschanā un kātliſmā ari muhs nu nodewa, un es tur fe-wiſhki nodarbojos ar rehkinaschanu pehz Flora „Rigaſches Rechnenbuch“, kuru pilnigi un patstahwigī iſnehmī zauri. Kātliſma mahziba paſtahweja eekſh tam, ka wiršmahzitaja L. Bergmane leelo kātliſmu wajadseja mahzitees no galwas. 1818. gada fahkumā tehwā muhs nedewa Salaspils mahzitaja P. D. Wendta skolā un penſija. Mahzitajam allasč bij jaſbrauz; tadehl mahzibu nedabujām fahrtigi paſneegtu un wina laulatai draudſenei darba jau peetika ar faimneebu. Mumš pa leelakai dalaī wiſs bij janorafsta un jamahzās no galwas. Is ſweſchām walodām uſzītigi gan tulkojām, bet grammaticu ſiſtematifi mumš nemahzīja. Greeku walodu tā fahku mahzitees: no Wendta dabuju wezu Greeku grammaticu un laſamu grahmatu ar peekodinajumu, lai eepaſhītos ar Greeku burteem un deſlinajīju un laſamu grahmatu tulkoju Wahzu walodā. Es biju weenigais, kas nodarbojās ar geometriju. Tas notika tā: Wendts mar eedewa Krieſa geometriju un teiza: „Klaufees, Kafpar, tu eſi labs rehkinatajs; paraugi, waj no ſchās grahmatas ko jauna newari mahzitees.“ Tā tad paſcheem uſ fawu galwu wajadseja mahzitees, buht autodidaktem. 1820. gadā ar Wendta peepalihdsībū eetikām Rīgas gimnaſijas terzījā, lai gan tik dauds nepratām, zīk wajadseja. Kahrtīgas mahzibās ne kād nebaudijuſchi, gimnaſijā paſneegtām mahzibām ne kahdā ūnā neſpehjām ſekot. Šahkām nemt priwatfundas un iſtahjamees iſ gimnaſijās; jo mana tehwā naudas apſtaiki bij palikuſchi loti plahni un mana jaunakā brahla Jakoba prahs ari neneſas uſ ſtudeſchanu. Man wehl attahwa turpinat uſfahktīas priwatfundas, pehz tam kād priwatfokolajās Jaks Petersons (Igaunis) un doma ſkolā ſkolotajās Dr. Försters bes atlihdsinajuma mani pabalſtiņa manās ſtudijās. Tomehr man wiſs buhtu bijis ja neteeet ſenakais labdaris, mahzitajās Wendts, nebuhtu pahrnahzīs uſ Rīgu par Jeſus baſnīzās mahzitaju un manis uſnehmīs fawā namā; jo tehwā manis neſpehja uſturet. 1823. gada julijā eestahjos Juriewas uniwerſitate un kluwu uſ nemīt tur paſtahwoſchā paidagogiſki- filologiſki ſeminārā. Tur ſabiju lihds 1826. gada pirmā puſgada beigām un pehz pabeigtem effame-neem dabuju gradueta studenta gradu. Pehz tam biju par mahzitajū ſawa wežā drauga un labdara, mahzitaja Wendta namā Rīga un pee tam ari nodarbojos ar priwatfundām un filoſoſikām un matema-

tiskām studijām, us ko mani fewišķi finaja skubinat mans tautētis, loti apdahwinatais un plāsci ieglishtotais, bet deemschēl paschōs seedu gādōs nomirufchais (1831) matematikas wissenschaftslojās pee Rīgas gimnāsijas, J. F. Sobens. Pehz Sobena nahwes jutos pa wifam atstahis, dīshwe Rīgā bij druhma un tukšha un 1832. gadā dewos atpakał us Jurjewu, kur zaur teologem Juliju Walteru un Kleinertu zehlās jauns gars, kas finibū mahzelleem fludinaja jaunu rihta blāhmu. Zauru gadu tur nodarbojos ar matematiku, filologiju un teologiju, bet nau-das awoti atkal iſſika. Tadehł 1833. gada 5. augustā par finibū ſkolotaju pēstahju pee Wilandes aprīnskolas. Dīshwe Baltijas gubernā mājasās pilſehħtās ir weenmuliga un garlaiziga. Nijs iħstas ieglishtibas truhkuma weenkarfchais pilsonis tikai paſħst materielus baudijumus un tikħħids to truhkst, wiash fajjuht gazu laiku. Virmoš dewiakus gādus Wilandē nodišħwoju puifchōs. Darba mahjās man ne kād netruhka un tadehł ari mas fatikos ar ziteem; bet tapehż pee teem, ar kureem nesagahjox, man bij dašħada flawa. Dabas mahmixa mani nebij apdahwinajusi ar fadīħwes laipnibu: es mas runaju un pehż eej-spehħjas atrahwos no ziteem. 1843. gadā apprezeju Annu Mariju Hamberg, kura 1848. g. mirdama man atstahja 2 dehlus un 1 meitu, un 1850. gadā stahjox otrā laulibā ar Mariju Friederiku Katrinu Geck, no tās peedīħwodams meitu un dehlu.

Kād 1845. gadā mani eezechla par inspektoru, 1847. gadā paaug-stinaja par kollegiju aseforu un 1853. gadā dabuju godastħmi par 20 gadu beswainas deenastu, es 27. septembrī 1853. g. wahjās weselibas dehł iſtahjox is deenasta ar 400 rubl. 28 kap. gada pensijas. Diw-desmit weenu gadu fabijis Wilandē, es ar familiju 10. julijā 1854. g. nonahzu Rīgā. Virmoš gādōs man te klahjās loti gruhti, tikai no 1857. gada fahkuma dabuju -dot standas dašħās privat-ſkolās. Laiku, kas atlīka, isletoju, nodarbodamees ar Latweefchu leetām, zaur ko ne-patiħkami dabuju fadurtees ar dascheem „Rīg. Ztg'as“ un „Baltische Monatsschrift's“ rakstnekeem-kleedsejjeem un 1863. gada septembrī mani aissuhtijs us Klinu, Maſkawas gubernā. — Ar to beidsas nelaika uſiħmejumi.

Sħajħos pascha stahtitōs, weenkarfchōs wahrđōs, kā redsams, naw fewišķi ajsaenti wiha darbi wi spahribas labā, Latweefchu tautas druwā. Tas ari pilnigi fader kopā ar Kaspars Beesbarscha weenkarfchō, pakluso dabu, kura wehrfas wairak us eeksheeni, ne kā us ahreeni; mas wiash runaja par fewi, weħl masaf par fawwem darbeem. Un tafshu tikai darbōs iħsti parahdas zilweka weħrtiba un nopolni! —

Kaspars Beesbardijs bija iħstas finibū wiħrs; kā taħds wiash darbo-jees un rakstijis ne ween Latweefchu, bet ari Wahzu walodā. — Muhsu nelaikis tautētis Laubes Indrikis spreesch par Kaspary Beesbardi, kā Latweefchu rakstneku, it pareiſi fċahdi*):

„Mums ir rakstneeki, kas desmitreis wairak rakstu laudis laiduschi ne kā Beesbardijs, bet loti mas taħdu, kura raksti tik dauds eej-spehħijschi pee muhsu rakstibas un walodas, zif to darijuschi Beesbarscha iħfee raksti, jo wiash peesfaktams pee wi slabakeem Latweefchu walodas pratejjeem.

*) „Rota“, 1885. g., 4. un 5. n.

Wina rakstōs par walodu (Muhſu waloda un rakstiba) naw' weenigi mellejami wina nopolni, tee atrodami wehl zitur. Wehs domajam, ka Beesbarscha leelakais nopolns tas, ka wiſch pirmā iſ ſkaidrā Latweefchu walodā rakſtijis par augſtām ſinatnes leetām kā mahzits wihrs un wina rakſti ſchinī ſkā muhſu rakſteekeem wehl tagad derecu par preeſchihmi, bet deemschehl mas to rauga ewehrot . . ." Kad jau Beesbarscha rakſti tagad deesgan ewehrojami ſawas ſkaidrās walodas dehl, tad tee wehl no jo leelaka ſwara bija tad, kad iſnahza pimo reiſi iſ drukas, ihpafchi tee, kas laſami "Peterburgas Awiſēs" . . ." No ſinamas puſes wihrs, kas Latweefchus biſ apbalwojuſchi ſaweeem gara raschojumeem, fazehla leelu trofni un lehrās pee lihdeſteem, ko ſche negribam pee wahrda fault, tikai to peeminet, kas ſhmejas uſ walodu. Wixi teiza: "Latweefchu waloda eſot bauku (muſhiku) waloda, kueā neſpehjot ne ka gudraka un labaka farakſtit." Zik aplami ari tahdi wahrdi mumš tagad neisrahditos, tomehr toreis tahdeem tizeja. Te wajadſeja peerahdit, ko Latweefchu waloda eefpehj, un to iſdarija muhſu Beesbardis, toreis wihrs paſchōs ſpehka gaddōs: wiſch ſkaidrā Latweefchu walodā farakſtija rakſtu par fahdu augſtu prahṭnezzibas preeſchmetu (ko dwehfele eefpehj) un to eelika "Peterburgas Awiſēs". Labaka peerahdijuma newajadſeja par Latweefchu walodas eefpehju: par filoſofiju rakſtit latwifki un kā ſinatnes wihrs! Schis ir Beesbarscha leelakais nopolns un ſatram Latweetim pehz muhſu domām buhtu dſki ſirdi eerakſtami wahrdi: "Beesbardis pirmās Latweefchu rakſtu walodu pažehlis ſinatnes ſtahwokli." Bet ne tikai minetā rakſteenā wiſch parahdas par ſinatnes wihr, to paſchu atrodam wina zitōs gara raschojumōs . . ."

"Beesbardis, pahnahzis Riga, fahk atkal ſawu weiklo ſpalwu tezinat ſawai tautai par labu. Kahdus rakſtus wiſch tautās raidijis, to te ihsūmā pahrunaſim un to darot, mumš naheſees ari norahdit uſ wina nopolneem rakſtibas jeb ortografijs ſkā.

Grahmatu drukatajs K. Stalbergs bija eefahzis apgahdat (pa daļai pats tulkođams) grahmatīnas ſem wahrda: "Zitu tautu rakſteekei". Scho grahmatīu ſtarpa atrodas diwas ar Beesbarscha tulkojumeem, proti "Takita Germanija un Swewija" un "Fr. fon Schiller'a Pulksteņa dzeefma". Kas nodarbojees ar Latinu walodu un laſlī ſlawenā wehſturstneeka Takita rakſtus, tas ſinās, ka ſchis rakſteeks geuhti ſaprotams un wehl geuhtaki tulkojams kahdā zitā walodā. Bet muhſu Beesbardis nebihtas ne no kahda geuhtuma, kad Latweefchu walodas ſpehks un koplums parahdami: wiſch paſcham Takitam leek runat Latweefchu mehle! . . ."

"Wina tulkojumu ar Takita tulkojumu Wahzu walodā ſalihdsinot, nenahkas geuhti pahrleezinatees, ka Latweefchu waloda ſtahw tuwaki Latinu walodai ne kā Wahzu, un tamdehl Latweefchu tulkojums lihdi-gaks originalam. Gaifchaku peerahdijumu Beesbardim newajadſeja dot par muhſu walodas eefpehju, un ar to wiſch atkal aisdarija wiſeem muti, kas Latweefchu walodu noſauza par „prastu bauku walodu“. Ari pee Greeku walodas wiſch lehrās, iſ tās pahrtulkodams ſlaweno lugu „Antigone“, bet ſchis tulkojums neisnahza drukā. Kas to laſi-

juschi, tee leezina, ka Beesbardis tapat, kā Takitam, ari Sofoslam („Antigones“ fäzeretajam) sinajis eemahzit skaidri runat pa latwiski.“

Otrs Beesbarscha tulkojums „Zitu tautu rafstneekōs“ ir Friedricha v. Schillera „Pulksena dseefma“ („Das Lied von der Glocke“), kuru winsch tulkojis kā mahzits walodneeks, zeefchi turedamees pee originala un ta rituma.

Beesbarscha tulkojumus ihsunā pahrrunajuschi, ari kahdu wahrdū fazisim par wina ziteem raksteem. — Wispirms ewehrofim wina grahmatīnu: „Mūsu waloda un winsch rakstiba“. (Pirmais meteens. Riga, rakstōs speests pee K. Stalberg. 1869.) Scho grahmatīnu winsch pafneids „wiseem, kam spehls un prahts“, kā pats faka, tomehr „wiseem“ ta nu gan naw farakstiita, tikai tahdi, kas wairak mahzijuschees un nodarbojuschees ar walodām, to pilnigi spehs saprast un peenahzigi sinās zeenit. Sche winsch atkal peerahdijis, ka Latweeshu walodā war rakstīt par walodās sinatni kā mahzits walodneeks, ko lihds tam ne weens wehl nebija mehginajis, warbuht tikai rets kahds eedomajees. Bet tas naw weenigais nöpelns, ko winsch ar fawu rakstu panahzis; leelaks panahkums pehz muhsu domām tas, kas sīhmejas uš muhsu rakstību jeb ortografiju. Winsch gaīscheem wahddeem isskaidroja, ka „dubultneeki“ atmetami un h kā garuma sīhme; tapehz mums wispirms japatēizās winaam, ka muhsu rakstiba atšabinata no „dubultneekem“; bet lai nepeemirstam otru wihru, kam ari pee tam fawu nöpelni, proti K. Stalbergi, kas no wiseem grahmatu apgahdatajeem pirmais is fawām grahmatām ismeta „dubultneekus“.

Tahlat par rakstību runadams, Beesbardis isskaidroja, ka šā zehlees no s, šč no f, dšč no dī, tšč no z, kad j peenahk klaht (tapat kā ī no l, ū no n u. t. pr.), tapehz tee naw rakstami ar 3 un 4 burteem. Uš to norahdidams, winsch lika pamatu muhsu wijsjaunakajai ortografijai, wiēmasakais dewa eemeslu „R. L. B. Sinibū Kommissjai“, pahrspreest un pahrgrošit muhsu rakstību.

Peezus gadus wehlak Beesbardis tautās raidija šahdu grahmatīnu: Geometrija jeb áruma sinatniba, kua rakstucas zelis Kasparis Bešbardis, zitkart Biašbardis.

Schi grahmatina daschadā sīnā ewehrojama: wispirms fawas rakstības pehz (wina rakstōs eespeesta Latīnu burteem pehz tahdas ortografijas, kahdu Beesbardis fastahdijis) un tad fawa fatura deht (Beesbardis tur runā kā prahneeks par geometriju skaidrā Latweeshu walodā).

Lai gan Beesbarscha geometrija naw deriga skolām, tomehr wina no leela swara tam, kas ko rakstīt grib latwiski par matematiku, jo Beesbardis še atkal peerahdijis, ka latwiski rakstot, wajaga latwiski domat, bet ne wehrdīgi turetees pee zitas walodās, wahrdū pehz wahrdā pahzelot.

Neilgi pehz tam, kad geometrijas grahmatīna isnahza is drukas, Beesbardis bija dabujis atlauju, isdot laikrakstu „Pasaule un daba“, ko winsch kopā ar K. Stalbergi islaida. Schini awīsē atrodam daschu teizamu rakstu, ko Beesbardis farakstījis.

Scho rakstu starpā peeminami „arama seme“, „spiritifms un materialifms“ un daschi ziti, kur Beesbardis mums parahdās par popularu rakstneeku, proti par tahdu, kas wišpahri faprotami raksta, bet ne tikai

preeksch mahziteem wihereem ween, kā par peemehru „Musu waloda un wixas rafstiba“, „Geometrija“ u. t. pr.“

Wina beidsamais rafstu auglis ir „Herodota Skuti“. Schinī grahmatā, kas 1883. g. isnahza is drukas, winsch ranga peerahdit, ka Latweeschi zehlufshees no Skuteem, ko Herodots peemin sawds rafstobs.“

Jo projam Kaspars Beesbardijs fazerejs wehl shahdus rafstus:

„Mahja s Weefi“: Herodota Skuti (1860. g. 16. n.), Zilwels un lops, kas teem par starpibu (1862. g. 4. n.), Gipsas wertiba semes kopejeem, Gramata fawem mileem draugeem kursemē un Widsemē, Rads wards par dsiwes kartam pafaulē, zaur ko un kā wixas zelusħas“ (1863. g. 8., 13. un 26. num. eeheetoti ar noluħku, lai sneegtu paraugus par pahrgroštu Latweeschu rafstibū).

„Peterburgas Awisēs“: Krewu walstibas gada tuhstotis (1862. g. 1. n.), Ko war dwiehsele atsht? kas ir tai eespehjams (1862. g.).

Laikrakstā „Inland“: Die Seelenzeit im Fennischen (1852, Nr. 51), Wanderung u. Entstehung der Seen, nach estnischen Sagen (1853, Nr. 7), Geographische, historische u. etymologische Curiositäten (1853, Nr. 21—33), Der deutsche Sylbenton u. sein Einfluss (1857 Nr. 47), Finnland (1859 Nr. 20).

Bunges „Archivā“: Materialien zur Geschichte der Stadt Fellin (Bd. 1, S. 127—172), Tee Uppeneeki oder die Letten an der curischen (Aa Bd. 2, S. 86—93).

Broschura „Der Sprach- und Bildungs Kampf in den Balt. Provinzen Russlands.“ Bauzen 1865, bei Schmäler und Pech. (Poti eevehrojama grahmatina, pilna karstas, dedsigas mihlestibas pret Latvju tautu un semi, kura fazeretajs ar wisu bahdsibu faro pret pahrwahzschanas mehgajumeein.)

Laikrakstā „Slavisches Centralblatt“: Ein Wort über das alte lettische Volkslied (1865, Nr. 3 un 4).

Periodiskā rafstā „Das Erziehungs- u. Unterrichtswesen in den russ. Osssee-provinzen, herausg. v. Th. Thrämer. 1849.“ Tad wehl minami wairak polemikas rafsti pret mehneschrakstu „Baltische Monatsschrift“ un awiss „Rig. Ztg.“ par „Latweeschu literaturu“.

„Baltijas Webstnesi“ pirmajos gada gahjumos Kaspars Beesbardijs strahdaja lihdi kā wifai asprahiggs satirisks un kritisks.

Beidsot wehl gribetum peemetinat kahdus wahrdus pee Kaspars Beesbarsijs karakteristikas. — Tas bija 1861. gadā, kad Pahrdaugawas Jahnā kapōs (pee Martina basnīas) glabaja kahdu wifai zentigu un wifai godajamu Latweeschu wiheru, skolotaju Juri Jaunīti. Nogurushais zelineeks bija loti eezeenits un eemihlets pee Pahrdaugawas Latweescheem; winsch bija bijis winu garigais wadonis un pulzinatājs. Tapehz klufo aissgahjeju simteem un simteem pawadija us pehdigo dusas weetinu, lai sirdi vateiktos norimuscham zenfonim par wiau puhsineem un nowehletu winam weeglas smiltis, saldu dusu . . . Pehz mahzitaja pee kapa nostahjas glihti gehrbees fungis un sahk Latweeschu waloda zildinat nelaika nopolnus. Runatojs drusku pahrsteigtajeem klausitajeem (toreis fungi ne aplam runaja latwisski) slahsta, ka nelaikis mihlejis un zeenijis fawu tautu, Latweeschu tautu, ka winsch Lat-

weeschu tautas labā zentees un zihnitees. Tā peederotees darit il latram Latwju dehlam, kure, peekluvis pee leelakas gara gaismas, spehjigs šho svehtiga Deewa dahwannu lkhdi dalit ar faveem masak isglikhtoteem tautas brahleem. Tikai tā wareshot Latwju tautu, kura pa gadu simtereem fmakuši sem fmaga mehrodsibas floga, peewest pee leelakas lablahjibas, peewest pee ihstas brihwibas, kuru dischenais brihwibas dahwatajs winai nowehlejis.

Tahdus dedsigus un droshus wahrdus Pahrdaugawas Latweeschi gan pirmo reisi bija dsirdejufchi sawōs kapōs, un pagahja ilgs laiks, eekam apklusa walodas par jauko runu un paschu droshfirdigo runataju, ka fparu Beesbardi. Ja, droshfirdiga wihestiba un nelokamiba bija Kaspars Beesbarscha fihmigās ihpashibas. Winsch nepasina wahrda le ektees, winsch labak luhja. Tahdeem wihereem dīshwē allasch laikos klahjees gruhti un ari Beesbardi aisaehma bahrgas dīshwes wehtras. Pahrnahkuschu no fwechtnes dīmtenē, mehs winai redsam tahdu paschu karstu, nelokamo tautas mihletaju. Ta jau ir ihstas mihlestibas fwehia wara, ka winā meerigi panev vis leelakos gruhtumus... Neaismirstams šho rindiau rakstitajam paliks jaukais muhšcha brihdīs, kad Mehtraines dehli zitu Trimpus dehlu pulzīxā firmu firmo tauteeti puschnkoja ar sal-fil-seltaino krahsu lento. Sirmgalwim riteja preeka asaras pahr waigeem un wahrdi aptruhka, lai issazitu, ko pilnā fīrs juht. Pret rihta puši mahjās wadot godajamo sirmgalwi, winam mehle pamasm atraisījas un winsch stahstiija daschu ko par sawu raibo muhšchu, kure, bijis pilns tik dauds ruhktumu un gruhtumu. Tomehr winsch gribot wifus šhos ruhktumus wehl reis baudit, ja pehz teem nahlot tik jauks un laimigs brihdīs, kahds pawaditais Trimpus wakars. Sulta atsimiba jau par fewi preezinot ik latra juhtiga zilwela fīrdi, bet wehl jo wairak fīrdi lihgsmiņot un prahtu pazelot eewehrojums un leeziba, ka zenteeni, kureem zilwels nodeweēs wisu sawu muhšchu, bijuschi patteesi kreetni un jauki un ka tee fahk nest fwehtigus auglus... Autora dahwatee „Herodota Skuti“ palika šķas satiſchanās jaukā pēmina. —

No Rīnas winsch atgreesās 1866. g. us Rīgu un palika te lihds 1884. g. Še winsch kahdu laiku bija Latweeschi walodas skolotajs pee Alekandra gimnaſījas. 1884. g. sirmgalwīs — familijas apstāku dehls — aizgahja us Maſlawu pee ūawa wezakā dehla, tirgona Maſlījana Teodora, kur winsch 31. augustā 1886. gadā aisdarija azis us muhšchigu duſu.

P. Kl.

Juris Allunans.

„Juris Allunans peedīma 29. martā 1832. gadā Zehfu aprinkī Jaunājā Kalfnawā, kuru muishū lihds ar zītām Kahlena leelkungu muishām wina tehwos tobrihd us renti tureja*). Zaur uguns grehkeem, skiltu raschu un zītām likstām wina tehwos, Andrews Allunans, 1839.

* „Tautas fainmezziba“, sarastita no J. Allunana. 1867. g.

gadā taisija konkurſu un wifu wina mantu zaur wairakfolischanu pahrdewa. Andreevs Allunans, negribedams tanī weetā par nabagu dīb-wot, kur wiſch zaur ſawu ruhpeschanoſ pilnigi iſtiziſ dīlhwojīs, wehl tanī paſchā gadā, kad wina wifu mantu lihds beidsamam pahrdewa, pahrgahja ar wifu ſawu familiu us Kurſemi un wiſpirms pee Jelgawas Sorgenfrejas traiteerī apmetās, to uſ renti turedams un wehlak dauds zitās weetās Dobeles aprinkī pahrbuhdams. Andreevs Allunans ūk ſpehdams loti par to gahdaja, lai wiſi wina behrni eemantotos labas ſkolas mahzibas. Wiſch, wehl iſtiziſ wihrs buhdams, bij Nigā preekſch behrnu ſkolofchanas namu no pizris, un ſchinī pilſehtā ir Juris Allunans ſawu pirmo mahzibu dabujis; wehlak, kad tehwos pahrgahja us Kurſemi, tad wiſch labu laiku ne-eefpehja ſawus behrnuſ ne kahdā ſkola laift, tad atkal eedſhwojees, eelaida Juri Allunanu no eefahluma Jelgawas aprinka ſkola un tad gimnaſijā. Juris Allunans jau bija labi gādōs, proteet jau 16 gadus, kad wiſch eestahjās zeturia Gimnaſijas klafē. Wiſch Gimnaſijā buhdams ne mas ta nemahzijās ta-ziti ſkoleni, ik ſatru deenu pa drūſkai, bet wiſwairak puſgada galā, efsamu taisidams. Wifu zitu laiku wiſch laſiſa zitās grahmataſ, ko ſkola ne-mahzijās. Juris Allunans ne mas negahja notul ſkola. Allaſch wiſch weſelas diwas nedekas ſawā iſtabā ſafehdeja, ne weenu foli ahrā no ſawas ſehtas nespertams. Wiſch it ihpachī Gimnaſiasts buhdams mihleja laſit wiſus Wahzu dſeeſminekuſ. Un Wahzeefchu ſtaiftas dſeeſmas winu pamudinaja, paluhkot tahdas paſchias jaukas dſeeſmas Latweefchu walodā rafſit. Ta tad wiſch Gimnaſiasts buhdams ſahka pahrtulkot Latweefchu walodā dſeeſmas, pa leelakai dalai no Wahzu walodas, bet ari no Kreewu, Greeku un Latinu walodām. Gandrihs wiſas wina dſeeſminas farakſitas wiſam Gimnaſiastam eſot. Taſ wina dſeeſminas, kas trefchā „Sehtas, dabas, paſaules“ (3 burtn.) grahmatañā nodrukatas, aridjan pa leelakai dalai Jelgawa ſaſlandinatas, ka ir taſ wina dſeeſmas, ko pehz wina nahwes Peterburgas Nouisēs nodrukaja. Šawas dſeeſminas wiſch pa leelakai dalai nafti rakſija. Juris Allunans ta bij eeradis pa nafti ſtrahdat, ka wiſch reti ſahdu wakaru preekſch puſnaktis nogahja gulet. Kad wiſch mahjās pee tehwa bij, tad tehwos wina allajch par taſhu eeradumu rahja, jo tehwos ſemkopis buhdams bij eeradis agri wakareem eet gutet un agri rihteam zeltees. Bet tehwos rihtōs zeldamees ſawu dehlu Juri arween wehl atrada nomoda pee ſwezes, ne mas wehl neaifgahjuſchu gulet. Juris ne kad tehwam neteiza un nerahdija, ka atkal ſahdu dſeeſminu no Wahzu walodas eſot pa latwiſki ſaſlandinajis, jo tehwos ne buht negribeja, ka dehls pa latwiſki rakſta. Til tad tehwos un mahte ſahwa wina ilgaki naftim ſwezes dedzinat, kad Juris teizās, ka wiſam teizamas Wahzeefchu grahmataſ eſot laſamas. Bet tomehr ſcho teiſdams wiſch ſaſlandinaja dſeeſminas un lauſiſa galwu, ka gan radit ſahdu jaunu wahedu, kas wehl lihds ſhim nebij Latweefchu walodā un kas tomehr iſweižigā walodā loti wojadſigs. Wiſch tad ari pateeſt dauds wahrdus Latweefchu walodā no jauna eezechla, kuru agrak truhla un kas wehlak ari no ziteem Latweefchu rakſitaseem tika ſeetoti. J. Allunans loti peepſeedās, gribedams Latweefchu walodu ſkaidru iſſargat no wiſam ſweſchu walodu druſkam, un ſchinī leeta til ſirdigi ſtrahdaja, ka ir

dauds wahrduš, kas jau fen bij no Wahzu walodas Latweefchu walodā eeweesufshees un Latweefchu mutē pilnigi leetojami, grībeja atmett un wiāu weetā wahrdus eezelt, no Latweefchu paſchu walodas nemtus. Tā wiſch allasch „diſchler i“ fauza par „galdneeku“ un „zimmenmani“ par „namdar i“ u. t. j. pr. Wiſch tu-reja wiſus tos par faweeem wiſniſnakēem enaidneekeem, kas ar wiāu nebij weendōs prahdōs, it ihpaſchi tos, kas no mahziteem wiħreem, Latweefchu walodā rakſtidami, par dauds peemaifija Wahzu wahrdus pee Latweefchu walodas.

Loti miħlas J. Allunana bija grahmatas, ko Latweefchu draugu beedriba isdewa; jo tē wiſch atrada daschu wiħru fwarigas domas par Latweefchu walodu. Wiſch gandrihs no galwas finajā ne ween schās, bet ari zitas grahmatas, kas tik ween bij farakſtitas par Latweefcheem, wiāu semiti un wiāu semites fħahsteem.

Starp wiſam gimnasiā mahzamām leetām wiāam wiħwairak patika Greeku waloda, jo wiſch tē atrada, ka weżä Greeku waloda farā teikumu falifšħanā dauds wairak peelihdsinajās Latweefchu walodai, ne kā faut kahdai zitai wiāam paſihstamai walodai Wiſch taifija Greeku walodā dseefmas, par ko tobriħdejais skolotajis un weħ-lafais profesors Paukers teiza, ka wiħas gan neefot tik teizamas kā Homera dseefmas, bet taħdas, kahdas weħlak dauds dsimuſchi Greeki taifjuſchi. Arween gan gimnassi ħi sin labaki Latinu walodu ne kā Greeku walodu, bet pee Jura Allunana bij leeta otradi: wiſch labaki prata Greeku, ne kā Latinu walodu, it ihpaſchi zaur to, ka pirmajā teikumu falifšħanā tuwaka radineeze Latweefchu walodai ne kā Latinu waloda. Zaур schahdu Greeku walodas mihleſtiwu wiſch ari pirmajā puġgadā klausijas Jurjewā profektoru preeffħlaſſi jumus par weżām walodām. Bet tē wiāam daudji no wiħra draugeem dewa padomu, lai labak atstahjot weżu walodu mahzifħanos un mahzotees zitu kahdu finibū, jo par skolotaju wiſch tomehr ne kaf newarefshot buht, tapeħżej ka wiāam truhkſiot iż-weižigas runas. Iſ ſħo draugu padomu wiſch ari atmeta weġas walodas un mahzijās walts walidifħanas finibū (Kameraltwissenschaften).

Wijsaukakais J. Allunana muhixha laiks bij pirmee diwi gadi wiāam Jurjewā dſiħwojot. Taħa leetā, ko Allunans bij Jelgawa gimnasiast buhdams weentulibā kopis, wiſch Jurjewā atrada draugus ar weenadeem prahitem. Wiſch driħsumā fadraudsejjas ar Kursemneeku Latweefchu studentem, kam ari fawa teħwu seħes lablahħsħana għaż-pee fids. Driħs fabeedrojjas mass bariñsch, kahdi 20 liħds 25 studenti, iſ wiſadeem Kursemes wideem, kas ihpaſħdōs wakardōs farunajās par Latweefchu walodu, kā wiāu ik-katrā Kursemes widu runa. Tapeemin, ka fħinis wakardōs nebij wiſt tikli dsimuſchi Latweefchi, bet ari bij dsi-muſchi Wahzeeſchi, un ari taħdi Wahzeeſchi (no Peterburgas), kas ne weenu wahrdu neprata pa latwiſki. Schis jaufkais laiks ne ilgi pastħweja, jo peħz kahdeem diweem gadeem, wiāam studentem buhdamam, iż-zeħla jauna studentu beedriba, ko fauza „Akademika“. Schahdaš beedribas pirmee zehleji, kā ari schās beedribas statutu farakſtitati bij ihpaſchi fħee paſchi Kursemes studenti, kas briħxam fanahza us Latweefchu wakru. Scheem weħlak peebeedrojjas dauds studentu no Peter-

burgas un ari is Widsemes, is tas dasas, kur pa igauniski runa. Studentu beedriba, ko Akademika fozza, wehlak no Kursemes ne mas nepeeauga, un weenâ laikâ ar Akademikas ilzelschanos, ari preefsch Tura Allunana isnihka wifas jaukas farunaschanas par Latweefchu walodu, jo Peterburgas studenti un Igaunu semes studenti, kas Akademikâ bij, ne dsirdet nebis dsirdejuschi Latweefchu walodu.

Tikai pirmajâ studentu gadâ Allunans wehl preezajâs lihds studentu tehrschchanâs ar ziteem studenteem un ari arweenu ir pehzakôs laikôs scho pimo gadu patihlamâ peemina tureja, bet wehlak wifsch nebaudijsa nekahdus studentu preekus.

Juris Allunans, puuspeelka gada Jurjewâ par studentu fabijis un sawu mahzischanos pabeidjis, eestahjâs Peterburgâ meschu sinibu akademijâ, kur wifsch ar leelu preeku studeja stahdu sinibu (botaniku). Te Peterburgâ wifsch ari fatifas ar dascheem Jurjewas draugeem, kas wnam wehl mihlâ peemina bij no Jurjewas Latweefchu walodas wakareem. Schè atkal no jauna pahrunaja dauds leetas, kâ wi slabaki wretu kopt Latweefchu walodu, un te ari norunaja, zelt jaunu awisi, protet „Peterburgas Awises“. Juri Allunanan apstiprina ja par atbildigu redaktoru un Kristjahnis Waldemars valika eefahkumâ par zensoru pee scham awisem. Lai ari Juris Allunans bij atbildigs redaktors, tad to mehr Waldemars usnehmâs wifu awises apgahdibû.

Juris Allunans jau students buhdams bij ar loti nestipru weselibu, it ihpaschi wnam jau Jurjewâ sahka eerastees neisdseedejama tirds slimiba. Peterburgâ wnam zaur dascham nepatikschanâm schi slimiba drishumâ peenehmâs. Par redaktoru palikdams, wifsch bij atstahjis meschu akademiju, no kureenes wnam bij puugada laikâ drofcha weta gaidama, kurâ wifsch warbuht bes behdâm buhtu beidjis sawu muhschu; par redaktoru eestahjees, wifsch allash sawas wehstules rakstidams scho foli noschehloja, jo teiza, ka knapaki dühwojot, ne kâ students buhdams, lai ari awisem pirmajâ gadâ bija 4000 abonentu. Wifsch tikai pirmajâ gadâ lihdsstrahdaja pee schâs awises, bet tad wina slimiba tam wairs nepalahma nelo puhletees. Wifsch atstahja Peterburgu, nobrauldamus us Kursemi pee farwa brahla, Jostanes Raula fainmeeka, kas 20 werstes no Jelgawas dühwo. Jau Peterburgâ wifsch eefahka par wifadeem stahdeem rakstit, kas tirdsneebâ atronas. Scho grahmatu wifsch jau labu beesu bij farakstijis; ari bij farakstijis Latweefchu walodâ ko par tautas fainneebu, bet te nahwe wina fegrahba, wifsch nomira 6. aprili 1864. gadâ. Kad Juri Allunanan Hahna Wirzawas kapôs glabaja, tad bij simteem behrineeku fanahkuschî. Wina mahtei un braheem it ihpaschi bij pateizibas pilna tirds, kad us Wirzawas kapeem ari bij behrineeki atnahkuschî, kure nelaiki pasina tik no wina ralsteem. Kad Juris Allunans bij aprakts, tad ap wina kapu leelu lawru kroni aplifa.

Juris Allunans diweju Latweefchu widu islofnies pilnigi sinaja, protekt Kalsnavas apgabala islofnii, kas no Jelgawas islofnies loti ischkras, un Jelgawas Latweefchu islofnii. Kalsnavaschôs un Kalsnavas apgabala wif wina radi bij. Jelgawâ wifsch bij usaudjis. Ta weeta, kur wifsch bij peedsimis un sawas behrnu deenas pawadijis, wnam stahweja patihlamâ peemina; wifsch arweenu ilgosjas wehl reis sawa muhschâ eraudsit Kalsnavas flaitos lihtschus, pa kureem wifsch bij

behrns buhdams kraidijs un rotajees. Juris Allunans allasch pa brihwdeenam kahjam nogahja lihds sawam tehwa brahlim, Kalsnawas faijneekam, bet ne kad winam neisdewas wehl reisi sawu dsimfhanas weetu apraudst. Winsch arweenu mehdsä pee sawa tehwa brahla ta notift, kad Widsemē Zahru wakaru pawadija; jo lihgofhana Widsemē tam dauds jaufaki patika, ne ka Kursemē; ari wijs tas Kalsnawas widus ar kalneem un elejäm, ar plawas lihdsenumeem gax esaru maläm un beezeem tumfcheem preeschu mescheem pakalnës wina sirdi it sawadi eelihgsmoja, ta ka winsch iksktru pawafari maja mehnest ilgot ilgojäas, kaut waretu atkal schos widus redset.

Jura Allunana ūrsniga wehleschanas bija Latweeschus it ihpschi pee kaiminu tautam wairak godä zelt un Latweeschus pamahzit, lai fewi pschus wairak godä tur, tad ir zitas kaiminu tautas winus finatu godat. Peeminedomi Jura Allunana pantius:

Ne wis flinkojot un puhstot
Tantu labä godä zel,
Ne, pee prahla gaijmas-kuhstot
Tauta seed un tauta sel.
Ja ikweens tik semē fehtu
Weenu graudu wefelu,
Kas tad ikskaitit gan spehtu
Seltsa kweeschu krahjumu.

Bet kas leelidamees pahrdot
Wed us tirgu pelawas,
Cas ka pelus wehjam ahrdot
Suhd no lauschu peeminas.

mehs gan waram droschi teikt, ka Jura Allunana wiškarstaka zenschanas bij, sawu tantuzik ween spehjas pee prahla gaifmas zelt un winsch zik waredams sehsa graudus Latweeschu rakstneezibas laukā. Lai ari schee graudi ne ikreises tik fwarigi bija, zik Juris Allunans pats rakstidams wehlejäas, tad tomehr newar leegt, ka wina isdewuschi loti pateizigus auglus. Wahrdus, ko Juris Allunans pirmais Latweeschu walodä eezechla, wehlak ir ziti wihi leetoja; un schee Jura Allunana pirmo reiss eezelti wahrdi warbuht ir us wiſu laiku ne ween Latweeschu rakstos, bet ari Latweeschu runa paliks.

Kad Jura Allunana draugi tam dewa padomu, lai jel winsch nerakstot tahdus rakstus un tahdä walodä, kas laudim gnuhtaki saprotama, tad winsch arween atteiza: "Es nerakstu preeksch teem lasitajeem ween, kas tagad dñshwo, bet es rakstu preeksch nahlofscha auguma." Wijs wina muhschs bij nodishwots ar wiſadeem ruhktumeem par labu tai tautai, no kuras winsch zehlees, wifa wina muhscha darboschanas un nopolheschanas nahza aridsjan tik tai mehlei par labu, kuru winsch no sawas mahtes. eemahzijees."

Tä lasams par Jura Allunana dñshwi un nopolneem wina grabmatinä "T a u t a s f a i m n e e z i b a", kuru pehz wina nähwes isdewis nelaika brahlis Indrikis Allunans.

"Baltijas Wehstneem" usfahkot sawu gaitu pa Latwju semes kalneem un lesäm, Juris Allunans gan jau duſesa dseſtrajä semes klehpī, katschu wina nemirstigais gars palihdseja paschlirt zelu ari jauņajam zenfonim, kutsch sawas sletas spehja eeweetot aprimuscha darbi-

neeka weiklās spalwas atstāhtus darinajumus. Kaut tee ari nebuhtu wifai swarigi, tomehr:

„Ja ik weens tik semē sehtu
Weenu graudu wefeli, —
Kas tad isskaitit gan spehtu
Seltsa kweeshu krashumu? —

Tapehz Juris Allunans ar pilnu teestbu' minams tajā weetā, kur mineti „Baltijas Wehstnescha“ pirmee lihdsstrahdneeki. Winsch ari zitadi usskatams par jaunās awises zela lihdsinataju; ar sawām „Peterburgas Awisem“ winsch bija fagatawojis druwu, kureā wehlakeem darbineekeem bija dauds weeglaka un fekmigaka strahdaschana. Pulziāsch Latwoju wihru, kuream Juris Allunans peedereja, pehz wina nahwes kopojsās ap „Baltijas Wehstnesi“. Jo projam winsch kā Latweeshu walodneeks usskatams par Kronvalda Atta preeskitezi, jo ko Allunans bija tik weismigi usfahzis, to Kronwalds wehlak turpinaja un noweda lihds sinamai pilnibai. Kronvalda Attis, usfahdamis „B. W.“ pirmajā gada gahjumā sawus intrefantos apspreedumus par Latweeshu walodu, pefleenas wišpirms pee Jura Allunana walodneezigeem apzerejumeem „Peterburgas Awisēs“. Winsur redsamas jo zeefčas garigas faites, winsur juhtama gariga safsana un kopiba . . .*).

Kronvalda Attis.

Kronvalda Attis peedīma 3. aprīlī 1837. g. Krotes Vi-dus muischiā, kuru wina tehws Kristaps un mahte Margoreta tureja usnomu. Kristaps Kronwalds bija zihtigs, strahdigs wihrs, kuresch — buhdams fahkumā fdroderis — ar sawu roku darbu bija tik dauds eefrahjees, kā wehlak wareja usņemt mineto pušmuishu us nomu. Pee leelakas turibas winam tomehr neisdewās peekluht, tā kā winsch iad ari neko dauds nepaspēhja gahdat par sawu behrnu isglihtibu. Dehls Attis jau no paschas jaunības istrahdijas par garā wifai schirgtu un strauju un sirdi dedsigu, kuresch ar sawu jauno prahtu jo karsti peekehrās pee wifa, kas dailkē un labs. Ahrfahrtīgi apdahwinatais sehns wehrfa us fewi Durbes mahzitaja Dr. H. G. Katerfelda usmanibu, kuresch tad — tehwam nespēhjot — apnēhmās gahdat par sehma tahlaku isglihtibu. To-laik Durbes meestā pastahweja teizami pasīstama privat-skola, kuru wadija kreetnais paidagogs Springers, wehlakais bahrinu tehws Lee-pajā. Springers jo leela mehrā prata eedehstīt jaunajās sirdis dīsh-schanos us wifu labu un jauku un is wina mahzeklu widus zehlees prahwās fkaits jo eewehrojamu wihru. Tahds tehwišķes audzinatajs, tahds spehzigas wedinatajs us zilwelku mihlestibu, us taisnības un dai-luma zeenīshanu kā deret nodereja it ūsimīšķi jaunajam Kronwaldam, kuresch ar leelako dedību, ar wifu sirdi un prahtu peekehrās pee jaukām mahzibām. Še winsch dabuja redset un mahzījās godat parauga zeenigu strahdneku tajā svehtigajā, Deewam patiņamajā darba laukā,

*) Labprāht buhtum pasneeguschi ari nelaika zensona gihmetni, tatschu — Deewam īcēhl — mums tās neisdewās ne kur sadabut.

kuraā wīnam wehlakā muhschā bija lemts eeguht tik jaiku flawu, — wīfai kreetna un fpehjiga behrnu audsinataja flawu.

Nobeidsis Durbes skolu, Kronvalda Attis eestahjās Leepajās augstakā aprinka skola, wehlakā gimnāsijā, kuru wīsch, aptruhfstot naudas lihdseleem, nepaguwa nobeigt. Wehledamees sawu isglihtibū papildinat un gribedams schim noluhkam eepelnitees kaut zif naudas, jaunais zenfonis peenehma mahjas skolotaja weetu pee daktera Pseffera Leischōs. Tur wīsch dabuja eepaſhtees ar ihsteem klausibas laiku augleem; sche wīna juhtigā ſīds fahpet eefahpejās par apspeefstu zilvezi. Bet sche Kronvalda Attis ari dabuja eepaſhtees ar Leischu walodu, ſcho Latweeschu walodas wezako mahfu, ſcho pirmatnigako walodu starp dīhwajām indo-germanu walodām. Wīna rafstneezigo darbu pasineji pratiss apzeret, zif wīfai fwariiga wīnam bijusi ſchi eepaſhfschanās ar Leischu walodu pee wīna wehlakeem rafstu darbeem par Latweeschu walodu.

Sche lai wīna aufs aprada ar Leischu walodas apalām, pilnām, jaukām ūkanām, ſche lai wīnam mahstīn usmāhjās lihdſiba ar Šen-Greeku walodu. Sche wīsch ari jo wairak buhs fahzis eemihlet un eezeenit sawas tehwu tehwu walodas ūkchumu un dailumu, kure wīsch wehlak ar tik jaukām ūkmem puhlejās ūkdrot un tħrit no fweſcheem, nepeederigeem peemajjumeem un tħadha kahrtā wīnu ūplinat un dailot. Tikai ta wīnam wehlak bija eefpehjams, prohtojot un rafstot par Latweeschu walodu, atwasinot jaunus wahrduš un taujajot pebz ūknam un wezām ūkanām, tik wingri un weikli ūkhlootees ar Leischu walodu. Tikai ta wīnam wehlak bija eefpehjams radit un ūkopt glihtos, ūkmiġos Latweeschu wahrduš, ūk weħture, ūk ifliba, ūk ilfonni s., ūk hirnis, loma (wahz, die Rolle, franz. rôle,), ūk atwer-ſima, burtiza, weħtule u z., ar kureem Kronvalda Atti wahrdeem meħs tagad, pebz 25 gadeem, eſam tik pilnig i apraduſchi, kure tagad Latweeschu walodā eeguwuſchi pilnigas ūkfonu ūkfibas un kure ūletojot dasħs labi ne domat needomajas, ūk to reiſ nebija waj wiſmas nebija ūchajā nosħim ħu muhsu walodā. „Muhsu waloda wehl dīħwa. Kas dīħws, tas aug. breſt un isplauki. Tadehli tagad liħbi ar muhsu tautas atspirgschanu ari muhsu waloda istaſas jo ūklaka un jo glihtaka“*) . . . Ta Kronvalda Attis wehlak ūpreesch par Latweeschu walodu. Waj tee nawa jaukas, tagad neſħaubigi apleezinatas pateſibas pilni wahrdu! . . .

Tħadha kahrtā Kronvalda Atti dīħwes ūkli Leetawā wīfai eeweh-rojams wīna attihſibas gaitā. Zentigs, apdahwinats zilweſ ūkli mahzas un atrod, ūk mahzitees, wīfur, korp eet un ūk dīħwo . . . Dr. Pseffera mahjās dīħwojot, wīnam-ari gana bija isdewibas, eepaſhtees ar Leischu behdigo, apspeefsto dīħwi, kure bija nomahkti meeſigas gruhtibas un garigā tumſibā. Sche wīsch dabuja jo pilnam noſkahrf, kahds laħbi kura katrai tautai ir gara tumſiba, kahda ūweħtiba, kahds neifsmelam ūkli awot turprethem prahha gaifma un ſīds isglihtiba. Redjejjs gadeem tħadhu tumſibas postu un nelaimi, un atz rotees ūkli ūpediħwojumus, wīsch tad ari wehlak jaudaja tik karsti un aifgrahbigi

*) „B. W.“ 1869. g. 456. l. p.

runat par gara gaismu un brihwibu, zildinat tik dedsigeem wahrdeem
scho Deewa dahuwanu dischanibu un warenibu.

1859. gadā Kronvalda Attis, kopā ar dakteru Pfeffera dehleem,
aīsgahja us Berlīni, lai eestahos tureenes augstskolā. Dīshwojot ilgaku
laiku ahrsta mahjās, wiñam lai bija labi eepatikusees ahrstu darviba,
kura taīshu tik pilnigi nolemta par labu zectejai zilvezei. Jo projam
Kronvalda Attis bija īsrīnigs dabas un dabas finibū draugs un zeenī-
tajš; studejot medizīnu, wiñam nu bija isdewiba dīslaki eepasīhetees ar
schim eemihletām finibām. Buhdams Berlīnē, wiñsch tomehr neno-
darbojās weenigi gax fawām medizīnas studijām, wiñsch peegreesa fawu
wehribu ari wehsturei, prahtniezbai un walodneefībai.

Zil wiñai mihla wiñam bija wehsture, par to jo jauki un gaishī
leezina wiñā wehsturigais raksts par „Solonu”, Sen-Greeku, Ate-
neefīshu flaweno likumu deweju „Sehtas, Dabas, Vafaulēs” IV.
burtnīzā. — Nodarbodamees gar walodu studijām, wiñsch ari ee-
pañīnas ar daudzinato walodu skolotaju Langenfcheidtu, kuresh ap to
laiku taīsījās isdot Kreewu walodas mahzības grahmatu pebz fawas,
tā fauktas Tuffen-Langenfcheidta metodas. Pee ūcha darba nu Kron-
valda Attis peedahwaja fawu palīhdību, zeredams zaur to eeguht wa-
jadīgos naudas lihdselkūs tahlakai studijai, jo lihdsī panemtais, ne-
leelais padoms jau bija pilnigi iſſīzis. No farunām ar Langenfcheidtu
tomehr ne kas neisnahja un tā tad wiñsch bija pēspeests atmest uſſahī-
tās studijas, atstaht isredseto gaismas awotu, Berlīni, un atgrieztees
atpakał us mahjām.

1860. gadā Kronvalda Attis, pahrnahzīs Kursemē, fawā dīsūntenē,
peenehma mahjās skolotaja weetu pee Durbes jaunala mahzītaja Prof-
tora. Sche wiñsch jo tuwu eedraudsejās ar skolotaju Schäferu, Jurje-
was skolotaju seminarā audsekni, dedīgu, īsrīnigu behrnu audzinataju.
Draudīgā satīkīmē ar scho wiñru wiñā intreſe no jauna eedegās
preeksīhī paīdagogikas, tā ka wiñā jo deenās wairak eestiprinajās wehle-
schānās, fawus spehkus un fawu dīshwi galigi seedot behrnu audsīnačhanai.

1865. gadā mehš wiñu no jauna redsam fogatawojam fawu zeka
fominu un atstahjam dīsūnteni, kura no dabas tik jauki puškota, kura
ar fawu košchumu jauno zenfoni no paſčām behrna deenām bija mi-
hligi wedinajusi us to, kas ir un paleek muhščam dailīš... Schoreis
wiñsch dodas zelā us ūrmo Mehtraini, us paſčas dīsūntenes augstskolu
Jurjewā. Zeeħhi nonehmees fawu dīshwi seedot behrnu audsīnačhanai,
wiñsch us scho augsto, noopeetno darbu gribija jo pamatiġi fagatawotees
un tapebz eestahjās Jurjewas augstskolas paīdagogiskīs kurſōs. Diwus
gadus wiñsch sche fabija tā mineto kurſu stipendiats un nobeidsa tos

1867. gada paīasari tā finibū skolotajs.
Ta paſča gada augusta mehnesi Kronvalda Attis peenehma weetu
pee Jurjewas skolotaju seminarā*), fahlumā pee mehgīnačhanas skolas,
tad par pagaidu skolotaju pee paſča seminarā, lihds wiñu 20. martā

1869. gadā apstiprinaja par otru finibū skolotaju pee ūchās eestahdes.

Tā Kronvalda Attis bija daudspuſgi un jo pamatiġi fagatawoeſes
us dīshwi un fawu audzinataja amatu. Ne weegli wiñam bija nahzees

*) Das erste Dorpatsche Lehrer-Seminar.

aissneegt fcho pirmo dīshwes mehrki. Buhdams pats bes jeb kahdeem naudas lihdskeem no wezaku puses, winam bija wifai geuhti jaizhnas, lai kluhtu us preefchhu. Taschu labu reiss jaunajam zenfonim bija ja-zeesch meesigs issalkums. Taschu tas wiru nespēhja atbaudit no gara gaismas spirdsinataja awota. „Es gan sawā muhschā,” tā Kronvalda Attis pats leezina*), jau esmu peedīshwojis, zil shīwi meesigs issalkums sahp un fa wīsch beidsot ar meesigu baribu jaremdina, ja negribi badā mirt; bet es ari esmu ewehrojis pee few pascha, fa g a r i g a b a - r i b a ja ne pa wifam, tad taschu us kahdu laizinu pat ruhktō meefas issalkumu spehj iskleedinat . . .“ Warbuht wīsch fcho zela mehrki to-mehr nebuhtu aissneedis, ja wiram no pascha fahkuma nebuhtu pa-līhgā nahzis jau minetais Durbes mahzitajs H. G. Katterfelds, par kuru wīsch sīfnigā atsinibā schahdi jo jauki leezina**): „Man tikai schehl, fa Juhs neefat wahrdā pēe faukuschi to neapkuuscho, kreetno skolas peelopeju Durbes draudē, kas ari manu garu modrinajis, manu fīrdi ruhdimams, proti Dr. H. G. Katterfeldta mahzitaju, kas skolotajus skubinadams skubinajis us katru kreetnu darbu, fewischki us faee-schanām, faudams: Us preefchhu! Us preefchhu!“

Ka Kronvalda bijis wifai kreetns paidagogs, behrnu audsinatajs, tas jau minets, to ari jo jaukā kahrtā apleezina wīna darba beedris pee Jurjewas skolotaju seminarā, Hermanns Lange, fazidams, ka Kronvalda jo leelā mehrā pratis seminarā audsēklaus mudinat us schirgtu, schirigu zenfchanos***). Bet Kronvalda straujajam, dedsigajam garam bija skolas telpas pa schaurām, lai tas weenigi tajās darbojotees at-rastu apmeerinaschanu; schim garam wajadseja plaschaka darba lauka, plaschakas robeschas. Wīsch sawā karstā tilkā fīrdi bija dīli un drofhi eeflehdis kahdu bahru tautu, kuzai til wifai wajadseja schās neismehro-jamās mihlestibas, schās drofhsīrdigās, bespatigās un nemitigās wihra darbibas. Schi tauta bija Latvju tauta . . . Nedauds gadu desmitus atpakał atlaita brihwā, ta lihdsinajās behrnam, kas streipulodams meh-ginajas eefchanā; tāhdai tautai wajag Deewa suhtitu audsinataju un zela rahditaju, lai ta nepanihstu un nenoklihstu us nezeleem. Tāhds Deewa suhtits audsinatajs un zela wadonis bija Kronvalda Attis.

Tā tad Kronvalda Attis bija diwejads audsinatajs: vispa h r b e h r n u un fewischki sawās tautas audsinatajs. Winam jau, kā reti kahdam mirstigam zilwelam, bija dota burwigā wara, aisgrahbt un few lihdsi wadit ne ween jaunos behrnu prahthus, bet eekustinat un eeleefmot gan salošchau wihru, gan firmgalwju pahr-bauditās un daschadi lausitas fīrdi us wifū, kas labs un kreetns. Ta-pehz, ja nelaika zenfona darbus un növelnus gribam pareisi apswehrt un zeenit, tad mums jaapluhko wīna darbiba bēhru audsinatajs lākanas laukā un tautas druwā.

Lai to dauds mās paspehtum schini ihfajā, pawirschā dīshwes ap-rafstā, tad usklauſīmēs nelaika zenfona darbibas azu leezineelu, wīna

*) „Draugs un Beedris“, 1869. g. 37. num., rafstā „Zeenitam amata beedrim Taurinam“.

**) „Draugs un Beedris“, 1868. g. 36. n., rafstā „Zeenitam amata beedrim Taurinam“.

***) „Das erste Dorpatsche Lehrer-Seminar“ von 1828. bis 1889. Dorpat, 1890.

pateizigu, sīrīnīgu zeenitāju wahrđos. Tā wīna audseknīs Jurjewas seminarā (no 1870. līhdī 1873. g.), skolotajs Peteris Silinsch raksta un leezina:

„Minetōs gadōs Kronvalds mahzija geografiju, wehsturi, botaniku, zoologiju, sīmēschānu pehz paraugeem un perspektivās, un — pamīshchus ar h. Langi — ari Wahzu grammatiku un rakstneezību. Seminarijas ihstā mahzibas waloda bij Wahzu waloda, bet Kreewijsa wehsture, geografija un pati Kreewu waloda tīka mahzitas kreevīfki, no Kreewu walodas skolotaja. Schāis robeschās Kronvalda Attīs, kā finību skolotajs, strahdaja ar preekfshībmīgu ustīzību, turedamees pee programmas un eeweħrodams paideagikas likumus. Bet kā zīti seminarijas skolotaji, tā ari ihpaschi Kronvalds stingri naturejās pee individualas isgħiħtibas prinzipa, tadehk wīnīħi nosodija to par pretdabibū, kād kahds audseknīs, peem. Latweetis waj Igaunis, isdewās par Wahzeeti, un sawā dīshwokli ar Latweeshu tautibas audseknīem, kā ari ar sawu dīmītu wiśmihlak farunajās sawā teħwī walodā, kuru dauds reis salihdsinaja ar feno Greku walodu. Sawu tautas walodu zeenit, to uskopt, isgħiħtot, ispeħtit un papildinat, us to wīnu, kā finību wiħru, pamudinajja weenīgi augstī-disħani ideali, sawas tautas isgħiħtofchanas noluhki. Wīnħi negribeja it ne kā wairak, kā tif isgħiħtot un i-saudsin at p-aħħiwigus, tif umiġus un drof ħi riddiġugus rakstur us, wiħrus, kuxi pateefi noderetu walstijj u ntautai. Wīna audseknīem nebix buht swieħħu ideju atgremotajeem, tadehk tee ne neeka nedrikħsteja p-eċċawinat tiek mekanifki jeb usnemt sawā galwā us tizibas: wīnem wajadseja pateefiħu meslet, peerahdit un tad sawā garā usnemt par pastħawħoschu, nelaupamu mantu. Paċċ-darbibu, paċċha audseknā dweħseles speħku attihstibū, to Kronvalds zeenija, to modinajja un weżinajja wiħd sawōs mahzibas preekfħmetōs. Wiss, ko wīnħi mums mahzija, biji skaidri disponets, wišpufigi pahromatis, dīshwē leetderigs un weenfahrfchs. Turedamees pee augħstakā didaktikas prinzipa: „Non multum, sed multa“ — Kronvalds tulix kħarras pee kodola, pee ferdes. Tā p. p. weħstures mahzibū eefahkdams, Kronvalds attih stija weħstures fajegħgumi fħahdi: 1. Weħsture ir: a) notifikasi, ko kahds redsejjis, b) attħażżejjumb jeb apraksts ta, kās notizijis (sakti — historia — weħstis). 2. Paċċaules weħsture ir-riżoju (der treue Bericht) par teem notifikasiem, kureem us zilweżes attihstischanos ir-bijis eespaids (Ginluż). 3. No paċċaules weħstures mahzamees: a) kās zilweħs ir-bijis, b) par ko wīnħi ir-kluwīs un c) kā wīnħi par to kluwīs. 4. Deħl weħstures faprafħħanas jagħreesh weħ-riba: a) us tās semes geografiju, kuru kahda tauta apdihwo, b) us tās tautas atwasinachano (Abstammung), c) us tās tautas religiju un d) ihpaschi us wīnas fultus.

Iseħħumi notika weħstures mahzibā pee waroxu karakteristikas un botanikā, apluhkojot stabdu eelshejjo buhwī, kā ari geografijsa pee semes sawadibu apraksta. Tē Kronvalds heuristiskas metodas weetā beesshi ween leetoja preekfħnefsumus, waji nu ar noluhku, audseknus aif-kustim, waji ari wīna intresi atdīshwinat. Un zif patiħkami, sparagi, gaifshi un daudspufigi biji wīna preekfħnefsumi, kād wīnħi mums fħo waji to pats peen ißskaidroja kofaturiġi! Kā no awota uhdens werd

nemitejoschi, dīshwi, apkahrtejos augus atweldsinadams, spirdsinadams, labu daridams un auglus raschinadams, tà pluhda no Kronwalda Attā bagatigām sinashanām leetderigas mahzibas. Magisks spehks bij wina wahrdeem us faweeem audsekteem un katra klausitaja. Ne wintsch pats, ne wina klausitaji daudskahrt nemanijām, fa mahzibas stunda jau sen bija notezejuši, tik dīsli wiſi bija nogrimuschi intreſe pee leetas. Tik inspektora eenahſchana un mahjeens atgahdinaja, fa jabeids, ja pehz tam nahza wehl zitas mahzibas stundas, ja ne, tad Kronwalds neaprima pat wehl pehz diwām stundām. Schi roſigā klaſes darbiba deemſchehl 1872. gadā beeichaki tika trauzeta zaur Kronwalda Attā fatrizinateem nerweem un "dīrklsteliti" (reumatismu) muguraulā. Schaſt gadā, ihpaſchi us pa-wafari, wintsch ari bij loti apkrahwees ar literariskeem darbeem. Tà kā Kronwalda Attis bes tam bij loti weefmihligs fawā dīshwollī, gan ar faweeem audsekteem, gan studenteem nodarbodamees gax Latweefchu walodas pehtischānu lihds wehlai pušnaſtij; tà kā wintsch bij Latweefchu studentu wakaru dwehſele, un winam ſchās leetas dehł us zitām pufem bij japahſpehjí wareni pretneeki, — tad wina sen eeguhē ſlimiba — jau paidagogiſſo kurſu ſtudejot wiſch bijis ſlimigs — kluwa tik nifna, fa ta, ſeedonim fahkotees, wina nolika gultā. Schaſt paſchā mehnē ſi Kronwalda Attis (pateizotees draugu un zeenitaju labwohligam pa-balſtam) aizſeloja us Wildbadi, Badenē, pee Schwarzwalda, kur palika ari pa wakaraš br̄hwalaiku. Augustā wiſch bij atpakał un ſeptembri — ſeminarijas pahrbuhwes dehł mahziba eefahklaſ kahdu mehnē ſi wehlak — atkal ſpīrgts un atwefelojes fagaidija fawus mahzelkūs. Beidsamo gadu Kronwalda Attis mums, faweeem Latweefchu tautibas feminara mahzelkeem, kahdas 2 stundas par nedelu paſneedſa ari ſinas par Latweefchu walodu.

Tà kā Kronwalda augſtakais noluhsks bij, attiſtit audſekādō ſtingri tifumigus indiividuelus rakſturus — ari tautas pehz wina eefkata bij indiividuumi — tad, pee wiſas wina tautas mihleſtibas, netifumus wintsch ihpaſchi pee Latweefchu jaunekleem jo bahrgi ſodija. Te drihsak Wah-zeetiſ waj Igaunis, ne kā Latweetis wina agis atrada ſchehlaſtibū. Bet ja kahds no mums bija darijis fawu peenahkumu,zik ſpehjīs, tik kahdā leeta netihschi kaut kā pahrlſteidſees, tad pehz pehrlona tahdam atkal ſpihdeja wiſjaukala ſaulite, ko ari ſcho rindau rakſtitajs kahdu reiſi Kronwalda dīshwollī pediſhwoja. Wihreſtiba un tafniba, weenota ar gaſchu eefkati, waldijsa Kronwalda dīſziplinā pat tad, kād wiſch bij ſlimigs waj par dauds nogurdimats un tadehł ſahdſis. No nefawaldibas un kaſlibas pee wina newar buht ne runas. Ne kād Kronwalda Attis man naw parahdiſees zeenigakā fejā, kā toreis, kād mehs weens us otru bijām duſmojuſchees, bet, kats ſawu pahrlſteigu-mos atſinuſchi, weens otram roſu ſpedamai noſehdamees iſſert taſi kaſijas un uſſmehket zigaru. No ta bichſha es winam ſawā ſiedi noſwehreju nepahrgrosamu augſteenibu un uſtizibu, un Kronwalds nebija lepns ne pret weenu, wintsch prata wiſlabak manas draudſibas juhtas ſtiprinat un zeenit. Skaidrs, neſchaubigſ, beſwiltigſ un us ſawu labu neluhkotajs ſirdſprahcts bija wina ideals, jo wiſch pats bij wiſu ſcho ihpaſchibū waronis. Br̄hwprahktigi, weenigi no tautas mihleſtibas dīſhts, Kronwalda Attis atſtahja ſawu weetu kā ſeminarijas ſkolotajs,

tik ar to wehlefchanos, strahdat lihds beidsamajam dwashas wilzeenam sawas tautas widu, pazelt, ja tas nebuhtu bijis nolemts zitadi, muhsu laukfolu buhfhanu us augstaka stahwokla.

Wisu Kronwalda Atta bildi apluhkojot, wina pafchuspureschanos tautas idealeem apbrihnojot un turklaht eewehrojot, ka Kronwalda Attis nelo nedarija ais aprehkina, ar mantas waj godkahribas noluhku, man beidsot jaleezina, ka Deewam schehl — tagad starp skolotajeem waj augstak mahziteem Latweescheem naw ne weena Kronwalda Atta, ka winsch ir un paleek miris. Dauds Latweeschu wihrus waras gan usrahdit sposchakus panahkumus, bet ne weens neusrabdis tik skaidrus tautas mihlestibas idealus, ka Kronwalda Attis.” —

Tatschu Kronwalda Attim, ka jau minets, skolas telpas bija pafchauram. Wina sparigais prahs nestin nefas us plafchaku darbibu wisphribai, atklahtibai. Sawas tautas litskenis wiram bija peaudsis pee firds; wina wiskarstaka wehlefchanas bija, paweeqlinat scho litskeni, wadir un lozit to us labo puji. Jurjewas skolotaju feminara wiram gan bija isdewiba isaudsinat wairak Latweeschu jauneklus par kreetneem skolotajeem, bet ar to wiram nepeetika, winsch gribaja stahtees taifnâ sakara ar tautu pafchu, runat sawus dedsigos un warigos modinashanas wahrdus taifni us winu. To nu winsch — attahluma dehl — zitadi newareja, ka zaur raksteem. —

1867. gada beigas winsch peerem skolotaja weetu pee feminara un nahkofchâ, 1868. gadâ, mehs winu jau redsam ar leelako tshaklibu faru spalwu tezinam, modinot un mudinot Latweeschus: „Us preefchhu! Us preefchhu!” —

Gribedams runat pehz eefpehjas us plafchu laitajau pulku, Kronwalds tapa par schurnalisti, awishneeku. „Peterburgas Awises” gan bija nobeiguschas faru gaitu, bet Rigâ labwehligais mahzitajs mag. Th. H. Brauhn chweigis fahka isdot nedelas awisi „Dr a u g s u n B e e d r i s”. Pee fcha laikraksta strahdaja lihdsi labs pulzinsch Latweeschu rakstneeku, ka Ernsts Dunsbergis, Th. Gailitis, M. Kaudstis, J. Vihtuzis, A. Tullis, G. Tauriņsch u. z. Scho Latweeschu wihrus pulzina Kronwalda Attis, jeb, ka winsch fahkumus rakstas, Attis Kronwalds, eenehma pirmo weetu. Jau Dr. u. B.” 1868. gada gahjuma 3. numurâ winsch, pasneegdams skolas par „E l e m e n t a r - f k o l o t a j u S e m i n a r i j u T e h r b a t â” (tagad Jurjewâ) faka:

„Muhfu laikos mahzibas gaifma isplatas jo plafchi. Wina aifneids ne ween tehniku pilis un augstmaru namus, bet ari pat masako zilwela buhdinu, ar faweeem laipnigeem un spehzigieem stareem garigu dshiwibu modinadama. Wisur fazekas skolas, wisur prasa pehz labi ismahziteem skolotajeem. Skoloshanas darbu wifas laushu kahrtas fahk par derigu eeraudsit un jo augsta godâ un zeenâ turet, ne ka lihds schim; faweeem skolotajeem usfahk derigus mahjoklus un pecflahjigu pahrtliku sagahdat. Kur skolas gaifma nu wehl naw laushu garu apgaismojusi, kur firds wehl naw gaifmas-fahribâ eesilushas, turjumas gan tumfchi, wohji un kuhtri laiki; bet nedi gariga tumfiba, nedi kuhtriba ne kur wairs ilgi newar pastahwet. Nefapratibas meegs sustin issuhd, ka traufs pawarfara ledus drupas faluhsdams.”

4. numurā lafama Kronvalda un wina darba beedra, musikas skolotaja Hermanna Langes parakstīta „Luhgschana”, lai wiareem „peefuhta jo skaistās no Latweeschu dseefmām waj singem ar meldeimeem, waj notēs, waj ziserōs islikteem; jo wini sche, atstu no Latweescheem dīhwodami, paschi winus nespējot falafit”. — Tā tad Kronvalda Attis jau dīhwī fajuta „Dseefmu Rotu” truhkumu, kuras Zimses tehos apgahdaja 1871. gadā. „Terbatas (Turjewas) Elementar-skolotaju seminarija, dauds no Latweeschu dehleem ismahzidama, puhlejas scheem jaunekleem ir Latweeschu tautas dseefmas eegahdat,” — tā minetais luhgums eefahkas. —

15. numurā Kronvalda Attis apraksta „me sch u u n f o k u s”, jauki wahrdōs tehlodams muhsu behrsu, atfauldamēes us tautas dseefmu pantareem. — 16. numurā winsch lafitajus luhds, lai winam peefuhta tautas dseefmas, fakamus wahrdus, kas sihmejas us radibū un radijumeem, kā ari teikas, wezu laiku tizibas eeraschas, laikmetu fwinefchanu, kur dīhwneki un augi peenemti klaht. Jo projam wiensch luhds, lai winam peefuhtot augu dāku nosaukumus, kā weenā waj otrā widū nosauz daschu daschadas augu faknes, augu widuklus, lapas, seedus un anglus. No luhguma nosfahrstams, kā wiensch domajis us botanikas farakstifchanu Latweeschu walodā.

24. num. Kronvalda Attis raksta par „zilwelku eelschigu un ahrigu weidu”, t. i. par dāli wišpahrim (sche wiensch pirmo reiss leeto wahrdū daile, die Kunst, kusch skaistais wahrdū nu jau pilnigi eeguwis pilsona teesibas muhsu walodā), apzeradams dailes daschadas schlieras: 1) Echku-daili jeb architekturu, 2) tehlu daili jeb skulpturu, 3) sihmolu daili jeb glesnibu (Malerei), 4) flaxu daili jeb musiku, 5) dsejolu daili jeb dseedi jeb poesiju (suhitbu dseedi jeb liriku, stahstu dseedi jeb epiku, darbu dseedi jeb dramatiku).

Schajos rakstos Kronwaldos leeto schahdus jaunus wahrdus, isklaideradams un nobinadams winu noſihmi: glihwe, Farbe; glihte, ammuthvolle Form, Gestalt; glihtonis, Maler; glesnot, malen; seedonis, paņafaris; dsejolis, Gedicht; gaubt, ergözen; jauda, Vermögen, Kraft, Anstrengung; jaudat, vermögen; jaudatees, sich anstrengen; noluhks, Ziel, Absicht; famahdet, verstehen, im Stande sein; famahdiba, Verständniß; daile, die Kunst; beedreemis, gemeinschaftlich; glaimot, scherzen, schmeicheln, liebkosen; glaima, Scherz, Schmeichelei; roſitees, bei miteschanas strahdat, darbotees; roſchs, thätig, geschäftig, arbeitsam; mudrs, weise; mudronis, der Weise; mudriba, die Weisheit, die Klugheit; isweebtees, sich im Gesicht verstellen, sich geberden; balwot, schenken; balwa, das Geschenk; schaudrs, heftig, hitzig, eilig; tehls, Statue, Bildsäule; dailes rafmas, Kunstdroptucte; dailojums, daileklis, Kunstgebilde; weela, greek. hyla, der Stoff (ital. stoffo); atgīst, sich vorstellen, vergegenwärtigen; dailonis, der Künstler; e h k u - d a i l e, Architektur (leit. dailydyste); tehlu-daile, Skulptur; sihmolu-daile jeb glesniba, Malerei; glesneetis, der Maler; sihmolis, das Bild.

„Pahrbauudeet wiſu, kas labs, to patureet,” — tā Kronvalda Attis jo labprahrt peemetina, fawus rakstus nobeidams; tā wiensch ari faka, sihmedamees us faweeem jaunatwaſinateem wahrdeem.

Kronwalds it pareiss nosfahrtia, kā Latweescheem dauds jaunee m
jehdseneem truhkst nosaukumu; tapēbz wiensch ar leelako zihtibu un —
Deewam teikts — ar reti gudru ūnā atwaīna jaunus un zel wezus,
aismirstus zeena godā. "Drauga un Beedra" redaktors, mahzitajs
Braunschweigs, pats labraht darbodamees gax Latweeschu walodas
faknem un galotnem, faka par Kronwalda Atta walodas pehtijumeem
fawas awises 26. numurā schahdi: "Sawam darba un preeka beed-
rim Kronwalda īgam wiispapreessh issaku famas ūrīnigakas un eekshī-
gakas pateizibas par 24. num. nodrukato rakstu gabalu. Esmu pree-
zadamees par to prezajees un to lafot ori kā jaunu ūlahtu mah-
zijees . . ." Loti eewehrojams ir Kronwalda raksts "zeenita m
amata beedrim Taurinam". Runadams par ūkolotaju dar-
bibu, audzinot Latweeschu mahtes ūlojumus un tamlihs wisu tautu,
wiensch fahdā weetā faka schahdus jo jaukus wahrdus:

"Zil waren leeli esari neaiffalst? Zil masa muhsu ūrīnina, schis
muhsu fahribu, ūnsibū un darba awotinsch! Zil drīhs tas neaiffalst,
kad mastizibas miglas muhs apmahz, kad patmihlibas twaiks muhs no-
gibbina, kad newehribas ūlina muhs fastindīna! Tadehk loti derēs, kā
brahligā mihlestibā deenu no deenas jo ūkalaki weens otram usfleedsam:
mōdees, zellees, strāhda! Tahdi kleedseeni atveldīnas ūhtros,
spirdīnas wahjos, ūpehīnas un droschinās ūipros. Tad muhsu ūrīhs
jo zerigi ūaflos, muhsu prahs jo rascheni ūpdrināfes, muhsu roka jo
weikli un ūchirigi strahdās Deewam par godu, Keisaram par ūlawu,
tautai par labu un mums ūfcheem par ūwehtu ūhgsimibū."

Kronwalds wiſos ūwos rafksis leeto zehlu, rahmu, peemihligu,
weetā ūparigu un dedsigu, bet allisch glihtu, ūtkamu walodu, ir no-
rahjot nebuhſchanas, wišam aplam ūneappruhk fahds ūkarbaks, neglihtaks
wahrdus. Tikai weens radijums Deewa ūlachajā ūfaulē neatrod ūche-
lastibas wiha ažis, to wiensch ūnekujs ūissmagakeem, ūisskarbakeem,
pat parupjeem wahrdēem; ūchis ūnocheljomas ūradijums ūaw ne ūas
zits, kā ūpuskofā ūlehzejs, ūtautas ūaisleed ūejjs, ūtautas
pahrdewejs. Wehl wiensch teem glehweem un ūhtreem ūtautas druwa
war ūeedot wišau ūosegumus, jo ūshee ūaw ūtī ūau ūni, kā ūee, ūxi
nomoda buhdami, ūtī ūprahā — Deewu un ūawus ūezakus aī-
mirsdami — ūawus brahlus pahrdod ūgipites ūausmateem. ūshee ir
tee ūnfnee ūplehsoni, ūas ūodihra un ūaplehsh pat ūawesos, ūshee ir tee
indewigee ūuweschī muhsu ūtautas ūaulos, ūas ūasmazina un ūepuhdina
fatu, ūam ūeen ūeeduras un ūeelihp, ūeds ūeesu, ūeds ūwehſeli ūaudse-
dam, ūchelodami". Waj ari ūtā ūetā: "Kur nu wehl ūas ūndu-
redams ūuskola ūehzeju ūveets (bīchū behrni) ar ūawus ūleinā ūfahjām,
ar ūawu ūesdeewigu ūchauslību un ūahzinādamu ūmurgulibū?!"

Schinī ūrafkā Kronwalda Atta ari ūpleezina ūawus ūdailotos
wihra ūskatus, ūawus ūskatas domas par Latweeschu walodu, tehwsemī
un ūwabadihu jeb brīhwibū, kā ari par Latweeschu ūtautas ūederibū ūee
diščas tehwijas. Par pehdejo wiensch faka: "Neaismirſiſim ūekad, kā
mehs ūfam ūleelum ūleelas ūalatis ūložekli. Atshodami ū ūekopdamī ūawu
ihsačhibu ūtautas garā ū walodā, mehs ūtī ūtad ūkuhſim ū ūpreesshū,
kad ūchā ūleelā ūlawenā ūtehwusemes ūensibā ūekur ūaitigi ūestrāhdā-
sim ūretim. Jo ūekad ūefelas ūtehwusemes ūlabumu ūmā ūemdamī, par

fawu iskuhnoschanos ruhpigi publesimees, tad peedishwofim faldus aug-lus, breedigas sekmes, koplü rofmu pee faweeem darbeem."

Par Latweeschu walodu schahdi jo jauki teikts: „Es zeri, ka faule wairs nebalinäs dimi defmits reisas muhsu meschu laukus, eekam sahks Latweeschu skoldas Latweeschu walodu peeklahjigi, ruhpigi un schirigi kopt, skaidrot un spodrinat, ka lihds schim jau daschi zeen, mahzitaji scho walodu latwiflos rafstös peekopufchi. Gods un flawa teem wihereem, kuri tautai walodas fwaru, wajadisbu un swetumu noprasdami, par to zik spehdami gahdajufchi! Tas til ir leels flaista gabals, kas newihschö fawu tehwu walodu kopt, glihot un spodrinat; kas til famaitats, ka fawu walodu wairs nemihlo, nezeeni!" Winsch dili pahrleezinats, ka ari „muhsu waloda schichtisees wifem lekeem fahraeem; breedis paschä mahtes flehpî; isplauks wirs tam wianai eedehslitam falknem ...".

Bet wißwarenakos wahrdus Kronvalda Attis faka, atsauskamees pa dalai us Arnta tehwu, par teh w se m i un fw a b a d i b u j e b
b r i h w i b u :

„Muhsu deenäs fazehluschees noschelosjami aufstirdigi gudrineeki; schee fawu nihkona srichu dehl ta runa:

„Teh w se m e un b r i h w i b a, tee efot tuhschi wahrdi bes nekahdas sinas, tilai jaukas sstanas, ar kuräm weenteesigos apmahne-jot! Kur zilwekam labi klahjotees, tur efot wina tehwseme, kur wina wißmasaki moza, tur wina seedot brihwiba."

Tee, kas ta runa, raugas ka besprahrtige lopi tikai us fawu fungi un wina fahribam, tee it ne buht nefajuht ta debesiga gara wehsmu.

Wini ehd sahli ka lopi tik fawu deenas ehdamo, un tas, kas wina neschichtstus fahrumus baro, tas winaem schkeet weenigi ihstenam buht.

Tadehl jadehj melus — wina blehdigas runas un wina mahzibas isperina meloschanas algu.

Pat swehrs mihlo; bet tahdi zilweki nemihlo wis, kas Deewa gihmi un deewigas prahlidas shmturi (seegeli) tikai ahriki nesa.

Un tatschu zilwekam buhs mihlet lihds paschai nahwei, tam ne-buhs ne kad riint mihleschanä, nedis muhscham schirktees no fawas mih-lestibas. To nespohj ne weens lops, jo tas drihs peemirst, un ne weens lopisks zilweks, jo tahdam tikai baudischana patish.

Tadehl tewim, ak zilweks, iraid tehwseme, schi swiehtä seme, schi mihlotä seme, us kuru tawa ilgoschanas zere un zenschas.

Kur Deewa faule tewim pirmreis atspihdeja, kur debefs swaignes tewim wißpirmak atspulgoja, kur debefs sibeni tew wißpirmak wina wißpehzibü parahdija un wina wehtras tewim, swiehtas isbailles aishgrahbtam, zaur dwehfeli schalza: tas ir tawa mihlestiba, tur ir tawa tehwseme.

Kur pirmä zilwejiga ožs wirs tawa schuhpula nolezzas, kur tawa mahte tewi wißpirmak fawä flehpî soloja, kur taws tehwüs tewim mudribas un tizibas mahzibas tawä firdi eerakstija: tur ir tawa mihlestiba, tur ir tawa tehwseme.

Un lai tur buhru plikas posta klintis, waj tuhschais falas, lai tur mahjotu ar tewi kopä nabadsiba un raijes, behdas: — tew buhs scho semi muhscham mihlu turet; jo tu efi zilweks un tew nebuhs to aishmirist, bet fawä firdi paturet.

Brihwiba ari now ne kahds tukshs fapnis, nedz posta mahnis,
bet tanī salo tawa droshiba, tawš lepnumis un ta skaidra leeziba, ka
tu efi no debesigas zilts.

Tur ir brihwiba, kur tu drihsti dshwot, ka tawai stiprai firdei
patihk . . . kur tevi tas aplaimo, kas jau tawus tehwus ap-
laimoja.

Schahda tehwseme un schahda brihwiba ir tas wišfwehtakais dahr-
gums wirs semes, ta ir rota, kam par kodolu eekshā besgaliga mihle-
stiba un wehrniba, ta wiškreetnala manta, kas ween zilwekam wirs
emes peeder, ko ween wiash kahro eeguhtees.

Tadehl abas, tehwseme un brihwiba, tai launai dwehselei leekas
tihri mahri esofchi un tihra gekiba wiseem teem, kas tikai preefch
weena azumirkla dshwo.

Bet tee stipree schaujas lihds pat debesim un padara brihnumus
weenteefigo firdis.

Tad nu zelees jel, kreetno Latveeti! luhs Deewu ikdeenas, lai
wiash peepilda tawu firdi ar spehku, lai wiash eededsina tawā firdi
ustizibas un duhschibas leefmas.

Tew nebuhs ne kahdu mihlestibu turet par fwehtaku ne ka tehw-
semes mihlestibu, ne kahdu preeku par faldaku ne ka brihwibas preeku,
lai tu spehtu atkal eeguht to, ko nemahzneeki tewim iskrahpuschi, un
nopelmities to, ko nelgas aissawejuschi.

Pa tam starpam bija faru gaitu usfahzis Bernharda Dihrika di-
binatais un waditais „Baltijas Wehstnes“, kamehr ta pascha
1869. gada 17. aprīlis mahzitais Ch. H. Braunschweigs aptureja fawa
daudsejadā surā jo kreetnā laikraksta „Draugs un Beedris“ iđoschanu.
Pats par fewi protams, ka Kronvalda Attis ar wisu firdi un prahru
peekhras jaunajam, kreetnā tautas garā waditajam „Baltijas Wehst-
nesim“, ap kuru jau pulzet pulzejās wiši ewehrojamakee un spehji-
gasee Latveeshu rakstneeki. — Dabut wifai kreetni ewingrinajuschi,
tik firsngu un dedfigu lihdsstrahdneku, ar tik ideali isdailotu un stingri
nodibinatu wihra dabu, ar tik plaschām un dšlām snaashanām, ar tik
reti koschām un bagatām gara dahwanām, — ta ir laime, kuru lī-
terā lehmeja deeweete ne wifai beešhi pеeschki kahdam jaunam laik-
rakstam. Un teesham Kronvalda Atta dedsigie un spehzige raksti ka
ar burju waru aissgrahba wisu lasitaju prahrus un eeleafmoja wiwu
firdis, ka dihwaina dširkstele, kura kritusi no augstajām debesim. Deena,
kuru „Baltijas Wehstnes“ pafnedsa kahdu no Kronvalda Atta rak-
steem, bija daudseem lasitajeem ihsta fwehtku deena. Un fwehtku deena
bija ari Kronvalda Attim ta, kura peenahza wiwu tik mihkais „Bal-
tijas Wehstnes“, ar kura waditaju, Bernhardu Dihriki, wiwu bija
faderejis jauku, firsngu draudsbu us wisu muhshu . . . Abu scho
wihrū raksturi laimigi weens otru papildinajās: weens strausjch un ide-
ali dedfigs, otrs apdomigs, stingrs un nelokams. Tapehz wiwu ari abi
tik labi fadereja kopā, un reti buhs diwi wihrū tik pareisi un jauki at-
sinuschi un zeenijuschi weens otra gara dahwanās un teizamās ihpa-
schibas, ka schēe abi draugi un lihdszenponi tautas druwā . . .

Kaut gan Kronvalda Attis, Jurjewā dshwodams, nemitigi strah-
daja Latveeshu tautas labā, dehstidams weseligus dihgļus faru Lat-

weeschu audsektu kruhtis un zeeshi pulzinadams un flubinadams Lat-
weeschu studentus us literarisku kopdarbibu, kuraas jaukais, freemaiš
auglis ir „Se h t a s , D a b a s , P a f a u l e s ” IV. burtniza*), gan
ari jo projam pats rakstidams Latweeschu laikraksts, kā to jau redse-
jām, par dašchu daſchadeem wiſai fwarigeeem jautajumeem un zeeņigeem
preefschmeteem, tad tomehr wiņa prahis nejutās apmeerinats, jo tas
ilgot ilgojās strahdat paſchās tautas widū, peeglaustees pee paſchās
tautas wareni bongojoſčās kruhts**). Tā wiņšch 1873. gadā atſtahja
Juriewe un dewās us Wez-Peebalgu, peenemdamš pee tureenes draudies
ſkolas dibinatās augstakās klafes wadibu. Kahdam draugam wiņšch
par ſcho ſoli raksta tā: „Man gan ſche jaatſtahj ſīta un droſcha weeta
un ja pamet drihs gaidamā penſija, tomehr ſhim aizinajumam man ja-
klauſa: man jel fahdu laiku jaſtrahdā Latvijas widū. Es nedrihſtſtu
raudſit dauds us ſawu labumu***). —“ Kronvalda Attis, dſihwodams
Juriewe, bija eeguwis ne ween ſposhu flauu ſawas karsti mihiotās
tautas widū, wiņšch bija eeguwis augſtzeenibū un atſinibū ari pee zit-
tauteſchein, par ko jo jauki leezina wiņa amata beedrea ī. Langes
wahrdi†): „Rā Kronwalds feminara audsektus prata uſmudinat us
ſchirgtu, ſparigu zenſibū, tā ari wiņa fatiſme ar mums, wiņa darba
beedreem, bija daudſejadā ſīnā jo ſpirdſinoſcha. Ar nenogurſtoſchu zih-
tibū wiņšch strahdaja pee Latweeschu walodas iſdailoſchanas un tā
wiņšch blakus amata darbeem uſtrahwās darbu nastu, kura lai gan
ari pa dalai bija lihdsi wainiga pee wiņa agrās, tik daudſi noschehlo-
tās nahwēs.“ —

21. junijā viensch nonahža ar višu fawu dšimti jaunajā dšihwes
weetā, ſirfnigi mihtotās, dahrgas tehvu ſemes kafnajōs. Par Kron-
walda Utta dšihwi un darbibu Wez-Peebalgā uſklaufiſimees jo wehrigā
azu leezineeka & a u d s i t e s M a t i f a wahrdōs ††):

Mas deenu pehz wira atbraukshanas bij ja-eefahkas Rigā teem ar ilgofshanos gaiditeem un nobahluschā peeminā stahwoscheem p ir- m e e m w i s p a h r i g e e m d s e e d a f c h a n a s f w e h t k e e m . Tauta raidija — gan ne bes bailem — sawus dehlus un meitas, lai rahda wairak ne kā 50 gadu brihwibas augķus; katra svehtku dalibneeka ūrds bij pilna svehtu ūchaufmu, kuras bij weenojuſchās gan bijaschanās, gan luhgšchanā, gan lihgfmibā — un likās, it kā dascha dirigenta zittahrt stingra roka tagad weegli trihžetu, takts-speeķi waldot pee svehtku ūseefmu eemahzischanas. — Waj tad Kronvalda Attis wareja us ūcho leelo un svehte wihschanos ūlatītees auksti un bes dalibas, wiaſch, kura ūrds kā Neola kofle faldī ūlaneja pat masakā wehminā, bet waimanaja un kauza, ja kahda nikna ūchalla treeža winas stihgas? Waj zeloschanas qurdums un meeſas wahjiba ūpehtu attaret wiau, kureſch tif mas ūtih-

*) 1873. g. martă mehnesî.

**) 1813. g. mārta mēnesī.
**) Jurēvā viņš arī farakstīja dischi flawenos: „Tautiņš os zenteenuss” (Nationale - Beste hungarien), jaunkato, spēzīgako atbildi Latviešu tautas flangeem un nesabvekleem.

***) "B. W." 1875. g. 285. l. p.

[†]) Erstes Dorpat'sches Lehrer-Seminar", 189. f. p.

††) "B. W." 1875. q. 35. un 36. nr. "Aronvalda Attis Peebalgå, jeb wina pehdejås deenas".

woja preefsch fewis? — Ziti teiza: „Es negribu atrautees,” bet winsch teiza: „Es ne tik ween negribu, bet ari nedrihksstu atrautees,” un tas ir teefcham teesa, ka winsch nedrihkssteja atrautees, to apleezinäs ja ne mute, tad sids ik katram, kusch d'sirdeja jel wina beigu runu pee mineteem fwehtkeem. — Un wehl pee tas paſchas reises p i r m à wiš p. ſk o l o t. ſ a p u l z e! no tas winsch nedrihkssteja atrautees ne tik, jo winsch bij ſkaitamäs pee pat pirmakeem, kuxi fahkuſchi ſchäſ domaſ ſkopt. Kahdreib winsch pats ſtahſtija ta: „Preefſch kahdeem 12 (?) gadeem mehs, daschi Durbes apgabala ſkolotaji, mehdſäm ſchad un tad ſapulzetees. Daſhubrihd aiffidinajamees jau ari pee teem laikeem, fur wiſi Latwijas ſkolotaji warès ſapulzetees un fawà walodā ſpreest par apgaifmibas weizinaſchanu. Tomehr, kad likäm paſchu ihſako laiku preefſch tik tahlas attihſtſchanäs un fawas walodas eemihleſchanäs un eemahzifhanäs, tad us to wareja faht zeret tik pehz 40—50 (?) gadeem, bet ka tas laiks jau tik tuwu un ka mani paſchu iſſauks wehl par ſapulzetees preefſchneku, to es nebuhtu tizejis pat ne ſapraðs.” — Es nesinos laimigaka zilwika redſejis, ka Kronwalda Attis bij pehz ſcheem un zielem labi iſweikufſcheem darbeem apgaifmibas un tautibas ſtað; tahdös brihſhöſ winsch teiza arween galwu papurinadams un zaur afa-räm ſmaidiſdam: „Ja! kaſ to buhtu domajis?”

11. julijā winsch apmekleja o tro Zeh fu a p r i n k a ſ k o l o-t a j u ſ a p u l z i; bet talab, ka Widſemes laukſkolu waldiba wehl nebij winu atſnuſt par draudſes ſkolotaju, tad winsch tika uſſkatits ſchin ſapulzē par weefu. 18. un 19. julijā winsch nehma dalibū pee Widſemes ſkolotaju ſapulzes, kura tika notureta Walkā un ſwineja tobrihd ſawus 25. g. fwehtkuſ.

Jaleezina, ka Kronwalda Attis bij gandrihs leelaks runatajs ne ka rakſteeks, ko winsch pats ari wiſlabak atſina. Runat winsch wareja no weetas un gandrihs bes kahdas fataiſſchanäs, lai gan iſlikäs, it ka wina runas buhtu deenäm pahrdomatas. Ar nopeetnam runäm winsch klausitaju ſirdiſ ſakauſeja, it ka ſibins daſhubrihd ſakauſe metalu; bet ne tik ween klausitaju ſirdiſ — ari pats ſawu, jo daudſkahrt fwehtöſ azumirkös fahka wina fejs ſtrahwot, azis brihniſchki ſpihdet un daſcha ſids pehile noriteja. Ar ſawäm jozičam runäm winsch attal ſmihdi-naja klausitajus waj lihdi aſaräm. Daſchu reis lihgfmös brihſhöſ nehma awiſhu lapu un laſija telegrammas, gan koti pahrgroſſdamſ un peelikdamſ, gan ari gluſchi no galwas, bet weenu ſatirigaku par otru un ar tahdu weiklumu, ka nepahtſinatajam bij jatiz, ka tur pateefi ta rakſtit. Pee wina runäm bij ari ta ſawadiba, ka klausitaji tikai ihſi preefſch beigäm eeraudſija runas noluhku, jo winsch wadija tos pa kal-neem un mescheem pee ta; tomehr, kad pehdiſi luhkojäs atpakal, tad bij jaleezina, ka ir bijis iſraudſits pats ſtaſtaſkais zelſch.

Ar rakſtſchanu turpreti winam gluſchi ta wiſ neweizäs, ka ar runäm, kautſchu gan winsch, ka ſinams, ari ſchäi ſinä ir tik gauschi reeem panahkams. Par wiſam leetäm winam wajadſeja daudſ laika jau pat pee fataiſſchanäs ween us rakſtſchanu: tad bij jaſchkeiſta wahrdnizas, ihpachii Ulmania, kuru winsch ar ſewiſchku preeku nehma rokä; ſchleſtſidams daſchu brihdi atrada to, ko nebij mellejis, un aſmirſa to, ko bij gribejis meklet; tad bij jaſpreesch un japraſa padoma,

daschu brihd pat no tahdeem, kuri nesphejja ne kahda padoma dot, un tad atkal usnahza kahds kaweflis no behrnu pufes^{*)}; un ta brihscham ar fataisfchanos ween pagahja tas preefsch rafsfchanas nolemtais laiks. Mahziti wihi mehds allasch darbotees weentulibā, waj ari tik starp few lihdsigeem. Winam turpreti weentulibā lahgā newejās; tapehz winsch labprahrt redseja kahdu otru kahrt fensi un daschubrihd pat tahdu, kusch winam ne neeka newareja lihdsjet, ja tik ween paflaustees. Jurjewas draugi bij winu schai leeta dauds pabalstijuschi, jo winsch ne reti par winu truhfchanu fuhdsejās."

Jo projam zeenitaīs wehrotajs turpat raksta par Kronvalda Atta darbibu paschā Peebalgā, fewifchki nule kā dibinatajā labdarifchanas beedribā, schahdi:

"Gan sinams, ka kats fsha wihra wahrs fawā sinā nahja wisai tautai par svehtibu; tomehr Peebalgas apgabalam bij ihsti schi laime nolemta, buht par wina pehdejo darba-lauku. Jašaka, ka winsch strahdaja tik pat dauds skolā, ka ahrpus skolas, jeb: darbdeenās pee skole-neem un brihwlaikds pee usauguscheem. Winsch atnefa mahzifchanas preeku pat tai metā efscheem wihireem un feewām, kuri jau mehds teikt: „Ko nu mehs wezee wairs, — lai mahzas ween jaunee!“ Tsalab tad ari dīrdeja pehz winu nahwes daschu wihrū gauschamees: „Juhs, jaunee, gan drihsak dabuseet few skolotaju, bet kur mehs wezee tahdu nemim?“ Kahdreijs, kad winu luhdsja weselibaś labad mehrenak strahdat, winsch atbildeja: „Es nomanu zehleenu us galu ejam, mana faule gan drihs reetēs, — bet padarits wehl naw gandrihs ne kas!“

Wez-Peebalgas labdarifchanas beedribā, kad wina 8. julijā 1873. gadā bij sapulzejuſees fawus waldbai us apstiprinachanu eefuhtamos statutus parakstīt, redseja Kronvalda Atti pirmo reis fawā widū un ari jau kā beedru, kusch lihds ar ziteem eerafkstija fawu wahrdū apstiprinamo statutu listē. 29. julijā dīrdeja schi beedriba winu pirmo reisī runajam, par to, kā waloda zehluſees, — papreefschū wišpahrigi par runafchanas lozelku attihstifchanos, par walodas wojadsibu un tad ihpaschi par Latweefschū walodas zelschanos, par wahrdū doschanu leetām un darifchanām pehz winu ihpaschibām, troksneem u. t. t., tad wahrdū atwasinachanu un fastahdīschanu lihds walodas pilnibai, un wišpehdigi teiza: „Es efm u pahrlēzinajees, ka Latweefschū waloda, lihds ar zitām zelmu-walodām, attihstifees, peenemfees un pastahwēs.“

27. okt. un 4. nov. winsch stahstija W. Peeb. labdar. beedribā wezā Stendera dīh wes stahstu un fsha wihra swaru preefsch Latweefcheem. — Janoschehlo ir loti, ka Kronvalda Atti runas naw usrafstitas un ihsti ar wina pascha wahrdēem, bet schi runa ir skaitama pee pat pirmakeem pasuduscheem jaukumeem. Naw tizams, ka — wišmasak no scha laika zilvekeem — kahds par winu buhs dīlak

^{*)} Kronvalda Attis apprezejās 1868. gadā (Durbē pēc Leepajas) ar karlinu Elisabetu Roloffu, ahrsta Roloffa meitu. Schajā laulibā peedsimā behrni: Jahnis, Milba, Olsgerds un Attis.

eestkaitsees wežà Stendera nöpelnöös un buhs par winu ſirfnigak runajis, ne fà Kronvalda Attis.

9. dez. wiñsch iſſtaidroja un pee paſcha ſagahdateem un ſhepat tajſinateem aparaateem iſrahdiſa telegraſu. 20. janv. 1874 runaja pehz Darwinia teorijas par pehrtik̄em un 17. martā laſija Bürgera baladu „Leonore“ (Tröhne no Swaigsnifcha), iſſtaidroja wiñas iſpafchó noſihmi un baladas ſtahwolli ſtarp ziſäm djejas kahrtäm. Pa ſcho ſeemas laiku wiñsch iſrihloja ſawā klafé ik nedekas weenu „j a u t r i b a s w a f a r u“, ar dſeedaſchanu, muſiku un runäm. Katram dalibneekam bij ja maſka 1. rb. f. ſkolas bibliotekai par labu. Pa wiſeem ſcheem wakareem bij iſſtaidroſchanā ſhee preefchmeli: ſi h d w e h r p e j ſ, a z ſ, a u ſ ſ, d e g u n ſ, a h d a, f i r d ſ u n a ſ i n u t e z e f c h a n a, j u h t e k l u ſ t r a h d a ſ c h a n a (wairak wakardö) un d w e h f e l e (4 wakardö). Wehlejams buhtu, fa wiñtee, kuri ſaka, fa Latweefchu waloda ir na- badſiga un fa wiñā newar ſawu domu pilnam iſteikt, fa tee ihſti ſhos pehdejos iſtaidrojumus buhtu dſirdejuſchi. — Te eſ atgahdajos, ko wiñsch pats atbildeja lahdam, kaſ ari paſtahweja, fa Latweefchu wa- loda eſot nabadſiga: „Eſat tik labi, neteizat, fa Latweefchu waloda ir nabadſiga, bet teizat, fa Juhs wiñas nemahkat, jo ſchi ir ta ihſta waina.“

Loti intrefants ir Raudſites Matiſa eewehrojums, zil ſwarigu lomu pee Kronvalda Atta ſpehlejuſti paſtales til wiſai eelahrotā nauda:

„Raudu wiñsch nehma ſawā rokā til tad, kad zita nebij, kaſ to dara wiña weetā. Jafaka gandrihs, fa wiñsch til ko neuſſkatija wiſus naudas gabalus par weenadeem un lika wehrā til to, zil wiñu pehz ſkaita. Aisdotas naudas wiñsch ned̄ atmīneja, ned̄ prafija, un daschu brihdi peemirſa ari lahdū parahdinu, bet loti iſtruhlaſ, ja wiñam to atgahdinaja, — ko ſinams wareja darit til ſchahda jaufa original- ratſtura nepaſineji waj nezeenitaji. Un zil neeziſa nauda wiña rokās neiſſkatijas! Wareja tulix noſlahrſt, fa wiña prahs bij tahlu noſt no tas un fa pirkſti bij paradiuſchi zilat pa wiſam zitas leetas. Tomehr ſchis no tas ta fauktas paſtales til ſwabadais garb kluwa ar waru ſaiftis pee wiñas; wareja redſet, zil nikni daschreis ſchraudſa wiñu ſchā ſaites. — Par to paſchu masumixa, ko wiñsch prafija no paſtales, bij wiñam daudſ jazeefch.“

Un 5. februari dahrgais zenfonis ſpehji aismiga us muhſchigu duſu . . .

„Jafaka, fa wehſture bij Kronvalda Attim ja til ne pats pamata preefchmets, jo wiñsch mehdsä teiſt: „Kas pee wehſtures peedalifees, tas dſihwoſ muhſcham!“ — Behdigā laikā wiña pirmakais darbs ari bij, farakſtit leelaku latwiſku wehſturi un iſdot to trihs dalās, t. i. ik fatra laika wehſturi ſawā dalā. Pee ſcha darba wiñsch ſtrahdaja ar lahda zita peepalihdsibu ik nedekas weenu deenu no pehzbuddeenas lihds pušnaktij. Pa to laiku, no pus nowembra lihds februarim tika bes mas Nomneeku wehſture farakſtit. Kahdas deenas preefch mirſchanas wiñam teiza, fa wajadsetu ſchim darbam upuret 2 deenas par nedelu, lai lihds pawaſarim waretu farakſtit wezu laiku wehſturi; tad wiñsch lihgſmi ſtruhzees eefauzās: „Tad tu gribi nahkt diwi deenas par ne- delu? ja, tu mani ſaproti! Tad mums par pusotra gada buhs ſchis

darbs galā." Pa wīsam wīsch preezajās loti us wasaras brihwlaiku, kur tad wareshot kaut kahdā weenmusibā netrauzeti strahdat. Gruhti bij daschu brihdi skatotees, kā wīsch aīs ilgas sehdeschanas fawā krehflā mozijās ar kaulu fahpem, bet tomehr no dufet eefchanas negribeja ne dsīrdet: "Jastrahda, jastrahda, gan pahrees!" Un pahrgahja ari drīhs, drīhs pa wīsam! — Kas kahdu brihdi ir wīfā spēhflā strahdajis gara darbus, tas ari tulix nomanis, zīk muhsu nelaika spēhkeem wajadseja pagurt apakši tāhdām darba nastām, kur ari dūfas brihdis ir darba brihdis, un zīk uszībtigi wīsch kopa skolu, par to lai leezina fchis istekums no kahda skolu pasineja, kūfsh mis ne kad naw bijis ar wīnu weena zela gahjejs: „Kronvalda skolas wajadseja nemt wīfāmu muhsu skolām par preeskīshmi, jo Kronwaldam lihdsīga skolotaja es neesmu atradiš, kautšu gan dauds skolotaju redsejis semās un augstās skolās." Schām lihdsīgas domas ir issazījuschi ari daschi ziti skolu pasineji. — Kronwalds mehdsā — pee wīfas fawas plāfhas fīnafchanas — katrai stundai sagatawot stingru plāhnu un ik satru lekziju usrakstīt, un zaurto, kā wīsch pats isteizās, bija wīnam gluschi nemanot fakrahju fesēs wēfela grahmata par weenu waj otru preeskīmetu, kā: par fīfku, kuraš pīrmo dālu tāfījās jau suhtit us spēestawu. — No ne weena darba wīsch neatteizās, padoma un palihdsības ne kam neleedsa. Pee wīna peegahja ik satris, kā pee fīnatības klehts. Walodas leetā Kronwalds fīnams, nodarbojās wīswairak ar truhkstošu wahrdū atvāfīnāchanu waj ar wezu wahrdū atjaunošchanu, un wīna atwāfinatos wahrdus leeto tagad jau pat tee, kuri pīrmā galā fīnāja tik kā nīzinat fchos ar gudru fīnu fēkmetos walodneeka puhlinus. Wīsch pats leezinaja, ka efot ga-deem pahrdomajis satru jaunatwāfinato wahrdū, eklam edrofchinajejs to gaismā zelt. — Katru wezu, wairā masleeto wahrdū, kas wīnam tīka peenests, wīsch fagrahba kāfīligak ne kā fīkstuls selta gabalu. Apkrahwees ar tik fīmagām darba-nastām, kureām wīfū guleja wehl ikdeenīshības rūhpes, wīsch tomehr netapa redsets ne kad ihgnīs, waj fāpihīzīs, bet bij allasch libgfmības usturetājs. Brihscham wīsch pree-zajās tīhri behma preefā, par fīhmi toreis, kad kahdi wīna zeenitāji un zeenitājas is Rīgas bij atfūtījuschi daschadas dāhwanas us seemas-frehtkeem; tad wīsch grībeja, lai wīfī līhds ar wīnu waj gamile, un nehma gandrīhs launō, ja kahds tās leetas apluhkoja ar weenaldsību. Wīsch nogahja ari beeschi ween dīhres un weesībās, lai gan tās nebīj wīna wēfelībai par labu. Schīnis gaitās ari aīzināja wīnu ihpāfīhi noluhki, jo weegli fāprotāms, kā fāwa preeka wīsch tur nemekleja, bet luhkoja laudim gahdat wēfelīgus preekus un isplatit wīfur godprāhtību. Pīlts wīsch bij tik tad, kad kahds — ihsti no skolnekeem — pah-rahpa godfīrdības robesħas un kad wīna fwehtumi, kā tautas dīseef-mas, waloda u. t. t., tīka nīzinati waj pahreftīgi aīskahrti. Schāhdōs brihschōs gan wīsch bij arweenu spēhjs, un fchis it gandrīhs tās weenīgais, ko wīna pretīneeki war wīnam pahrmest un ko ari wīna pēkriteji neleedsi. Schāi suhdsībā wīnu aīsbildina tomehr stipri wīna fīmalk-jūhtība un tās, kā wīsch nebīj wīfī aīskahrtīgīs par fewi, bet par fāweem fwehtumeem, kūrus wīsch spēhja aīstahwet waronīgi un līhds pēhdīgam. Weenaldsneekam, kūram ne kahda fwehtuma naw, tam tās nedīr wājadfigs, nedīr ari wīsch to spēhjs; bet kas launofees us wīstu, ja

ta sapluhz falki, kas gluhn us winas zahleem? Tomehr pee wifa ta naw leedsams, ka Kronwalda dsihwê ari bij deesgan brihschu, kuxus winsch pats noschehloja. Turpreti ir atkal wina pretineeki ar peekrite-jeem weenis prahjis eelkhi ta, ka sawu tautu winisch pateefi mi hleja. Schis ir Kronwalda Alta newihstoschais wainags un ihsti talab, ka tas teek winam no wifeem galwâ lifts. Ik fatram, kas jauta pehz Kronwalda Alta darbeem un nopolneem, peeteek pilnam tik schas weenas atbildes: Kronwalds mi hleja sawu tautu!"

Kad nu pehz scheem jaukajeem atsinibas wahrdeem jautajam, ka-pehz gan Kronwalda Altis tik karsti un nejmehrojami mi hlejis sawu. tehuu semi un sawu neleelo, nebagato, no daudseem nizinato un neewato tautu, tad mums itin ka mahktin usmazgas kahda Iru dseedona svehloschee wahrdi, kuri skan:

"Kad tu buhtu, tehwu seme, ka es luhdsu naft' un deen,
Leela, branga, juhras pehrle, paul's paradiese dahrs,
Tad gan lepnaki es tevi sveizinatu, flatetu;
Bet waj tevi karsta mi hlejet, ne ka schodeen, waretu?
Ak tu, dahrga tehwu jeme, wachôz, wahtis tawejj, —
Wehl jo wairak mi hles tevi un tew mi hles muhschigi.
It ka pelisanas beheni mi hlestib' ar aqintum
Eshsch, kas tai tef no kruhtim, ta mehs to eejhduschi."

P. Kl.

Kristjahnis Kalnisch.

Wj eschinas galwu liku,
Sargat sawu tehwu semi:
Labak manu galwu nehma
Nekâ manu tehwu semi.
(Tautas dseejma.)

Wifos laikos un wifas tautas parahdijuschees Deewa apbalwoti wi hri, kuri sawam gara dahwanam, sawu spehju, sawu zensibu pa zehlas augstaku, bij dischenaki, ne ka winu tauteefhi, winu lihspilsoni. Tahdu leelu wi hru gars, zenschanas un pahrleeginajumees, leelaka waj masakâ mehrâ, pahreet winu lihspilsonos, isplatas par wifu tautu, pat par wifu zilwezi. Wehsture mums allash rahda, ka weena wi hra dsihwê atspogulojas wefela laikmeta gariga zenschanas un dsihwe, wefela laikmeta laime un nelaima. Tahdi wi hri war modinat tautu, buht winai par peekschihmi waj nu tikai weenâ kahda arodâ, ka peemehram tizibâ, mahfslâ u. t. t., waj ari sawam fewischlam dahwanam, sawu moralisko swaru wifos arodos, wifâ dsihwê buht par zela waditajeem, par peekschihmi.

Atri Latweescheem bijufchi un ir tahdi zela waditaji, tahdas peekschihmes, kas wifu tautu modinat modinaja us jaunu jauku dsihwi, kas winai rahda zelu ta baltas, ka nebaltas deenâs, winu mahzidami, fudsedami. Tahdu Latweeschi wi hru starpa weens no dischanakajeem bij muhsu Deewa meerâ aissgahjuschais tauteetis K r i s t j a h n i s K a l n i s c h. Ihfs bija wina muhschs, bet felmigi un svehtibas pilni wina darbi.

Ā. Kalnīsch 14. jūlijā 1847. gadā pēdīsima Kurzemē, Derpelu Mehmeles pagasta Kalnīau mahjās. Ģeprēfschejas mahzibas baudījīs Bauskas aprīnskola un Jelgavas gimnāzijā un Maķīwas tēsīsjā realgimnāzijā nolizīs abiturienta eksameni, viņš eestahjās Maķīwas universitātē, studet teesu sinības. Tur 1872. gadā nobeidsīs studījas kā teesu sinību kandidats, viņš Rīgā nometās par adwokātu un tudat nehma dīshwu dalību pēc 1868. gadā dibinatās Latvēfch u b e e d r i b a s darbeem. Līdz tam laikam Ā. Kalnīsch tikai masakam pulzīnam, fāweem tuvakajem pasīstameem un draugeem, bij sinām kā zentīgs, uszītīgs tautētis, kas ar meeju un dwehfseli mīleja fāvu mājo un māzeenīto tautīnu; bet eestahjees Latweefchu beedribā, viņš drīhs nahza pasīstams plāsfakai publikai, un tur ihfā laikā tāhdā mehrā eeguwa viņas zeenīschānu un ustīzību, ka jau 1875. gada sah-kumā Latweefchu beedribā viņu eezechla par fāvu p r e e f f ch n e e k u.

Nu tikai ihsti sahkas Ā. Kalnīna strahdaschana un zīhnīschāns tautas drūvā. Latweefchu tauta tik ko bij moduļees no gara, gruhta meega, viņai bij ausīsi tik ko jauna, balta deena, kad Ā. Kalnīsch stahjās fāvā darba laukā. Mās toreis wehl bij strahdneku un gruhts un ne-eerāsts viņu darbs. Ziti un leela dala pasīhu us Latweefchu tautu skatījās kā us sahdu mās zeenāmu fārtu, pēc fāras peederet bij kauns. Mās wehl prata isschikt "Latweeti" no "semneeka", mās wehl spēhja eedomatees, ka tee, kas līdz tam laikam tik bij nefūtschi nastas, ari wareja parahditees teesību zeenīgi, wareja eeaemt kautzīk eewehro-jamu stahwokli zītu tautu starpā. Daudzi, kas fāuzās par Latweefchu draugeem un labdareem, wehl nebij fāpratuschi to pateesību, ka pēc iħstas dwehseles un prāhta gaismas un pateesas atīhschanas tauta weenīgi wedama fāvā mīlājā, dāhrgājā mahtes walodā. Wehl nebij subučas widuslaiku mahzibas, pēz fūrām ne wiš wiš zīlweli bij zeenīgi eeguht un baudit teesības un brihwibas, bet tikai fāhdas fākīras, fāhds māss lauschu pulzīsch, wehl nebij sudučas mahzibas, pēz fūrām prāhta gaisma, garīga un meešīga attīħtība bija tikai bagato un leelo monopolis.

Un Latweefchu tauta pate, fūrai bij jakaro pret tik daudz aisspree-dumeem, Latweefchu tauta pate wehl bij behrna gadōs, wehl bij ne-spēhīga, wehl neprata stahwet us fāwas pasīhas fāhjām, wehl neprata strahdat wihra darbus. Viņa bij kā putnīsch, kas gadu gadus no-dīshwojis weentulīgā buhrīt un nu, walā tīzīs, nesin, fūrp lidinatees, kā fārgatees, kā usturetees. Latweefchu tautai wajadseja wihra, kas viņu ar gaīschu, stingru prāhtu un negurstošiem spēhkeem wadija pa iħsteem, pareiseem zeleem us lāimi un lablahfchanos. Un tāhdā wihrs bij Ā. Kalnīsch! Viņa gaīschās azīs, viņa afais prāhts drīhs ween no-fāhrtu, pa fūru zelu jaſtaigā, un reis fāho zelu uszehmis, viņš pa to staigaja us preefchu, neismiņis, nenoguris, pohrleezinats, ka iſpilda fwehtu usdewumu, ka zīhnas tautas labā.

Kad Ā. Kalnīsch 1875. gadā uszehma Latweefchu beedribas preefchneeka amatu, tad Latweefchēem wajadseja zīhnītees ne ween pret fāweem fāugeem, bet ari pasīhu starpā bij fākfūschās afais kīldas, fūras, Latweefchu beedribā iſzehlusčās, drīhs ween isplatijs pā wiſu Latviju, Latweefchu labakos spēhkus, viņu inteligenzi fākeldama diwās

naidigas partijas. K. Kalninsch ar sawu prahligo, taifno un stingro isturechanoš schas kildas drihs ween nowehrfa un Latweeschu intelligenzi atkal weenoja us kopigu darbibu wifai tautai par fwehtibu.

K. Kalnina, ka beedribas preefschneeka un tautas wihra, galvenakas karaktera ihpaschibas bij leelä stingriba un apbrihn oja mä uszichtiba. Ja wirsch reis bija pahrleezinajees, kahds lihdsellis jaleeto, lai waretu tikt pee mehrka, tad nedis draudi, nedis glaimi nespheja grosit wiaa stingro, noopeetno prahtu, tad wirsch nenoguris, neapnjis zenfas un zibnijas, strahdaja un gahdaja, kamehr mehrkis nebij fasneegts. Wixam ne weens zelsch nebij par tahlu, ne weens usdewums var geuhtu, ja no teem bij zerams kahds panahkums tautas labä, ja tee tautas godu, tautas lablahfchanos wareja pazelt un fuplinat. Kad beedribä faktahjäas darbi, pee kureem ne weens labvraht negrubeja kertees, tad Kalninsch tos usnehmäs un isdarija wiishafkajä laikä; kad beedribas labad bij jasper kahdi foli, kurus ziti leedsas spert, tad Kalninsch tos spehra nefurnedams. Zik sehdeschanu un sapultschu, Kalniam preefschneekam efot, Latweeschu beedribä naw natureti, bes nenowehrschameem eemefleem wirsch ne weenas naw nofawejis, ja, pat ne weenä naw nonahjis wehlaku par noteikto laiku. Lihds pehdigam dwafchas wilzeenam strahdat, nerimstoschi, nemitoschi strahdat un par tautas labumu un lablahfchanos gahdat, ta bij Kalnina dewise, kurai wifu muhschu palizis ustizigs. Wirsch bij pahrleezinats, ka leeta, preefsch kuras zibnijas, ir taifna un fwehta; tadehkari, palaisdamees us augusta Deewa palihdsibu, kas stahw klahf wifeem gruhdeeneem un nabadsreem, wirsch pazechlas ka dischans osols, ka nekustinama flints, nebihdamees nedis wehtras, nedis pehrkona, neloziダメes nedis glaimeem apfolijumeem, nedis aseem draudeem un usbrukumeem.

Stingri patstahwigs, kahds Kalninsch bij pret ziteem, wirsch ari bij pret sevi paschu. Personissi aisspreedumi, personiskas dühfschanas un eedomi wixam bij sweschi, wirsch allasch skatijas us paschu leetu, ne us personou. Sawas idejas wirsch allasch aissstahweja noopeetri un aſi, bet ja kahdä sapulzé atraidija wina preefschlikumus, tad par to ne kad nedusmojas, ka tas daschlahrt mehds notlik pee ziteem, bet padewas majoritates autoritatei, pahrleezinats, ka pretineeki to nedara aſi patigeem zehloneem, bet leetas labä. Wirsch eenihdeja neezigas personiskas kildas un rihweschanoš, atsildams, ka tas wißpahrigai leetai tikai war darit launu. Un teesham,zik leels ari bij K. Kalnina ee-naidneku un pretineelu pulks, gandrighs ne weena no teem wirsch naw eeguwis aſi tihri personiskeem zehloneem, allasch tee wixam usbruka tadehk, ka wirsch tik stingri un nepeekuhstoschi strahdaja preefsch Latweeschu leetas, ka wirsch nebij nogrechhamas no reis usfahktä zela, strahdat preefsch sawas tautas lablahfchanas un labuma. Teefa gan, bij ari tahdi, pat loti dauds, kas wina stingribu, ja, pat wina zenteenus um darbus pahrprata un tadehk bij wixa pretineeki; bet tahdi drihs atsina, ka maldijuschees, tuwaki eepasihdamees at apstakleem un K. Kalnina karaktri un zenteeneem. Kas, tuwaki pasihdams scha tautas wihra darbus un zenteenus, teem pretojas, bij waj nu Latweeschu zenteenu pretineeks, waj plahnprahtiash. Un ja Kalniam ari weenä waj otrå leetä mifejees, tas tomehr ne kad nawa notizis aſi launa prahta, —

winsch gribaja tautas labumu un vreelsh ta zihnijsas; bet wiſi zilweki ir maldigi, neba Kalnirsch weens buhtu peedsumis nemaldigs?

Ne, nemaldigs muhsu Kalnirsch nebij: winsch maldijas ka katsz zits mahtes behrns; bet to gan waram leezinat, ka winsch maldijas masak, ne ka dauds ziti, kas usskatas par nemaldigeem, winsch maldijas masak, tadehk fa bija prahrigaks, nopeetnaks, uszihitgaks, ne ka daudsi no teem nemaldigajeem, — ka winsch pats fewi neusskatija par nemaldigu. Winsch allash atsina fawus mifejumos un tos,zik spehdams, mehginaجا islabot; winsch nedarija, ka daudsi ziti, kas fawā alkā paſchmihlibā leedsas atſiht, ka teem mifejees, lai gan zaur tahdu stihweschanos un aplamu lepnibu wiſpahrigai leetai zelas daudi launa.

Kā rakſteeks K. Kalnirsch wiſai mas paſhstams, — winsch bij waronis darbōs, ne rakſiōs. Sihkaki rakſii, kurus winsch ka gimnastiſts un students „Balt. Wehſteſti“ laida tautas, leezina, ka winsch ari ſpalwu weikli prata wadit; bet wehlaku wiſam neatlika laika, nodarbotees rakſteezibas laukā, wiſus ſpehkus wiſam aiznehma amats un zihniſchanas tautas druwā. Samas domas un fawus pahrleezinajumos par Latweefchu tautifkeem zenteeneem un tautas nahlamibū K. Kalnirsch iſfazija dauds runās, no kurām deemschehl tikai masakā dala nodrukata, un ari strihdus rakſiōs tā Wahzu, ka Latweefchu laikraſtiōs. Bes ſchām runām naw eepſehjams, pamatigi eepaſhtees ar K. Kalnixa domām un wiſa zenteeneem.

Kā runatajs K. Kalnirsch bij ſpehzigs, aifgrahbigis, — wiſa wahrdi nahža no ſirds un tadehk ari aifgrahba klausitaju ſirdis. Winsch nemehtajas tuſſcheem, jauki ſkanoscheem wahrdeem, winsch allash iſfazija fawus pahrleezinajumos, fawu zenteenu nodibinajuschos prinzipius un tos aifſtahweja ar ſpehku un dedſibu tā ſawejo, ka ſwefchneku ſtarpa. Zik daschu labu, kas maldijas tumſā, kam tautifkee zenteeni bij weenaldsigi, tadehk fa tos neſinaja zeenit, zik daschu labu tahdu K. Kalnirsch ſaweeem ſpehzigeem wahrdeem neatgreesa atpakał pee fawas mahmulinas, tautas? Zik dascham labam Neletweetim, kas bij Latweefchu zenteenu ſiħws aptkarotajs un pretineeks, tadehk fa wiſam ſhee zenteeni bij paſhstami tikai tahdi, kahdus tos ispauda ta Baltijas preſes dala, kas ſtaudigām azim ſkatijas Latweefchu tautas atſelschanā, zik dascham labam tahdam Kalnixa ſaprähigas, leetiskas runas neatwehra azis? Tadehk fa Kalnirsch runaja un darija pehz fawa pahrleezinajumos, pehz ſaweeem prinzipeeem, ne wiſ pehz azumirksa eespaideem, tadehk wiſa ari zeenija pat eenaidneeki, ka to gaſchi leezina nekrologi, kas parahdijas ſchejeenes Wahzu preſe un „Latweefchu Awiſes“.

„Rig. Ztga“, K. Kalnixa ſlimibu un mirſhanu peeminejuſi, rakſta: „Zik tahlu ari neſchiktos ſpreedumi par aifgahjeju, — pee wiſa to-mehr peepildas tas bibeles wahrds: „No wiſa uſgahja weens ſpehks“. K. Kalnirsch miris tahdā brihdi, kur Latweefchu tauta fawā atihſtibā atrodas zela juhtis, tadehk wiſa nahve tauteſcheem ir leels ſaudejums. Epreekſch wiſa ne weens naw ſtrahdajis, tā uſmudinadams un paſkubinadams un wiſus Latweefchu tautā atrodoſchos ſpehkus modindams uſ darbibu, ka winsch. Gala ſpreedumi dot par wiſa dſihwi un darbibu, — vreelsh tam tagadejais laiks naw derigs.“

„Ztga f. Stadt und Land“ K. Kalnixam dahwā ſekofchās rindas:

„Kalmixa plaschās amata darischanās, kā ari wina eewehrojamā daribā pee Latweeschū tautiskās kustechanās, kur wiensch bija wißwari-gakais wadonis, wina nahwi padara par jo eewehrojamu atgadijumu, kas lihds ar wißpahrigi zilwezigām juhtām ari aiskustina politiskās. Rīgas Latweeschū beedribai par to stahwokli un fmaru, kahdu ta ee-guwusi pee schejeenes Latweescheem un lauzeneekeem, pa leelakai dākai japatēizās fawā dauds gadu preefchneeka darbibai un wina fewischlām dāhwanām, kuras wiensch parahdija tā beedribas dīshwē, kā presē, tā ofizjāls atgadijumās, kā priwatā dīshwē. Waj jaunā situācija, kuru wiensch scheid atrada, iš ahrsemem pahrabraukdams, eewehrojamako Latweeschū wadoni buhtu atgreesusi pee zitāda pahrleezinajumos, par to mehs ne ko droščā nemahklam sīnot, bet sīas, kas mums pehdejā laikā peenahkuschās, modinaja zeribu, kā tagad buhtu radusches fa-tišchanās lihdselki, kureu agrak truhla, kā buhtu sudusches starpibas, kas agrak trauzeja draudsigu kopdarbu.“

„Latweeschū Awises“, kuraām kā Latweeschū Literariskās beedribas organam weenadween bij saduschanās un aši strihdi un zīhnixi ar K. Kalmixu, wīnam miruschanām usfauz schahdus wahrdus: „Slawenais tauteetis, pilnōs wihra gadōs buhdams, atstahjis ūho pafauli un lihds ar to — ari fawu tautu, kurai, to ne weens newar leegt, ar spehzigu garu un neapkušdamu zenschanās wīfu fawu muhšču kalpojis. Kapēž, tā gan daschs jautās, akurat tagad, kur Latweeschū tautai wairak, ne kā jekkad, wajaga sapratiga wadona, kas ar stipru roku to tik gruhtā laikā waditu, no bresfmām fargatu, wīnas teesibas aissstahwetu un to no dascha bestdibina, kureu pate warbuht nereds, waretu atsargat, — kapehž akurat tagad ūho wihrū wīnai wajadseja atmēmt, atraut? Tagad, kur wiensch zaur peedisħwojumeem gatawojees un isribkots par tahdu wadoni, us kura wareja paļautees, un par tahdu pilsoni, kas stiprā mantibas sīnā un zaur to ari pilnigi patstahwigs, wairak ne kā agrak preefch ūha gruhtā darba bij derigs un likās to eespehjot! Akurat tagad wiensch ar mehru un apdomu, ar meeru un skaidribu bij eesfahzis tās leetas apzeret un tahdā sīnā tad ari fawūs tautas brahlus wadit. Tomehr tas ir zitadi notizis. Akurat, kur teem ziteem tautas behr-neem ūha stiprā, qudrā brahla wīsuwairak buhtu wajadsejis, kur wiensch teem wīsuwairak buhtu warejis lihdsset, tur tas teem tīla panemis, atrauts. — — Tīkai laiks war mahzit skaidri un gaifchi atsīht, kahdā sīnā K. Kalmixsch fawai tautai un semei nodarbojees par swētibū un kahdā sīnā wiensch, kā jau zilweks un proti dedsigs zilweks buhdams, pahriskatijees, maldisees. Bet tik dauds jau tagad war drošči fazit: Krīschjahnis Kalmixsch fawai tautai naw wiš bijis kuhts, bet dedsigs kalps, kas ar fawām gara dāhwanām pehž wīnas labuma dīnees un zīk spehdams un sinadams ruhpejees, wīnu us augstaku stahwokli pazelt.“

Tā, luhk, par Kalmixu spreesch tee, kas winam dīshwam bij nī-nakee, ašakee pretineeki, kurus wiensch wiſeem spehkleem apfarōja, us-rāhidams, pa kahdeem nezeleem wīni stāzā, zīk aplamas un greifas wīnu domās par Latweeschū tautu, wīnas attīstibū un nahkamibū. Teescham eewehrojamās tahds wihrs, kureu pat niknakee pretineeki zīnā un godā, atsīhdami wīna nopeetno, wihrisklo zenschanās, wīna spehzigo

garu un nenogurstoſchos ſpehkus, ſtrahdat tai tautai par labu, kura wiāu lojojuſi!

Saprotama leeta, ka ne weena eestahde, partijs waj ſapulze, kura fahrtigi organiſeta un fahrtigi wed ſawas darifchanaſ, newar iſtikt bes preelfchneeka, bes wadona, kurch wiāu repreſentē us ahreeni un wada eelfchejas darifchanaſ. Tahds wadoniſ ir wiāas autoritate, jo autoritate naſ ne kaſ ſits, ka ta peekrifchana un zeenifchana, kure dahujam fahdai perſonai, eewehrojot wiāas garigas dahuwanas waj at-tiſtibas ſtahwokli un ſpehju, un jo zeefchaki un uſtizigaki turamees pee ſawa wadona, jo ſekmigaki wareſim riſkoteſ. Tapat ka fugis newar buht bes kapteina waj ſtuhrman, lai fahrtigi mehroku ſawu zelu, tapat ne weena eestahde, ne weena partijs newar paſtahwet bes galwas, bes wadona. Tadeht wiſi tee, kaſ negrib atſiht autoritates, wadona, ir waj nu pa wiſam neattihſti, waj tiſchā prahitā ſtrahdu un runa pret ſawu labako apſiru, zaur to tikai paſchi gribedami eeguht peekritejuſ.

K. Kalnirsch bij Latweefchu tautai autoritate, zela rahditajſ, un ſcho ſawu fweto uſdemumu iſpildija nopeetni un zenfigi un Latweefchu tauta ar pateizibu to atſina, zeefchi pee wiāa turedamās un neklauſ-dama viltus praweefcheem, kaſ to gribuja nowet us nezeleem, paſuſchanā; jo noahrđit, iſpoſtit ir weegla leeta, bet jaunu radit, radito uſturet weſelu un fahrtibā, tas ir geuhti, to latrs wiſ newar.

Kalnirsch radijis daudj jauna un to, ko radijis, atſtahjis weſelu un fahrtibā. Kalnirsch prata, ſpehja un darija, wiſch ne kaſ ne-taupija ſawus ſpehkus tautas druwa, wiſch nebaidijas no eenaid-nekeem un draudeem, wiſch bij pahrleezinats, ka ſtrahda preelfch fwenta, augsta mehrka, un tas wiāam dewa ſpehku, paſtahwibu un paſtahwibu. Latweefchi til ko bij nahkuſhi pee atjaudas, ka wiāi ir tauta, bet wehl neſinaja, ka ſawus ſpehkus iſleetot ſawām teſibām, ſawām labumam. Kalnirsch ſawai tautai uſtahjias par zela rahditaju, par waditaju, un wiāam ari iſdewās weenot un mudinat tautiſkas juhtas un tas faturet fahrtigas robeſchās, wiāam iſdewās atraſt zelu, pa kure Latweefchi wareja naht peē taha tautiſka ſtahwokla, ka to ari zitas tautas fahka eewehrot un atſiht. Saprotama leeta, ka Kalnirsch to wiſu nepadarija weens pats, bet wiſch bij tas, kaſ ar labu preelfch-fihmi gahja pa preelfchu, kaſ wiſus kreetnos ſpehkus weenoja un mu-dinaja, wiſch, ar wahrdi ſakot, prata eewehrot ſawas tautas wajadibas, un tas ir K. Kalniria leelakais nopeins, par kure wiāam Latweefchu tauta muhſham buhs pateiziga. — Tagad wiſch duſ wehfās fmiliis, bet wiāa gars wehl peemiht muhſu ſtarpa, wiāa gars, kaſ mahza: atmeteet perſonifkas ſchelſchanās un aiffſpreedumus un ſtrahdajeet, ſtrahdajeet, ſtrahdajeet tautai par labu un fwetibu, — un fa-mehr ſchis gars buhs muhſu tautā, tamehr wiāa plauks, ſalos un kuplos!

Wensku Edwards.

Richards Thomfons.

Richards Thomfons peedima 1834. gada 14. aprīlī Aiskrauklē, kura, ka ſinams, ir zilwezes mihletajas Schoulzū muſchneeku dſimtes

peederums. Te wina tehw̄s bija wagaris, kutsch, dehslam 9. muhscha gadu aissneegusham, aisdarija ažis us muhschigu dusu.

Gara un meesās spirogo un twirto sehnu peenehma audsinashanā muhsas nomneeks Lindwarts, kusch noopeetni ruhpejās par jaunekla isglīhtibu, pabalstidams to iihds 21. muhscha gadam. Nobeidsis toreis teizami pasīstamo Limbaschu apriņķa foklu (Lindwarts pa tam bija usnehmis Limbaschu pilsmuischu us nomu), jaunais Thomfons kahrot kahroja pehz wairak gaismas, plāshakas, pamatigakas isglīhtibas. Wina jaunais, dedīgais, dīshwais prahs veekhrās it fewiški semkopibai, Latvju tautas dīschajam labklahības pamatam. Tapēz wina pirmā zenshandas isgahja us to, semkopibas arodā eeguht plāshakas, jaunajeem laikem peemehrigas, peederigas sinashanas. Tā winsch zereja reis seknigaki weizinat dahrgās dīmtenes laukaimneezi un tamlihds sawas tautas labklahību. — Ar mahtes brahla, generala Schreitsfelda pepalihdsibu Richardam Thomfonam ari pateesi laimejās isplidit sawu ūrds wehlešchanos, aisejot studet us Waldawas semkopibas akademiju pee Karalaufsheem, Pruhſijā. — Vahrnāzis mahjās, winsch palikas wišpirms pee audšchu tehwa Limbaschu pilsmuischā, no kureenes winsch aīsgahja us Steenes muischu par pahrwaldneku. Sche winsch fabija pahri gadus. No Steenes Richards Thomfons pahrgahja us Rīgu, estahdamees Schmidta ellas fabrikā par grahmatu wedeju, kura amata winsch fabija wairak gadus. Pirmo reisi winsch apprezejās ar Wilkenu Katarinas draudses ehrgelneeka Spohra meitu Elisu, kura mira 1874. gadā Rīgā. 1876. gadā winsch dewās otrreis laulibā ar Jakoba un Katarinas Dombrowsku meitu Nataliju Mariju. Abas muhscha beedrenes Richardam Thomfonam bijusbas ūrniņgas tauteetes, kuras pilnam saprata wihra zenteenius un sinaja tos zeenit un pabalstīt. Otrā laulibā peedīsma diwi behrni: Elsa un Irma.

Wina novēlnus awise „Balss” zīldina šahdi *):

Kad Rīgā Latweefchi fahka kopotees un domat us Latweefchu beedribas dibinashanu, Richards Thomfons bija starp teem pirmajeem, kas peedījās šhai eefahluschi Latweefchu kustieschanai. Zaur sawu energiju un dedīsbu winsch stipri weizinaja tolaik Latweefchu leetu un prata daschus labus Latweefchu wihrus, kas bija saistiti no weenaldības un kuhtribas, eekarset preefsch Latweefchu leetas, tā ka tee palika par Latweefchu tautas derigeem lozelkleem.

1868. gadā zeltai latviskai palihdsibas beedribai preefsch truhkuma zeetejeem Igaunieem Richards Thomfons bija par preefschneeka weetneeku un kopā ar enkurneeku wezako Jahni Rosi, mefera amata rafstu wedeju Peteri Tiedemanu un sekretaru Iwanu Hümülleru bija minetās beedribas ūrds un dwehfese. Winsch it ihpaschi ruhpejās par Latweefchu preefschlaſjumeem un teatea israhdiſjumeem. No wina pehz kahdas Wahzu lugas farakſtitā luga „Mika” wehl tagad gan pehz walodas, gan pehz fatura preeflaitama pee labakām Latweefchu lugām.

Taundibinatai Rīgas Latweefchu Beedribai Richards Thomfons tika eezelts par preefschneeka weetneeku. Šīnī amata winsch fabija pirmos diwīs beedribas gados.

*) 1884. gada gahjuma 12. numurā.

Sche wehl japapildina, ka winsch treshā gada otrā puse (no 4. aug.) lihds gada beigam bija beedribas preekschneeks. Wina darbiba jaunzeltajā beedribā bija wiſai dīshwa un daudspuſiga. Kur ween kahda kommisija weenam waj otram paſtrahdajamam darbam tapa fastahdita, tur Richards Thomfons bija dīshws dalibneeks un daudskahrt darbu waditajs. Winsch ari aifkustinaja dauds teizamus darbus, kā tas laſams wina fastahditā grahmata „Rigas Latweefchu beedribas pirmais gadu defmīts“ (1868—1878.). Svehtku raksts. Rigā, 1878. g. Tā uſ Richards Thomfona mudinajumu 1870. gadā beedribā nodibinajās svehtdeenas skola. 1872. gadā winsch iſgahdā atkauju, ka beedriba war ſawās telpās pulzinat Latweefchu ſemkopjuſ us „pimo ſapulzi“. Mineta gada 19. junijā notureja ſapulzi, uſ kureu bij eeraduſches dalibneeki uſ Widsemes 251, uſ Kursemes 232, uſ Rigas 22, uſ Peterburgas 5, Jurjewas 2, Pleſławas 2, pa wiſam 514 fungi; bei tam wehl dauds fainmeezes un jaunkundes. Ari Rig. Latv. beedribas peedalifchanās pee Maſlavas politeknifkās iſtahdes 1872. g. notika uſ wina un nelaika ar- kiefta Jāhna Baumana mudinajumeem. Par ſpoſchajeem goda pa- nahkumeem, kahduſ Rigas Latweefchu beedriba un tamlihds wiſa Lat- weefchu tauta aifneeda uſ ſchis iſtahdes, japeateizas wiſpirmajā kahrtā abu ſcho vihru zihtigajeem puhiņeem. Ari pee Latweefchu Labdarigas beedribas lauſchu lehla dibinachanas Thomfonam leelu leelee nopeļni, jo zaur wina puhiņeem un gahdibu ſchi beedriba 1870. g. 18. janvarī wareja laipni aizinat: „Tad nabzeet nu wiſi, kam grības eht, — mehs iſ weenu kā mihlu weefi uſnemſim!“ Šawā dedſibā un karſtumā Richards Thomfons warbuht weenā waj otrā weetā buhs gahjis drusku pa tablu, zaur ko jaunajā beedribā daſchkahrt iſzehlās nepatihkiņi pah- pratumi; tatschu Latweefchu weſelais prahs drihſi ween pahrwareja iſ- zehlūſhos juzeļli un Richards Thomfons nebija pehdejais, kas ſneeda roku uſ iſlihgschanu, uſ jauku, faderigu kopdarbibu. Wina nodomi bija allasch wiſu labakee. Tā dīshwu un dedſigu ſtrahdeelu — kā nelaikis Thomfons — Rigas Latweefchu beedribai naw bijuſchi dauds.

Japeemin ari, ka Richards Thomfons bija dedſigs teatra mahkſlas zeenitajs, kapehz winsch ar ſcho mahkſlu raudſija eepaſliſtinat ari Lat- weefchu publiku. Winsch bija pirmais Latweefchu reſhiſors un ſpehleja ari pats kā akteers lihds.

Tad atkal „Balſi“ laſami ſchahdi ſirſnigas atſinibas wahrdi:

Aydahwinats ar bagatu ſantafiju un brangu ſparibu, Richards Thomfons zaur labeem padomeem uſwediniņa uſ daſchu freetnu darbu un jo wairaki palihdjeja pee darba iſdarifchanas. Tā wina wahrdi un darbi ir zeeti ſapihti kopā ar Merkela peeminas akmena zelschanu (1869. g.), ar Latweefchu peedalifchanos pee Maſlavas politeknifkās iſ- tahdes (1872. g.) un pirmeem wiſpahrigeem dſeedaſchanas ſvehtkeem (1873. g.).

Ari kā rakſneeks R. Thomfons peeminas. Winsch ne ween ſa- rakſtija trihs lugas „Mīka“, „Mīka nahk mahjās“ un „Wezais Turka“, bet bija pirmā laikā „Baltijas Wehſtneſim“ par uſzīhtigu lihdsſtrahdeelu, tad iſdewa laukfaimneezibas rakſtus „Wahrpas“ burtñizās un bei- dsam ari ſemkopibas laikraſtu „Darbu“, kā ſtiprā konfurenzes laikā ilgi newareja turetees.

It ihpaschi jaewehro, ka R. Thomfons peedereja pee teem zilwe-
keem, kas prata gan preefsch ziteem gahdat un ziteem palihdset, bet
kad wisch us pascha galwu un preefsch fewis fo darija, tad winam
nebija laimiga roka. Ta winam bija japeedishwo, ka wina manta, fo
wisch bija žakrabjis zaur gruhteeem puhlineem, ka ari pa dalai swescha,
winam ustizeta mantiba tika isputinata.

Tas wina prahtu un sirdi ta aisgrahba, ka winam schkitas, ka wi-
nam nawa wairs weetas tehwu semē. Wisch astahja Rigu un ais-
gahja us Eelch-Kreewiju. Tur Nowgorodas gubernā wisch pahr-
waldija kahdu brahla muischinu.

Bet wina domas un juhmas peedereja ari sweschumā Latweeschu
tautai. Us tehwischku semi reisi atpakač tilt, wina sirds ilgot ilgojas. Schi neapmeerinatā ilgofchanas laususi salokschna wihra spehkus un gruh-
duši winu us meesigas nifikschanas zelu. — Nawa labi, ka stipru foku,
kas spehzigi laidis faknes tehwischkā semē, pahrtahda zitā semē.

Tahli no sawas tik karsti mihlotas tehwischkas dsimtenes, Nowgo-
rodas gubernā, 11. marta deenā, ar nerwu karsoni mira R i c h a r d s
Thomfons, schis zihnitajs preefsch Latweeschu tautas labuma.

Krogsemis-Auseklis.

Krogsemis-Auseklis peedīma 1850. gada 6. septembrī Ungurpils
Sihpolu mahjās kā zeturtais dehls Jekabam Krogsemim un wina lau-
latai draudsenei Annai un dabuja svehtas krissibās wahrdū Mikus. —

„Sihpolu zeematam,” ta Auseklla teizamais biografs K a s h o k u
D a h w i s, kuream sche sekojam, faka*), „garam tek masa upite zaur
sahlaineem lihtscheem un treknām druwan. Visi druwan wehl tagad
reddamas klaistas birstalinas un dižheni kluju meshi” . . . „Ja ta-
tagad Sihpoli aij sawas tihrumu platibas pеefkaitami leelakeem zeema-
teem, tad muhsu dzejneeka behrni gadōs meshi wehl kneegufches lihds
paschām zeemata ehkām, un tihrumeem nebijis wairak par weenu tre-
fcho daku no tagadejās platibas. Sche nu muhsu dzejneeks nodisbwoja
sawus pirmos dīshwes gadus, wairak weenatnē, ne kā ar ziteem behr-
neem, wairak kļajodams gar maso strautinu un pa tuwejām birsem, ne
kā kawejotees zitu behrnu pulkā. Wisch pats man 1876. gada wa-
farā rahdijs wairak laukumus birstalās, kur wisch ziftahrt weselām
stundām maurinā atgahsees efot klausīees putnu dseefmās, lapu drebe-
schana, mesha schalkschana, un teiza, ka schis klausas winam auffis kla-
nejuschas it kā brihnischki stahsti.

Muhsu Mikus wezaki ir kluži, darbigi, taupigi laudis, kas no agra-
rihā lihds wehla wakaram strahdā un gahdā par deenischkām waja-
dībām, kam masee walas brihschi ir tikai atpuhschana un waloda tikai
tadehk, lai waretu weens otram sawas wajadības isteikt. Schi mas-
rumiba, meeriga ruhpeschana, bes pahrakas steigschana un apkartnes

*) Auseklla raksti (Krogsemiju Mikus), dzejneeka draugeem ui zeenitajeem
palihdset, Kaschoku Dahwa isdoti. Rigā, 1888. g.

klusums manim azīs krita, kad 1876. gada wāfarā lihds ar Miku nobrauzu Sihpolōs iš Peterburgas, kur nemeera drudsis, daudspļahpiga rūniba, leelpiņhtas troksnis un sinkahrība latru krata. Lai gan weselu gadu wezaki dehla nebija redsejuschi, lai gan preeks par dehla atbraukumu teem bija azīs lāfams, bet šis preeks neisrahdijs ne kahdās garās walodās: drihs tee atkal gahja latrs fawā deenischkā darbā, atstahdami muhs abus weenus pafchus, tikai reisu reisām atkal pee mums peenahldami, noflaufidamees muhsu farunās, reschi kahdu jautajumu isteikdami. Waj tur brihnumis, ka tāhdōs apstaklōs muhsu Mikus tā eedraudsejās ar dabu, ka wīnas walodu tik dīlli saprata!

„Grahmatu“ wīnam mahzija pate mahte un gādōs nahlfcham wīnu nodewa Alojas un wehlaki Dīklu draudsēs skolā. Redsedami, ka Mīkum „wehriga galwa“ un „laba balsī“ un prahs nenesās us lauku darbeem, wezaki apnehmās to „isskolot par skolmeistaru“, jo wezakam dehlam Martīnam kā skolotajam Ģeffch-Kreewijā klahjās labi un par „gimnāsiju“ un „studeerefschanu“ toreis mas wehl ko snaja un wezaku roziba to ari nebuhtu pafpehjuſi. Lai nu eetktu „Zīmsas feminarā“, kā Walkas draudsēs skolotaju seminaru fauza, tad fuhija wīnu 1867. gadā us Ģhrgleem pee Tehrauda „usmahzītēs“. No 1868. gada augusta lihds 1871. gada junijam wīsfch mahzītās Walkā Zīmses feminarā. Še, kur wīnu ne kahdi dabas jaukumi newilinaja, wīsfch, ween-tuligi turedamees, kāfsligi padewās otrai jaunibas draudsenei, lafīschānai. Lai gan toreisīgais Latweeschu rakstneezības dahrīs bij wīfai neuslopts, lai gan zittautiskas nesahles nomahza reschos „stahdu ložīnus“, tad tomehr jau gaischi runaja „Latweeschu tautas gars“ teem, „kam bij ausīs dīrdet“, un Krogsemis dīrdeja scho balsī ari wīnu fauzam pee darba. Beeschi ween mahzības stundu laikā wīnu skolotaji notwehra pee kahda weza Latweeschu rakstneeka lafīschānas. Tadehk tad ari mahzības wīfās weenlihdsīgi nedewās. Domājams ir, ka jau šīmī laikā wīsfch buhs dzejojis, kā to ari mahzītās Ullmanis wehlakeem seminarā mahzēkleem teizis, lai gan fawu mehginajumu nebuhs ne-weenam rahdījis.

Pēhž feminara wīsfch fabija tikai 2 mehneshus par palīga skolotaju Jaun-Peebalgas draudsēs skolā un weetu atstahjot dabuja no skolotaja P. Ulves leejibu, ka efot „ustīzīgi un usīzītīgi“ („treu und fleißig“) wīna skolā strahdajis, un šīs Krogsemi „katram eeteizot par kreetnu skolotaju“. P. Ulpe jau atdus „jemes klehpī“, un tagadejee skolas eemihtneeki tikai atmin, ka Krogsemis bijis kluks jauneklis, kas pee reisās labprāht „tureja runas“. Kahdas tāhdas runas dehk mahzītās wīnu fauzis pee atbībibas un — atstahdinajis no amata (?). Ar leelu ihgnumu wīsfch šķīhrās no Peebalgas.

1872. gada pirmajā pusē wīsfch bija par palīga skolotaju Zehfu draudsēs skolā pee Seebodes. — Zehfīs buhs dascha laba Aufekla dzejola dīmītene. Par wīna nonahlfchānu Leelwahrde atstahstīchu pa leelakai daikai Leelwahrdes draudsēs skolotaja, zeenītā J. Neulanda, pafcha wahrdeem:

„1872. gada jūlijā fahkumā eenahza pee manis jauneklis, zēla fomu mugurā, pēhž ussfkata par amatneku zelotaju turams. Latvīski apfweizinajees, jebšču preefsch 16 gadeem pee skolotajeem ta wehl bija

neparaſta leeta, Krogſemis teizas tehwiju apzelojot un tadehk ari Leelwahrde atnahzis. Kahdu ſtundu kopā vijuſchi, wiſau jau viju dauds mas ar Leelwahrdi un Leelwahrdeſcheem eepaſiſtinaſis, par peem. ka fche wehl dſihwo tautas behrni, kureus kultura mas wehl aiftikuſi, kam wehl ſentehwu apgehrbs mugurā, ſentchu rotaſ jaunawām uſ galwas un pee truhſtim, ſentchu paradigmī kristibās, kahſās un behrēs, tautas dſeefmas ikweenai dſihwes kufetchanai, miheleſtibai, waj ſodam, pelfchanai waj godam un t. j. proj. Kad wehl tai paſchā deenā wiſtam iſteizu, ka paſiga ſkolotaju mekleju, tad wiſch manu roku fatwehra un teiza: „Nowehlat man to preeku ar Jums kopā tautas druwa ſtrahdat.“ Neulanda kungs wiſu peenehma par paſigu un ſtahta taħlač: „Skolā Krogſemis ſtrahdaja jautri un ar fekmi, zaur ko ihsā laikā eemantoja ſkolenu miheleſtibu un uſtizibu. Walas briſchdōs wiſch ſtrahdaja ar apbrihnojamu iſtirbu pee paſchigſlihtibas: ſtudeja Wahzu klasikus, Geti, Heini, Schilleru un Safira fatirifkos dſejoluſ un kureus atrada Latweeſcheem dauds mas derigus, toſ tuđal pahtulkoja.

Tahdi ſtrahdajot, Krogſemim drihs bij ſakrahjees prahwos dſejolu krahjums, kureſch ſem wahrda „Dſejas no Aufekla“ lai gan jau 1872. gadā, 6. ſeptembra deenā, wiſa 22. dſimfhanas deenā, tautinās rai-dits (ſk. moto I. dſejolu krahj.), tikai 3. februara deenā 1873. gadā tika eefpeest.

Aufekla Dſejām iſnahkot, teefham jau vija ausis jauns tautas rihts pehz gadu ſintenau geuhitem ſpaideem. Par ſpihti wiſeem ſkaue-geem Rigā paſtahweja jau wairakeem gadeem pirmā Latweeſchu beed-riba un pirmais tautiſlaſ laikrafis, kureu newareja apſpeest; par brih-numu Wahzeescheem Latweeſchi fahla „teatri iſrahdit“, bibliotekas un dſeedamas un zitas beedribas dibinat un pat riħkotees uſ wiſpahrigieem Latweeſchu dſeedameem ſwehtkeem, lai gan puſtedamu firdi, bałłodamu prahtu, waj ween nedariſ kaunu Latweeſchu wahrdam.

Tahdā brihdī, kur katra Latweeſha firðs pildijas jaufam nahkamibas zeribam, kur katra jauns panahkumis tautas druwa dewa leezibu par wehl jaufaku, ſpoſħaku tautas nahlamibu, tahdā brihdī katra ſixa, katra wahrdiñch par dahrgo fenatni, par jauko ſentchu pagahtni modinaja domas, ſcho pagahtni aſjaunot nahkamās deenās — tahdā brihdī Aufekla Dſejas atrada dſihwu atbalsu katra tauteeſha firdi, katra wiñas laſſia fawa paſcha wehl neisprastas domas, dſejikkos wahrdōs tehrpas, katra ſchlita dſirdam:

„Kā Daugava waida, un bangas kā krahz!
Kā Staburags aſaras rauda!

Gan dauds jau Latweeſcheem bij dſejojuſchi, gan zittauteeſchu, gan paſchu brahlu, bet ne weens nebij pratid ſautiſlaſ domas tik tau-tiſkkos wahrdōs iſteikt*).

Bet kā wiſch bij kluwiſ pee „tahdas augstaſ ſiņibas“? Atbil-deſim paſcha Aufekla wahrdeem:

„Man zitus pehz wiñas tirdot ne buht nebij kauns.“

Teefham tā. No fawas dſimtenes mantojis ſarauſtitu, nepilnigu

*) Pee ſcheem zeen, biografa wahrdeem buhlu japeeſihmē, ka pirmais, kas mahki-
las dſejās zeefħaki peefleħjās tautas dſejai, vija Andrey Pumpris.

walodu, melleja un eemahzijās no faweeem skolotajeem un grahmatām toreisejo rakstu walodu; bet schās pehdejās nepilnību atšiniš un sinadams wezōs tautas dseefmu kamolōs un pafaku wahzelēs ftaidru tautas wālodas awotu burbuļojam, winsch fewischki Leelwahrde „melleja, taujaja un lašja tautas dseefmas, teikas, pafakas un parunas gan lauschu fatifmē, gan no skoleneem“.

Ari is wehstures winsch notač fmehla firmas finas par tautas fēnatni. Krogsemja mihla kā weetina Leelwahrde bij seemā wina darba istaba, wafarā skolas dahrīsā lapene, Leelwahrdes pilis dahrīs krahschneē pilis drupi, turpat eelejā tschalodama Rumbenes upite, trihs werstis no skolas Kaibalas upite ar fawu romantisko dīrnavu ešarinu. Tur pee Kaibalas wehl tagad trihs milfigi osolu zelmi rahda, pebz lauschu teikam, wezu Lihbeeschu „upuru weetu“. Stahsta, ka wehl ne sen te Leelwahrdeeshi sem scheem osoleem seedojuschi un ka tadehk Leelwahrdes muishas ihpachneeze likusi osolus nozirst. Schi Kaibalina un winas teika Auseklam buhs bijusi jo mihla, jo winsch to wairakreisigi iſstrahdajis, kamehr pehdigi atradis to dihwaini dailo formu, kurā ta pasihstama iſ Jurjanu Andreja „Dainas“ sem wirbraksta „Deewosolu trijotne“.

Lai gan winsch wiſpahr bij kluſas dabas, wairak fawā nodabā gahja, ne weenam pilnigi fawu domu neisteiza, ne weenam fawu fāzerejumu nerahdijs rokraſtā un fawūs gara raschojumus tikai fahdeem burteem waj fawu „Ausekli“ apšūmeja, tad tomehr drihs ispaudās finas, ka winsch efot Auseklis. — — —

Krogsemis palika meerigi Leelwahrde par Neulanda paligu. Familjas dīhīwē un labu beedru starpā winsch bij jautrs un patihkams; tilki nopeetnās farunās stīws un fawōs spreedumōs nelokams, pat eetepigs un stuhrgalwigs. Ja apskatija wina kluſi fehšam, tad wareja manit wina gara darbibu, jo wina dīlās masās azis kluwa jo leefmainas. Tas pats bija manams, ja farunā winam mihla tautiskas domas aiklustinaja. Retumis winsch aissbrauja us Rīgu, kur bij eedraudejees ar Dīhrīki, R. Thomfonu, G. Laubi un ziteem. Leelwahrde winam bij tapusi mihla, gan fawu dabas jaukumu, gan fawu tautas dseefmu, teiku un pafaku pirmatibas, gan „fawu fatizigu lauschu“ dehk. Winsch tadehk beeshi ween no Rīgas iſbrauzis us Leelwahrdi gan atpuhstees, gan fatiktees ar Neulanda familiju, gan redset atkal wina mihla kaukas weetinas, gan paſtrahdatees meerigi skolas dahrīs lapenē.

Pusotra gada winam Leelwahrde fabijusčam un par pasihstamu rakstneku tapuſčam, R. Thomfons aizinaja Krogsemi par skolotaju pee fawas jauneetaiftas fabrikas skolas, tam pеefolidams trihskahrt leelaku algu, ne kā tam bija Leelwahrde, norahdidams, ka pilſehtā wairak fatifmēs ar iſglīhtoteem laudim un weeglaki pеejami iſglīhtibas awoti, zeredams, ka Krogsemis winam taps par kreemu lihdsfrāhdneku pee iſdodamā jauna ūmkopibas laikraksta „Wahrpa“. Krogsemis paklausīja Thomfona aizinajumam un usnēhma 1874. gada 1. martā Thomfona fabrikas skolas wadibu. Bet wiſas jaukas zeribas drihsī iſputeja: „Wahrpa“ apstājās, aiz dažādeem eemeſleem Thomfons bij pеefpeests fawu fabrikas skolu ūlehgt, Neulands jau bij pеenēmis zītu paligu — un Krogsemis bij no junija mehnesha bes weetas un — bes maiſes. Por fawām „Dzejām“ winsch ne grāfi nebij dabujis atlihdsinajuma; waj un zīk

wiensch dabuja par Tautas kalendara fastahdijumu 1875. gadam no „brahleem Busch“, kas toreis isdewa teesham kreetnas Latweeshu grahmatas — nesinu, bet leela malka jau nebuhs bijusi. Weetas meklejot, wiensch tahdu saklauschinaja Gertrudes basnizas skolā Rīgā, bet tika atraidits, jo „Aufekla“ par skolotaju newarot peenemt; tā wehlak Peebalgas draudses skolā, kurp wienu wilinaja Kronvalda un Pilsehtneeka turums, tizis tapat atraidits, lai gan wiensch jau pahra deenas bij ar skolneekem nodarbojes, un tas weetā mahzitajs peenehmis „zilwku bes ne lahdām skolotaju ūnashandām“, tā dauds zitās weetās bij „dseefmu dehl nihdets, wajats“. Tahdā klijmā efošham, wiāam draugi un zeenitaji bij fagahdajuschi weetu Peterburgā pee tā faultās „Anglu skolas“, kur jau diwi ziti Latweeshi, J. Gailitis un Soltis, kā skolotaji darbojās. Bet atstāht sawu mihlo dsimteni wiensch tomehr wehl schaubijās, wehl warbuht zereja atraist lihdsekļus, tautas widū, pee tautas jaunās audses strahdat. Tikai gruhtee apstalli un draugu, se-wienschki Kronvalda padomi, peespeeda dotees sveeschumā.

Ar gruhtu ūrbi un schehlabām Krogsemis schķihrās no dsimtenes, kur bij „wajats kā slepkawa Aufekla wahrda dehl“, kā pats rakstījis Neulandam. — Kas nu wiāam gaidija Peterburgā? Toreis Peterburgā bij faradees prahws Latweeshu pulzinsch, no kureem daschi ir Latweesheem labi pasūbstami. Peeminesim tikai Baumanu Kahrli, Varaidoschu Sanderu (A. Webers), Fr. Grosswaldu, J. Klawitau, M. Klūfinau, P. Gutmani, Dunduru tehnu Kamp à Aufim, Rosental-Kruhmitau, M. Remiki, R. Treffsu, L. Dreimanī, J. Grünbergi (filolog.), D. Grünthalu, L. Sternu, J. un Fr. Gailishus, un wehlaki Jurjanu Andreju, Sterstu Andreju un Martinu Krogsemi, ar kureem muhsu dsejneeks beeschaki, waj retaki, tomehr weenumehr draudsigi fatikās, gan Latweeshu wakarōs „Palmes“ telpās, gan draudsigās sapulzēs, gan diwatnē, trijatnē weena otru dīshwolkā. Sewiščki wiensch eedraudsejās ar Jurjanu Andreju un Baumanu Kahrli. Schāi pulzīnā wiāam garā tehlojās Latweeshu tauta nahkamibā ne wiāam kā nizinata, nospeesta, wajata, bet kā spēhzigā, brihwa, zeenita tauta, ko karsti mihlo dischanee tautas dehli un dailās tautas meitas un notaik pusčko jauneem, kreetneem darbeem. Sche wiāam suda neustiziba un schaubiba, ko tas bij mantojis Jaun-Peebalgā un 1874. g. bei weetas buhdams un nekur tahdas neatrasdams: sche wiensch jautro pulkā bij jautrakais treezejs un ašu joku un atjautu leelais zeenitajs. Bet wajadseja tikai ušwilkt Baumanu Kahrka faskanotās „Trimpulas“, tikai aistīti kahdu nopeetnu dsejisku tematu, te wiensch tudak us ilgaku laiku apklusa un nogrima dīslās domās. Wiāam laikam tad tehlojās tudak attal wiāam tee skati, ko wiāam „eedoma“ (santasijs) bij radijusi, dsejolu fazerot, bet ko wahrdi ne-eespehjī tik pilnigi glesnot. Dseja wiāam bij nopeetns, svechts darbs: tikai ilgi un pamatiņi sawu tematu pahrdomajis, wiensch nehma spalvu rokā. Ziteem wiensch sawu raschojumu nerahdijs, nedī buhtu dsejas leetās peenehmis kahdu padomu: sche wiensch ūnajās ihsti sawā walstibā, sche wiensch bija Aufeklis, kas sawā neaisfneedsmā augstumā mirdī gadu tuhkfostsheem, neraudsīdamēs us to, waj wiāam apbrīhno, waj pel — waj peeluhds, waj saimo. Bet wiensch ari bij Latweeshu tautas mihlotajās. Kā tahds wiensch preezajās par tautas preekeem, behdajās par tautas behdāni, ar wiāam

sirdi un dwehfeli zihnijsās tautai labakus laikus atwest un sħa īnā labprahrt valihdseja ziteem tautas druwu kopt un mihlumis peenehma no fatra padomu, kas ween tam likas derigas efam.

Sche wina kreetnumu skolotaja amata tħudaq peeteezigi atsina gan Anglu skolas weżakais skolotajis Gailitis, gan skolas preekschneeziba. Winam darba biż-żeex (jadod 4—5 stundas par deenu un jaflata żauri skolenu burtnizas), alga peeteekofha wina taupigai d'sħiħwei un atlakas walas deesgan, nodarbotees ar rafstneezibu. Tadehk jau ari gada beigas winam bij sawihi 12 „Osolu wainagi“ flawenu tautas viħru kapeem, kuruw weħlejjas isdot fraħxha osolu lapam isgħażu masā għrahmatinā, bet valika neisdoti. Te peepeschi wiñu fatreeza neażmiristam ā Kronvalda Atta, teħwixha drauga nahwex īnna. Winsħi tħudaq sawiha nelaikim zeenigu osola wainagu, to eesprausdams sawā krahjumā, zit u kahdu ismetot, un posas żaur darbeem ā Kronvalda peeninx godat, jo us-żejtigaki strahdat ā Kronvalda garā tautas druwā. Winsħi pahrstrahdaja un papildinajha sawu otro d'sejolu krahjumu un atgħadha jees, ka ā Kronvalds gadeem bij taissjees un posees isdot kahdu skolas lapu, krogsemis apnejh mäs isdot „Pädagogisku gada għrahmatu“ (1876. gada pirmajja puże). Drisxi peħz tam winsħi peenehma weetu Maija un weħlak Widemara privat-gimnasijsās, kur winam gan bij dauds leelaka alga, bet ari loti dauds darba un wiċċai mas walas. Taħdi tad ari faprotams, tadehk winsħi sħaħas 2 gaddo wiċċai mas ko rafstijis, jo II. d'sejolu krahjumu, kuru ā Kronvalds peemin, winsħi bij nobeidsis 1876. gada „furū deenās“ un jitdox papirōs atrod u tikai „III. prologu“ un „Dahwinajumu Balfei“. Bes ta winsħi fastahdija skolu dseedamo għrahmatu, nemdams tħeffix gan is tautas dsejfmām, gan is dasħu dsejmu krahjumeem, gan pats taħdus fazeredams. Par peederigo musiku f'him „Dsejmu Wihtolam“ apnejhees Baumanu Kahrlis għadha. Wairak par Wihtola l-kieni nesinu ne ka teift. Tikai 1878. għadu winsħi attal kieni p-tee rakstneezibas darba. Jau ā Kronvalds bij norahdijis, ka Latweesħeem neefot ne weena kalendara, ko war-rett turet us rakstam galda un kura deħl nebuhu jakauna għittu kieni. Krogsemis tadehk pa wafarax briħwdeenā farafstija masu, bet loti glixtu noweli „Vihdmunnekk“ un Peterburga nonahżi, fastahdija kalendaru, kas muhsu tagaddejhem plaphakeem kalendareem bij un weħl tagad ir-preekschha. Bet żaur eespeedeja wainu „Baltijas gruntneku, fainneeku, pagħstu walidbu Kalendars 1879. gadam“ tikai ap-pafċeem swieħkeem kluwa għataws un sawas toreiż nedidet i-augħas maffas deħl (tikai 40 kapejku) tika deesgan mas pirkts, ta' ka tikai masa dala ween no naudas tehrimeem nahza isdewejjam rokka. Ari wina braħlis Martinis, kas kalendara isdofħanai bij aisdewiš Miluk 200 rublu, ittin ne ka naw atpaku dabuji. Miluk wairiś neredseja, ka kalendaram taħħds pats l-kieni nolemts, ka „Pädagogiski gada għrahmati“. Jau għadha saħkum ā winsħi faſfırha un janwara 13. deenā bij us ahrxa pa-wieħi jawni waw kieni. No sħa laika wina meefas un gara speċiell az-żiex redi sħudha un sħudha, ta' ka no b'reeġmiga tħiġi paf-hapsejts, jau peħz nedelas ir-tuwa klosdra draugus til kieni paf-saqqi un janwara 25. deenā puliexen 8 waħra nomira. Nelaila pasiħstami tħudaq sapulzejjas toreisejjas jaundibinat Peterburgas Latv. Labb. Beedribas telpās un

nospreeda, Mikus atdsisfūchās meefas suhtit uſ tehwiju, lai tās guldinatu dſimtenes ſmiltis. Wajadſigā nauadas ſumma preefch ta tika tūdaſ fameſta un godam iſtrikota atwadiſchanās iſ Latv. Jesuſ baſnizas. Rīga dſejneeka miruſchās meefas tika leelo, leelo godu faxemtas un Rīgas Latweeſchu beedribas un milſiga Iauſchu pulka lihds Aleſfandra wahrteem pawaditas, no kureenes tās aifwestas dſimtenē un gulditas Alojas draudſes kapfehtā.

Kā Latweeſchu tautas dſejneeks, kā Auseklis, wiſch mirds ir tagad un mirdſes, kamehr nebuhs uſlehfūchās faules pee muhſu rafſtneezibas debeſim. Kā patriots wiſch roſgi zihniſees paſaules klona: lai ari ne fatra Krogsemja eedſihta ſtiga tagad teek mihta, ne fatra waga tahlak axta, ne fatra druwa wiſa prahā ſopta, plafchōs muhſu kulturas laiſos — wiſch tomehr bij nepekuſis zelmu lauſejs, plehſumu plehſejs, gan fawām, gan ziu idejām kalpodamš, tur, kur tagad mums jau ſelta wahrpas lihgojas.

Tadehl tikai wehleſimees:

Wina wahrds lai ir ſirdis un tautas karogōs rafſtits!

Wina ſpehzigais gars weemumehr lai peemahjo mums!"

Jekabs Pilsatneeks.

Jekabs Pilsatneeks bij dſimis 19. aug. 1838. g. Dſehrbenes draudſes Nehkena muisħas dſirnawās, kuras wiſa wezaki, Matihs un Marija, dſimufchi Wez-Peebaldeefchi, tureja uſ nomu. Nahwe atnehma wiſam paſchōs pirmiſ dſihwibas gaddōs tehwu, un tadehl masam Jekabam bij jaſaleek mahtes, wehlaſ mihiſiga patehwa (jo mahte eedewās ottrēis laulibas dſihwē) un zitu peederigu gahdaſchanā, kuri to ſuhtija pirms Wez-Peebalgas, tad Wez-Gulbenes draudſes ſkolā, kur no ſkolotaja J. Schmidta ſataiſits, eestahjās Widſemes draudſes-ſkolotaju ſeminarā pee Walkas, laikam 1856. gadā, un palika tur lihds 1859. g. Tanī paſchā gada Jekabs Pilsatneeks, kā iſmahiſijees draudſes-ſkolotajs, atrada paſtāhwigu weetu Wez-Peebalgas draudſes-ſkolā pee jaundibinatās Wahzu klafes, kur ſinams mahzijsa ne tik ween Wahzu walodu, bet ari zitas ſkolu-ſinachanas, kuru tobrihd wehl tanī ſkolā truhka. 1864. g. lihds ar Wez-Peebalgas jaunās draudſes-ſkolas atwehrtſchanu Jekabs Pilsatneeks tika pahrlelts no priwat-klafes draudſes-ſkolotajam par wiſ-pahrigu paligu un lihds ar to ari wiſam par weetneeku jeb par nahkoſchō draudſes ſkolotaju. Kaut gan ſchinī weetā dſihwojot Pilsatneekam nahza wairak iſdevibas un uſaizinajumu, eenemt patſtahwigas draudſes-ſkolotaju weetas, tad tomehr wiſch, dſihwodams ar ſawu zitreifejo wezo ſkolotaju un toreifejo preefchneeku A. Rathminderā tehwu labā ſaderibā, negribeja ne kad no ſawas eedſhvotas weetas ſchirktees, kaut gan ſchās weetas alga neſtahweja Pilsatneeka darba ſpehkeem lihds. Pee Wez-Peebalgas dſeedaſchanas beedribas dibinachanas, kura pehz pahrwehrtās par labdarifchanas beedribu, Pilsatneeks bij ſtarp paſcheem pirmakeem strahdneekem un darbojās tāhdā paſchā garā ari jo-projam, wehlaſ buhdams ari beedribai par preefchneeku, kamehr beed-

ribai pastahweja ihstaīs fabeedribas gars. Ar Kronvaldu bij nelaikis eepaīnees jau agrak, tadehl pee wina ataizinaschanas us Peebalgu bij tam leels fvars. Wasarā 1874. gadā Pilsatneeks eedewās laulibas dīshwē, kura wīfch fajutās laimigs lihds firds dibinam. Gan Pilsatneeks sinaja un fajuta, ka

„Leela pate masā buhda
Mihlestibā laimigeem,”

tad tomehr wina dīshwoklis Wez-Peeb. draudses-skolā bij ar wahrdū sakot tahds un tahdā weetā, kur nav spehjams dīshwot ar familiu un faimneeqibu, ja negrib buht few par muhschigu nastu un skolai par pastahwigū trauzelli. Kad turklaht bij pеeskaitami wehl daschi ziti dīshwes geuhutumi, tad aīsgahjejs, fawejus mihledams un wehledamees no firds buht jel kahdreib pilnigi par fewi jeb apaksch fawa pajumta, fahka noopeetni apskatites pehz patstahwigas weetas, lihds Koknefes Elisabetes skolā tahda gadijās. Uz tureeni Pilsatneeks, atteikdamees no fawām teesbām, buht kahdreib Wez-Peebalgā par pilnigu draudses-skolotaju, pahrzehlsas wasaras widū 1878, kad bij strahdajis Wez-Peebalgā pilnus 19 gadus. Nelaikis, Wez-Peebalgā dīshwodams, kura ir tik pat kā wina dīsimtene, nebij wiš warejis nosfwehrt, zik mihla winam schi weeta, pee kuras bij faiſits ar wiſām fawām jaukakām muhscha atmixām, tadehl ari nedomaja, ka buhs pat wina wihrischkai firdij jaraujas ar waru no tas walā, — jo wehlaš pats bij teižis: „Ja es paredsetu, ka tik gruhti nahlfes no Peebalgas schirktees, tad es neschirktoſ“. Bet ne tik ween winam bij gruhti schirktees no Peebalgas — ari Peebalga schirkhras gruhti no wina un patureja wina dīshwā mihlā peeminā, ko apleezinaja ta firſtiga daliba, ar kahdu schi draudse apglabaja fcho fawu skolotaju, kursch bij nowehlejis wina fawa muhscha salokfnigakos spehkus.

Tomehr plashchā ūnā jateiz, ka Pilsatneeka gars newareja wiš rint fawā darba-weetā ween, bet wina wajadeseja iſplatitees. Buhtu netaifniba, ja tik tos atſhtu par leelakeem strahdnekeem, krei ir atſtahjuſchi redsamus neisnhzibas darbus. Dascheem zilwekeem turpreti ir tas spehks, eespeht pee ziteem dauds zaur fewi paſchu jeb zaur fawu personu, un Pilsatneeks pedereja pee teem. Wīfch mihleja, mekleja un ustureja wiſur, kur ween gahja, jautru beedrigu garu jeb garigu modribu, ihsti zaur fawu aſprahigū attapſchanos joku ūnā, zaur ko aīsnehma wiſwairak zilweku ſmejamas puſes. Pilsatneeka dseedashanas preeks un spehks bij tahlu paſhstams, tadehl wīfch ari pedereja pee nahkoſcho wiſpahrigo dseedashanas-fwehktu komitejas. Dauds no wina audsekaem, kuri turpinajuschi fawas mahzibas pat augſtſkolās, atſhſt un peemin, ka mantojuſchi no wina par wiſām leetām pamatu godſridibai un tiſlibai, kas ari gan bij pateesī Pilsatneeka pirmakais ſkolas noluhks. Pilsatneeks preekta wiſeem kreetneem tautas zenteeneem, bet tautibas wahrda aplama walkashana ſtahweja no wina tahlu.

Koknefē aīsgahjejs dabuja pawadit tik weenu gadu un pahra mehneshus, jo 11. sept. 1879. g. wīfch aīsdarija turpat fawas aīzis us muhschibū, atſtahdams paſaulē laulatu draudſeni ar diwi bahriaeem. Kaut gan pee mihlestibas un zeenibas eemantofchanas ſweſchā puſe ir weena gada laiks deesgan ihſs, tad tomehr, zik mums ūnomas, nelaikis

Koknesē to ir panahzīs deesgan bagati, jo lawru wainags, ar kuru Kokneses dseedataju-beedriba pufškojusi wiaa sahru, war nahkt tik no eefilditām sirdim un no pateizigi mihlām rokām. Tapat ari pati iswadishana iš Kokneses bijusi jauka un ūrīniga, gan no muisħas pufes, gan no mahzitaja un dseedataju beedribas, gan ari no dauds zitām kristīgi draudsigām sirdim, kur jaapeemīt ihpaſchi Kokneses parreistīzibas mahzitajs, kureſch, bes ziteem mihleſtibas darbeem, ko rahdijis nelaikim gan dīshwojot, gan us pehdeja zela iſ Kokneses, līžis, kad bi-juschi notureti luteriskā basnīzā par aigahjuscho iswadishanas Deewawahrdi, sahru us zelu pawadot, faukt ari ar fawas basnīzas swanu fehras, ſwehtigas ardeewas lihds. Wifū Deewa-namu swani fa-weenojas par weenu paſchu ſwehtu augstu ſkonu un pajelas us debesim, fā wifū zilwelki deewbijiga luhgħishana par ik katra aigahjuscha dwehfeli — ja ween tik pafſhi zilwelki nefawè un nejauz wim mihligas faklana.

Tahdu Jekabu Pilſatneku tehlo Rāu d ſ i t s - Rāl n i n e e f ſ *). Rā Pilſatneks bija leels dſeeſmu zeenītajš un mihletajš, pats buhdams apdahwinats ar ſtrauju, dſejigu prahtu, fā wiſch ari zeenīja un mihleja fawas tautas lablahjibu un brihwibu, par ko jo jauki leezina wiaa, vee Garlieba Merkela kapa (21. oktobri 1869. g. Latvjeem peeminas ūhmi zelot) ſkandinatee wahrdi:

„Sints ſirnu gadu laika ſtraumē grima,
Schis goda wihrs kad windōs niendōs laikōs dſima,
Kad wahjas tautas tika gruhti ſpāiditas,
Sem kahjām zilwezibas teefas mihditas;
Kad muhju tehwu tehwus tumfā tureja,
Pehz taifnibas tad welti mekket wareja —
Kam ſpehks, tam nebij fauns nedjs gods,
Nedjs litumi, nedjs grehka ſods.

Tā Tava peemina mums paliks ſtipra, ſwehta.

Mehs brihwistibu allasch * angsti godasim,
Kur newiſtamas roſes augs,
Lihds auſis weenreis rihts mums ...”

Andrejs Dihrikis.

Andrejs Dihrikis, Baltijas Wehſteſcha redaktora, hoſrahta Bernharda Dihrika wiſjaunakais brahlis, peedīma 1853. gada 21. janvarī Widsemē, Laidonas draudsē, Odseenas Aſſerkrogū. Pirmās ſkolās mahzibas wiſch dabuja Laidonas draudses ſkola. Pehz tam wiſch mahzījas Jekabstātes aprinka ſkola, wehlaki Rīgas aprinka ſkola un Alekſandra gimnaſija. Iſi pehdejās ſkolās iſtabhotees, wiſch 1870. gada 1. janvarī eestabjās Widsemes guberaas rentejā par kanzelisti, kurā amatā palika lihds 1873. g. 21. septembrim un tad pahrgahja us Baltijas domenī walbi, kur ekonomijas nodalā bij par galda preekſchneeka

*) „B. W.” 1869. g. 673. l. p., 2. un beidsamais pants.

paligu un wehlaki par galda preefschneku. 1877. g. 1. oktobri Andrejs Dihrikis iſtahjās is domeau waldes un aifzeloja us Bulgariju, kura patlaban bij atfwabinata no Turku warmahžibas juhga un kur Kreewijas eeredni sem kraſa Dondukow-Korſakowa wadibas eegroſija kahrtibu. Turta paſcha gada 1. novembri Andrejs Dihrikis pee Sofijas gubernatora dabuja ſewiſchku uſdemumu eeredna weetu, kura, ſawus uſdemumus uſtizigi un uſzichtigi pilidamis, wiſch iſpelnijsas ſawu preefschneku atfinib; ta 1879. g. 1. augustā, kad Dondukow-Korſakows Bulgarijas waldbiſ atdewa jauneezeltajam kraſam, Andrejs Dihrikis, tikai pehz 9 mehnefchu falpoſchanaſ Bulgarijā, beſ jau dabutās kreetnās algas, da- buja weſela gada algu un Wiſaugſtaki eestahdito godaſihmi par zimilwaldbas eegroſijumu Bulgarijā*), pee ſam Bulgarijā pawaditais laiks winam tapa eeflaitits par diweem gadeem deenastā. Bulgariju atstahjis, wiſch apzeloja Austro-Ungariju, pehz tam apmelleja Kaukasiu un wehlaki us kahdu laiku apmetas Kaukāz, gribedamis jo dſlaki eepaſihtees ar Leiſchu walodu, kuru wiſch kreetni prata. — 1882. g. 1. martā Andrejs atkal eestahjās domeau walde un falpoja meschu nodalā par galda preefschneku. No tureenes wiſch 1884. gada 1. martā pahraghja us Widſemes gubernatora fanzleju par fanzlejas direktora jaunako paligu, kura weetā valika lihds 1887. gada 28. augustam, jo tad jau ſenaki peemetuſes kruhtis kaite wiwu peefpeeda, dotees us deenwideem, melket atſpirdiſinajumu. Schajā noluhkā wiſch apmetas Batumā (Melnās juhras austruma galā). Bet tur wiwu weſeliba tapa weenmehr wahjaka, ta ſa ſeemas laikā wairi newareja uſnemtees tahlo zelojumu us dſimteni. Wiſch tur nomira 1887. gada 27. dezembrī. — 31. dezembris wiwu paglabaja Batumas pilſehtas kapfehtā, tuhloſchu werſju tahlu no ſawas dſimtenes, no ſawas karſti mihiotās tautas. Swefchu tautu peederigi wiwu pawadija us pehdejo duſu; bet tomehr pawadi-taju pulka bij ari kahda Latweete, wiſpahrigi paſihtamā zelotaja un rafſineze Minna Freymann jſde, kura us dahrgā aifgahjeja kapa ru-naja kahdus wahrdus ari Latweefchu walodā, taſā walodā, kas nelaikim bij loti mihi. Schi pate tauteete appuſchkojuſi ari nelaika kapi, us ta uſtahdidama ziſrefes, lawru un roſchu fokus.

Iſpildot ar teizamu apſinibū ſawu kroņa deenastu, Andrejam Dihrikim tatſchu wehl atlīkas walas deesgan, nodarbotees literarifti. Taſ jau nu reiſ ta ir: us ko zilwēlam prahts neſin neſas, par ko wiwu ſirds pukſtedama jo karſti eefliſt, preefsch tam wiſch allasch ſina atlizinat laiku, lai ari neſin ſā buhtu apkrauts amata darbeem, jo mihi- leſtiba, ta — luſk — paſpēhj loti daudſ. Un lai mehs buhtum Deewš ſin kahdā taħla ſwefchumā no dſimtenes un tehwijas, taſ, kas mums ſewiſchki mihiſch un dahrgs, ir allasch turu pee mums, muhſu ſirdi un prahī.

To eewehrojam ari pee Andreja Dihrika, kas ſawos walas brih- ſchōs zihtigi nodarbojās gar Latweefchu rafſineezib. Wiwu daschadee kreetnee, intrefantee rafſti atrodami „Baltijas Wehſtneſcha“ agrakajōs gada gahjumās ar parakſteem A. D., A. Jonaitis un ziti. Ari da-

*) Beſ ūhās goda ſihmes nelaikis wehl bij iſpelnijses Stanisława ordena 3. klasi un kollegijū ſekretara tſchinu.

schas jo kodoligas lugas winsch apstrahdajis un lokalisejis: „Diwejadi zeli uſ laimi“, „Ruhlikis“ un „Aisgahjeji“, no kureām abas pehdejās eeguwuschas pilsona teesibas uſ Latweefchu flatuwes. — Bet wišwairak mihlestibas winsch pefchlibra Leifchu walodai, ar to nemitoschi un jo dedsigi nodarbodamees gadgadeem. Schas darbibas augli ir pilnigi gatawa „Leifchu grammatika“ un lihds pehdejam burtam fastahdita „Latweefchu-Leifchu wahrdniza“, kurām abām grahmatām truhkst pehdejās nobeidejas rokas un wajadīgās rihzibas, lai waretu isnahkt klojā*). Zeresim, ka abeem bahreem rafees drīhsumā Deewa aizinats patehwos, lai tee fawā lailā waretu dischotees muhsu rakstneezibas dahrjsā un nest fawus svehtigos auglus ari pee Latweefchu walodas skaidrošhanas un kūplinaschanas, jo schai noder dauds ko mahzitees no fawas wezakas mahfas, Leifchu walodas.

Andrejam Dīhrīkim bija fluſa un loti peemihliga daba. Winsch bija zilweks, kas otram ne kahdi newareja ſkarbi waj aſt peedurtees. Zeenidams omulib, winsch reisām seedoja ari Trimpum, pee kam zitkahrt kluſajam wiſram wedās tik jautras un attapigas walodas, ka arweenu patikas winās klausitees.

Pahwuls Pławeneeks.

Pahwuls Pławeneeks peedīma Kursemē, Sahlites Plehſaju meschfarga mahjās 1850. gada 14. septembrī. Tehws wičam nomira maſam efot, bet patehwos, eeweħrodams sehna bagatās gara dahwanas, ſkoloja wiču. Jelgavas gimnasiju fekmigi beidsis, winsch Baltijas politeknikā ūtudeja inscheaeru ūnibas un wehlak Jurjewā matematiku. Naudas truhkums, kas dasčam labam pehz iſglīhtibas ſlabystoſcham Latweefchu jauneklim nelauj ſafneegt fawu noluhsu, pefspeeda wiču atſtaht uniwersitati un peeremēt mahjſkolotaja weetu. Schajā amatā winsch palika no 1874—1880. gadam, tad nometās Riga un eestahjās pee „Baltijas Wehſteſcha“ par lihdsſtrahdneku un wehlaki par lihdsredaktoru, kureā amatā winsch palika lihds fawu muhscha beigām. Iau gimnasijsā buhdams, winsch eefahka nodarbotees ar Latweefchu rakstneezibu. Latweefchu teatrim fahkotees, Pławeneeku Pahwuls eeweħroja teatea lugu truhkumu un uszītigi lehrās pee darba, weikli pahtulko-dams un lokalisedams labu ſkaitu lugu, tā ka muhsu teatea literaturā winsch dauds ſtrahdajis. Nelaikis Pławeneeks bija taifnas dabas zilweks, kas nemihleja glaumus un kūplus teikumus. Ko winsch par kahdu zilwelu domaja, to winsch tam teiza taifni azīs un tā — kā domajams — buhs dasču labu ari eekaitinajis, kura juhteligā god-fahriba nespēhj panest patecfibū. Bet wiča draugi ūnaja ūnenat ſcho kreetno, taifno dabu, wiča ūlta ūrī, un peekhrās pee wiča ar patecfu, ūrīnigu mihlestibu un ūnenibū.

Pławeneekam bija aſs, loti aſs prahs un tomehr winsch bija

*) Še minetee manuskripti atrodas Rīgas Latweefchu Veedribas ūnibū Komisijas arkiwā.

ſirds, ihsis juhtu zilwels lihds pehdejam meeſas pantinam. Tas ari noſpreeda wiņa dſihwes gaitas wiſſeenu. — Kā tahds reti pilnigs ſirds zilwels wiſch zeenija weenigi idealas mantas: wiņa karſtai fir-dij ruhpa tikai Latweefchu tautas Liktenis un kas ar to ſtahw falara; pret to wiſs zits, ari paſcha labums, paſuda piſchloſ.

Kā tahdu wiņu redsam gadeem jo dſihwi darbojamees „Rigas Latweefchu Beedribā”, kā tahdu kopjam ſawu ſchurnalista amatu „Bal-tijas Wehſteſcha” redaſzijā.

Zihtiga, ſirſniga beedribas amatu kopſchana praſa dauds laika un dauds puhiņu, kas ne tikai neteef ne kahdi atlihdsinati, bet turklaht wehl ſaweenoti daschadeem iſdewumeem. Labi tai beedribai, kurai wairak tahdu uſzichtigu, dedſigu amata kopeju, — allasch ta plauks un ſeedēs un ſtrahdās jo feſmigi ſawā druwā. Tapehz ari „Rigas Latweefchu Beedribai” peenahkas godat Pļaweneeka peemīnu . . .

Ari ſawu ſchurnalista amatu dahrgais nelaikis kopa ar retu, tei-zamu apſinibu un ſirſnigu mihleſtibū. Zif wehla ari reiſam nebija ſtunda, kad Pļaweneeks pahrgahja mahjās, otrā rihtā, kad ziti wehl — tā faktot — greeſas uſ otreem fahneem, wiſch jau fehdeja ſawā darba weetā, naigi ſtrahdadams. Ne weenas deenās, ne weenas ſtundas wiſch ſawā ſchurnalista darba laikā ne-aikſaweja, bet turklaht gan, ſawus darbus padarijis, wehl labprah, ja ween radās wajadſiba, pa-lihdsjeja ziteem amata beedreem waj ari iſpildija wiņu weetas. — Šchurnalista peenahkumi, kad uſ teem nopeetni ſkatas, kā to nelaikis darija, now wiſ tik weenfahrſchi un weegli, kā to pawirſchi domā. Šchurnalismam allasch un allasch jaapſmas, ka wiſch rafſtidams runā uſ wairak tubkſtoſcheem, tā faktot, uſ wiſu tautu, un ka tapehz wiņa wahrdeem wajaga buht ar labu ſiau noſwehrteem. Bes tam Pļaweneekam bija diwas jo ſwarigas ſchurnalista ihypaſchibas: weikla, ahtra ſpalwa un laba teifa no tā ſauktas ſchurnalistiſkas taktibas.

Kā zilwels, kas dſihwo gandrihs tikai idealeem mehrkeem, wiſch ari jutās wairak aijſwilts uſ to puſi, kur aba ſchos mehrkuſ tura augſtā zeenā, kur no dſihwes geuhtumeem wehl nenopſeetais ſtrajhais, karſtais jaunibas gars zehli lido pa idealu walſtibū.

Tā wiņa mihlakee draugi bija Latweefchu tautibas augſtſkolu mohzeļki, kureem wiſch, zif ween ſpehja, paſihdsjeja padomeem un darbeem, ſirſnigi wehledamees, lai tee eephehtu pabeigt ſawas mahzibas, un ſkubinadams toſ uſ ſabeedrigu ſatikſmi, par ko ſhee zentigee Latweefchu jaunekli wiņu loti mihleja. Kabduſ diwi gadus preeſch na-weiſes wiſch dabuja plauſchu kaiti, zaur ka wiņa ſpehzigais un koſchais augums pamasaam ſačhluka. 1887. gada waſarā wiſch uſ kahdeem diweem mehneſcheem aijſkoja uſ Uſu weſelotees, bet tur nepanahza ne kahda labuma. Pahrzelojis wiſch atkal uſzichtigi lehras pee redaſzijas darba, kurā darba laukā wiſch weenmehr bija weikls ſtrahdneeks. Di-lonis pa ſeemu wiņu arweenu wairak nomahža, tā ka pats wairak reiſes meerigi iſſaſija, ka wiņam drihs ween buhſhot „jaatſtahj ſta-tuwe“. 1888. gada paſafari wiņa ſlimiba bij tā peenehmusees, ka wairis neeſpehja ſtrahdat. Wiſch aijbrauza uſ Kurſemi pec brahlena Greenwaldes Maleneekloſ. No draugeem un darba beedreem aſarainām azim atwadiidamees, wiſch ſazija, ka laikam wairis nerodſeſchotees.

Wina paredsejums peepildijās, jo 28. aprīla rihtā winsch pee brahlena weegli aismiga us muhščigu dufu. Wina nahwes sīra loti sahpigi pahrsteidsa wina Rīgas draugus un darba beedrus. — Nelaika meefas paglabaja svehtdeen 1. majā Ģeżawas Rateneeku kapōs. — Lābs pulzinsch „Rīgas Latweeschu Beedribas“ beedru, nelaika draugu un darba beedru bij tur isbraukuschi, mihlotam nelaikim, par dauds agri nomirušam kreetnam tautas strahdneekam parahdit pehdejo godu. Weetiga skolotaja behru un wiſas zitas runas pee kapa bij loti aisgrahboschhas, tā ka ne weenam azis nepalikās faufas. Bet kad nelaika mihluki, Baltijas politeknikas studenti, ap kapu zelōs nometuſches, dīli noſtumuschiſhi ūhri nodseedoja: „Ja kahdu brahli west us kapu klusu“, tad wiſi behrineeki diktī ūhnuſteja.

Lai ūfchhee wainagi, ūxeem apklahja dahrgā nelaika kapu, us laiku laikeem ūfchko wina peeminu Latweeschu tautā! . . .

Stahtsrahts Andrejs Schlesīnsch.

Andrejs Schlesīnsch dīsimis 1845. g. 16. oktobri Kursemē, Baufkas Pilsmuſchhas Smedu mahjās, no kurām wina tehwēs wehlak aisgahja us Kreewin-Kuiwām par fajmneku. No 1858. g. līhds 1863. gadam Schlesīnsch apmekleja Baufkas elementar- un aprīnkolu un no 1864. g. līhds 1868. g. Jelgawas gubernas gimnāſiju. No gimnāſijas felundae iſtahjees, winsch dewās us Maſlawu, kur winsch 1869. g. taisija mahjiskolotaja un 1871. g. abiturienta eksamenu pee I. Maſlawas gimnāſijas. — Eſahkumā Schlesīnsch studeja Vasarewa institutā, Maſlawā, austrumneku walodas, wehlak tas 1872. g. eestahjās Maſlawas universitates filologiskajā ūkultatē, kurās kurfu winsch 1876. g. ar filoloģijas kandidata gradu nobeidsa. Ta paſcha gada 1. juliā winsch tika apstiprinats par Kreewu walodas un literatūras wiřskolotaju pee Rēwēles gubernas gimnāſijas, kurā amatā winsch līhds 1885. g. junijam fabijis, tika eezelts par eelfchejas preſes zensoru Rīgā.

Schlesīnska dedīgais, aſais prahs jau paſčā jaunibā ūkelehrās ar leelu ūpehku pee ūwas tautas un dīmtenes. Kopā ar K r i ſ t j a h n i K a l n i a u un ziteem Latwoju jaunekleem Andrejs Schlesīnsch nodibinaja pee Jelgawas gimnāſijas pirmo Latweeschu ūkamu wakaru ar noluhku, lai augstaku ūkolu Latweeschu mahzelli netaptu atſweschinati ūwas walodai, bet lai teem buhtu iſdewiba, eepaſihtees jo dīlak ar ūwas walodas ūkumeem un dīmtenes wehſturi. Tāhda ūkaja ūtahſchanās par Latweeti un ūksta ūkelehrās pee Latweeschu tautas toreis bija loti neparasta un ne ūwai eeredseta leeta, ūpehž tad Schlesīnsku Andrejam (tā winsch ari ūwā ūkā paraſtija ūwus rakstus „Baltijas Wehſtineſi“) un wina beedrem bija japanes daschadas nepatikſhanas un dewa pa ūlelai daļai eemeflu, aiseet us Kreewijas ūkmo galwas pilſehtu un tur nobeigt gimnāſijas kurfu. Kā ūkents Schlesīnsku Andrejs jo zihtigi nodarbojās ne ween gax ūkā ūkodas ūkudijām, bet ari nekawejās ūwahlt daschu labu ūkta graudu preefch Latweeschu awiſchneezibas. Tā nelaikis starp 1872. un 1876. gadu ūkstis daschu

jo eewehrojamu, kodoligu apzerejumu par Sen-Latveefchu mitologiju, ka peemehram „Praurimās fwēhtnizās iżzelsčanās“ (1872. g. 24. num.), par „kara deewu Jodu“ (1872. g. 50 nr.) u. z. Bet Schlesiau Andreesam nepeetika ar to ween, ka wiensch pats ar sawu spalwu raudsija kūplinat Latveefchu literaturu, 1873. gadā wiensch islaida schahdu luhgumu resp. usaizinajumu:

"Latveesku pulzinsch Maasklawā, 19. februarii swinedams, atgahdi nadamees schās deenas swaru ne ween Eeksch-Kreewījā, bet ari Baltijā, un luhkodams Latweeschōs kreetnas sinaschanas weizinat, nospreeda d i-w a s goda mafkas, katru no 150 rubl., preeksch fchahdām grahmatām: 1) preeksch fisi kas, un 2) preeksch dabigas geografsi as ar kozmografiju. Visi isglihtoti Latweeschī, kam tautas pazelschana us augstaka sinatnibu stahwovla mihla, top zaur fcho laipni usaizinati pee darba kertees. Rakstitaji top luhgti grahamatas faraksti popularīgā valodā, t. i. mahzibas par dabas spehkeem gaifshī un wiseem saprotami islift, tā ka lai ari teem, kas masak skolas mahzibas baudijuschi, grahmatas saprotamas un derigas buhtu. Grahmatu ap-spreedeji us popularigas sinatnibu islikshanas ih pafchi fa wu we h r i b u m e t i s. Swarigakas leetas un jaunakas teorijas jaistahsta jo plafshi, par peem. Laplaša gaifmas-filtuma teorija un zitas. Tahlak eewehrojams: Manuscripti triju gadu laikā, rehkinajot no 1. jūnijs 1873. g., Maasklawā eesuhktami. Busgadu preeksch terminā notezeschanas taps Latweeschu laikraksts adrese, kur japeesuhta, issludinata. Lihds fa goda mafsa manuscripteem buhs atsihta, taps rakstiteem pilnigi ismakkata. Gada laikā, vēž goda mafkas atsihshanas, wajaga grahmu speeshanai eesahktees. Ja gada laikā druka naw ee-sahkta, tad Maasklawas Latweeschī grahmu leek drukat un aistura no pahdotām grahmatām drukas tehrinus. Zitadi grahmatas pilnigs ih-paschneeks ir autors. Katrai grahmatai wajag no 10—20 drukas lok-fnem buht.

Pee manuskriptu apspreeschanas taps Peterburgas, Jurjewas un
Rigas Latweeschi laipnigi usaizinati fawu lihdspreedumu issazit. Birmā
lahgā grahmatas Gotu burteem speeschanas, turpmak Latinu kuriw-
burteem. Schlesinu Andreis."

Maffawâ, 18. aprilî 1873.

Ari pehž studiju nobeigšanas Schlesisach usglabajis dīshwu intresi preeskā fowas tautas un Latveeschu rakstneezibas. Jauka, war fazit preeskāfihmiga bija winaa satikme ar saweem wezakeem un radeem, kuri at pilnu teesibū wareja itin kā ar lepnumu un preeku noskatitees us fawu dehlu un brahli, kuršch zaur fawu zihtibu un kretnibū bija fādīshwē eeguwis tik zeenigu un eewehrojamu stahwoqli. Lai gan wina nopeetnās amata darifhanas prakšja dauds laika un darbu, nelaikis to-mehr nerima domat par Latveeschu rakstneezibū, raudsīdams ari no fāwas puses to zelt un weizinat: 1888. gadā išnahza „Stahsstpar Igora farā eju” (tulkojums is Sen-Kreewu walodas ar pee-fihmem) un 1891. g. „Patriotisku dseefmu wahzelite”. Schos rakstus wiensch išdewis sem pseudonima „Kreewin-Kuiwu Andrejs”. Jo projam wiensch labu laiku atpakaļ iſsfahka leelaku wehsturigu darbu par „dīsimtshuhshanas atzelschanu Baltijas gu-

ber nās", kuru wiſch nodomaja nobeigt un klajā laist nahkoſchā gadā par pēminā dſimtēbuhſchanaš atzelschanaš 75 gadu gawili ſwehtfeem. Darbs, kā dſirdams, jau labi paveizees uſ preekſchu: liktena nenowehliba, Deewam ſchel, winam naw lahwuſi to nobeigt. Bahla nahwe aifaukuſi ſho zīhtigo, nenogurſtoſcho un zeeſhi ſtingro ſtrahdneku paſchōs wihra ſpehka gaddōs no ſchās paſaules. 1891. gada ru- deni Andrejs Schleſiaſch bija faſirſis ar eelfchigu faiſi, kuru pa galam iſdeedet wiſch 1892. g. junija fahlumā dewas uſ Arengsburgas fla- weni paſhſtameem duhnu awoteem. Tatſchu, zilweks doma, Deewš dara: Schleſiaſam nebijā lemts iſwefelotees; 1892. g. 1. julijā wiſau peepeschi pahrſteidſa neſhehligā nahwe.

Satikſmē Schleſiau Andrejs bija jo ſirſnigs un jautrē wihrs, wiſch ar ſawu attapibu un ſaweeem dabigeem jokeem ſinaja kuplinat satikſmes brihſchus. —

Nelaikis atſtahja neveauguſchu meitu. Wiſa laulatā draudſene jau preekſch wairak gadeem bija aifgahjuſi uſ muhſchigu duſu; wiſaas vihſchli guldiči Danu-pils (Remeleš) kapōs. Tur ari 8. julijā guldija dahrgā, zeenijamā nelaika atdſiſuſchās meeſas. —

Jahnis Ilſters.

Jahnis Ilſters peedſima 2. majā 1851. gadā Westeenas Gretu mahjās (Zehfu aprinkli). Wiſa dſimtene ir no warenās dabas mahtes bagatigi welita jaukumeem un kraſchraumeem, kur ſalām birſtalām noauguſchi ſtahwi kalni noluhojas un ſpogulojas jautri tſchalofchōs ſtrautōs, lehni wilnojoſchōs eſarōs.

Loti jaufi wiſch patš apdſeed ſawu dſimteni, ſawas tehwa mahjās:

Kur mainas kalni, lejas
Ar jaukeem lihziſcheem,
Tur manas mahjās zelas
Ar ſemeem palodeem.
Tās ſtahw uſ falna gala
Starp jaufām birſitem,
Un lejā ſpihd eſermala
Zaur koļu galotnem.
U. t. t., u. t. t.

Scho mahju Deewš man glabā
Un toſ, kaſ wiad miht.
Lai jaunkums tahds kā dabā
Ar' namā eelfchā ſpihd ...

Pirma mahjibū wiſch baudija ſawas dſimtenes draudſes ſkolā un pebz tam apmekleja toreis tahuļu paſhſtamo, kreetno Tehrauda vadito ſkolu Ģrīglōs. Tik ari wiſch baudija ſkolas mahjibas. — Bet wiſa zentigais, pebz ſinibām flahpſtoſchais garš ne-apmeerīnajās ar panahkti, bet allasch un allasch, gruhtibas wahredams, dſinās arweenu tahuļi, ſtaidrodamees, glihtodamees un ſpehzinadamees. 1871. gadā wiſch nolika tautas ſkolotaja eſfamenu un tad uſfahka ſawu audſinataja gaitu, kuru wiſch ar retu preekſchihmigu mihleſtibu un gudru ſiu ſtaigaja lihds 1885. gadam. Jo ſewiſki ſwarigi wiſa muhſchā ir tee

astoni gadi, kurōs winsch peekopa skolotaja amatu Osolzeema (Eichenheima) bahriau institutā pee Rīgas. Eewehrojami un swarigi tee ir ne tikai wina svehtigas audzinataja darbibas dehl, kur winsch sinaja jaunajās īrdis līkt mihlestibas un kreetnu tikumu dihglus, bet ee-wehrojami un swarigi ari wina pašha tāhakās isgħiħibas, wina sinashanu papildinashanas dehl.

Ilstera prahs jau no pašħas jaunibas nestin nesäs un peekehrās ar leelu dedsibu pee dabas sinibam un starp fħim atkal ar apbrihno-jamu mihlestibu pee stahdu sinibas jeb botanikas. Bahriau nama to-reisejais direktors un wina tuvakee mahjas pašinas bija dabas sinibu draugi un prateji, no kureem Ilsterers wareja ne tikai fħo to mahxitees, bet ari dabu ja pastahwigi jaunu usmudinajumus. — Toreis Rīgas dabas peħħitaju beedriba loti d'sħiħi rihlojjas un Ilsterers, tajā eestahjeez, ari dauds fo mantoja preeħx sawas darbibas sawā īrds mihla ja botanifkā arodā. — Ta' winsch pamasm zaur zihtigu un nopeetnu pašħ-mahxishanu eeguwa wajadsgas preeħxsinashanas, lai weħlak waretu ar sekmex patstahwigi strahdat un peħtit.

Bet ta' fà Jahnim Ilsteram īrds jo karstu puksteja preeħx Lat-weeħsu tautas, tad winsch sawas sinifkās darbibas augħlu gribi ja tai preeħx kift. Usziħtigi, nenogur stoschi mekledams un krahdmus muħfu teħ-wijsa stahdus plafkhas un jo bagatās herbarijās, winsch — zif ween spħedams — luħkoja ari sadabut un fal-lausħinat no tautas muties wixu lat wiċċo s-nofaku kumus. Schee wina fakraħtee un fakħrtottee lat wiċċe e stahdu nofaku mi arodas R. L. B. Sinibū Kommissjias II. un III. rakku krahjumā, kureħx kreetnais teizamais darbs pee wi-seem tautas draugeem atrada atsħiħanu. —

1883. gadā winsch islaida klajša sawu „Botanikas“ grahmatu „tautas skolam un pašħ-mahxibai“, ta' l-kidams drošhus pamatus Lat-weeħsu botaniskai literaturai, u kureem aizinati pehznaħżeji war us-fahllo namu zelt augħstak un augħstak. Schis eewehrojamais darbs, kurewi wiċċi leetprateji atsinuħchi un atsħiħ par jo kreetnu un teizamu, Ilsteram isgħadja pateesi pelnito p i r m à Latweeħ fu botanika flawu.

Ari zitā finn Osolzeema laikmet preeħx nelaika Ilsteru bijis no leela swara. Pašħa Rīgas tuwumā d'sħiħwojot, wina netru kha is-dewibas fatiktees ar fhejeenes eewehrojama keem Lat-weeħsu wiħreem, ar wiñneem tuval eepaqiħtees un, domas ismainot par tautas lab-flahjibas weżiñashanu, allasħ un allasħ stiprinatées tautas mihlestibā. Kad fħo rindinu rakħitħijs ar nelaika Ilsteru tuval eepaqiħas un eedraudsejjas, tad winsch to jau redseja fà dedsigu patriotu, kas' neħma jo firxiġu dalibu pee sawas tautas l-karrera un nopeetni un zihtigi strahdaja tautas drumm. Kà tahdu winsch Ilsteru pateesi zeenidams redseja liħds nelaika peħbejäm d'sħiħibas deenam. Kad es flimo draugu un kaiminu 1889. gada marta beigħas apzeemoju wina teħwa mahjās, tad winsch, lai gan jau wiċċi wahħiż buhħdam, weħl jo d'sħiħi pahrspreeda Lat-weeħsu tautas wiċċapħrigas buhsħanu un wajadsgibas, feiwiż-żekki nopeetni prahħodams, fà gan pajel muħfu semkopibus, kura iusna kufi tikkil wiċċi għixi laiki. Winsch bija ta'is domas, fà Lat-vox ax-ażeem dauds kas' jaħħażza no jauna, fà liħd is-sħinigà sejnes apstrahħda-shana, kopsħana nepiñiġa un nepeeteekosha muħfu laikeem. — Kà

mahzibas weetas wiensch usskatijsa semkopibas beedribas, kuras Latwieem wajagot dibinat jo leelā skaitā un dibinatajās jo zihtigi strahdat. Tā wiensch ari sawus dūmteenekus mihleem, ūrīnigeem wahrdeem skubinaja uſ tahdas beedribas dibinaschanu, kas — wišam ilgak dīshwojot — ari laikam buhtu notikuſi, jo teizamai leetai buhtu bijusi dwēhſele. — Joprojam wiensch bija tais domās, ka Latwieem nepeezeeſchami wajagot ūmīschla semkopibas laikrakſta, jeb wiſmasak pee kabda jau pastahwoſcha laikrakſta ihpafcha semkopibas peelikuma reiſi nedēkā. Wiſch pats jau pahris gadu atpakaſ weda ar ſcho noluſku farunaſ ar ta laika „Rotas“ iſdeweju, bet daſchadu apſtaſku dehl kreetnais nodoms bija ja-atmet.

Tā mehs Iſters redsam ne ween kā idealu ſinibu wiſru, kā puļu un wiſas plafchās dabas draugu un zeenitaju, bet ari kā kreetnu, no-peetnu un praktisku patriotu, kam ūrīnigi ruhp ſawas arajas tautas materialā labklahjiiba*). Schi araja tauta neware ſawa nelaikā zensfora peemīau labak godat, kā paklausidama wiſa mahzibām un pa-domeem, kas nahza no iħsta leetprateja un no ſchlihſtas ſirds, kura pukſteja gahdigā miheſtibā.

1885. gadā Iſters atſtahja Oſolzeemu, atraſdams jaunu paſumti Stukmanōs, fahkmā par mahjas ſkolotaju pee turceenes ſazijas preekfch-neeka, — wehlak turpat pee tigrona Wilzina par grahmatu wedeju.

Krahſhæe Daugawas kraſti no Stukmaneeem lihds Kokneſei, ta tikai bija weeta preekfch muhſu dabas zeenitaja un ſtahdu valiſs peht-neeka. Deendeenām nelaikis tur kawejees un iſſtaigajis taku takas, pehtidams un eewehrodams dabas milſigo daſchadibū un ūrīnigi pree-zadamees par wiſas bagatibu, kamehr wiſa herbarijas jeb ſtahdu krah-jumi peerahmās retā kuplumā. Par ſcho jauko apgabalu nelaikis kopā ar A. Strenku iſdewa grahmatiku Wahzu walodā: „Führer durch das Dünathal von Kokenhüſen bis Stockmannshof“.

Nelaikim Iſteram nenahjās wiſ weegli zihntees par dīshwes iſ-deenas wajadſibām: wiſa amata weetas ne-eeneſa dauds; — wiſa ſinifkee darbi ne ka. Tikai pee wiſleelakās taupibas bij eefvehjams, ſagahdat wajadſigās ſinibu grahmatas, kuras aba naw wiſ gluſchi lehtas. Un Iſters dīshwoja prahsti, taupigi un fahtigi, tā kā wiſu ari ſħaħ ſiaħ waram noſtahdit kā teizamu preekfchſiħmi.

Zaur weeglu ſa-aufſteſchanos wiensch bija maitajis ſawu kaſlu, dwaſčas riħkli, kura waina — strahdajot drehgnā, tabakas duhmeem pilditā kontora gaifā — palikas jo deenas bihſtamaka. Pehdigī ſlim-neekam bija ja-atſtahj weeta, wiensch dewās uſ ſawām dūmtnabjām pee tehwa un mahtes, pee mahſām un brahla, zeredams wiſu ruhpigā, miħlā kopſhanā iſweſelotees, atſpirgt. Laikam tas bija par wehlū;

*). Nelaika atſtahdōs papirōs atrodaſ ſħahdi gandriħi pilnigi iſſtrahdajumi rokraſtā: „Pratiſta botanika“, „zoologija“, „putnu noſautumi Latīnu, Wahzu un Latwieſchu walodā“, „linkopibā“, „lopharibas ſtahdi“ un „muhſu alis meeħbi“, garrafs rakſs ſħahdām nodalam: wiſpahrigs eewadijums par meecheem; kahdas alis meeħbu jugas pee muuṁs derigkas; ſeme meecheem; par meħſloſchanu; kah-dai wajaga buht ſħeklai u. t. t. Pehz wiſa nahwes klaja naħluſchi ſħahdi ne-laika jo koſhi gara feedini: „Sikrosfes magonites jeb djejas feedini“ no J. Iſters (Rigā, 1889. g.), „Ko lai dahninajam ſawieem maſinajeem uſ ſeemas ſweħ-keem“ un „Ko lai muhſu maſinée pawada ſawu laiku?“ — Abi pehdejee raffi eespeſti „A u ſtr um a“ 1889. gada gahjumā. —

23. aprili 1889. gadā winsch aismiga us muhschigu dusu. Westeenas kapdēs guldija ar godu wina atdsisfchās meešas.

Jahnis Ilsters bija sfaidrs dabas zilwels, bes wiltus un lepnibas, rahms, jautrs, juhtigs un strahdigs. — Klusu winsch staigaja faru gaitu, no leelās druhsmas nepamanits, tikai mihlets un pateesi zeenits no tuwakajeem pasinām, no sinibas un tautas draugeem.

Namehr Latvju tauta wehl zeenīs kreetnūs darbus, ihstus wihrus, tamehr ir Ilstera peemīna nesudis is winsas . . .

Augusts Spunde.

Augusts Spunde dzimis 1839. gada 29. novembrī pee Zehsim, kur winsa tehwos Dahwidz bija par mahjas fainneelu. Zehsu aprinka skolā fawas mahzibas dabujis, winsch eestahjās Jurjewas skolotaju seminarā, kuru 1860. gadā pabeidsa. Tad, kahdus gadus us laukeem pabijis par mahjas skolotaju, winsch atnahza us Rigu dīshwot, te bija par skolotaju pee daščām priwatskola un beidsot 1869. gadā dibinaja faru paſcha priwatskolu, kura ūagatawoja puifenus us eestahschanoš gimnasijā un real-skolā. Scho skolu winsch wadija lihds fawa muhscha pehdejām deenām. Kahdus gadus wairs nebuhdams pee stipras weselibas, winsch faslima ar plauſchu karfoni, kas winsa atnēhma ſchai paſaulei.

Dahrgais aīsgahjejs bija taifns wihrs, bes leekulibas un wiltibas, apdahwinats ar gaſchu un auksu prahtu, bet ar ūltu, draudsībai atklātu ūrī. Reti kahds gadijums ſpehja trauzet winsa meeru un ja winsch ari daſchreis eekarfejās, ne kad winsch nepahrsteidsās. Buhdams pateeſibas zeenitajs un taifns ſpreedejs, nelaikis nebija aks prei daſchām nebuhschanām, kuras parahdijās winsa tautas brahku ūadīshwē. Te par ūaunumu ūeelako winsch atſina ūchleſchanās prahtu, partiju kahribu un balmutibu, kuras wiſas gan ūpehzigas zitu darbu noſmahdet un to no-plehst, kas zelts zaur zitu puhlieneem, bet atkal paſchas iſrahdas par gluſchi neſpehzigām, ja naħkas ko radit un usbuhwet. Žil daſchreis winsch neſuhdejās, ka minetās neſahles paſraſ ūupli ūadihgſtot Latweeſchu ūadīshwē, gan beedribās, gan awiſchneežibā.

Sadīshwē Augusts Spunde bija laipns pret kātru, patihkams ūbeedribā un uſtizams draudsībā. Lai gan pehz fawas dabas bija ūeefkaitams pee nopeetneem zilvekeem, tomehr labu draugu un poſīhstamu ūarpā winsch mehdsā buht ūoti jautrs un omuligs. Tad ūogaligās ūarunās winsch parahdija retu aſprahribu un atjautibu, kuras zitus ne-aīſkahra, bet wareni zildinaja wiſpahrigu jautribu.

„Baltijas Wehſtneſim“ winsch glabaja ūtſnigu draudsību lihds fawa muhscha pehdejam brihdim un daſchreis pabalſtija muhſu awiſes zenteenūs ar leetderigeem pamahzibas rakſteem is paidegogikas un dabas ūinibū arodeem.

Augusts Spunde bija ne tikai leezineeks, bet ari lihdsſtrahdneeks Latweeſchu tautas atmoschanās ūaikmetā. Tapat winsch ūeedalijs ūee ūaikmeta pirmās wehſtneſejās Rīga, pee „Rīgas latwiſkās palihdības ūeedribas preeſch truhkuma zeetejeem Igaunīs“, tad ūahweja pee

Rīgas Latveefchu Beedribas šchuhpolā un wiſu ſamu augu muhſchu nehma darbōs dſihwu dalibū pee minetās beedribas darbības. Wiſch peedereja pee tās pirmaja runas wihrū pulka un ar mas iſlaidumeem lihds dſihwes galam bija runas wihrā amata. Otrā beedribas gadā wiſch tika eewehlets beedribas preefchneezibā, kurā iſpildija beedru ſinataja amatu, tad pehz kahrtas beedribā bija Reinholda ſkolā ſommifſjai un teatru ſommifſjai par preefchneeku, un paſchā Rīgas Latveefchu Beedribai un tās ſinibū ſommifſjai par preefchneeka weetneeku. Bes tam wiſch peedalijās pee dasheem ziteem beedribas darbeem, bet jo dſihwi pee jau-tajumu iſſkaidrofhanas wakareem. Te wiſam likās buht iħſtais darba lauks. Apdahwinats ar gaſchu prahu un labām runas dahwanām, wiſch prata klausitaju wehribi faiftit pee iſſkaidrojamā preefchmetā un pat gruhtakus jautajumus padarit ſawam maſak mahzitam tautas brahlam pee-ejamus un patiħlamus. Schos jautajumus wiſch jo bee-schi iſraudſijās iſ dabas walſtā, kuru ſinibū wiſch wiſmihlaki peekopa. Scha eemeſla dehl wiſch bija ari fhejeenes dabas pehititaju beedribai dſihwās un strahdigas lozeklis. Zihndamees preefch prahta apgaifmo-fhanas, wiſch ſawam noluħlam darbu melleja, kur to atada. Tā dſihwu dalibū nendams pee jautajumu iſſkaidrofhanas wakareem Rīgas Latveefchu Beedribā, wiſch tanī paſchā laikā ari peedalijās pee tahdeem paſcheem wakareem Wahzu amatneeku beedribā un tikai tad no teem atſtahjās, kad newefeliba wiſu peespeeda ſamu darba lauku ap-robeshot. 12. nowembrī 1892. gadā wiſch aisdarija azis uſ muhſigu duſu.

Laubes Indrikis.

Laubes Indrikis peedſima 1841. gada maja mehneſi Durbē, Kur-semē, tajā paſchā draudſē, kura ir Kronvalda Alta dſimtene. Par wiſa jaunibū ſeentītais tauteetis Fr. Brihwsemneeks ſina ſchahdi jauki iħſtit un leezinat*):

„Ar Laubes Indriki muhs draudſigi faiftija jaukas atmixas iſ tſchaklas zentigas jaunibas. Schihs atmixas fneedſas atpakał lihdi 1862. un 1861. gadeem, kad Aisputes aprinča ſkolā preefchneeks Dr. philos. Ludwigs Kehlers — dſimis Getingenes pilſehtā, Wahzijā — eetaiſija pee minetā ſkolā ſewiſchu augſtakū mahzibū ſchlieru, kuru tas dehweja par aprinča ſkolā „parallel-klaf”. Šini ſkolā ſchlierā gri-betaji, par deesgan maſu klahimakſu, dabuja mahzitees tās gudribas, kuraas mahza gimnaſiju apakſhejās un widejās klafes, dabuja mahzitees abas wežās walodas, algebru, trigonometriju u. z. Daschi zentigi, garā moſchi jaunekli faradās augſham eefiħmetā ſkolā ſchlierā**), bet tas

*.) „Austruma” 1889. gada 12. num.

**) Tur qatawojās uſ augiſtſkolu muhſu tautas dehls M. Remiķis, tagad Wendenſkas gimnaſijas iſpektors Peterburgā; P. ā r a m e r s, bijis Jurjewas ſtu-deitu korporācijas Kuronijas wezatais, tagad, kā dſirdu, dakteris Aſtrakanas pilſehtā pee Raſpijas juhras; J. L e w e n ſ t e i n s, tagad filologijas magistrs un iſpektors pee auſtrumneeki walodū augiſtſkolas Maſkawā; Armins Kehlers, ſkolas madona otrais dehls, weħlaiki dakteris Kreewu fara pulka Bulgarijā, kur tas nomira, — un daschi zitti.

wisu moschakais zenfonis muhsu neseelā pulzīnā bija J. Laube. — Teesa gan, ka Laube bija labi wezaks par mums ziteem; winsch jau bija pilnigi pеeaudsīs jauns wihrs, ap 22 gadu wezz, kamehr mehs ziti bijām nodishwojuschi 14—16 muhscha gadus. Garačā gadu rindā Laube ari wairak ne kā mehs bija daschu ko peeredsejis un isbaudijis. Winsch pee fawa tehwa Bebes frogū (ne tahlu no Alisteres pasta stazijas, kas atronas gandrihs puszelā starp Leepaju un Alisputi) jau bija pama-tigi ismahzijees galdeeka amatu un ari jau Kuldigā pazelts par zunstigu selli; winsch jau bija euhktā dī i h w ē atsinis, zīk loti wajadsga labaka skolas mahziba zilwekam, kas negrib muhscham grahbstitees aklā gara tumšbā, muhscham kalpinates neglīhtās eerafschās. Laube, eh-weli un sahgi pee malas likdams, pilnigi finaja, ko winsch gribēja panahkt, pee grahmatas un spalwas kerdamees. Winsch mahzijās ar gai-fchu apšnu, ar pеeauguscha wihra saprashu un, reti apdahwinats zil-weks buhdams, winsch satwehra to weenā stundā, preefsch kam ziteem wajadseja wairak deenu, faguva to weenā nedelā, pehz ka ziti welti darbojās mehnēscheem, samantoja to mehnēsi, kas dauds ziteem gruhti sadabut gadeem. Atminos wixa pirmos Wahzu raksti darbus, ko winsch pasneedsa skolotajam Rehleram. Tur bija wifadu kluhdu labi dauds. Pagahja tikai mai mehnēschu, un Laubes raksti labuma sīkā bija tahdi, kahdus mehs warejsām atrast tikai drukatās grahmatas. Wina atbildes skolotajam mutes wahrdeem bija allasch gudri apdomatas, pilnigi pa-reisās, kaut gan winsch prāfitajam mehdsā līkt drusku pagaidit, eekam atbildēja — ne tā, ka daschfahrt wehlakā muhschā, kad tautefschu pulzīnā prasot un atbildot tam, dseefmas wahrdeem runajot, „sprechgat sprehgaja walodina“.

No 1864. gada, attahlā gubernā dsīhwodams, wareju farunatees ar draugu Laubi Kursemē tikai wehstulem. Wehstulēs winsch snoja ih-paschi par grahmataā, kahdas tas lafijis, isteikdams fawas kritislas domas par to, ko grahmatas atradis. Daschā wehstulē bija ari ihseem wahrdeem eesīhmeti wixa nodomi un zeribas nahkotnē. Tur tad lafiju no leeluma fchahdas rindīnas: „Efmu mahjskolotajs R. namā, lai waretu eekraht naudu un mahzibās, ar ko dotees us Jurjewu. Zeru, ka pehz pušotra gada buhs wiss, kas preefsch tam wajadsgs.“

1867. gadā, dīmītenē fehrsdams, nerimu neapzeemojis ari sawu Laubi. Ap to laiku winsch bija mahjskolotaja weetu atstahjis un peemita Be-bes frogū pee fawa tehwa, wixa pehdejās muhscha deenās. Gadījas pee Laubes nobraukt akurat tehwa behru deenā. Bijā teefham behdigi brihschi. Dīmītes galwa nolikusees us muhschigu dusu, dehlam, kuream pascham wajadseja palihdsibas, lai waretu fawas mahzibas west lihds nozeretam, pilnteešigam galam, jayaleek par gahdneku faweejem. Wisi schehli noslātījās us fchā dehlu, kas, to laikam pamānījīs, negaidija wiš eepreezināfchanas no ziteem, bet atrada fewi tīkdauds spehktā, ka paspehja wehl behrineekus preezinat un jautrinat. Tāhds ir preeka jautrumus aīs asāram. Toreis fchīrdamees lihdszeetigi aīskustinaju fahdeem wahrdeem fawa drauga līkteni, us ko tas tikai pēebilda: „Ja, ja, tagad jašanem wisa filofoņja kopā, lai palistu uswaretajs!“ To winsch tad ari darija. Sawu salu duhschu un spehku wahjineeka schehlabām neplazinadams, fewi ismīfīs negurdinadams, mahjskolotajs kehrās atkal pee senak eerastā

galdneeka amata, sahgeja un ehweleja, lai tehwa weetā nezeltos robs, lai ſapelnitu ſawejeeem uſturu. Vats to redſeju, fahdu otru reiſi uſ Bebi nobrauziš, wifeem ſpehkeem ſtrahdajam.

Tolaik tas jo mihi nodarbojās ar dabas ſinatnem un filoſofijas jautajumeem, kas atbalſtas uſ dabas ſinatnem... Daſchōs J. Laubes rokraftsōs, kureis wiſch man dahnaja par peemirau un kurei ſihmejās uſ Wahzu rafkſteezibū, bija jo augſti daudſinats W. Gehte*), falihdiſnot ar Fr. Schilleru. Schīn leetā muhſu domas un garsħas ſtipri ſchlih-rās. Wiſch man loti draudſigōs mihiſos wahrddōs eeteiza nodarbotees ar dabas ſinatnem, es winam ſrſnigi eevehleju nodarbotees ar tautas wehſturi. Es nelaika padomam, zil paſpehju, paſlaufi, nevalidam ſtahwam pee tām „gudribām“, iſ kura materialiſm, „epikureiſm“ ſmekas pabaliu, un preezat preezajos, manot, fa ari mans padoms nepalika darbigi neewehrots. Newajadſeja jau ari zentigajam jauneklim, kam flahptin flahpti pehz ſinatnem, ihpaſchi iſteikta padoma, lai nodarbotoſ ar to, par fo tik gaſchi, tik gudri, tik attapigi ſtahtija Laubes Indrikis: man wiſmasak tolaik (ap 1867. gadu), ar wiſu labi farunajufchamees, weſelām naktim nenahza meegħ, domajot par grahmatām, kas buhtu ſapratigi iſlaſamas, par ſinatnem, kas buhtu galwā ſafme-ħamas, — ta ka tehw, noſſatiſees manu wiſai aifgrahbtu prahru, reiſ pat zeefchi iſſafizjās, fa man gan nederot ar Laubi ilgi farunatees. — Draugs Laube turpretim bija laimigaks: winam bija aufſtakas aſniſ, meerigaka daba, kaut gan uſ wiſu gudru, labu, — daſchbrihd, deemschehl, pat tikai patiħkamu, — wiſch bija drihs ween peegreſchams un paligā dabunams.

Tehws Laubes Indrikim bija ihſts Wahzeetiſ, mahte, dſimuſi Lat-weete, runaja ari wahzifki. Skolā un pehz ſkolas meħs farunajamees un farakſtijamees tikai pa wahzifki. Tautibas jautajumu meħs farunās neaſneħmām, kaut gan „Mahjas Weeſis“, bet it ihpaſchi „Peterburgas Awise“ jau bija radijuſchi Kurſemes un Widſemes lauſchu prahdōs jaunu laikmetu un mani padarijuſchi par fha laikmeta jo dedſigu pеe-krteju. Ta tas gahja liħds 1868. qadam, kad biju jau atkal taħlu no dſimtenes, „Kreewijas firdi“ — Maſkawā. Sawu farakſtischanos ar draugu Laubi turpinadams, tautibas ſtraumei augot, jo deenās jo ſtip-riki fahku few pahrmest, fa tik tuwam un apdaħwinatam draugam, fa Laubes Indrikim, kas pa tām ſtarpañ bija apprezejeeſ**) un atkal pa-lijis par mahiſkolotaju, neefmu ne kad iſſkaidrojis ſawus uſſkatus un nodomus Baltijas tautibas leetā. — Rehmoſ ſawās wehſtulēs draugam pa gabalam, ſiſtematiſki iſſkaidrot un peerahdit iſſkaidro-

*) No wiſeem Gehtes rafteem nelaikis wiſaugtaki zeenija „Faustu“, iſ kura tas tolaik teižas katru wakru, deenās darbuſ nobeidsiſ, pa gabalam laſot un pahrdomajot. No ziteem Wahzu rafkſteekeem jamtin H. Heine, kura rafkſtus muhſu Laube jo kahri lajja. Kreewu rafkſteeſ minot, wi nam ihpaſchi patika J. Turgenew, un no Turgenewa ſazerejunciem tas wiſwairat bija aifgrahbtis no romana „Tehwi u deħli“ (Otazu u ħabtu).

**) Par fho nelaika dſiħwē wiſai ſwarigu atgadiju ſi wiſch man ſnoja ſchahdeem wahdheem: „Liħds fħim mani w i s t u w a k e e draugi bija grahmatas. Bet pehdejā laiħa eſmu atradis tuvu draugu ſeeveeħu waigħa. Lai nu labeem draugeem nebuħu jaſħkirās, bet waretum muhſham palik weens otram tuvu, tad-efan ſaprezejushees . . .“

jamo un peerahdamo. Visā augligā semē nebija ari ilgi ja-gaida us koplū, svehtigu raschu. Atminos, zīl loti preezajos, sanem-dams no fawa Laubes Indriķa pirmo wehstuli, L a t w e e f ī h u w a-l o d ā rakstītu. Viņš man sinaja, ko viņš darījis, manas wehstules par Latweeschu walodu, Latweeschu zenteeneem un Baltijas buh-schanām wišnotāl sanemdams. Lai nepastātamā leetā išinatu, ka domat, ko darit, us kuru vusi virstees, viņš ķehrees pee daschadām grah-matām, nopeetni lajījis un pahrdomajis Baltijas wehsturi, zentees ap-luhkot un kritiski apzeret apkārtejo dīmtenes dīshwi; lai fawas domas ismehginatu, waj tās pareisās, viņš farunajees ar daschadu fahrtu un išskatu prahligeem vihreem, un — galu galos pahrleezinajees, ka man esot taifniba. Schi pahrleezinachanās tam likuši pamatigi eepa-fihtees ar Latweeschu walodu, likuši tam kertees pee Bielensteina Lat-weeschu walodas mahzibas un pee „Peterburgas Awiises“ wezēem gada-gabjuemeem, likuši tam farunatees ar nemahziteem un mahziteem Lat-weescheem, lai fadīrdetu dīshwo, jauko, skaidro tautas walodu. No mahziteem Latweescheem wiņam wišwairak esot valihdsīgi pretim nah-kuschi un wiņu latweetibā stiprinat lihdsjeijschi diwi dīmtenes kreetnee tautas skolotaji: Bluhms — Dunalkā un G. Tauriņš — Talsu pa-gastā, pee Grobiņas*). — Schahdu wehstuli, latviski rakstītu, lafot, preezajos, ka jau faziju, loti, ka Latweeschu gaismas zenteeneem radees jauns draugs, spēcīgšs darbōs, bagats garā.

Latweescheem reis peebeedrojees, Laubes Indriķis preezajās muhsu preekeem, behdajās muhsu behdām. Viņš bija un palika tāhdā mehrā zaūr zaūrim muhsējs, ka pat tikai retais no mums sinaja, ka viņš naw dīmīts Latweetis. Sināms, ka pee tam dauds pāspēja wiņa skaidrā, weiklā Latweeschu waloda, ko tas, Kursemē us semem augdamā, runaja no behmu deenām.

Pehdejā weeta par mahjskolotaju Laubes Indriķim bija Jelgavā, kur to fastapu 1869. gadā, lai kopā brauktum us Aisputi, us Alschwangu un Kuldīgu. Jelgavā, kur viņš peedalījās pee dascheem Latweeschu „wakareem“, us to no sinamas puses fahka jau luhkotees greisti. War-buht, ka pee tam bija wainiga pa dalai ari wiņa lihdsstrahdneezība pee Kreewu, Latweeschu, Wahzu wahrdrīnīzes, pee kuras nodarbojos Ma-fkawā, draugam Laubem forekturas-lapās pefsuhītām, lai tās ar fa-wām pefsuhīmem atfūhtītu atpakał. Minētās grahmatas preefchwahrdā Laubes lihdsstrahdneezība pateizīgi mineta.

Is Jelgawās Laubes Indriķis pahrweetojās us Nigu. Še tas eepasīnās ar abeem to laiku „Mahjas Weesa“ ihpaschneefeeem, ar Ernstu Plates un Ansi Leitanu, kas, wezs un slimigs buhdams, labprāht, par lehtu maksu, darbināja J. Laubi. Tā gadījās, ka A. Leitanam nomir-stot, muhsu Laubi peenehīma „Mahjas Weesīm“, kas ari Plates Latweeschu kalendārim („Laika grahmatai“) par iħsteno, darbīgo wadoni, ka-mehr wahrda pēz — Plates bija, palika un rakstījās par minētās awīses redaktoru.

*.) Bluhma īmgs wehl tagad Dunalkā par pagasta skolotaju, G. Tauriņš turpreiū, pēz svehtīga, augliga skolotaja amata, palīzis par mahzītāju Apustulu draudsei.

"Mahjas Weesi" "farakstīt" usnemdamēs, Laube tureja schahdas domās, kuras winsch neslehpā. Ir wehl dauds Latweeschū "wetschū", kas w air s newar, un laba dala Latweeschū jauneklu, kas w eh l nespēji aprast ar preefschejeem Latweeschū laikraksteem. Teem wajaga weeglakas, šķaki sagremotas gara baribas parastā, weeglā walodā. Zahdu baribu Laube tad ari sneedsa "Mahjas Weesi", loti skaidrā weillā Latweeschū walodā gan popularisedams daschas sinatniskas leetas, gan un it ihpaſchi latviskodams derigus stahstus, gan weenumehr isnemdamās un ne reti walodās sinā labodams tās eewehrojamakās, derigakās sinās, ko nesa ziti Latweeschū laikrakstī gan pehdigi jautrinadams lastajus jokeem un sobgaleem, kuru tam nefad netruhka. No īldu un naidu raksteem Laubes Indriks gribēja un mahzeja issfargat "Mahjas Weesi" gandrihs pa wifam. Bet, sinams, ka nelaikum pee "Mahjas Weesi" jau nebija wifai swabada roša, ka winsch tatschū tur nebija wifās leetās un weetās mahjas kungs, bet tikai jau iħstais algotais mahjas w e f i s. Scho stahwokli winsch daschreis nepatihskami ūjuta un labprahd darbīgi, zil spehdams, peedalijās wifur tur, kur ween ko nodomaja un pastrahdaja Latweeschū rakstneezibai, Latweeschū tautai wišnotāl par labu. Tā mehs winsch atronam par darbīgu lihdsstrahdneku un labwehligu darbu paschl̄breju, mudinataju un padomneku pee R. Thomfona "Wahrpaß" un "Darba", pee J. Matera "Semkopja" un "Leefu Wehtnefcha", pee Siešlacka dascheem isdwumeem ("Pagalma", Kalendara un z.), pee J. un R. Klawiru "Notas" un ari pee Welmes "Austruma", gan par daschadu grahmatu farakstītāju, kahdas muhsu skatuwei joku luga "Augsti weesi", muhsu skolām "Pamahzisħana Kreewu walodā" (Virmais folis, otrā druka 1875) un "Pilniga rehkinasħanas mahkfla fadīħwei" (Rigā, 1884).

Ta nu man galā iħseem wahrdeem buhtu jaatgahdina fawa nelaika jaunibas drauga gara bilde un winsch eewehrojamakē nopolni pee Latweeschū tautas, tad leezinatu schā:

Bagatām gara dahwanām puščkots strahdneeks, kātru brihdi gatās us wifū labu, bet, deemschehl, ne kātru brihdi deesgan zeets un atturīgs pret to, kas tam pascham wareja buht par kaunu. No dīħwes gruhtumeem aissawets, eemantot teesbas us wairak apdrošchinatu stahwokli un dīšķakas spezial-mahzibas kahdā sinatru laukā, winsch puhejās dauds, — puhejās sinatniskas leetas popularise-dams, lausku prahthus zil' ween spejhā gaifmodams — gan mutes wahrdeem, gan rakstu darbeem. Schee wahrdi un darbi tam pluhda weegli, gaifchi, — muhsu walodu tħridami, domu d'sir steles nesdami, muhsu fatlks mi un rakstneezibu dīħwinadami. Aukstakām aš-nim kātru leetu schigli apfwehrdams, winsch bija labb padomneeks preefsch zita; no godkahrivas nekuhdits, winsch bija taifns fogis par fewi. Winsch darija wairak, ne kā laudis redseja, bija labaks, ne kā laudis d'sirdeja."

Par Laubes Indrika darbibu Rigā Aronu Matijs stahsta pirmak minetā weetā schahdi:

"Rigā nelaikis jo dīħwi peedalijās pee Latweeschū Beedribas riħofħanās, fewiſħki pee jautajumu isskaidrofħanās wakareem, kurdas tas gan nopeetni, gan jautri isskaidroja daschadus jautajumus. Loti lab-prah wifsh meħDSA runat par Latweeschū walodu. Pehdejo schahdu

preefchnešumu atminos no wina dſirdejīs „par Latweefchu wahrdū ga-
leem”, kurā, kā jau arweenu, eepina ari daschu labu atjautigu jokū.
Tā p. peem pee wahrdeem „ſchehlaſtiba, mihleſtiba” wiſch jozigi iſ-
teizās, kā teem ar wiſu wiau mihligumu eſot ſlaht fawa „ſtiba”
(proti, galotne) u. z. Daschreis jautrōs ſwchtku brihſchōs, kād alutiaſch
jautro Laube bij padarijīs wehl ſpirgtaku, wiſch beechi ween kahpa
runas krehſlā un runaja tahdas galda runas, kā publikai gribot negri-
bot bij jaſmejās un jajuhtās omuligai. Tadehēt daschu labu reiſi, kād
Laube tikai parahdijsās uſ katedra, publika to apſwezinaja ſkalām ga-
wilem, droſchi ſinadama, kā nu atkal dabus kā jautru dſirdet. Kād
Laube nahža ar kahdu ſewiſchki jozigu iſteikumu ſlažā, waj nu nopeetnā
waj joziġā runā, wiſch wiſpirms ažiſ pauehrfa fahaup, iſwalboja tās
plaſchi jo plaſchi, faktunkoja veeri, faspeeda luhpas — tās bija ſihmes,
no furām ween jau publika eepreelſchu wareja ſinat, kā nu fagaidams
kahds brangā joks. Par Laubēs Indriks joleem, fatirifkeem rakſteem
jaſaka, kā tee, zik ſinu, nebijs ne kād perfoniski, prasti. Wiſch ſobojaſ
par paſaules mulkibam un daschadām fadſiħwes nebuhschanām wiſ-
pahrigi un nekad nenonahža uſ kahdu weenū perfonu ſewiſchki ween.
Ja, kād fadſiħwē wiſch tikaſ ar weenū otru kopā, tad tafni ažiſ
wiſch gan kāram teiza aſakos wahrdus, un, pateeſtibū ſakot, kam nebijs
ſtaidra ſirds, tas labprahrt wiſa tuwumā neusturejās. Samus ſob-
galigas rafſtus (ſem parafſta Inga, Riga, Sogbals waj zitadi) wiſch
eeliſka gan pa dalai fawā paſcha awiſe, gan „Rotā”, pee kuras wiſch
pirmā laiķā wadija „ſkeletonu” un pa dalai ari zitas nodalaſ, gan
Matera „Semkopī”, gan zitur. Ari ſawam originalſtahſtam „Smilt-
n e e k u A n d r e j s”, eepreeſts 1878. g. „Baltijas Semkopja Peelikumā”,
wiſch paliziſ parafſtu „Sogbals”, lai gan ſtahſts ir nopeetna rakſtura.
Kahds otrs wiſa garafks originalſtahſts („Ingas paſtahſtitā nowellite”)
„P a t s f a w ā ū z i l p ā ū” eepreeſts „Teefu Wehſtneſcha” literarifkajā
peelikumā 1883. gadā.

Jo projam Laubēs Indriks 1872. g. iſdewa broſchuru „Mu h ſ u
laiķa rakſi”, kura apſpreeda toreis iſnahkuſhos laikraſtus „Lat-
weefchu Awises”, „Mohjas Weeſt” un „Baltijas Wehſtneſhi”. Schini
broſchurā, kura wehſra uſ fewi wiſpahrigu uſmanibu, Laubēs Indriks
ſtarb zitu ari paſneeds leeti derigu, bet — Deewam ſchehl — lihds ſchim
wehl maſ eevehrotu padomu, kā ſweſchi perfonu un weetu
wahrdi Latweefchu waloðā rakſtami un loka mi. Wiſpahr jaleežina, kā Laubēs Indriks bija freeins Latweefchu walodas
pratejs, aſprahīgs domatajs, bogats jautras ſobgaligas atjautas, pa-
tihkams, omuligs treejejs, bet ari ſiſnīgs draugs draugam un nopeetns
Latwju tautas mihlotajs. Wiſch ſtrahdajis lihds gandrihs pee wiſeem
Latweefchu laikraſteem, kā pee „Araja”, „Baltijas Wehſtneſcha”, „Sem-
kopja”, „Teefu Wehſtneſcha”, „Pagalma”, „Austruma” u. z. „Baltijas
Wehſtneſhi” wiſch wairakkahti paſneedsis kritikas par jauniſnahkuſchām
graſhamatām, ſakot no paſcha pirmā laiķa, lihds pat wiſa muhſcha bei-
djamajam gadam. — Laubēs Indriks mira 22. ſept. 1889. g. Riga,
kur wiſa atdiſiſuſchās meeſas glabaja Gertrudes kapōs.

Dr. Jehkabs Bullis.

Dr. Jehkabs Bullis ir dīsimis 22. augustā 1852. gadā Gleebawā. Pirmās skolas māzības eeguwa Jelgawā Pēsierra skolā, tad apmekleja Jelgavas real-skolu un gimnāziju un nobeidsa māzības Leepajās gimnāzijā, kur tad studeja Jurjewas augstskolā, apmekleja Peterburgas mediko-kirurgisko akademiju; bet vāhjas weselības, slahbo kruhſchu deht, tam bija drīhsī no ūhejeenes jaissītības un jaismelle kruhtim derigals klimats. Vīnīši dēvās us āķījewu, kur tad arī san augstskolu pabeidsa. Vāhrnahzīs dīsimenē, vīnīši nometās Baustā par ahrstu un fabija par ūchahdu ari Baldonē, weselības awotōs. Tad nogahja už Jelgawu, kur drīhsī jo dīshwi pedālijās pee tureenes Beedribas leetām; 1884. gadā vīnīši eevehleja par Beedribas preefschneku, kurā amata tas fabija lihds 11. janvarim 1887. gadā, kur pa vīfam vāhjas weselības deht newaredams vairs pedālīties, atteizās no Beedribas preefschneka amata un tāi pāschā laikā nostāhja ari išnahkt vīna laikraksts „Tehvīja“. Dr. Bullis pa ūho nupat mineto laiku ir bijis vārak beedribām par preefschneku, tā Kursemes bīschkopibas beedribai un Sarkānā krusta komitejai. Nelaikīs dīshwi pedālijās pee Latweeschū tautiskas leetas, tapat ari bija ar fānu ahrsta padomu allashīnā pee rokas nespēhjnekeem, kālab vīnā behru deenā faradās leels ūkāts behrīneku, kautschu lauzīneku pa leelakai dālai nesinaja wehīts no vīnā nahwes. Sehru deewkalpojums notika ap pulksten $\frac{1}{2}$ /3 pehz pusdeenas fw. Annas basnīzā, išdarīts no zeen. māzītāja Grāss ar ehrģelu ūkām un mūzikas pawadīshānu. Basnīza biji pusčikota puķem un puķu vījām un bija pildit pildita basnīzeneem behru dalibīnekeem. Apkahrt ap puķem un wānageem aplikto sahru bija redzami fehru ūkātās Jelgavas Latweeschū Beedribas, Kursemes bīschkopibas Beedribas un Sarkānā krusta komitejas karogi. Zahlo zelu no basnīzās lihds Jāhna draudēs ūpeem pee Annas wahrteem sahru neša ūchhus beedribi beedri, mūzikai puħschot un leelam lauschu bāram pawadot. Gahjeens gahja pa Leelo un Pasta eelām, pa Annas wahrteem už turpat atrodošos ūpefehtu, kur tapat dauds lauschu pulzejušīs ūtāhveja. Pehz māzītāja noturetas lihka runas un ūku ūchētrībālīgi nodzīdētas dīseefmas, Jelgavas Latweeschū Beedribas preefschneks I f ch a k s ūrunā ūchādi:

„Aukstāseem rudens wehīcem birdinot nowihtūšas ūku ūpas, nobirūti ari Jelgavas Latweeschū Beedribas ūkronim ūauka, ūla ūpina, aīsgahjīs pee ūkawem tehweem Jelgavas Latweeschū Beedribas ūunas ūihrs un ūbuschais preefschneeks ūchākabs Bullis. Bahrgais nahwes engels ūmu pahrsteidīs ūtāds gādōs, kur ūihra ūpehki ūschōs ūeedōs ūtāhī, newehledams, ka vīnīši ari turpmāki ūeedotu ūawus ūpehkus ūawai mihlūlītei, Latweeschū Beedribai. Dahrgais aīsgahjīs ūeedereja pee ūeem Latwju dehleem, ūksi, nebaidīdamees no ūuhlem ū ūruhtumeem, labak ūtaigā ar ūawu ūtau tu ū ūchauru ehrķschū ūelinā, ne ū ūchārti ū ūtautas dīshwo ūlīkā ūmeerā. Newaram ūeegt, ka vīnīši ūuhtu ūbijis ūweiks ū ūtāras ūkuhdās, ari ūcheitan ūaleezīna ūežā ūateesība: ūilweks ū ūaldīgs; ka ūinā ūadijušās ūašās ūkuhdās, ūuras ūat ūašu brihd ūraudeja ūptumšot ūifa muhšā ūreetnu ū ūopeetnu ūarbību. Bet mehs nedrihkstam atwehrt ūzīs ūtīkai ūliktumeem, mūms ūinas ūaatwe-

ari labumeem. Geraugot kluhdas un miselkus, mumis ari jaeerauga nopolni. Wisu sawu muhschu dahrgais aissahjejs bijis domas, zenteenos, darbos sawas tautas ustizams dehls, ustizamaks ne ka daudsi ziti, kureem likens lehmis wairak roshu, masak ehrfchku dshwes zelinā. Mehs wehletumees, ka muhsu starpā buhtu dauds tahdu wihsru, kure kruhtis degtu tilpat spēhjiga tautas mihlestiba, ka wixa kruhtis. Tad mehs waretum buht pohrleezinati, ka strahdajot tautas garā un tautas labā mehs weeglaki fasneegtum to, pehz kura zeenitais nelaikis neapnifuchi zentas, proti sawas tautas attihstibu un labklaahšchanos. Iswadijuschi wixa sche us bahla fmilfchū kalmixa, mumis no wixa jaſchkaras; bet jaſchkaras tilai meesigi; wixa tautiskais gars walbis un dshwos arweenu muhsu starpā, tapat ka wixa wahrdas arweenu paliks muhsu beedribai dahrgā, zeenitā atminā. Jelgawas Latweeschi Beedriba, sche peh kapa no wixa atwadidamās, wixam atstahs schahdu sawu sveizi-najumu:

Dusi falbi, dusi weegli,
Peenahzis nu wakars wehls!
Jhsā muhschā dands Tu zecti,
Jhsais, kreetnais tautas dehls. —
Sche Tu zihniees un strahdajs,
Latvju druvu uskopdams;
Uugs un sels, par ko Tu gahdajs,
Sweiks! pee tehveem aiseedams."

Pehdejās pantinas bija nodrukatas us krahfchā wainaga lentām, ko zeen, runatajs nolika us kapa.

Tod issazija ihsos wahrdos P. Allunans, Sarkana krusta komitejas wahrdā, sawu atsinibū dahrgam nelaikim par wixa gahdibū eewainoteem tehwijas dehleem par labu un wixa rihzibū schai sinā, ka ari sawu dīli fajusto noscheloschanu par winu.

Pehz tam Stepemaru Kruſtinſch, "Tehwijas" laſitaju wahrdā, atwadijās no redaktora-isseweja ſekofchi:

"Us firma krasta gala,
Tu egle lihgojās,
Un puījens latvā lejā
Pa wiheem schulpojās.
Kā domas nogrimi
Tā egle sapnoja,
Un puījens vilnus glanda,
Tos rokām ūkaldija.
Klau! ūkilda egle augšchami,
Tu, muhschā beedrene,
Ko luhkojes tik druhmi
Us mani lejup te?
Tad nopuschhas ta egle
Us krasta behdigi
Un puījēnam ta teiza
Scho ūmu ūhrigi:
Breeſch tawas muhscha mahjas
Es ūcheitan ūsaugu.
Drihs zirtis — talab ūkumstu,
Kad ūwi ūerangu. —

Drihs zirtis, talab ūkumstu, kad ūwi ūeraugu — tā ari es faziju, ūwi, dahrgo nelaiki, pehdigo reiſi ūptembera wakara apmelledams, ūklihramees us neforedseschanos. Tas bija ūwehldenā. Es ūpnoju:

man rokā bija dseefmu grahmata. Wisapkahrt laudis dseedaja: „Kas Deewam debefis leek waldit“. — Ta bija mana mihlakā dseefma. Es schirkstiju: dauds lapas bija isplehstas — es sinaju to weetu, lapas puši, numuru — es schirkstiju un newareju wina atrast. No dobām sahpem faremts ustruhkstos, wehl sapnī dseedu skanā balsī: „Ei luh-djot, dseedot Deewa pehdās. Dar to, kas tewim peenahkas, Met us to Kungu tavas behdas, Tas fawu svehtib' atjaunos; Kas Deewam tiz un palaujas, No ta Tas muhscham neatstās“. — Sentschu dehls! Tawi darbi Tewi flawe, pakal sveiz. Dsimtenes wahedā tee Tew no-wehl maigu dusu!“

Nelaikis, studedams Kijewā medizinu, rafstija „Baltijas Wehstnesi“ par Latweeshu walodu, apspreeedams wairak jaunisnahkustas grahmatas. Winsch mira 26. septembrī 1887. gadā Jelgawā, tā tad pašchōs spehla gadōs. —

Esenbergu Jahnis.

Esenbergu Jahnis fawas azis pirmo reis atwehris Dobeles aprinča Leel-Swehtes pagasta Upes Preeku-Dailu mahjās 1862. gada 28. martā. Wina tehwos bija galdeeks un dreimanis. Jau agri sahka pamostees masa Jahnis bagatigās gara dahwanas; jau agri tam peefitās sň-kahriba, kas gan wifis stahweja eelfchā tanī paraibinata papiru gabalu sehjumā, kura winsch wezakus laudis redseja ilgi eedsllojamees un ar kuru tee it kā farunajās, no kura wini it kā no dīshwa zilwēka likās few tik dauds stahstam un mahzam. To wifu isdibinat tam usnahza leela kahre, un jau agri winsch stahjās wezakeem wirsū, lai tee wixam mahzitu grahmata lafit. To tee tad ari labprohti darija, un masais Jahnitis ar tahdu dedsību un nefagaibitu spehju kehrās pee wezās kursemes laika grahmatas, ka diwās nedelās eemahjījās jau it brangi lafit, buhdams tikai 5 gadus wezs. Sawā 6. muhscha-gadā Jahnitis aīsgahja us Sehjas-Platones muischu, kura peeder baronam Hahnam. Nahkofchajā 1869. g. to redsam Leel-Swehtes pagasta skolā pee skolotaja Seewalda uszihtigi mahzamees. Trihs gadus tur fabijis, winsch no tureenes isstahjās. Kahdu gadu tas nu palika us semem. Nespehdamas augstakas skolas apmeklet, winsch likās skolotees no — grahmata. Tas bija wina mihlakās draudsenes, no kurām winsch reti kad schikhras. Grahmatas jaunajā dsejneka dwehfelē radija wina jaukalo dīshwes idealu: atdot fawu dīshwi kara deenastam. Stahsti par flaweneem kara wadoneem wina dsejisko, jauno fantasiju tā bija eekusti-najuschi, ka winsch ar fawu nodomu, valikt par kareiwi, nokwās deenām un naktim. Us kara gaitu winsch jau weentuligajōs wakas brihschōs sahka behrnischķigā newainibā nopeetni sagatawotees, ustaifidams no sofs spalwas bisi un ar to kartupelu lodem mahzidamees mehrki trahpit. 1873. gadā tam beidsās jaukais, newainigais behrnibas sapnis. Minetā gadā winsch aīsgahja us Rigu un, rudenim sahkotees, ee-stahjās Tornakalna pilsehtas puiseku skolā, kura pehz 2 gadeem kurfu pabeidsa, eeguhdamas teesibas us kara klausibas atweeglinajumu.

Gan apdahwinatam sehnam prahts nestin nefas apmeklet aug-

stakas skolas; gan wina dedsigais gars slahpa pehz jaunas gara gaismas; bet aisslidinatees jaukajā sapnū walsti tas newareja: tam truhka spahnu, jo tam wina isglihtibas gaitā skaudigi zetā stahjās breesmigakais isglihtibas eenaidneeks, — nabadsiba, līhdseku truhkums. Tā Efenbergim neatlikās zits, kā apskatitees pehz kahdas weetas, kur nopolnit deenischku maijs. Winsch eestahjās Psychlawa sahgetawā un ismahzijās par foku brahkeri. Lai gan darbs nebija weeglais, tomehr jaunajeem, wehl pilnigi wefelajeem spehleem ne kas jau naw ne-eespehjams. Wefeliba fāhim brihscham bija wina dahrgakā manta. Bet skaudigais liktenis pat to winam negribeja atstaht. Psychlawa sahgetawā tas fabija tikai 3 gadus: peepefchi to pahrsteida bāiligā flimiba, tīs, kas jauno dzejneelu 2 gadus faistija pee gultas; rudeni winsch nolikās us slimibas zifām, otro rudeni winsch redseja atnahkam, bet mihla wefeliba kā nenahza, tā nenahza; tikai nahkamais rudenis tam atneša senās pilnās wefelibas druskas: gan winsch spehja no gultas pezeltees, bet tomehr winsch jutās loti nokusis un nespēhzigs. Fabrikā palizejs winsch wairās nebija, tadehkā winsch is tās isstahjās.

Var domatees, kā fāhāds gruhts pahbaudijums preefch muhsu jaunā, mihsnu, juhsmu pilnu īrdi bagatigi apdahwinatā dzejneeka newareja palikt bes eespaida. Jaunibas pawafārī wina dīshwē bij eestahjees druhmais rudens. Naw tadehkā ne kahds brihnumis, kā jaunekla fokle fāhe mahzijās fawas fehrās fānas, kurās dzejneekam Efenbergim wišmihlakās, tā kā winsch fawus jaunibā dzejotos līrklos raschojumus nosauzis par „rudens lapinām“. Bet kursch domā, kā winsch talab buhtu issamisīs, tas nepābst ihsta dzejneeka dabu:

„Behdas ja dīshwi ruhktu tew dar,
Līttenim tew nebuhs spihhet;
Ja tew ir naids, tad sūi gan:
Deews grib, tew nebuhs nīhdet.“

Tā Efenbergu Jahnīs dseed lugā „Tehwijai“, tā winsch ari juta un strahdaja: no slimibas gultas uszehlees, winsch nefahka ar likteni teefu turet, nefahka par to schehlotees, wahrdū fakot, winsch ar to nefanīhdās, bet slimibas laikā it kā wina behrnibas ideali bij ar jaunu spehku atmoduschees un ar nenoturamu waru prasiā fawas teesibas, jo jaunais zenfonis atkal no jauna bij eesīlis preefch fawas kara deenasta gaitas. Tam mehrkim winsch nopeetni fahka fagatawotees, mahzidamees Anglu un Frantschu walodās pehz Tufena-Langenfheidta, lai waretu eestahtees junkuru skolā. 1879. g. winsch eefahka kopā ar dascheem ziteem nemt stundas pee muhsu pasīhīstāmā tauteefcha Alisupja, fagatawodamees us jo drošhu eksamenu, ar ko eestahtees junkuru skolā. Te kā ar weenu zirteenu wīfa wina jauko idealu, wina ilgi loloto zeribu un jaukām krahfām krahfoto nahkamibas sapni ispostija jauns kaunā, nelabwehligā liktenā spehreens: mehrjot israhdijs, kā Efenberga fruktis bij par fāhurām, tā kā winsch kara deenastam bij nederīgs. Schinijs paschās fruktis, kurās glabājās wīfa wina apskauschamā bagatiba, wina juhsmu pilnā īrds, is kurām pluhduschas tik wīfai skaitas dseefmas, schinijs fruktis skaudigais liktenis zaur fawu neschehligo skaudigo suhtni nahwi bij nemanot dehstījis tās niknās slimibas dihgli, kurai jaunais dsejneeks drihsī krita par upuri.

Tahdā kahrtā no fawa ilgi lolotā mihlakā dīshwes usdewuma at-stumts, Efenbergu Jahnis peegreesās tam dīshwes mehrkīm, kam winsch ihsti bij radits. 1880. gadā proti winsch eestahjās Rīgas Latweeschu Beedribā par akteeri un fahka rakstit un tulkot lugas. Wina pirmais raksta darbs bija: „Domās stahwot palizis leetsfargs”. Wehlak winsch palika par teatra susleeri. Schis amats, protams, newareja wina we-felibai labumu nest. Tāni pašchā laikā winsch nodarbojās ari ar pro-logu un kupleju fazerešchanu. Kad Rīgas Latweeschu teatra pirmais wadonis Adolfs Allunans 1885. g. no ūcha teatra wadibas atkāhpās, atstahjās no ta ari Efenbergu Jahnis, zelodams fawam wadonim lihds ka wina teatra inspziens pa Kursemeš pilſehtixām Tukumu, Talseem, Kuldīgu un Baufku. Zelojums wahrigasam jauneklim nebij par weſelības kopšchanu: winsch faaukstejās un eefahka ašiniš spkaut, peerahdi-jums, ka tam peemetuſees nopeetna plauſchu kaite. Bet pretigā liktena grossigā wehja wadats, tas nemeta meeru: 1887. gadā to redsam atkal par Rīgas Latv. Beedribas teatra susleeri. Nemeers, nepatikšanas dīshwē, behdas, schehlabas par dascheem behdigeem gimenēs atgadiju-meem, — wiſs tas faſlimusčā jaunella ūlimbu darija tik ūipru, ka tam bij jāpadodas un 1889. gadā jaatstahj ūſleera amats, lai waretu zik nezīk ūam ūipri ūabojato weſelību labot. Ūudotra gadus weſelo-jees Baufkas apgabala Wez-Saules Krekļenu Mikelīs, wehlak Krona Rendē, winsch 1890. gadā atkal eeradās wezajā Rīgā, tagad pil-nigi ar diloni ūafliimiſ. Pehz 5 nedelu ilgas wahrgšanas muhsu ūeemzeetis 1890. g. 8. novembra wakarā pulksten septiņās aismiga us muhschigu duſu.

No Efenbergu Jahnā raschojumeem minamas wiſpirms lugas, ku-eas winsch, pee teatra darbodamees, gan ūokalisejis, gan tulkojis. Tas ir: 1) Kornewīlas ūvani. 2) Brāfchee ūehni. 3) Bei behdām. 4) Lat-wifki un wahzifki jeb pilſehtas galwa. 5) Nedaktors. 6) Mans Adolfs. 7) Jhstais. 8) Peekta bruhte. 9) Meitenu ūkolā. 10) Sneega putens. 11) Neisdewees jeb Adams un Ēeva paradiſē. 12) Šakifcha meitas (ap-ſtrahdata kopā ar ūeemzeeschu Mariju). 13) Žilmezes naidneeks. 14) Pa-gasta nabags. 15) Krustiehwā noslehpums. 16) Anna raud, Anſis ūnej. 17) Kās grīb prezetees? 18) Wenezijas tirgonis (kopā ar Jan-fonu). 19) Wafaras nałtis ūapnis. 20) Teksts laupitaju duetei iſ Stra-della. 21) Miljona dehl. — Tā tad leels pulks teatra gabalu. Ža-eevehro, ka winsch tulkot un ūokaliset ne mas naw tik weegli, jo wairak no minetām lugām ir operetes un dīſeefmu lugas, kur naw wiſ jaat-stahsta, bet jaatdsejo. Weeglums un weiflība, ar kahdu Efenbergs ūstrahdaja, wixu padara par iħstu Latweeschu teatra dzejneku, us kuru ūchis wareja lepns buht. Teatra ūeetai tad winsch ari tā bija ar ūidi un dwehfeli ūeekhrees, ka, wehl us ūlimbas gultas gulot, winsch ne-warejis nozeſtees, preekſch wina ūestrāhdajis. Tā wehl pehdejās dee-nās, no prāvdams, ka wixa gaita drihs beigfees, winsch puhejās pa-beigt eefahktu ūeelaku teatra gabalu, Getes „Faustu“ un „Wildschūza“ tulkos̄chanu. Nenoklusināma nahwe tomehr nelahwa winam ūchos dar-bus nowest lihds beigām. Pee wina teatra darbibas ūeder ari wina kuplejas, kuru ūlaits ir nepahrredsams.

Tā spreesch nelaika dzejneeka biografs Fr. Karkluwals^s). Kā liri-
kis Ģenbergu Jahnīs pеeflaitams pee muhsu wišlabalajeem, kuru flaitis
aba ūti maſs. Sewiſchki winam weizās atraſt jaufas, weeglaſ un pee-
tam dabigas aifklanas. Schai ūnā wiſch gan vahrakš par wiſeem
muhsu dzejneekiem. — „Baltijas Wehſteſi“ eefpeestas dauds wiņa dzejū
un wairak nowelu. —

Jahnīs Semitis.

Jahnīs Semitis peedīma 25. jul. 1849. gadā Jaun-Bebrōs (Wid-
semē), kur wiņa tehwōs bija mesha fargs. — Aymekleja Jakobstates
aprinka skolu un pēhž tam Gorķi ſemkopibas institutu. Bija rakſ-
wedis pee frona meſchunga Kade Šauka. No tureenes aifgahja par
palihga ſkolotaju Wirzawas Maħſhu ſkolā, ſewiſchki preefch Kreemu
walodas. Wehlakš wiſch bija par eeredni Domeau Pahrvaldē Rīgā.
No Rīgas Jahnīs Semitis dewās uſ Želgawu, eestahdamees „Baltijas
Semkopja“ redakcijā. „Rīgas Lapai“ iſnahkot, ſrahbdaja tās redakcijā
no 23. aug. 1877. g. lībds 1. jul. 1880. Pēhž tam Semitis vadīja
„Rīgas Pilſehtas Polizejas Alviſē“ Latweefchu nodalu. Ar nedseedejamu
liju fasīrdsīs, nelaikis aifweenam wairak pagura, lībds wiſch 1887.
gada 3. oktobri Rīgas pilſehtas ſlimnīzā aismiga uſ muhschigu duſu.
— Wiņa weissla ſpolwa tezinajusi ūtarp wairak tulkoteem ūtahsteem ari
grahmatiņu „Sehtas, dabas un pasaules“ masais zela beedris. Kreetnā
grahmatiņā ir runa par gaifu, wehjeem, gaifmu, klimatu un gaifa
elektrību u. t. t., kā ari top iſſkaidroti termo- un barometrs. — „Bal-
tijas Wehſteſi“ no wiņa atrodas wairak rakſti, to ūtarpā dzejoli un
original-ſtahtstixi.

Waldemars Eliass.

Waldemars Eliass (Jaufmiasch), Saufnejas pagasta (Zehfu ap-
rinki, Weetalwas draudſē) Mahkalna mahjas ūtaimneeka Žehkaba Eliasa
un ūtewas Mades dehls, dīsimis 4. janvarī 1871. g., miris 12. aprīli
1892. g. — Šehns 6 gadus wezz jau ūtakdri ūtasiņa latwiſkus rakſus
un 8 gadus wezz rakſtija diktatu bes klubdām. Tehwam bija ūtakrāju-
ſchees wiſi „Baltijas Wehſteſcha“ un „Balſs“ iſnahkuſchee gada gahjumi,
kurus Waldemars wiſus lībds 10. wezuma gadam ūtasiņa, kā ari bija
uſzīhtīgs ūtakrāstu un daschadu grahmatu ūtasijs. 10 un 11 gadus
wezz wiſch gahja Saufnejas pagasta ſkolā un rāhdija labas ūtakmēs.
No 12—14. wezuma gadam gahja Čhrgļu draudſes ſkolā, kur it ih-
paſchi eewingrinajās Kreemu walodā. 15 gadus wezz gahja Wez-
Peebalgas draudſes ſkolās augstakā klasē, 16 gadus wezz — Rīgas
Katrīnas aprinka ſkolā un 17 gadus wezz — Zehfu jaunatwehrtajā
Wahzu real-ſkolā, kur nolika kwartas klasses ūtakmē. Tāhlaki ſkolā
eet newareja — ūtakojatas ūtakmēs dehls —, kadehls peerehema uſ lau-

*) „Austrums“, 1892. g. 12. num.

keem mahjskolotaja weetas, lai skaidrā lauku gaifā weselibā stiprinatos. Bet deewamschehl, mahjskolotaju weetās nodewis sinamas mahzibas stundas, negahja wiš skaidrā gaifā weselibu stiprinat, bet istabinā pee rakstīshanas, zaur ko weselibu ne wiš uslaboja, bet wairak famaitaja. Gan leetosa ahrstu dotas sahles un padomus, bet novembrī 1891. g. bija jaatstā mahjskolotaja weeta, jaet us mahju pee wezakeem un jaleekas us gultas. Bet ari mahjā, zīl wehl spēhja no gultas peezeltees, rakstīja, kamehr ween pirksti klausīja.

Jau skolā eedams wiſch rakstīja daschadas finas un pahſpreedumus par semkopību u. t. t. „Balt. Wehſtn.” un „Balſei”, bet ihsenā rakstu darbība eefahkās pehz ſkolas. Tā ihsā laizinā no 18—21. gadam ir ſchahdi fazerejumi, bes ziteem raksteem, „Baltijas Wehſtneſi” nodrukati:

- 1) „Balt. Wehſtn.” 1888. g. gahjumā „Kapa ſopina preedulajā”.
- 2) 1889. g. gahjumā, originali: „Waimanu lihži”, „Matiu ſproga”, „Mahjas dehł”, „Pasaudet laimi ir weegli, atdabut — zīl gruhti”, „Tschigana mihlestiba” un tulkojums „Augsti gaifā”.
- 3) 1891. g. gahjumā: „Pileeni is dſhwes ſtraumes”, 1—4. „Par audſinachanu” un tulkots „Jaunibas draugs”.
- 4) 1892. g. gahjuma 146—195. numurōs: „Zaur ehrſchkeem un dadſcheem”.

Wiſch ſawus rakstus it ihpafchi tapehz peefuhtija „Balt. Wehſtneſi”, ka bija no ſawa tehwa mahzijees „Balt. Wehſtn.” zeenit, jo ari wiha tehwē, no paſcha „Balt. Wehſtn.” eefahkuma, ſawus rakstus pa leelakai daļai peefuhtija „Balt. Wehſtn.”

Jehkabs Wildaus.

Jehkabs Wildaus peedīma 5. aprili 1851. gadā Pikksterē (Kursemē), kur wiha tehwē bija krodsineeks. Priwatſtundām fagatawots, wiſch 1869. gadā eestahjās Jurjewas ſkolotaju seminarā, kuru wiſch nobeidsa 1874. gadā. Tā tad Jehkabs Wildaus arīdjan bijis weens no Kronvalda Ātta ſkolneckeem. Pehz feminara nobeigfhanas Wildaus eestahjās par eeredni Widsemes Kontrol-Palatā Rīgā. Tad wiſch wairak gadus strahdaja ahrsemes zensurā kā klaretajs preekſch wairak grahmatu pahrdotawām Rīgā un Jelgavā, beidžamajā laiū wadija Latweſchju nodalu „Rīgas Pilfehtas Polizejas Awiſes” redakcijā. Jehkabs Wildaus tulkojis ſchahdas lugas: „Profeſors un tirgonis”, „Slimā ſamilija” un „Defmit meitas un ne weena vihra”. — „Baltijas Wehſtneſi” no wiha nodrulati wairak original-stahsti, kā „Advočata ſtrihweris”, „Kā pakēr us mihkstajeem”, „Kas uſwarēs” (ari grahmatā iſ-dota) u. z., kuri leezina, ka nelaikis jo labi eewehrojis un paſiniš dſhwī un to ari pratis dſhwī un dabigi tehlot. — Jehkabs Wildaus mira 7. janvarī 1893. gadā.

Friedrichs Weinbergs.

„Friedrichs Weinbergs“ peedīma 12. janvarī 1844. g. Kursemē, Leel-Swehtes muisčā (Groß-Schwedhof), kur wixa tehwā bij laukkolojās. 1855. gadā eestahjās Jelgawā aprīļa skolā, 1856. gadā Jelgawā gimnāzijā, kure pabeidza dezembri 1861. Bij kahdus gadus par mahjskolojā, tad apmekleja uniwerstitati Peterburgā un Maſkawā, stūdedams likumu sinibū. 1867. gadā ar teefas leetu kandidata diplomu atgreesās no Maſkawas us Kursemi, tur aukulteja pee Kursemes Gubernas Waldbibas un Kursemes Oberhof-teefas. 1869. gada eefahlumā, kad dibinaja „Baltijas Wehstnesi“, atnahza us Rīgu, kur no ta laika pastahwigi dīshwojis. Bij par lihdsstrahdneku redakcijā pee „Baltijas Wehstnescha“ 1869. gadā, pee kam ari eestahjās waldbibas deenastā par Wid. Kāmeral-Palatas fewischku eeredni, tad palika par Widsemes Hosteesas un Rīgas Rahtes adwokatu (1870.), pee kam ari turpmāk daschus rakstus paſneedsa „Balt. Wehstnesim“. Kahdu laiku (1873) bija pee Widsemes Gubernas Waldibas par nodakas sekretaru. 1876. gadā, kad „Balt. Wehstnesis“ wehl bija nedelas awise, usnehmās wina ahrsemes nodakas wadischanu un 1877. gadā, kad dibinaja deenas awiss „Rīgas Lapi“, palika pee tās par pastahwigū lihdsstrahdneku, mādidams ahrsemes un padai eekfchsemes nodakas, ihpafchi paſneegdams eewada rakstus, kā ari tulksodams is zitām walodām stahstus preekch seletona. Schāi weetā winsch palika wisu „Rīgas Lapas“ pastahweschanas laiku, kā ari kad schi awise pahrwehrtās par tagadejo deenas awiss „Baltijas Wehstnesis“. 1887. gada eefahlumā eestahjās waldbibas deenastā par Widsemes Gubernas Waldibas sekretaru, ar ko beidsās wina lihdsstrahdachana pee „Baltijas Wehstnescha“. 1889. gadā iſtahjās is waldbibas deenasta un pee jauno teefas eestahschu eeweschanas palika par swehrinatu adwokatu.

No 1873—75. gadam iſdewa Wahzu awiss „Baltische Zeitung“. 1871. gadā bij Rīg. Latv. Beedribā par preekchneku.“

Friedricha Weinberga darbiba Latveeschu tautas druwā ir wifai daudspuſiga un ſekmiga. Pee wifeeem Latveeschu eemehrojamakem wiſ-pahrigeem darbeem wiſch nehmis dīshwako dalibū un wixa padomi tahdās reiſēs allaſch fwehrufchi jo dauds un nahkuſchi paſchai leetai waj weenumehr par labu un fwehtibu. Tā wixa darbiba Rīgas Latveeschu Beedribā bijusi wifai eewehrojama. Kad pirmajos gaddos jaunajā beedribā rihkotaju ūrpā zehlās daschadi pahrpratumi, kuri reiſem pat draudeja fatrizinat jaunās eestahdes pamatus, tad wiſpirmā kahrtā Friedrichs Weinbergs tas bija, kas prata nowehrī nopeetnakas

breesmas, prata pehdigi fameerinat un issihdsinat pretineekus un tā tos atkal weenot us jauku, fēmigu kōdarbibu. Sewiſchki gruhtōs brihschōs, fareschgitōs jautajumōs wina padoms allash leeti noderejis, netikai Rīgas Latweefchu Beedribas eelschejās, bet ari dauds un daschadās wiſpahrigūs leetās . . .

„Balt. Wehstnesim“, kā deenas awisei, Friedrichs Weinbergs, naw jaſchaubas, bijis wiſeewehrojamakais lihdsstrahdneeks. Wina kodoligeē rafsti atradi pee Latweefchu laſtajeem leelako peekrīchanu un dauds pee tam pee-palibdjejuſchi, ka „Baltijas Wehstnescha“ zeenitaju pulks jo deenas wairot wairojees. Sewiſchki eeſehrojoma un fēmiga wina darbiba bijusi pee pirmās Latweefchu deenas awises „Rīgas Lapas“ un pee „Baltijas Wehstnescha“, pahrwehrſhotees tam par deenas awisi. Ja nelaikim B. Dihrikim tik labi wedās, ſperot leelo ſwarigo ſoli, kahds bija pirmās Latweefchu deenas awises divinachana, tad Friedricham Weinbergam pee tam ir leelu leelee nopelni. Wīnch ar retu iſweizibū prata modinat pee Latweefchu laſtajeem intrefsi un ſapraschanu tiklab preeſch wiſpahrigas ahrſemiju politikas gaitas, kā ari preeſch muhsu ſewiſchķām daschne-daschadām ſadſhwes wajadſibām. Wina afprahtigeē ewadraſti jo leela mehrā weizmajuschi politiku attihſtibū Latweefchu tautā. Un kur ween kahdreiſ bija jaaiſtahw Latweefchu tautas gods, wīnas teesības un dſhwes intrefes, tur wina weiflā, aſā ſpalwa allash ſinaja tezinat jo noderigus rafstus, apgahſhot aiffpreedumus waj tihſhus apmeļojumus un iſkarojot uſwaru tainibai un pateefbai. Zeenidams pahr wiſam leetām gaifmu un wiſpahrigu attihſtibū, wīnch nemitigi zīhniees pret wezām, tumſhām buhſchanām jeb, pareiſaki falot, nebuhſchanām, kuras ſtaudigi leedsa zelu Latweefchu tautai uſ garigu un laizigu labklaſhību un pilnību. Tā zīhnotees, wīnam no dasčas puſes radās warigi enaidneeki, kure ſpihtibas wīnam ſagahdaja jo ruhltus peedſhwōjumus . . .

Sewiſchki ſēmiga Friedricha Weinberga rafstneeziņa darbiba bija, eewedot ſirmajā Rīgā jaunos pilſehtas likumus. Nemitigi wīnch ſkaidroja un apſpreeda ſchos likumus un ſagatavoja Latweefchu wehletajus, zīk ween eephejams, uſ augstās waldbas laipni peefchķito teesību pa-reiſu un zeenigu leetofchanu. Tuvojotees pirmajām pilſehtas domes zelſchanām, iſ wīna ſpalwas pluhda dauds leeti derigu padomu Latweefchu wehletajeem. Schajā laikā wīnch ari — kopā ar nelaiki arkti-tektu J. Baumanī — stingri aiftahweja domas, ka Rīgas gahses un uhdens wadu eestahdes, kā pilſehtas, ne kahrtu ihpaſchums, atraemamas wezai rahtei un nododamas pilſehtas waldes ſinā. Ka ſchīs domas bija pareiſas, to wehlak apleezinaja augstās waldbas nolehmums.

Bet ar to ne buht wehl nebeidsas Friedricha Weinberga rafstneeziņa darbiba. Iſ wīna zītigās, wezīgās ſpalwas ari pluhduſchi wiſai eeſehrojamee un intrefantee rafsti „Iſ L a t w e e ſ c h u - L e i ſ c h u w e h ſ t u r e ſ “, kuri nodrukati „Baltijas Wehstnescha“ 1885. gada gah-jumā. Tāi paſchā gadā tee ari iſdoti ſewiſchķā grahmatā, lai tee ne-paſtu iſ Latweefchu rafstneezibas un buhlu leelakai publikai pee-ejami. „Atgadās, ka noleekamā iſtabā ſtahw weza grabaſha, kas neteek ee-wehrota. Uſ wīnas guļ beesa puteklu kahrtā, kas to pataifa nejauku. Bet kād wīnu tihra no newajadſīgeem puteklem, ta peepeschī iſrahdas par wezu ſpihdoschu dahrgumu. — Tā Latweefchu-Leiſchu wehſture ilguſ

laikus stahwejuſi ne-eewehrota un apputejuſi wehſtūrēs grabaſchu kambāri. Paſcheem Latweeſcheem ta maſ bija paſihſtama, un rets ſinaja, ka ſchi apputejuſi grabaſcha ir weena no dahrakām, ſpoſchakām man-tām." Tā stahw rafſtis grahmatisas „preekſchwahrdā". Norahdidams uſ to, ziſ maſ Latweetim war buht intrefes pee strihdeem ſtarp Wahzu ordeni un arkibiskapu waj biſkapeem, pee strihdeem ſtarp Baltijas Wahzu pilſehtām un Wahzu muſchneezibu, un pee ziteem tahdeem ſhumeem, ar kureem pildita Baltijas Wahzeefchu wehſture, faſeretajs ſaka: „Baltijas Wahzeefchu wehſture naw Latweeſchu tehwijas wehſture, naw wehſture, kuru taſ waretu eeraudſit par faſeju, kura taſ waretu ar miheſtibu nogremdetees, preezadamees par wiņas preezigeem un noſkumdamſ par wiņas behdigeem atgadijuemeem. Tee naw wiņa ſentehwi, par kureem te teek ſtahſtis. Bet ir zita wehſture, kaſ Latweeſcheem ſtahw daudſ tuwaki, ne ka Baltijas Wahzeefchu wehſture: ta ir Leifchu wehſture. Latweeſhi un Leifchi ir weena un ta paſcha ſoka ſari. Tagad gan ſtarp Latweeſchu un Leifchu walodām paſtahw ſinama ſtarpiſa, bet tah-das ſtarpibas agrakōs gaduſimteāos nebij. Katras tautas waloda ar laiku paſrgroſas; ne weena tauta tagad waiſs nerunā tā, ka gaduſimteāus atpakaſ. Toreis Latweeſhi un Leifchi bij weens un taſ pats. Wiņi diſhwoja kopā taī paſchā ſemē, un gruhti bija teift, kur weena tauta heidsas, kur otra faſkās. Kā weens brahlis preezajas par otra brahla laimi un ſlawu, tā ari Latweeſcheem teſiba, lihdſiſt Leifchu tautas liktenam. Te ir meefā no wiņa meefas. Leifchu wehſture ſchā ſinā ir taſ pats, kaſ Latweeſchu wehſture; Leifchu wehſturi Latweetis war eeraudſit par faſu te hwiſa wehſturi."

Friedrichs Weinbergs ori tulkojis daſchus garakuſ ſtahſtus, kuru ſtarpa buhru it fewiſchki minamis ſlawenais Anglu romans „Wekeſildaſ mahziſtajſ*".

P. Kl.

Weberu Sandeiris,

„Baltijas Wehſtineſha“ un „Balhs“ redaktors.

Kurſemeis deenwidu-waſalu ſtuhriti, kur no weenās puſes Baltā juheas mahmula wel faſas bangas pee Deewa ſemites ſchmiltſchaitaem kraſteem un otrā puſe, aif Swentajas upes, lihgojas Leifchu ſemes druwas un deenwidōs Pruhſchu ſeme Kurſemei pretim ſneedsas, tumſcho egļu un preeſchu meſchu bagato Ruzawas nowadu Weberu Sandeiris dehwē par faſu dſimteni. Tur wiſch 1848. gada 6. novembrī peedſima ſa faſu wezako, krona mehrneeka Gedus Webera un ta lau-lataſ draudſenes Matildeſ, dſim. f. Witten, wezakais dehls. Sawus behriņbas gadus, lihds ſeptitam wezuma gadam, wiſch paſadija tur-pat uſ laukeem, gan Kahlīſchu muſchā, gan gar Swentajas un Puhipes juhemalu. Wakejā lauku diſhwe tā waldfinaſa wiņa prahu, ka ta wiņu ari wehlaſkōs gadōs pee fewiſ wilkin wilka. Kā wiſch daſch-reis draugu ſtarpu mehdsu leezinat, wiſch tad paſadot jo laimigus brihſchus, kaſ wiſch brihwā dabā ſtaigajot waj pa meſchu weentoſtam

* „Wikar of Wakefield“ no Oliwera Goldſmita.

tekam, waj ari gar wilnotam druwam un sahlainam plawam, waj ari
pee putochhas juhreas tufchaja kasta. Wixam tad te efot ap sidi, it
ka wiñch atrastos milsigå fwehtnizå, kur ildeenischlam ruhpem un rai-
sem japañuhd preefch zehlam domam un juhsmam.

Krimas karšč bija pirmais pasaules notikums, kas darbinaja jaunā Webera prahu un modināja wiaa siakahribu. Kara trošknis tolaik atskaneja ne tikai pee Melnās, bet arī pee Baltās juheas pēkstrasteem. Anglu kara kugi aplenza un šķad un tad arī apšaudīja Kreewijas ostaš, nozehma Kreewu kugus un daschadi trauzeja juhemalneku meeru. Jaunais Webers, pee Puhpes juhemalas us fahpām stahwedams, daschreis noskatījās uz Anglu kara kugeem, kuri brauza gare Kursemes juhemalu, guhstidami leellaiwas, kas no Klaipēdas weda prezēs us Kreewiju. Ruzawā, kā arī pee Puhpes un Swentajas juhemalas tolaik bija no-metināti leelaki Kreewu kara spēkki. Bes kahjnekeem tur bija husari, kasaki un basčkiri. Bes kasakeem arī Kursemes mescha fargi, vaditi no faveem meschlungēem, fargaja Kursemes peekusti. Beschi wen kara pulku wirsneeki pa walareem sapulcējās pee Webera wezako weef-mihligā galda, kur tad runās grosījās wišwairak ap kara notikumeem. Jaunais Webers kahri noklausījās šķim farunām, un kas wiaam notām palika nesaprota mās, par to wehlaiki apwaizajās pee faveem wezakeem. Atbildedama us zelteem jautajumeem, mahte pee tam wiaam dewa isskaidrojumus par Europas valstīm, kā arī stahstiņa no Napoleona I. kareem un no Frantschu laikeem Kursemē. Tā wehl lafit nemahzedams, jaunais Webers bija jau eemantojis preefš faveem ga-deem deesgan plātības wehsturiskas un geografiskas sinatħanas. Weh-sture un geografija wiaam arī wehlaikā dīshwē bija un palika tās jo eemihletās un eezeenitās sinibas.

1856. gadā Webers vezakee aīsgahja us Leepaju dīshwot, kur jau nais Webers dabuja sawas pirmās skolas mahzibās, pirms kādā privatiskolā, pehz tam Leepajas tschetskrasiqā aprinka skolā.

Tolaik Leepajneeki sapxwoja jauku sapni no fawas pilsehtas dischenas nahkamibas. Wini jau garā paredejsa fawu pilsehtu tirdsneezibas sūnā blakam stahjotees firmajai Rīgai. Jo bija nodomats ar diwām dīselszela linijsām, wenu, kas no Leepajas taifni us Dwinsku, un otru, kas no Leepajas us Kauņu tika vilsta, Leepaju faweenot ar Eeksh-Kreewiju. Linijas jau tika nomehritas, pee kura darba Webera tehws nehma dalibu, kad peepeschi Leepajneeku jaukee sapxai ijsuka. Dīselszelu buhwes tika atliskas us wehlakeem laikeem. Un tikai pehz diwdesmit gadeem Leepajneeki peedishwoja fawas tolaiku zeribas pee-vildaamees.

Uis Leepajas dselszeli buhwes isjukschanas Webera wejakeem bija jahapahrmaina dñshwes weeta. Wini aifgahja uis Wilau, kur Webera tehw̄s dabuja weetu pee Frantschu fabeedribas, kura bija uszehmisi Peterburgas-Warschawas dselszela buhw̄i. Wilau jaunais Webers pirms apmekleja Wahzu basnizas skolu un tad weenu gadu gimnasiiju. Sche pawaditos gadus Weberu Sanderis mehdsa dehv̄et par sawas jaunibas laimigako laikmetu un wehlakos gados sawā atmīnā labprahrt lawejās pee tureenes peedshwojumeem. Labprahrt wiasch ari peemineja sawus tureenē eequhtos jaunibas draugus, kure starpā Wilhelms Komars un

Viktors Leekashevitschs winam dauds stahsti ja no Leīžhu tautas ka-reem un zihniņiem ar Wahzu brūneneekeem un Kreewijsas deenwidōs eebrukuscheem Tatareem. Schee nostahsti fajaujās ar wina atminā paturetām, Ruzawā no Latweeschu mahmīau mutem dīrdetām teikām un pafakām par Latweeschu feneem deeweem, kareem un zihniņiem weenā kopigā, romantiskā bildē, kura tikpat modināja sīkahrību, kā nodarbināja fantasiju.

Bija toreis Polu un Leīžhu semēs nemeerigi laiki. Polu dumpis nupat plosijās, kas wareni usbusdingaļa īauschu prahthus un prāfija dauds upuru. Dumpja beigām Weberu Sanderis wairs nebija par leezineku, jo wina wezakee pa starpām bij atstahjuſchi Wilau un aīsgahjuſchi us Jelgawu dīhwot, kur wina tehvs eestahjās atkal kronta deenastā par wezako mehrneku.

Jelgawā no leela eespaida preeksh Weberu Sanderā tāhlaķas at-tihstibas un domu wirseena nodibināchanas bija wina eepaīshchanās un fadraudsečhanās ar brahleem Allunānu Adolsu un Teodoru. 1864. gada wafaru winsch pawadija ar teem kopā to wezako weefmihligā namā Maš-Sefawā. Te winsch Petera Allunāna funga bagatā bibliotekā usgahja ī. Rutenberga Baltijas prōwintschu wehsturi un ī. Mirbacha wehstules no Kursemes. Ar dedībū winsch kehrās pee cho wehsturisku rakstu lāsičhanās. Baltijas un Leetavaļas pagatne, kuru winsch pasina no Latweeschu mahmīlu teikām un pafakām un no fawu Wilāas skolas beedru nostahsteem, stahjās wina azim preekshā apgaismota un skaidrota no wehstures gaismas. Brīhnodamees winsch lāsija un lāsija otrreis un trefchreis, kā winsch pats stahsti ja, tās simas par feno Latweeschu bagatu deewu tizibu un Semgaleeschu waronu darbeem. Schi eepaīshchanās ar Latweeschu tautas pagatni bija preeksh wina domu wirseena nodibināchanas iſčeliroscha.

Apynehmees fawu darbibu seedot Latweeschu tautai par labu, Weberu Sanderis atšina, kā winaam wišpirms pamatiņi jaeemahzās Latweeschu waloda. Lai gan ta bija pirmā waloda, kura winsch mahzeja runat un pa wahziski tilkai wehlaki eemahzijās, tomehr ta wina tāhlaķa pilfehtas dīhwē, it fewiški Wilāa kluwa stipri fwešcha. Dabujis kahdus Latweeschu awišchu numurus, winsch, wahrdu galotnes falihdī-nadams, fahka fastahdit Latweeschu walodas grammatiku, jo winsch tolaik wehl nešinaja, kā Latweeschu waloda jau finiski ispehtita un par wina faralstitas eewehrojamas mahzības grahmatas. Sastahdījis zīl nezīl wahrdu deklinācijas, winsch atduhīrās us prepozīcijām, kuras likas wiſus no wina ustahditos wahrdu lozīchanas likumus apgahschot. Jo winsch eewehroja, kā tās pasčas prepozīcijas, kuras weenīkaiti prāfija waj genitīwu, waj datīwu, waj akusatiwu, daudsīkaiti bija faweenotas ar datīmu. To winsch fewim newareja iſſlaidrot un tapehz gresīs pee Petera Allunāna funga, luhgdamis iſſlaidrofchanās. Allunāna funga ne tilkai wina labprāhta usweda us pareisā zela, bet ari eedewa winaam Bielensteina grammatiku (tā dehweto wideju).

Nu Weberu Sanderis ar dedībū kehrās pee Latweeschu walodas pamatiņas mahzīchanas. Kā agraki ī. Rutenbergs un ī. Mirbachs winaam atklahja Latweeschu tautas senatni, tā Bielensteins wina eeweda Latweeschu walodas bagatībā un Allunānu Juris un Swaigsniņi mahkflas

un dabas poesijā. Winam bijis tolaik tā ap ūrī, winsch mehdsā teikt, kā warbuht tam, kas domatā tūfschā weetā atradis bagatu senlaiku krabjumu. Zihtigi winsch nehmās fcho krabjumu zilat un pēsfawinates. Winsch pehz Bielensteina grammatikas un ziteem raksteem nopeetni studeja Latveeschu walodas likumus, is Stendera wahrdrizas israfsija winsus winam nepashstamus Latveeschu wahrdrus, mahzijās no galwas Allumanu Jura dseefminas un no Swaigsnischa „Sehtā, dabā, pasaule“ sakrahtas tautas dseefmas.

Allumanu gimenē Weberu Sanderis bija tuwaki eepasinees ar nesen pee Deewa aissgahjucho Schlesīru Andreju. Tam winsch atfrahja fawas domas, ka Latveeschu jaunekleem wajadsetu no skolas brihwā laikā fahkt ar fawu kuplo un bagato walodu nopeetnaki un pamatigaki eepashtees. Schlesīru Andrejs ar dedsibū peekrita eekustinatām domām, kā ari diivi ziti Latveeschu jaunekli, Kalmiņu Kristjahnis un Pļawenecku Pahwuls. No 1866. gada rudens schēc fchetri jaunekli fahka ik nedelas pa festdeenas wakareem fanahkt un, weens otru usmudinadami un fawus ewehrojumus iſtahstidami, studet Latveeschu walodas likumus un kraht zitas Latveeschu tautas gara manta. Ari Latveeschu rakstneezibā winsi mehginajās. Tā Weberu Sandera pirmee raksti, kuru starpā bija ari fahds raksts par juhneezibu, kas us fewi greesa Latveeschu juhneezibas tehwa Kr. Waldemara wehribu, nahza klajā „Mahjas Weesi“.

Minetam fchetrū jaunekli pulziam drijši peebeedrojās ziti Latveeschu jaunekli. Tanis laikos „Peterburgas Avises“ bija beigus has fawu gaitu un Rīgas Latveeschu Beedriba un „Baltijas Wehstnesis“ veļl nebija zehlusfhees. Tapēz gan buhs faprotams, ka wixi no mahzitaja Braunschwēga brihwakā garā iſdoto „Draugu un Beedri“ apfweizinaja kā pirmo zeribas deweju gaifmas staru un ar gawilem fanehma tanis klajā laistus Kronvalda Atta rakstus par Latveeschu walodu. Betwareni zildinaja winsus Rīgas Latveeschu Beedribas dibināschana un „Baltijas Wehstnesha“ gaifmā nahkschana. Un gruhti gan buhs aprakstīt tās zehlās juhsmas, kas Latveeschu jaunekli kruhīs vilkojās, kad wixi redseja Jelgavas Latveeschu teatre namā pirmo reisi Latveeschu lugu „Miku“ israhdam. Un toreis modināta tautas mihlestiba neisdīsa wehlakā laikā. Dāsħs labš no teem jaunekleem, kas Jelgavā fanahza fawōs wakarōs, wehlaki wihra gadōs ispelnijās labu flāwu un Latveeschu tautā zeenitu wahrdu.

1869. gada decembrī Weberu Sanderis beiðsa fawas skolas mahzibas Jelgavas gimnāsiju. Atlaishchanas fwinigā aktā winsch no akta sahles katedra tureja runu Wahzu walodā par Kursemes leelkungu Zehkabu, aissrahdidams us Kursemes fposcho pagatni, kur Kursemei pederēja kolonijas Afrikā un Amerikā un Kursemes fuki brauktaja pa tolaik pasihstamām pasaules juhram. Aissrahdidams, ka Kurseme un wišpahri Baltija ar fawem gari iſteepteem juhmalas frasteem, fawām upem, ostām, juheas likumeem un falām esot no liktena isredsetas, buht par Kreivijas Hollandiju, winsch ar atfahschānu fawā runā mineja Kristjahni Waldemaru un ta puhiņus, pazelt tolaik Baltijās gubernās panikhufcho juhneezibu. Lehti faprotams, ka runa greesa us fewi stipru wehribu, jo ta gan bija pirma un pehdigā reise, ka no

Wahzu gimnāzijas katedra tika slaweti Kristjahnna Waldemara wahrds un darbs.

No sāweem Jelgavas skolotajeem Weberu Sanderis ar ihpaschu zeenibu mineja Grieķu valodas viršskolotaju Černay l., kas tagad ir par Pernavas gimnāzijas direktoru, un tizibas viršskolotaju Seesemana kgu, tagadejo Mēschmuishas draudses mahzitaju. Pehdejais eestatija par skoloschanas un audzināšanas galveno uſdewumu, ne tik dauds skolenu galvās pildit wiſadām ūnām, kā no skoleneem iſ-audzināt kreetnus, taifnus un ūapratiņus wihrus ar pastahwigu karakteru un idealiskeem dīshwes uſſkateem. Un pats buhdams idealists wiſlabakā nosīmē, Seesemans prata eemantot jaunekļu mīhlestibū un uſižibū un winu prahus zildinat uſ augstām domām un zehleem zenteeneem.

Tapehž tee winu wiſbeeschaki iſwehleja par fawu privatininspektoru, proti par skolotaju, kam bija ja pahrauga peeteiktā skolena gariga un meeſīga lablakkhanās. Tā Seesemans bija starp ziteem Kristjahnim Kalnīnam un Schlesīnu Andrejam par privatininspektoru, un pehdejee wehl wehlakā dīshwē winu peemineja ar pateizibū un zeenibū.

Weberu Sanderis, pehz gimnāzijas mahzibas beigšanas, 1870. g. janvarī dewās uſ Jurjewas univerſitati un tur eestahjās wehsturiflā-filologiskā fakultatē, par fawu studiju galveno preefchmetu iſwehledams wehsturi. Pee studentu fadīshwes peedalidamees, wiſch peestahjās pee Kuronijas korporazijas, jo Lettonijas tolaik wehl nebija. Bet ne studentu jautrā dīshwe, neds wehstures zihtigās studijas neatrahwa Weberu Sandera domas no Latweefchu leetas. It fewiſhki wiſch lahoja eepaſihtees ar Kronvalda Atti, kas tolaik bija Jurjewas skolotaju seminarā par skolotaju. Pirmo reiſi wiſch ar to satiſkā Kuronijas korporazijā, kura tas bija eeradees pawadit is Jurjewas lahdū studijas pabeiguscho radineku. Ar preeku wiſch farehema Kronvalda usaizinajumu pee ſha atnahkt. Tulin nahloſchā ūwehtdeenā wiſch ar daſcheem ziteem Latweefchu studenteem iſleetoja usaizinajumu. Dīſlu eeſpaidu uſ winu padarija faruna ar Kronvaldu, kuru latrs wahrds, ko wiſch leezinaja pee nopeetnām runām par Latweefchu tautu, tā fakot, iſdwesa neaprobeschotā tautas-mīhlestibas un zehla idealisma garu un tehrēchana par ildeeniſchlām leetām bija pilna apkehrības, omulības un atjautibas. Kronvalda idealisfms winu, kā pats daschreis teiza, waldzinājis ar warenu ſpehku un ari wehlakā dīshwē wiſch Kronvalda wahrdū ne zitadi warejis minet, kā tilai ar augstu zēniſchanu un godbijaschānu. Tā paſcha 1870. gada 19. septembrī Latweefchu studenti, Kronvalda Attis un wehl daschi Jurjewas Latweefchi kopā ūvehtjejās, ūwinet Rīgas Latweefchu Beedribas dibināšanas ūwehtkus. Apſweiziņashanas telegramma tika ūhīta uſ Rīgu, runas turetas un galu galā nospreesīs, ik pahrnedelās pastahwigi ūpulzetees „Latweefchu wahrds“ un tur kopt Latweefchu valodu un rakstneezibū. No ta laika Jurjewas Latweefchu studentu starpā nodibinājās pastahwiga ūbeedriba, no kurās 1882. gadā iſzehlās pirmā Latweefchu studentu korporazija „Lettonia“. Gan jau toreis „wakarneeki“ kopā zerības uſ korporazijas dibināšchanu, bet drīhsī wiſi atsina, ka tas drīhsā laikā nebūhā panahkams. Daschi no teem aīsgahja uſ Peterburgu studijas turpinat, kuru starpā ari Weberu Sanderis, kas uſ ūwas mahtes brahla, toreisejā

Varšawas apgabala kuratora J. J. Witten padomu eestahjās Peterburgas universitates tehnika-filologija fakultatē. — — — Wehlak winsch peenehma „Baltijas Tehniskā” redaktora usaizinajumu, eestahtees minetas avisēs redakcijā, pēc kuras winsch jau no gimnāzijas ga-deem bija eestahžis lihsstrahdat. 1871. gada decembrī winsch aīsgahja us Rīgu dīhwot. Bet drīši winsch atsina, ka wina nodoms, blakam redakcijas darbeem sagatawotees us gala effamenu univeritatē, buhs geuhti išwedams zauri. Tadekļ winsch, iſtahjees is „Baltijas Tehniskā” redakcijas, peenehma toreisejā Rīgas Latveeschi Beedribas preekſ-neeļa, arkiekta J. Baumanā usaizinajumu, buht pa Maskawas politeniklas iſtahdes laiku par Latveeschi iſtahditaju aīstahwi. 1872. gada junijā Weberu Sanderis dewās us Maskawu, kur palika lihs rudenim, eestahjotes Maskawas univeritatē. Pehz iſtahdes flehgšanas un wisu winaam uſtizetu darīgšanu beigšanas winsch likā fewi pahr-zeltees atkal us Peterburgas universtatī, kuras teefas leetu fakultati winsch pabeidsa 1876. gadā ar kandidata gradu.

Pehz augstskolu mahzibas pabeigšanas Weberu Sanderis tulia dewās atpakaļ us dīmteni, kur dīhwi peedalijās pēc Latveeschi kopigeem darbeem. Jelgawas svehtku komiteja, kura isrihloja 30. augustā peeminas svehtkus dīmītsbuhfšanas atzelschanai Kursemē, eezhla wina par sawu preekſchneku. Rīgas Latveeschi Beedribā winsch tika eezelts pirms par revidēntu, tad 1877. gadā par runas wihrū un par teatea kommisijas preekſchneku. Ižehlūfchais Kreewu-Turku kaxch paplaſchi-naja wina darba lauku. Vēenā un tam paschā laikā winsch bija „Sarkana Krusta” Jelgawas weetejai komitejai par preekſchneku un pēc Rīgas Latveeschi Beedribas preekſch palihdsibas fneigšanas flimeem un ewainoteem kara wihireem dibinatai nodakai par ralstu we-deju. Par sawu darbibu minetā komitejā un nodakā waldiba wina apbalwoja ar diwām „Sarkana Krusta” goda ūshmem. Tā Weberu Sanderis buhs no retajeem weens, kam ir teefba diwas tāhdas goda ūshmes walkat.

Blakam labprahligeem darbeem preekſch wiſpahriga labuma Weberu Sanderis neaismirfo lopt sawus amata peenahkumus. Un to nebija mas. 1877. gada janvarī winsch tika apstiprināts par Vidsemes Hof-teefas un Rīgas Rahtes adwokatu un no 1878. g. 1. oktobra winsch fahka iſdot „Balši”, pirms diwreis, tad weenreis nedekā. Pēc tam winsch atrada wehl laiku gar pilſehtas leetām darbotees. Winsch dīhwi peedalijās pēc pilſehtas wehleſhanām, 1886. gadā tika eewehlets par pilſehtas domneeku un ūchinī amatā buhdams nehma dalibū pēc daschu pilſehtas kommisiju darbeem. Bet wiſi ūhee amatu peenahkumi Weberu Sanderi neattureja zītigu dalibū nemt pēc Latveeschi beedribu dīhwes. Tā winsch bija kahdu laiku Jelgawas Latveeschi Beedribā un „Austras” kugnezibas beedribā par preekſchneku, Rīgas Latveeschi Beedribā wairak gadus par preekſchneka weetneeku, Rīgas Latveeschi Labdarīgšanas Beedribā par preekſchnezes weetneeku un tagad iſpilda jau wairak ne kā 10 gadus no weetas preekſchneka amatu Rīg. Latv. Beedribas Šinibū Kommissijā, kura sem wina wadibas stipri uſplauka. Bēs tam winsch iſpildija dashus masak eewehrojamus amatus Latveeschi fadīhwē. 1889. gada novembri, pēc jauno teefu eewehšanas,

wiensch tika apstiprinats par svehrinatu adwokatu, un schini gadā pehz Dihrika tehva nahwes wiensch apstiprinats par „Baltijas Wehstnescha“ redaktoru.

Tā daschadōs amatōs un darba arodōs strahdadams, Weberu Sande-
ris eespehja atlizinat wehl daschus walas brihschus, kuxus seedoja
Latweeschu walodas un wehstures pehtijumeem, kā ari sem- un dahr-
kopibai. 1889. gadā pēepildījās wiia ilgi lolotā wehlešchanās, kahdu
semes gabalu fault par sawu ihpaschumu. Wiensch nopirka ne tahlu
no Skrihweru dīselzela stazijas Skutan-Walteru mahjas par sawu
dīsimtisihpaschumu, kur ar sawu laulato draudseni Karolu, ds. Danne-
berg, pawada ik gadus datu no wasaras, atpuhdamēes no seemas
daudskahrtigeem darbeem un zihtigi kopdams sawus laukus un sawu
plascho dahsu, kuru par sawu schās pasaules paradiſi dehwē.

Tā buhs gan taisniba, ko Weberu Sandeiris faka, ka darbs un
pastaigaschanās brihwā gaifā ir winam atpuhta no deenas darbeem.

—s.

Frizis Brihwsemneeks.

Brihwsemneeks, Frizis (Treuland), muhsu tautas gara mantu
sistematiskas pēekopfchanas nodibinatajs un tauffolu pahrluhks, dīsim.
1846. g. 20. oktobrī Rokaischhōs pee Disputes, Kursemē, apmeklejis Dis-
putes bijuscho aprinka skolu un pehz tam heidjis Gorku mehrnezibas
un tafazijas skolu, 1867. g. aīsgahja us Maskawu. Neapmeerindamees
ar fasneegto mahzibū stahwolli, wiensch kahdu laiku apmekleja, kā brihwā
klaustajā, Maskawas universitati, interesedamees it fewishki par tautas
faimnezibas, statistikas un wehstures sinatnem; zaur zihtigu mahzischanoš
un nenogurstofchu darbību kluva tiktahl, kā, lihds ar II. Maskawas
gimnāsijas 1873. g. abiturienteem, kā eksterns pahrbaudits, wareja nolikt
elsamenu Maskawas universtatē par Wahzu walodas gimnāsijas sko-
lotaju. Pirmā skolotaja weeta winam bija pee Rāsanās progimnāsijas,
tad pee Maskawas II. progimnāsijas. 1876. gadā to pahrzehla pee I.
gimnāsijas. Tur wiensch palila lihds 1887. g. wasarai, kad winu Augsta
Waldiba isredseja par Lejas-Kursemēs laukskolu inspektorū; kā wiia us-
turas weeta bij nolikta Kuldiga, wehslak Leepaja; no 1889. g. pawafara
wiensch ir Rīgas un Rīgas apgabala skolu pahrluhks. Pehz tħinas B.
ir walsts-padomneeks un daschu ordenu bruxineeks, pehz sawas sinat-
niskas darbibas — Maskawas universtatēs Keisariskās Dabas-sinatru,
Antropologijas un Etnografijas Draugu beedribas jo ihstenais beedris
(непременный членъ). B. wispbährigā darbiba ir leela: ne ween
wiensch sawā laikā zihtigi lihdsstrahdajis pee labakajeem Latweeschu laik-
rafsteem, bet ari eewehrojamās Kreewu laikrafstās (no M. N. Kātlowa
wadītā Maskawas universtatēs rakstneezīgā organā „Московская Вѣ-
домості“ un J. S. Alsfakoma avisē „Pye“) dewis sinas par Lat-
weeschu dīshwi un likteni un farakstījīs daschadas eewehrojamas grah-
matas Latweeschu un Kreewu walodās. Bet wiia leelakee nopolni wi-
pahribā tee, ka wiensch Latweeschōs eewedis, war teikt, sistematisku tau-
tas gara mantu krahfschanu, pats schis tautas gara atleekas zihtigi

krahdamš un zitus us schahdu krahchanu uſſubinadams un pamahzidams. Winsch virmais tik leelā wairumā fakrahjis un laidis pa datai klajā daschadas muhsu tautas gara mantas, ar Kreewu tulkojumeem, ar Keisariskās Maskawas Dabas sinatru, Antropologijas un Etnografijas Draugu beedribas peepalihdību, kas 1869. g. tam bija dewusi mantigu eespehju 4 mehnēschu laikā apzelot wiſu Latweeschu ſemi — etnografski eepaſihtees ar Latweeschu tautu Kursemē, Widsemē un Witebskas gubernā, kā ari ar teem literariskeem materialeem un pehtiju-meem, kas par Latweeschueem un wiſu tagadejo dſimteni glabajas Peterburgas un Rīgas leelakās bibliotekās. Tās atronam minetās beedribas daschadōs rafsiu krahjumōs: 1872. g. iſdewumā tautas dſeefmas (ap 30 druklofnem), 1881. gadā — tautas parunas, fakamos wahrdus, mihklas, puhschamos wahrdus un daschadus mahnuš (ap 29 lofnem); par pehdejo krahjumu Keisariskā beedriba fastahditajam peefpreeda ūdraba medali. 1887. g., ari Maskawā, iſnahza wiſa kreewifki tulko-tas 148 daschadas Latweeschu teikas un paſakas. Latwifki ween winsch iſdewa „Muhsu tautas paſakas”, krahjuma I. burtmizu, kas iſdota Rīgā 1887. g. Tad wehl wiſch no 1867—1871. gadam farakſtija „Kreewu-Latweeschu-Wahzu wahrdnizu” (ap 43 druklofnem, ūkfeem burteem), ko Tautas Apgaismoschanas Ministrija bija iſdewusi ſagahdat Kr. Walde-maram. Gribedams Latweeschus eepaſihiſinat ar Kreewu rakſtneezibū un zenſoneem, Brihwsemneeks tulkoja Gogola „Taraſu Bulbu” (Rīgā, 1877) un farakſtija „Augſtus Kreewu wihrus iſ ſemas kahrtas”, I. Lo-monofowš (Rīgā, 1874.) un II. Nikons (turpat 1878). Pehdejās grah-matinas dahuwatās „Latweeschu zentigeem jaunekleem”. Bes tam winsch fazerejis un laidis klajā ari daschu brangu, kodoligu dſejifku raschojumu. Brihwsemneeka rafsiši wiſpahrim atronama jauka, ūkaidra tehwo wa-loda, kuplas domas un kreetni zenteeni.

„Baltijas Wehſtneſim“ dedſigais zenfonis jau no paſcha ūahkuma bijis zihtigs lihdſtrahdneeks. „B. Wehſtneſi“ no wiſa eespeſti leels pulks jo teizamu un interefantu rafstu, kā: „Etnografijas (Rumjanzeva) muſeja Maskawa“, Andreja Spahga dſihwes aprakſts, wehſtule iſ Maſkawas, garaki un ihsaki rafsti par Latweeschu tautas gara mantām un ūho mantu krahchanu, dſejoli, rafsti par Keisariskās Juhrneezibas beedribas darbibu, par behrnu audſinachanu, par Latweeschu rafſtneezibū u. t. t.

Mikelis Kluffiņš.

Mikelis Kluffiņš, Petera un Dahrtas dehls, dſimis 6. novembrī 1847. gadā Leel-Behrſteles (Kursemē, Bauffkas aprinkī) ūukaru mahjās, kur wezakee bij par ūaimnekeem. Mahjās wezakee pehzak, grafa Lamb-dorsa laikōs eepirka par dſimtihpachumu un tagad tās, pilnigi iſpirktas, peeder widuwejam brahlim Jurim Kluffiaam, ūkam wezakee atdewa mahjās, kad tam (Jurim) bij jaeet pee losem. Wezakais dehls Mikelis ieb Mikus, kā to ūauza, no losem tika walām kā gimnaſijs, pehz ta laika noteikumeem un eeradumeem. — Mikelim Kluffinam bijuschi wairak brahli un mahfas; tagad wehl dſihwas diwi wezakas mahfas un diwi

jaunaki brahki, tā tad wezajeem Kukareem (Kluffineem) Peterim un Dahrtai, kuri tagad dīshwi un spīrgti, pa wīsam pee dīshwibas palikufchi peezi behrni: wezakā mahfa Greeta apprezeta no Behrsu muischaas Puhku fainneeka Jahna Palejas, jaunakā mahfa Trihne apprezeta no Veel-Rundales Giduku fainneeka Jahna Zihruļa, Mikelis no dehleem wezakās, tad wehl diwi dehli, Juris un Čhrmanis, kurš pēhdejais deen Rīgas polizejā. — Pirmo skolas mahžibū Mikelis Kluffinsch baudija no mahtes un mahtes mahtes, wezmahtes Greetas Alkfnis, kurā abas, mahte un wezmahte, bij leelas grahmatu zeenitajās un bes ahbezēs, dseefmu grahmatām un bibeles, pāsina dauds zitus ta laika rakstnēsibas raschōjumus prosā un poeziā. Preeks bij klausīties, kad wezmahte sahka stāstīt un lafit par dascheem atgadijumeem. Wina bija pēdīshwojuši „Pruhschu laikus“ (Frantschu laikus) jau kā pēeaugusi jaunawa, bija ijsnesuši uš sameem kameescheem dīmīts un klausības laikus un nomira firmā wezumā pee gaishas atminas leelakajā ūrīdīsmeerā, kad Mikus jau bija Bauflas skolā. Wezmahte wakarā jutupees drūzītā kā faslimuši; wiši mahjeneeli, behrni un behrnu behrni wakarā baschijusches, kad tik par nakti nemirstot, uš kā wezmahte atbildejuši: „behrnini, ejet til gulet, kad mirschu, tad juhs pafaulschu“, kā wezmahte ari wahrdū pa wahrdamispildijsi, nakti pamodinadama behrnīus, jo manot, ka nahwe nahkot. Pehz wezmahtes domām un stipras pahrelezinashandas ta nebij mirschana, bet aiseeschana uš zitu labaku dīshwi; wina itin preeziga gaidīja uš nahwi un reisem pat ūrīdot Deewu luhds, pēkremt winu pee Sewim. — Pehz wezmahtes un mahtes skolas Mikelis Kluffinsch 1857. gadā (rudeni) eestahjās Behrsteles pagasta skolā, kurā bij par skolotajeem eefahkumā Jēhklabs Juglewīzs un pēhzak Edvards Reinbergs. Eefahkumā gahja skolā ar leelako preeku, bet uš pēhdigo galu pagasta skola apnila, jo mahžiba gahja ar dauds trauzejumeem un bes noteiktas programmas, tā kā tika garlaizigi pee pastāhwigām pāstāstamo mahžibū atkahrtoschanām. Sawus skolotajus Mikelis Kluffinsch loti mihloja un zeenija un wehl tagad peemin mihlestībā.

Pagasta skolā Mikelis Kluffinsch eemahzījās no galwas dauds dseefmu un bibeles pēschu Latveeschu un Wahzu walodās un wehl tagad atmin dauds no galwas, — eemahzījās pa latwiski rakstīt, tāpat itin brangi lafit un rakstīt pa wahziski, rehkinumu (aritmētikas) pamat-mahžibas deesgan gaishī lihds lausteem skaitleem. Un tas bij wīse pēzū gadu darbs un panahkums, lai gan Mikelis Kluffinsch bija waren tschakls skolneeks: wainiga bij mahžibas kahrtiba, bes noteiktas programmas un bes kurseem. Pehz dauds luhgumeem no dehla pūfes tehws beidsot paklausīja un noweda Miku uš Bauflas skolu, Masīna elementarfku, ap Mahrtineem 1862. gadā, kur Mikelis Kluffinsch waren patika mahžitees ihpaški wehl lihds schim neredsets jauns arodā, Kreewu waloda. Ap Jahneem nahkofchajā gadā Mikelis Kluffinsch bij jau tik tāhlu, ka buhtu bijis eespehjams to pahrzelt uš aprinka skolu, kura bij tamā pašchā namā (netāhlu no Basnīas) otrā istabā, pee weena preefchnama (garderobes istabās). — Masīnsch, tagad jau nelaikis, Mikeli Kluffinsch 1863. gada Jahndā nepahrzechla uš aprinka skolu, bet eezehla par „primu“ ūwā skolā (wird zum Primus ernannt),

ka wehl wefeli gadu nofchdeja elementarfkolâ par „primu”, t. i. 1864. gadâ ap Jahnem pahrgahja us aprinka skolu, kur L. Sanio bija par inspektoru un dauds arodu skolotaju un isflawetais K. Köhlers par Kreewu walodas, daikralsta un sibmeschanaš skolotaju. Baufkas aprinka skolâ Mikelis Kluffinsch fabija no augusta 1864. gadâ lihds seemas fwehkleem 1866. gadâ, kur nobeidsa pilnigu aprinka skolas kurfu, fabijis pehdigo gadu par „primu”, blakam wehl Baufkas rahtusi pehzpusdeenam nodarbodamees ar kanzelejas darbeem, ar noluhku, pehz aprinka skolas beigschanas eestahtees Baufkas rahtusi par eeredni, us kuru arodu to mehginaja peerunat Baufkâ loti pašihstamais L. Brandenburgis, pee kura Mikelis Kluffinsch dñshwoja panfijâ, un rahtes sekretars Henhusens. Daudsi atkal gribaja, un to starpâ wezakee, lai eestahjas Grüneisen apteekâ, ta kâ Latvau un Greeku walodas jau til tahlu bij eemahzijees, zil bij wajadsgs apteekas mahzelim; bet inspektors Sanio, Kreewu walodas skolotajs Köhlers un sinams pats Mikelis Kluffinsch skubinaja us tahlakmahzishanos gymnasijâ. Scheem usbudinaju-meem peebeedrojâs flaweni preefchahjei: Kristjahnis Kalninsch (†), Jahnis Grünbergis un Andrejs Schlesinskis (†). Un ta tad Mikelis Kluffinsch pehz jaungada 1867 eestahjas Jelgawas gymnasijas zeturtajâ klafê (kwartâ). Gymnasijâ bes til ko mineteem ewehrojameem wihireem drihs eepasinâs ar A. Weberu, K. Kundsinu, P. Plaweneeku, E. Breedu un ziteem pašihstameem ta laika Latveeschu gymnasisteem. — Gimnašijas kurfu nobeidsa 1871. gada dezembrî. — Par ilgu Mikelis Kluffinsch fabija pagasta skolâ, pee kam newar wainu dot ne Mikelim Kluffinsam, nedî wina skolotajeem, bet ta laika skolas fahrtibai bes programmâm, kuras pefleetos kaut fahdai zitai augstakai mahzibas eestahdei. No gymnasijas skolotajeem Mikelim Kluffinsam wišaufakâs atmiras. Janvari 1872. gadâ Mikelis Kluffinsch aifgahja us Jurjewas uniwersitati un eestahjas matematikas fakultate; pehz diweem gadeem, 1874. gadâ, pee-nehma mahjas skolotaja weetu Igaunsemê Alwendus muishâ pee kambar-junkura, wehlaška kambarlunga grafa Nikolaja Lütke, kur tam tika ustizeti diwi wezakee dehli, Nikolajs, ap dewini gadi wezs, un Theodoris (Fedja), ap 8 gadi wezs; rudenî 1874. gadâ Mikelis Kluffinsch gan atgreesâs atpakał us Jurjewu, bet ta pažha gada beigâs ap seemas fwehkleem atkal eestahjas par mahjas skolotaju pee grafa Lütke, kur fabija wairak ne kâ gadu un kopâ ar grafa Lütke gimeni pahrgahja dñshwot us Peterburgu. Mikela Kluffina audseklai un skolneeli eestahjas K. Maja gimnasijâ un Mikelis Kluffinsch zaur grafa Lütke un nelaika Trescha gah-dibu par guverneeri pee Annas skolas inspektora Arroneta pansionâtâ, kur fabija lihds augusta mehnesim 1877. gadâ, kad Mikelis Kluffinsch, jaunako brahli Čhrmani, kas deeneja Ismailowflii gwardu pullâ, pa-wadija us Turku kaxu un pats aifgahja par Wahzu walodas skolotaju us Welikij-Lukeem, Pleškawas gubernâ. Boris Kampe, tai laikâ teef-leetu kandidats un tagad teefas fungs Woroneschâs gubernâ, minetâ 1877. g. eepasihstina ar Welikij-Luku real-skolas direktori Gretschinu, kuram pee jaunatwehrtâs real-skolas truhka Wahzu walodas skolotaja. Ta pažha gada rudenî Mikelis Kluffinsch nobrauza us Peterburgu un fe-wischkâ, schim noluhkam nodibinata komissijâ nolika wajadsgo gymnasijas skolotaja ekfamenu, un tika apstiprinals walssdeenastâ. 1882. g.

Mikelis Klusfīrsch pahrgahja no Welikij-Lukeem us Pleskawu par skolotaju pee Pleskawas kadetu korpusa, dezembrī tanī pašchā gadā tureja Peterburgā no likuma preefshrafsitas prōvesleksijas pee Nikolaja kadetu korpusa (zeturtajā un septitajā klasē), 10. aprīlī 1883. g. to apsiprinaja par amatu spilodoscho skolotaju (неправляющей должность) un pehz difertazijas raksta eefneegschanas, kuru rakstu Peterburgā atsina par „preefshīhmigu” (образцовый), par fahrtigu (штатный) skolotaju, kura amata pastabu wehl lihds schim azumirklim. — Mikelis Klusfīrsch rakstījis Baltijas Wehstnesi, Balsti, Darbā, Pagalmā, Rotā, Siniņu Kommisijas rakstu krajhumiā, Austrumā un Semkopī. Baltijas Wehstnesi jau scha laikraksta pašchā eefahktā galā: Muhsu pagasta skola, Latveeschu dīshwojama ehka, Aluskaufu Jekaps un zitas schahdas tahdas grabaschas.

Sarīnu Kahrliš.

Sarīnu Kahrliš (R. Müllers) pedēsima 3. dezemb. 1844. g. Kursemē, Dobeles aprinkī, Behrsamuischās Mas-Sarīnu mahjās. Sawus behrna gadus winsch pawadija deesgan gruhtōs apstākłos. Wina tehno, mineto mahju fainmeeks, jau preefsh wairak gadeem bija saudejīs azu gaifshumiru. Mahtei bija jawada weenai paſchāi wiſa fainmeeziba un ari jaruhpejās par dehlu Kahrķa un wina nedauds gadus wezakā brahla Johna audzinashanu. Tadehk ari no dehla Kahrķa pamatīgas skoloschanas nebija ko domat. Mahte ar wezako dehlu nolehma wīnu tikai pagasta skolā ween suhīt un tad nodot pee kaleja, lai, kaleja amatu iſmazijees, Kahrliš waretu ustaſit fmehdi pee wezakā brahla mahjām un kopā ar brahli dīshwot. —

Bet Deewīs bija nolehmīs zitadi. 1858. gada wasarā kahda Dobeles apgabala fainmeeze bija pastahstīusi muhsu Sarīnu Kahrķa mahtei, ka Dobeles Latveeschu draudses schleſterā, nel. L. Bergmanā skolā teekot peenemti skolneeki ari ar sawu maiſi un ka tā tur bes dauds iſdīshanām itin brangi warot taħlak paskolotees, ko ari wīnas dehls dorot pirms eestahschanas amata. Minetā gada augusta mehnesi ari Sarīnu mahte sawu Kahrliiti turp noweda. —

Schi Bergmanā skola, kahdas diwas werstis no Dobeles meestina us Krimunu stāzijas puſi, bij stingra Wahzu skola ar kahdeem 30 skolnekeem. Wīna bij diwas nodalas: 1) tā faultee realisti, kuri ar schās skolas pabeigshanu pabeidsa sawu skoloschano, un 2) klasizisti, kuri bes wiſpahrigām skolas mahzibām mahzijās ari wezās walodās, sagatowodamees us gimnassijas 4. un 5. klasī. Tihri newikus ari Sarīnu Kahrliitis eefahka, lihds ko skolā eestahjās, wezās walodās mahzitees. Un kad pehz gada laika mahte gribēja pahrwest sawu Kahrliiti us wiſeem laikeem mahjā, tad skolotajs wīnu peerunaja, dehlam wehl kahdu gadīnu atkaut taħlak mahzitees. Tā Kahrliitis palika wehl 1½ gada, tas ir lihds 1860. gada beigām Bergmanā skolā. Nahfīšā, 1861. gada 8. janvarī winsch eetika Jelgawas gimnassijas 5. klasē. Pirmā laikā Sarīnu mahtei pee knapās rozibas bija gan loti gruhti, apgahdat

dehlam wisu wajadīgo, bet Deewēs palihdseja. Pa tam dehls Kahrlis drīhsā laikā bij eemantojis wisu skolotaju, it fewiščki wežū Grusēs tehwa labwehlibu tik leelā mehra, ka jau otrā gadā dabuja brihwu skolu un naudas pabalstu. Un atkal gadu wehlač uszīhtigais gimnāstis us skolotaju eeteiſčhanu tika par mahjsklotaju kahdā Polu augstmanu familijā Jelgavā. Tā deenīščkas iſtīkšanas ruhpes bija no- wehristas, lai gan darba nu bija diwīkahrtigi. Bet ar tſchallibū un us- zītibū strahdadams, Kahrlis Müllers, ne mas nenokawedams gimnāstīas mahzību, nobeidsa gimnāstīas kurfu wezajōs Jahnōs 1866. gadā.

Wafaras brihwdeenas pee mahmūlīas un brahla Sarīnōs no- dīshwojis, Kahrlis Müllers ta paſcha gada augusta mehnēti tika eerastīts par studentu Jurjewas augstskolas wehstures un wež- klasīščas filologijas fakultatē. Kā Kursemneeks winsč ari peebeedrojās pee Kursemneku studentu fabeedribas „Curonia“, bet tīkai us ihſu laiku. Tad ne pee weenās korporācijas nepeederedams, winsč no- dīshwoja weenatnē pee ſawām studijām lihds tam laikam, kur lihds ar kahdeem 15 Jurjewas Latweefcheem (studenteem un skolotajeem) fa- pulzejās pee nel. Kronvalda, apfweizinat Rīgas Latv. Beedribu winas jaunā nama eefwehtīšanas deenā: 1870. gada 19. februārī. Schāi paſchā reiſē tika nolemts, us preefchu kopā turetees tanīs tā faultōs „Latweefchu Wakarōs“. Kahds bija ſcho wakaru mērkīs un uſdewums, tas ari zeen. „Balt. Wehſtī.“ laitajeem ſinams. Wiſpahrigas ſinas ſchāi leetā paſneedi ari Kronvalda tehwa runas, kuras Sarīnu Kahrlis (S. R.) klajā laidis ſem wiſrakſta „Reaismirstelites“ „Balt. Wehſtī.“ 1886. gada peelikumā. Šiniba, draudība un tautiba bija tās ſtiprās faites, tas jo zeefchi weenoja ſcho „Latweefchu Wakaru“ beedrus. Un kad ſhee wakari, lai ſem waldibas ſargaſčanas jo drofchi waretu pa- ūtahvet, pahrvehtīas par tagadejo Latweefchu korporāciju „Lettonia“, tad ſchi ari R. Müllera eezehla par ſawu filiſteri. —

No R. Müllera dīshwes Jurjewā it fewiščki japeemin, ka wiſč jau kā students ar preeku un dediſbu lehrās pee ta darba, kursch wi- nam wisu dīshwes laiku ir bijis par wisu zītu jo mihiſč un jo ūwehtīs. Tā ir jaundīs paaudīs iſglihtofchana. Pee ſha darba iħſta behru un tautas mihiſtiba wiñam rāhdīja lai gan gruhtu, bet pa- reiļu zelu. Tā wiñā ſīds it fewiščki us to neſās, paſneegt ſinibas un iſglihtību tahdeem behrneem, kam wiñā gan bij ſoti wajadīga, bet, kā ſīkās, neſafneedsama. Masturigu, nobadīgu wezaku loļojuemeem, kahdi pa leelakai daļai Latweefchu behrni, palihdīt tīt pee ſīnibu un iſglihtības jaukeem augeleem un dahrgās ūwehtības, ta bija Sarīnu Kahrla mihiſtā wehleſčandas. Scheem dīshwes apstāku fehrdeenifcheem winsč apnehmās upuret ſawus ſpehluč wisu ſawu dīshwes laiku. Tā Kahrlis Müllers jau pa wiñu ſawu ūtudiju laiku no brihwā prahā pastahwīgi darbojās kā ūtolojās no wiřsmahzītaja W. Schwarķa Jur- jewā dibinatā un pehz Anglu parauga eerihlōtā „Nabagu behrnu ūtola“. Tur wiſč nezerot atrada ari kahduš Latweefchu behrnu, kureem ſawa tehwu waloda tīkai maš bija paſiħtama. Nu Kahrlis Müllers, pahr- leezinats, ka wiñi paſaudēs ari ſcho dahrgo masumītu te ūweſčumā un tāhā ūtola, kur mahzīja wiñu weenīgi Wahžu walodā, ar iħpaſchu ru- ūtibū mahzīja wiñus tehwu walodā un nerima, lihds kamehr ar ſawu

studiju beedru Latweefchu palihdsibū 1870. gadā nodibinaja minetai skolai blakus lihdsigu skolu Latweefchu behrneem ar Latweefchu mahzibas walodu. Scho skolu K. Müllers un wixa studiju beedri kopa ar leelu ruhpibū un dedsibū, nebihdamees neds no bespelناس darba, neds no daschadeem puhlineem, nepatikschanaṁ un dahrgā studijas laika saudefschanaṁ. No skolas waditajeem tika meklet famelleti wiſi masturigo Latweefchu behrni pa wiſi pilſehtu un tad kahrtigi mahziti wiſas mahzibas. Bet Deewamschehl, kad K. Müllers, fawas studijas nobeidsis, bij atstahjis Jurjewu 1873. gada februari, ſchi skola jau taī paſchā gadā nobeidsa fawu muhchu, lai gan skolneeku ſkaitē K. Mülleram prom ejot jau bij peeaudsis us 13. —

Bes ſchā, ta ſazit, leekā darba K. Müllers bij peefpeests fawas masrozibas dehł ari luſkot nopolnit studiju dſihwei wajadsigo. No 1869.—1872. gadam wiſch tadehł iſpildija mahſſkolotaja weetu kahda Kreewu muſchneeka namā. Scho gadu brihwlaikus waſarā un ſeemā K. Müllers pawadija pee fawu diwu audſeknu radeem gan Peterburgā, gan Maſkawā, gan Tambowas gubernā us ſemem. Ta wiſch paſtigi eepaſinās ar Kreewu tautas dſihwi. Bes tam Maſkawā wiſam bija jo mihla eepaſhſchanas ar tureenes Latweefchu tautas wiſreem: nel. Waldemara tehwu, Brihwſemneeku, Krodiſneeku un ziteem. —

Studijas beidsis, K. Müllers uſturejās pee ſawejem tehwa fehtā lihds pirmeeem wiſpahrigemeem Latweefchu dſeedaſchanas ſwehtkeem 1873. gadā, kuruſ ſihdswineja kā ſwehtku kahrtibneeks. Ari pee ſkolotaju konferenzen ſho ſwehtku laikā wiſch peedalijās un tika eewehlets par konferenzen rafſtivedeju. —

Pebz waſaras brihwdeenām K. Müllers bij nodomajis, wehl taī paſchā gadā dotees us Peterburgu par gimnaſijas ſkolotaju. Bet nebij jau iħſta preeka, ſchirktees no mihlotas dſimtenes un fawas studiju laika apxemſchanas: par wiſām leetām ſtrahdat un puhletees Latwijai par labu, wiſas jauno paauđsi audſinot un iſglihtojot. Tadehł K. Müllers labprah̄t atſazijās no eefchanaṁ us Peterburgu, tikklihds Kurſemes Jaunpils mahzitajs wiſu aizinajā par ſkolotaju ſawem diweem un ſeſcheem muſchneeku dehleem. Nu tatschu bij eephehjams palikt dſimtenē un apſklatitees, kā waretu iſpildit fawu ſen loſoto apxemſchanas. Un wiſa ari peepiſdijās. K. Mülleram wehl Jaunpils iſpildot mahſſkolotaja weetu — tur wiſch palika lihds 1875. gada beigām — Wez-Peebaldeefchi zaur ſawem aifſtahwjeem konwentā wiſu aizinajā us Peebalgu nel. Kronvalda tehwa weetā par ſkolotaju pee weetejās draudses-ſkolas augſtakas klafes. K. Müllers paklaufija ar preeku ſchaj aizinashanai, jo ta wiſch wareja iſpildit fawu mihlačo, ilgi kopto ilgoſchanas, ſtrahdat un puhletees paſchā tautas behrnu labā. 1876. gada 13. janwarī wiſch atkal atwehra zaur Kronvalda tehwa nahwi aifwehrufchos Wez-Peebalgas draudses-ſkolas augſtakao klafi. Sche nu K. Müllers faſtrahdaja 16^{1/2} gadus, tas ir lihds 1892. gada junijam. No ziſ leelas ſwehtibas ſchis wairak ne kā 16 gadu ilgaſis K. Müllera darba laiks ir bijis Wez-Peebalgai un wiſas tumakai un tahlačai apfahrtnei, to ſin wiſlabaki tee, kuri weenigi ſchā ūzelā, tadehł kā tas neprafija dauds naudas upureu, wareja tikt pee augſtakas iſglihtibas. K. Müllera audſekai un wiſu wezakee patureš wiſu ilgi jo ilgi pateizigā

peeminā, atsinuschi, ka wiensch now flatijees tildauds us fawu, ne kā us fawu audseku un Latweeschu jaunās paaudses labumu. Saweem audsekreem wiensch ir upurejis ne ween fawas dīshwes labakos gadus, neruhpedamees par fawu pascha nahkotni un tās nodroshinashanu, bet now aridsan ne kad leedsees, kad ween bij eespehjams, katu fawu audseki ari materiali pabalstis isglihtibas zelā. Un tā wiensch ir man-tojis ne ween fawu audseku un winu wezako, bet ari ik katra ihsta Latweeschu labwehla, kas ween R. Müllera tehwu un wina darbu un ta mehrki pasibst — atsinibu un mihlestibu. —

No R. Müllera Peebalgas laika wehl japeemin, ka wiensch pee-dalijs, kā pee katra Latweeschu leetas, ari pee tureenes Labdar. Beedribas darbeem. Tā wiensch fawu laiku ir ispildijis ik katu beedribas amatu un kā winaas preekhneels schlikras no tās. —

1892. gada Wez-Peebalgu astahjiss, bet ne ar preezigu prahtu, R. Müllers ta pascha gada septembrī atwehra Zehsis fawu privatu feschklasigu pirmās schlikras puifenu skolu ar pilnigu real-skolas kurstu un kreewu mahzibas walodu. Schās skolas loti ahtra usselschana leezina, ka R. Müllers ir tuvi un tahli atsihts par tahdu paidagogu, kuraam wezakee ar preeku war ustizet fawu dahrgako, fawus behrnus. —

Apluhkojot R. Müllera lihdsdarbibu pee „Balt. Wehstn.“, ir jafaka, ka ta ir redsama no gandrihs wifeem „Balt. Wehstn.“ lihdschini-gajeem gada gahjumeem. Bet it fewischli ta atrodama jo bagatigi „Balt. Wehstn.“ pirmajos gada=gahjumos. Peeminesim tilai is 3., 4., 5. un 6. gada=gahjumeem (kuri manim pee rokas) kahdus no wina raksteem, bet tilai tahdus, kureem ir paleeklama wehrtiba. Tā „Balt. Wehstn.“ 1871. gada Nr. 41., 42., 43., 44. un 45.: „Staburadse („Staburags“) Kursemē“; 1872. gada Nr. 28., 29. un 30.: „Kahds wahrs par finamibu, ko par, walodu-falihdsinashanas finamibu“ fauz“; un tāi pascha gadā: „Druffas is muhfu tautas teiksmu walsts“; I. Nr. 44: „Kara-deewos Jods“; II. Nr. 46: „Saule un mehnesis“; III. Nr. 47: „Lihga un Trimpas“; IV. Nr. 48: „Milda un Kaunis“; V. Nr. 49: „Mahjas-kungs jeb Zeemneeka“. Tad 1873. gadā Nr. 17: „Kahds wahrs par kahdr Latweeschu draugu un labwehletaju, t. i. Ernstu Kristijahni von Trautvetter († ap 1858. g.) lihds ar wina rakstu par Latweeschu tautas dseefmām“ is Wahzu laikraksta „Inland“ 1850. gada gahjuma. Tad tahlat Nr. 26: „Ussihmejums pa walas brihi“, — filosofisks apzerejums, kura gabali no leela (pirmā) Grieķu tragika Aischilla lugas: „Saflehgtais Prometejs“ pirmo reisi Latweeschu walodā tulktoti; Nr. 47 un 48: „Tehwu tehwu behrnu eerashas“. 1874. gada Nr. 45: „Schlechte“, — wehsturigs rassis ar parakstu „Wilks“. (Schis rassis ir no R. Müllera Jaumpils laika. Paraksts „Wilks“ ir illustrazijs tam paradumam, pehz kura tos laikus tā dehveja wifus tos mahzitos Latweeschus, kuri zeturto bausli zeenā godā tureja.)

Apluhkojot R. Müllera lihdsdarbibu ari pee dasheem ziteem Latweeschu laikraksteem, nepeekriht schinī weeta, bet winaa pilnigā dīshwes aprakstā.

J. R.

Kundsin Rahrli.

„Efmu d̄simis Kursemē, Krōna Sihpeles pagasta Kundšau mahjās 21. aprīlī 1850. g., kā wezakais no 6 dehleem faweeem wezakeem, kas bij faimneeki. Pirmo skolas mahžibū dabiju kahdās kaimiņu mahjās no kahda peenemta mahjas skolotaja, weza ahrēmneeka, d̄simta Schweižescha H. Thiers; tad tehw̄s mani aīdewa skolā us Jelgawu, paprečekšu elementarfkalā, kuras kurfu pabeidsu 1866. g. No tureenes eegahju gimnāsijā 1866—1870. g.; to pabeidsis, aīsgahju 1871. gadā us Jurjewu studet teologiju. Kā jau Jelgawas gimnāsijā eedams, tapat Jurjewā studēdams labprāht turejos kopā ar Latweeschi jaunelēiem, biju beedris Latweeschi studentu wakarōs Kronvalda Atta laikā. 1875. gadā ispelnijos augstskolas selta medali par kahdu raksta darbu, 1876. g. janvarī noliku teologijas kandidata eksamenu un tāi pašchā pawašari konfistorijas eksameinās Jelgawā pee Kursemes bāsnizas teefas, tad eestahjos prowes gadā un mahžiskolotaja weetā pee Tukuma Latv. draudses mahžitaja Jürgensohna, tur valiku lihds 1878. gada beigām. Ar 1879. gadu aīsgahju us Puseneeku muishu par mahžiskolotaju un par palīga mahžitaju Puschu draudses mahžitajam Kawallam; 25. marta Piltenes prahwests Hillners mani eeswehtija un eeweda tanī amatā Puses bāsnizā. Rudens 1879. g. mani eewebleja par mahžitaju Smiltenes draudse, kur tiku eewests no Walkas aprīļa prahwesta 4. majā 1880. g.; no 1886. g. man s̄che ari uſtizets Walkas aprīļa garigā skolu pahrluhka amats.

Sawā dīshwē un darbā esmu nehmées par wadoni apustula wahr-dus I. Korint. gr. 3. nod. 22. un 23. p: " . . . Wifs jums peeder! Bet juhs Kristum, bet Kristus Deewam." —

Pehz schim ihßam un faußam biografiskam peeshmem tagad wehl
ihſu wahrdū par mahzitaja K. Kundſta nosihmi un wixa nöpelneem
preelfch Latweefchu tautas. Mahzitajs K. Kundſtaſch ir ta ſakot pir-
mais wezakais Latweefchu mahzitajs. Preelfch wixa un lihds ar wixa
bijufchi gan ari daschi ziti mahzitaji, kas zehluſchees no Latwju tautas
klehpja, daschi pat tahdi, kas ſtudenta gaddos bijufchi wiſas ſawas do-
mäas un wiſos zenteenös Latweefchi. Bet tahds, kas ſcho ſawu wihra
pahrleezinachnos naw pahrdewis par neezigu ahrigu fpochumu un
godu, kas ſawu pirmdſintibas teefu naw pahrdewis par lehzu wirumu,
tahds no Latweefchu mahzitajeem pirmais bijis Kundſtau Kahrlis.
No ſtiprā zensibas gara waditi, tad ari wiſi ziti 4 Kundſtau brahki ſa-
fneegufchi augſtſkolu iſglihtibu. Tee bijufchi weſeligo zenteenu augli
un ſwechtiba, kas zaur tam zehluſees.

Mahzitajs K. Kundsfach tik pat labs runatajs, zif kreetns winsch ka rakstneiks. Kas Kundsfau dīsrdejīs runajam, tas to ne kad neais-mirfsis. Winam newajaga leelas eepreelfschējas sagatawoschanās. Katrs isdewigs azumirklis tam rada peederigos wahrdus, ihsī salot, winsch klausitajeem dod gahdu, wefeligu kodolu skaitā iskrabfotā tfschaumalā, waj, ar kahdu no wina pafcha līhdsibām runajot, fchīkstu, tihru dse-reenu isgresnotā kaufā. Rahmi un ar pahrleezinataja spehku pluhst jauki wahrdi pahr wina luhpām. Tas pats jasaka par wina

raksteem. Wina waloda tek kā rahma, dischena upē, kuras wilki, faulē staru apspihdeti, wiſulot wiſulo. Wina raksti ne kad naw faraibinati zaur neparasteem iſteizeeneem un fwefcheem wahrdeem. Kundſtaſch prot iſſazit dſikas domas weenkaſrſchōs wahrdōs, kas wina raksteem dod leelu peewilzibu. Jaukas, iſ dſihwes ſemtas lihdsibas wina walodu padara wehl jo jaukaku un dſihwaku. Kundſtaſch dauds rakſtijis jau studenta gadoſ. Wiſch peeder pee ta laika „Balt. Wehſtin.“ wiſtſchallakeem lihdsstrahdnekeem. Wiſwairak tas rakſtijis par wehſturi, labak faktot par dſejisku wehſturi („Kriwu kriwaitis un Romowē“), it ih-paſchi par Latweeſchu rakſtneezibas wehſturi, preefch kuras tas paſneediſiſ pilnigi iſſtrahdatuſ gabaluſ. Tā wiſch aprakſtijis wezo Glücku, muhſu bibeles tulkoſtaju, un ſewiſchki plafchi farakſtijis muhſu lihdschnejo weenigo literarwehſturiſu monografiju „Wezais Stenders ſawā dſihwē un darbā“, kuru wiſch kā ſtudentis Mehtraine eefahziſ un kā paliga mahzitajſ Pusē (Kurſemē) beidſiſ. Schiniſ diwi wina plafcha-kaſjōs paleekamōs rachojumōs wiſch mums dewis ne ween ſho muhſu rakſtneezibas tehwu ſihmetnes wiſa winu augumā un diſhumā, ar wiſam wiſam rakſturiſajam ihpaſchibām, bet lihds ar to ari paſneediſiſ labi iſſtrahdatu ta laika garigās dſihwes bildi. Bet ar weenu arodu ween naw peetiziſ tſchaklaſjam ſtudentam, kam tautas dſihſchanās pehz ſinibām un ſinachanām no ſawa paſcha dedſigā gara neapturamā ſen-ribas bij paſhſtama: ari par tahdeem preefchmeteem, kas ahruſ wina aroda, wiſch rakſtijis. Tā peemehram pirmajōs „Balt. Wehſtneſha“ gada gahjumōs atronam no wina rakſtu: „Ko kimiſa paſpehj un kam ta der?“ Leeli nopeſni Kundſtaa mahzitajſam ari zitu wiſpahr ſaprota mu rakſtu fazereſchanā. Kundſtaſch, labi paſhdamā ſawu tautu, paſhſt labi ari wiſas wahjibas un prot ſawu tautu ar ſaweeem jaukeem pahr-leezinataja wahrdeem tapat kā ſawu draudſi west uſ tikuma zelu. Tā ſawā atſtaſtitā un pahrtaſtitā rakſtā: „masās lapſeneſ“ (Pagalmā) tas graiſa dauds wiſpahrigus launumus, ſawā patiſkami laſamā ap-zeſerumā „mode un lepniba“ (Balt. Kalendari) wiſch eefahk faxu ar modeſ netikuma ſipro garu, un rakſtā: „Tauta, tauteteets, tautiba“ (Auſtrumā) wiſch wed ſawus tauteeſchus pehz karſtā auſu un dſihſchanās laikmeta pee pareiſakas, rahmakas un prahtigakas ſho jehdſeenu ſapraſchanas. Wiſpahr Kundſtaa īgū ir labs meiſtarſ paraſtus, bet neapdomatus, tikai mekanifki beechi leetotus jehdſeenuſ wiſpahr ſapro-tamā weida iſſlaidrot wiſa winu dſikumā. To redſam pee wina rakſta „kas iſglīhtiba ir?“ (Auſtrumā), kas muhſu rakſtneekem filoſoſiſku jeh-ſeenu iſſlaidroſchanā allaſch warēs noderet par paraugu un kas ſawā laika daschu pahrſteidſoſchu domu dehļ pa malu malām fazehla dſihwu pahrrunu.

Kundſtaa īgu iħſi tehloſot, waram teift, ka wiſch ir zeenigſ, ap-domigu zelu ejofchis, darbiġs wihrs un ſtingris Latweeſtiſ, kureſch mums atneiſiſ zaur ſaweeem kreetna zilweka darbeem dauds ſwehtibas un kureſch ir zeenigſ, ka muhſu jaunā paauđe to eeflehdſ kā kreetnu paraugu fa-wās īrdiſ.

F. K.

Jahnis Klaminskī-Gedantis.

Esmu dīm. 2. oktobrī 1843. g. Vidzemē, Madleenās draudzē. No 1856—1861. g. apmekleju priwatiskolu pee Ģrgķu draudzes skolas, kuru tolaik vadīja wehlakais Walkas pagasta skolotaju seminarijas direktors Adams Tehrauds. No 1862.—1865. g. apmekleju Walkas draudzes skolotaju seminaru. No 1865.—1867. g. biju par skolotaju priwatiskolā pee Lāudonas draudzes skolas. 1867. g. seminarā direktors J. Zimse ar Vidzemēs viršskolu valdes atļauju mani usaizināja buht par skolotaju pee Walkas draudzes skolotaju seminarā, kuru amatu išpildīju vefelu gadu — līdz 1868. g. Netiku vīs atlaists no amata, kā A. Allunans sāo fawā brošurā „Gewehrojami Latweeschī”, bet pats atfazijos no amata un iestāhjos no deenasta, lai waretu studet. Jau jūlijā mehnefī 1868. g. nonahžu Jurjewā, kur fāku sagatavoties us abiturienta efsamenu, kas jau torei bija janolek gimnāzijā līdz ar gimnāsisteem. Efsamenu noliku 1869. g. jūlijā terminā pee Jurjewas gimnāzijas, pēc tam eestāhjos Jurjewas universitatē. 1868. g. nonahžis Jurjewā, tuliai apmekleju Kronvalda Atti, kura rakstus biju lasījis, bet waigā wina wehl nebiju redzējis. Pēc pirmās satikšanās kārtu festdeenas wakaru pāvadijām kopā. Ar leelu užihtibū un preeku Kronvalds nopuhlejās, muhžu valodai atdot atpakaļ vēzos, kā wiāsch mehds teikt, „firmos” wahrduš, kas bija aismirkti, kā arī atrast nosaukumus teem fājehgumeem, kureem tāhdu trūkta.

To laiku jau dashi Latvju jaunekļi studeja Jurjewā, bet wina starpā nebija ne kādas saites: weeni dīshwoja kārtis par ūsi, otri pēeedrojas weenai waj otrai Wahžu studentu korporācijai. 18. februāri 1870. g. apmekleju Kronvaldu. Runājam par Latweeschu svechtīem Rīgā un prahojām, waj nebūtu labi, ja arī mehs no fawās vīses apšweizinātu Rīg. Latw. Beedribu, kura 19. februāri svejeja Beedribas nama eefwechtīshanas īwehtus. Sinams, to wajadseja darit. Kronvaldam tobrīhd nebija pasīhšchanās studentu starpā. Tadehkā mans ušdewums bija, salasīt isslihdusķos tauteesčus. 19. februāri telegrammai bija parakstu ap 20. Te ušihmeschū kādu atgādījumu, kur 19. februāri pāhrwahzots Latvju dehls atmīnejās fawās tautības. Kāhdai Wahžu korporācijai bija pēeedrojees students G., kārš jau nekāja skās pāeedribas krahķas. Išsinajis, ka skās Latweetis, nogahju arī pēe wiāa un usaizināju parakstīt telegrammu. Paprekkī wiāsch no ta negribeja ne dīrdet. Kaulejamees ilgi. Kad wina parahdīju Rīg. Latw. Beedr. nama bildi, tad wiāsch išsauza: „Ja, ta leeta ir zitada; kad Latweeschī jau tik tāhlu tikuschi, tad arī es parakstīšos telegrammai.” To wiāsch darija. Bet ar to wina atlahtais patriotisms Jurjewā eesfākās un nobiedsās.

19. februāri satikos ar Kronvaldu un wiāram pasinoju, kas išdarīts un peedīshwots. Tuliai nolikām, sapulzēties wakarā un ar wiſeem teem, kas parakstījuši us Rīgu nosuhīto apšweizīshanas telegrammu, kopā nofwinet īwarīgos 19. februāra īwehtus. Usmekleju atkal wiſus beedrus, wiāus usaizinādams un mudinādams, neatrautēs no iſrihkojamā wakara. īwehtus nofwinējam... No skā wakara fākot,

Latveeschu starpā atjaunojās dabiskā faite. No šā wakara fahkot, wiši turejās kopā, weenē otru ušmudinadams us darbošchanos ... Ne weenreis ween ari pahrrunajām, waj newajadsetu ruhpetees par „Lettonias“ korporazijas dibinašchanu. Gala spreedums bija: tas newar notift, us to atkaujas nedabusim, un otrfahrt, duelu dehl korporazijai buhtu par dauds gruhts stahwolis. Bet drīhsī ween laikī pahrgrošijās: „Lettonia“ izzehlās 12 gadu wehlak. — 1870. g. augustā mehnē Žurjewu atstāhju, aiseadams us Peterburgas uniwersitati, kur 1875. gadā beidsu studijas ar cand. jur. gradu. 1876—1878. g. fahkumam žabiju par kandidatu us teefu amateem pee Nowgorodas apgabala teefas prokurora. Taī pafchā laikā 3 reises pagaidam ispildiju teefas ismekletaja amatu. 1878. g. apprezejos. 1878—1879. g. biju par teefas ismekletaju (Untersuchungsrichter) Kaukas pilsehtā un 1879—1882. g. par lozēlli pee Kaukas kriminal- un zivil-palatas. 1882. g. beigās paliku par adwokatu Rīgā. No 1884—1886. g. išdewi Rīgā illustretu schurnalū „Rota“, buhdams ari ta redaktors. Te pasaudeju līhds 8000 rubl. 1886—1888. g. biju par Kursemēs gubernas prokurora beedru. $5\frac{1}{2}$ mehn laikā ispildiju gubernas prokurora amatu. 1888. gadā no kroņa deenasta iſtahjos. Taī pafchā gadā justizministris mani apstiprinaja par Kurs. Oberhofteefas adwokatu Jelgawā. 1888. g. pee Jelgawas Latv. Beedribas nodibinajās „rakstniecebas nodala“, kurai biju par preefkchneku. 1889. g. pahrnahzu us Rīgu, teefu reformu eewedot. No ta laika te darbojos kā svehrinats adwokats (присяжный поверенный). Esmu ari Rīgas Latv. Beedribas Mūzikas kommisija preefkchneeks. 1888. gadā esmu par hofrahtu apstiprinats. Bes tam kroņa deenasta laikā esmu apbalwots: 1882. g. ar Stanislawa 3 fl. un 1888. g. ar Annas 3. fl. ord. — Agrakōs „Baltijas Wehstnefcha“ un „Balfs“ gada gahjumās esmu rakstījis sem peearēmteem wahrdeem „Gedauts“, „Stodegs“.

Kaſchoku Dahwīs.

Kaſchoku Dahwīs (Peltzs) dzimis 1850. gada 8. augustā Smiltenes Kaſchoku (jeb Kaſchauz) mahjā kā faimneku Jeklaba un Annas (dī. Elias) jaunakais dehls. Mahzijās Smiltenes draudses skolā un Rīgas II. aprinka un tirgotajā skolā (tagadejā Petera realskolā), kurās kurfu nobeidsa 1869. gadā. Blakus šai aprinka skolā mahzamām Frantschū un Anglu walodām, privatfundās nemdamās, mahzijās Latīnu un Greeku walodās, lai pehz waretu eestahtees gimnāzijā. Tehwa neleelsa rožiba nelahwa šo nodomu galā west, tadehl, notaifījis mahjskolotaja eksamenu matematikā, 1870. gadā peenehma mahjskolotaja weetu Tveras gubernā, tur palidams 2 gadus. Šai laikā un pehz wīrfch nopeetni mahzijās un wingrinajās Kreewu un basnizas Slahwu walodās un literaturās un zītōs gimnāzijas kurfa preefkchmetōs, lai reisi waretu notaifīt gimnāzijas gala eksamenu lahdā Kreewu gimnāzijā. No 1873. līhds 1878. gada fahkumam bija par audzinataju un skolotaju Stürmera privat-skolā Peterburgā, tad pa weenam gadam tāhdōs pafchōs amatōs Reisatiskā Gatschinās bahru institutā un Peterburgas Katrinas basnizas

skolā. 1880. gadā notaissijs Wahzu walodas gimnasijs skolotaja ekfamenu, eestahjās par skolotaju Peterburgas Wafilija salas seeweefchu gimnasijs un pehz ori Petera komerç-skolā, kur strahda wehl lihds fchim. No 1880.—1893. gadam bij par Peterburgas Latweefchu Jesu draudses domes lozelli un pehdejos 6 gadus par domes sekretaru, ispildīja daschadus amatus Peterburgas Latweefchu Labdarigā Beedribā, ir R. L. B. Sinibu Kommissijas un Latweefchu Draugu Beedribas lozeflīs un apprezejees no 1885. gada. Wina tagad ir kollegiju padomneeka tchīna un 3 Keisaristi ordeni: Stanislawa III. u. II. un Annas III. grad.

Sauv rakstneeka gaitu R. D. eefahla „Baltijas Wehstnesi” 1871. gadā ar dsejoli „Swefchumā” (fk. Dsejneeku labdeenās). Wina wehlaiki raksti atronami „Baltijas Wehstnesi”: sīkojumi un ewada raksti par Peterburgas Latweefchu dīshwi, Labdarigu Beedribu, Latweefchu basnizu, par Ausfela rakstu isdewumu, par to, ka naw jasaka dseedaschanas svehtki, bet gan dseedamee svehtki, par grahmatu formatu un z.; Balsi: Krogsemju Mikus nekrologs un III. wišpahriga dseedamo svehtku apraksts; Rotā: Bixutas kalns; Krogsemju Mikus Paideagogiskā gada grahmata: par fakameem wahrdeem; Barona Kampā Ausim Dundurōs daschi fākumi ar parakstu R. D. jeb Kaschoziāsch; Austrumā: muhsu rakstneezibas kawelli (1886.), Laubes Indriķa muhsu rakstu tehwu grehki (1891.), R. L. B. Sinibu Kommissijas rakstu krahjums: II. Jau-tajeeni, III. par weetu nosaukumeem, VIII. Muhsu rakstu waloda un muhsu tehwu waloda. Kreewu ūchurnalā „Женское образование” daschas rezensijas par skolas grahmata. Sewischki isdoti raksti ir: Mehrneeks (1877.), pahrstrahdats no jau 1872. gadā farakstītā Blīt-neeka, Nahra (1877); Puschkina Pycaņka, tulkota jau 1871. gadā, un Krogsemju Mikus dīshwes gahjums 1888. gadā isdotās Ausfela rassīds.

Mag. Eugens Semmers.

Eugens Semmers, dahrfsneeka un arendatora Martixa un wina laulatās draudsenes Julijas, dīsm. Dīsmes, dehls, dīsmis 1843. gada 7. oktobri Katvarā, Walmeeras aprinkī. Pehz tam, kad wīsfch fawu pirmo mahzibū bija baudījis weetejās elementar- un aprinka-skolās, wīsfch 1859. gada janvarī eestahjās Jurjewas gimnasijs terzijā. Gimnasijs primā pehz 2 gadeem pahrzelt, wīsfch no tureenes iestahjās un eestahjās weterinar-skolā (tagadejā weterinar-institutā). Lihds 1865. gadam minetā eestahdē pabijis un fawu mahzīta pakahpeena fasneeg-schanai wajadīgo rakstu sekmiģi aistahwejis, wīsfch 9. junijā atstahja kā magistrs mineto eestahdi. Us profesora Dr. Bravell'a wehlejumu un padomu, Semmers paleek wehl tamā paſčā gadā par weterinar-instituta prosektaora paligu. Pehz 3 gadeem wīru eezel par prosektaoru. Wehl pehz 3 gadeem (1874. g.) wīru apstiprina par wišpahrigas patologijas, patologiflas anatomijas un kirurgijas dozentu; pehz gada wīru eezel par ūcha paſča aroda ahrkahrtigu profesoru un wehl pehz weena gada wīsfch teek par fahrtigu profesoru (1876. g. majā). Semmeram, par fahrtigu profesoru tilusīam, usdewa turet preefchlaſījumus par

teefu weterinar-sinibu, par galas apskatishanu, kurus winsch blakus wišpahrigai patologijai un patologiskai anatomijai lašja lihds tam laikam, kamehr wina neaissaiza us Peterburgu jaunajā weetā.

Semmers kā profesors neapmeerina jās ar to ween, kā kahrtigi nolast farus preekslasijumus, bet winsch jau no farus siniskas gaitas pirmā fakuma nodewes farai sinibai un zaur saweem nenogursto- ſheeem pehtijumeem un apbrihnojamī leelo ūkaitu daschadu rafstu jau agri gresa us fewi waldibas un sinibu wiħru azis. Tā wehl eekam to bis eeweħlejuschi par profesoru, tam usdewa darbus, kas jaunajam sinibas wiħram wareja buht tik par godu un par jo leelu usmudina-jumu. Ar fewiħku usziħtibu un eeweħrojamām fekmem winsch no-darbojas bakteriologijā, kurā sinibas axodā winsch bes schaubishanas kluvis par weenu no eeweħrojamakeem żelmu lausejsem. Geweħrojot wixa leelos nopolmus sinibu laukā, 1873. gadā to eezeħla par Peterburgas weterinar-ahrstu beedribas goda beedri. 1874. gadā Semmeru aiskom-mandeja us Ģeħx-Kreewiju, isdodot tam 550 rbl., lai eepaſiħtos ar ragu lopu mehri un ar tureenes gubernau lopkopibas stahwolli. 1877. gadā wixu iż-żejh par Kasjas weterinar-instituta lozefli, gadu weħlaf par minetās eestahdes goda beedri, ta' paſħa gadā pirmo reiħi un 1882. gadā otru reiħi wixu aiskommande tautas apgaismosħanas ministrija us ahrsemem, apskatit weterinar-institutus Wahzijā, Austrijā, Schweižijā, Franzijā un Italijs; weħl tanu paſħa laikā wixu eeweħl par Peterburgas lopu aistħawwħħanas beedribas goda lozefli un par eekslieetu ministrijas weterinar-komitejas lozefli. 1880. gadā wixu ee-żel par Keisariġas briħw-economiskas beedribas beedri, ta pat par goda beedri preeksf „Royal College of surgeons“ Londonā un par goda beedri preeksf „Société des vétérinaires d' Alsas-Lorraine“. 1881. gadā winsch kopā ar profesoru Raupachu tika aiskommandents siniflu no-luħku labad us Kreewija deenwidu gubernām. 1882. g. wixu galma ministrija aiskommandeja us Pariss pee Paſtiera, lai winsch tur eepaſiħtos ar wixa liħdekkem pret aitu Sibirijas mehri. Ahrsemes winsch no-darbojas pee flamenajeem Europas sinibu wiħreem; tā Belgijā winsch nodarbojas pee Breilansa un Berista, Berlinē pee Koħa, Zirikē pee Klebfa un Minkenē pee Buchnera. Tājā paſħa gadā wixu eezeħla par weterinar-ahrstu beedribas lozefli Maſkawā. 1885. gadā wixu eezeħla par Austrijas lopahrstu beedribas lozefli. 1889. gadā wixu ar tautas apgaismosħanas ministrijas atlauju nokommandeja, isdodot tam 1000 rublus no instituta liħdekkem, us Franziju un Spaniju, apskatitees weterinar-skolas un eepaſiħtees ar weterinar-sinibu Pirenejas pusħalā un peedalitees peektajā starptautiskajā weterinaru longrefā Parissé. 1890. gadā tas tika eeweħlets Parissé par lozefli „Société centrale de medecine vétérinaire à Paris“ un no padomes nosuhtits no instituta kā fuhtnis us 100 gadu jubileju Berlino weterinar-akademijai un us starptautisko medizinisku longrefu Berlinē. 1890. gada majā instituta padome to weenbalfigi isweħleja peħz nokalpoteem 25 gadeem us taħla keem 5 gadeem. Tas apstallis der kā gaixihs peerahdi jums, ar kahdu ruhpibu, mihleſtibu un usuprefħħanos profesors Semmers kopis faru amatu, kas tam uslika deesgan fmagħas nastas, jo wixa darbi pee instituta willas katra deenu 6—8 stundas.

Bet ja jautajam, zaur ko Eugens Semmers eeguwis tik leelu flamu un pasihstamibu wifā Europā, tad us to jaatbild: zaur faveem ūniflajeem raksteem. Semmera raschiba ir skaidri apbrihnojama. Neflatotees us faveem daudsajeem amata darbeem, neflatotees ari us to, ka wifā mihlejis un peekopis daschdeen jautru dīshwi, wifā eespehjīs fawā laikā dauds ko jaunu un weterinar-ſinibai fvarigu atraft un par faveem panahkumeem pasinot wifās eewehrojamakās Europas walodās. Wina pehtijumi wišwairak grosas ap soleru, tuberkulosi, eenahſcheem u. z.; lai no Semmera ſchim ſlimibām atrafti mikroorganismi, tomehr wifā lihdjelu un laika truhkuma labad nespehja pabeigt, bet wixa atradumi tika tahlač pehtiti un apgaismoti ahrsemēs no Paſtēra, Kocha un wixa ſkoleneem. Bet Semmera rakstu ſkaitis ir legions. No 1865.—1890.- gadam no wixa ſlajā laisti 120 original-raksti, pa leelakai dalai Kreewu un Wahzu walodās; bes tam wifā bijis lihdſtrahdneeks, lihdſredaktors un lihdſidbewejs 23 weterinaru laikraksteem, 6 medizinas un 3 ſemkopibas ſchurnaleem; tahlač wifā iſdewiš 5 broſchuras un 2 Kreewu laikrakſtās farakſtijis 2000 reſeratus iſ Wahzu, Franzuſhu, Italeeſhu, Anglu un Amerikaneefhu weterinar-mediziniſleem laikraksteem; tad wifā 2 Wahzu laikraksteem farakſtijis ap 300 reſeratus iſ Kreewu weterinar-laikraksteem un apſtrahdajis ap 1000 wahrdu Kocha weterinar-konverfazijas wahrndizai, kura iſnahk Wihne. Beidsot ſem wixa wadibas farakſtitas no instituta audſelkneem 15 magistra difertazijas.

Ja eewehro ſhito apbrihnojami tſchaklu lihdſdarbibu pee tik dauds ūniflajeem darbeem, tahlač tos uſdewumus, kuruſ ūnifā waldibas un instituta uſdewumā dabujis iſpildit un ari ſatru reiſi nepalami iſpildijis; ja eewehro, ka tahdi iſtī ſinibū wihri, par kahdu Semmers wifā ſawā muhičā parahdijees, ſawā ſinibā tā faktot noſlihkſtot, pa leelakai dalai aismirſt dīshwot, aismirſt preezatees, aismirſt dalibū ūnemt pee zitadeem zilvēſtu preekeem un behdām, tad zeenibai, kuru pret ſho ſinibas ſwaigſni fajjuhtam, peeweenojas mihleſtiba ſlaht, jo Semmers ne kād naw aismirſis to klini, iſ kuras zehluſees wina klini lihdſinamā meesa un wina klini lihdſinamais gars, bet wifā allach ſitti jutis lihdſ ſaveem tauteſcheem. Jau tad, kād wehl daſčes Latweeſis kaunejās ſawā Latweeſhu dīſumā, muhsu augſti zeenitais tauteetis, kam naw eemeſia no ne weena kaunetees, ar brihwu kruhti peestahjās Jurjewas Latweeſhu masajam pulzīnam un ari no ſawā puſes gahdaja, ka Latweeſhu ſtudenti Jurjewā neatweeſchinajas ſawai tautibai, bet palihdſeja dibinat Lettoniju, kuru wifā weenmehr darbeem un wahrdeem pabalſtijis un kura, wixa godadama un zeenidama, jau no ſawā dibinachanas-eezehluſi par ſawu godfilisti. Ari ka Latweeſhu rakſteeks Semmers nodarbojees; lektors Lautenbachs, Pagalma redaktors, apgalwo, ka Semmera ſgs bijis weens no wixa toreifejēem uſzītigalajeem lihdſtrahdneekem; wixaam, ka pasihstams, muhsu dīſejneeks dāhwinajis ari ſawu leelako darbu: „Needrischu Widwuds“. „Bal- tija s We h ſt e fi m“ wifā bija dedīgs lihdſtrahdneeks un draugs jau paschōs pirmōs gaddōs, rakſtidams ſtarp zitu ari „par tautu bagati b u“ (1872. g.) un mudinadams Latweeſhu tautu us darbu, lai tā wixa ſluhtu pee leelakas laizigas labklahjibas. „Wina jaſtrahdā,

un tā kā wīnai wehl mas zitu bagatibu, tad wīnai jaleeto ta bagatiba, kuxu wīnai ne weens newar atkrent, proti meeigis un garigs spehls." Latweescheem jaapeegreeshot wīsa fawa wehriba ne ween semkopibai, bet ari ruhpneezibai un amatneezibai. Mums no drofhas puses ari sinams, ka augstī zeenitais energiskais darbineeks tagad atkal jo tschaklaki peegreessies Latweeschu raktnieezibai, zaur ko muhsu ūniskla literatura bes schaubishanās veterinar-nodakā tils apbalwota ar dahrgām dahwanām. Preeksch tahda tauteescha, kahds Semmers, mums jaſajuhit wīsa godbijiba. Godu wīnach jo leelu ispelnijs ari kā ūnibū wihrs no waldbibas, jo wīnam ir: fw. Wladimira ordenis 4 kl., 2. un 3. kl. fw. Annas ordenis, 2. un 3. kl. Stanisława ordenis, un 1. janvarī 1891. gadā wīnach eezelts par ihstenu stahtrahtu.

Wīnach ir pīmais Latweetis, kas kā ūnibū wihrs ispelnijses tahdu ūlawu un godu. Wīnach ir wihrs, kas muhsu jaunajai paauðsei zaur fawu energisko garu, kreetno tauteescha ſirdi, nenogurstoſcho darbibu un fawu nepahrejofcho dīshwes jautribu war noderet par wiſlabako paraugu.

F. K.

Dūnsberga Ernsts.

Dūnsberga Ernsts (E. D. — Kubeles Ernsts) dīsimis 12. janw. 1816. g. Dundagas ērnerēkōs, kur tehwīs bija par darbineeku*). Diwus gadus wehlak tehwīs palika par meshfargu Dingaškalnōs, kur tad D. usauga. Wīnam prahs ūoti nefās us grahmatām. 7. gadā eemahzijees jau it ūkaidri ūstīt, wīnach, kur til ūdabuja ūhdū grahmatu, to ūstīja preekschā mahju ūaudim. Us wīna neapnizigu ūhgschanu, tehwīs wīnu 10 gadus wezu ūhtiija tuwejā Dreimaru muishā ūtretā priwatskolā. Diwus mehnēschus tur ūbījis, wīnach bij eemahzijees ūkrait un druszin rehkinat. 1833. g. Glāsera mahzītājs wīnu peenehma par ūtscheri. Mahzītāja muishā bija grahmatas un ziti lihdselti ūhtakī ūfneedsami. Schos atgadījumus D. ūk spehdamis ūsleetoja preeksch ūahlakmahzīschānās. Tur wīnach ūsrakstīja dasħas ūfakas un ūzereja pīmos ūsejolus (kas wehlak „L. A.“ nodrukati). Tur wīnach ari mehgīnajās ūk nezik ūprast pa wahzīski, zaur ko wīna ūnibū ūahrūmam atwehrās jauni awoti. Kad 1837. g. Dundaga ūhka domat us ūkolas dibinashanu, tad mahzītājs ūredseja D. par ūklotaju un, walas brihschōs wīnu wehl ūwīschki pamahzīdamis un ūgatawodams, 1838. g. ūwasarī eelika nabadiġās Kubelu mahjās par ūaimneeku un ūklotaju; mahjas eenahkumi bij wīna alga. Pa ūwasarū wīnach ūpīstrahdaja mahju un pa ūseemu ūtureja ūkolu turpat mahjās ūmbari, ūamehr pehz 5 ūgadeem ūsbuhweja turpat ūklaht jaunu, ūlafchū ūkolas namu. Lai ūwā amata ūsprinatos, wīnach 1840. g. no 1. maja lihds 1. novembrim wehl ūsturejās Zīhrāwas-Ūschrīves ūkola pee A. Bergmanu, tur mahzīdamees. Kubelu ūkola D. ūpalika par ūklotaju lihds 1863. g. ūseptembrim. Wehlak wīnam ūsdewās dabut ūklotaja ūetū Rīgā pee Zahna basnīzas ūkolas. Us Dundagas pagasta ūhgumu wīnu atlaida 1868. g. ūefahkumā par

*) H. S. Drawneeka „Konverfazijas wahrdniza“.

skolotaju wina agrakajā weetā Kubelōs, kurā weetā wīsfch palika lihds 1878. gada rudenim, kur tad atmēta gruhto skolotaja amatu, lai fawas wezuma deenas meerā pavaditu un pilnigi nodotos eemihle-teem rakstneezibas darbeem. Wina darbiba rakstneezibas laukā loti plāscha. Jau mahzitaja muischā buhdams, bij eefahzis ar rakstneezibu nodarbotees. Par skolotaju tapis, wīsfch ūcho darboschanoš neatmeta, bet nodarbojās jo zīhtigaki, gan dsejodams, gan derigus rakstus farakstidams, waj ari tulkodams. Schē raksti un dsejoli, gariga un laiziga fatura, — ir nodrukati „Latv. lausku draugā” un „Latv. Av.” Pantenius laikā. Kad „Mahjas Weesīs” un wehlak „Peterburgas Awises” usfahla fawas gaitas, tad ari teem D. strahdaja uszīhtigi lihds. Tā gandrihs wīfōs Latwēsfchu laikrafstds, to starpā ari „Baltijas Wehsineft”, fastopami wina dsejoli un ziti raksti. Wina pirmā grahmata: „Kristīgs stahstītājs” ir isnahkusi jau 1846. g. pee Häkera Rīgā. Ap 1860. g. isnahza wina leelakee darbi: „Gumals un Līna”, „Unkela Toma buhda” un wehl ziti pee Reyhera Jelgawā. Wehlak isnahza wina dsejolu krahjumi wairak dałās un ari daschi stahstīti. „Lapsa Kuhmīrsch” (kas jau ap 1856. g. bija gatavōs) un „Sarkanais un filais putniarsch” u. w. z. isnahža tik ap 1880. g. pee Sieslaka Jelgawā. Beidsamee darbi: „Wezee Greeki”, „Maijas Rose”, „Vispahriga websture” u. w. dauds ziti, ir isnahkusi un wehl isnahk pee Uktīra Leepajā. — Tagad no D. ir isnahkusihas wairak ne kā 90 grahmatas, gan gariga, gan laiziga fatura. Par saweem dsejolu krahjumeem D. ari ispelniees Peterburgas Sinibū akademijas peespreesto godalgu (150 rubl.) un par „Gaudi peemirām” ķeisara Nikolaja I. un tronamantīneefā Nikolaja Alekfandrowitscha nahwei eemantoja Wīsaugstaki issazītu atsinibū un pateizibū. — Kahdu zeenibū D. tehwos zaur saweem puhlinem un nenogurstošhu darboschanoš rakstneezibas laukā eeguwis, to jo gaifchi peerahdiya wina 50 gadu amata un laulibas jubilejā (30. jul. 1889. g.) peesuhtitee apfweizinajumi un pagodinajumi. Zeenidamas wina puhlinus, Rīgas Latv. beedriba, Kuldīgas un Talsu fadrauds, beedribas, Dundagas dseadataju beedriba un Jelgawas Latv. beedr. usnehmuſhas winu par sawu goda lozessli. 26. februāri 1890. g. D. tika Wīsaugstaki apbalwots ar Stanislawa trefčas ūchleras ordeni.

Kristjahnis Dūnsbergis.

Kristjahnis Dūnsbergis peedīma 17. aprīlī 1830. g. Dundagas pagastā, Dingesskalnu mahjās. Jau behrnu deenās tam prahs loti dīnās us grahmatu laisschanu. Vaſchmāhziſchāns zenībā wīsfch ūcho ūwam wezajam brahlim Ernstam. Seemā kahdas nedelas pagasta ūkolu apmeklejīs, waſarās gāndē eedams eemahzījās latviski un wahzīski laſit, rakstīt, ari is wahrdnizem Wahzu walodu. Tad iſmahzījās Stendera gudribas grahmatu un wina zītus rakstus gandrihs no galwas, ūhka ari laſit G. Merkela Baltijas aprakstus Wahzu walodā, kas laſitaja prahtu modinaja us tautas un tehwijas mihlestibū. Toreis wehl aplaimoja ūtenshu pehznahzejus ūelta ūchagar-laiki un ūlaufības ūlogi.

Wifa gahjeju kahrta steidsās fawus nezilwezibas apstakkus aismirst alkohola reibumā. Tahda nebuhschana lihdszeetigu sehnu pa wifam nofkundinaja. Winsch zereja turpmak pats eeguht gara gaifmu un tad weizinat tautas wišpahriga lablahschanos un kā skolotajs tikumibas idejas eepotet jaunai paaudsei. Ar fcho noluhtu apmelleja Izlawas feminaru neilgi pehz wiras dibinashanas. Tolaik mahzibu pafneedsejs un skolas wadonis wairak darbinaja feministisu spehkus pee lauku walneem, ne kā prahtha un gara attihstibas arodōs. No feminara istahjees, peenehma skolotaja weetu Warwenes-Pafeekstes pagastā, Venieneeku apgabala, kur wehl Wentas-upes grihwu apllahja midus-laiķa krehsliba. Mahjneeki seedoja dabas-spehkeem deeru birses, sem wezeem, svehteem kokeem. Sentschu eeraschhas wehl turpinaja kristibās, kahsās, behrēs un zitās dīshrēs, kuras svehtija, skandinot daschdaschadas tautas dseefmas. Scheit jaunam skolotajam atdarijās plaschs darba lauks. Scheit par skolotaju buhdams, brihscham ispildija ari muischās skribwera, klehts meira un semes-mehrneeka usdewumus. Liktens wixam nolehma par dīshwes beedreni kreetnu strahdneezi un tautas dseefmu mihletaju. Jau agraki pasinīs Waldemara un Barona lungus, Kristijahnis no wifas firds peebeedrojās pee wixau jaundibinatām „Peterburgas Latwieefch u Awisem“. Pee fchis amises winsch peedalijās kā lihdsstrahdneeks un ekspeditors. Pehz nelaiķes Peterburdsneezes ihfa muhsha Waldemara lungs tam eegahdaja Rasanās gubernā spirta usrauga weetu pee A. Spahga un Siwers'a lgeem. Toreis Andrejs Spahgis Wahzu walodā aprakstija Baltijas nebuhschanas jewischā grahmatā, ko Wahzijā drukaja. Dauds mas mantas padomixa eekrabjis, Kristijahnis Dūnsbergis devās atpakal us Dsintara juhrali, kur pehz fawas firdsapīnas zereja tilai tahdā sinā weizinat tautas lablahschanos, ka palihdseja dibinat no Waldemara isgahdatās juhreas skolas, zaur kuraām juhmalneeki aifneegtu zeretu isglihtibas un bagatibas stahwolli, kad pee tam wehl no augstas waldbas luhsās jaunas teefu eestahdes un walstewalodas mahzishanu pagasta skolās. Kristijahnis tudat dibinaja ar fawem fuhi nopolniteem materialigeem lihdskeem Uschawas Nikaschu mahjās jaunu juhreas skolu un nepeakusa pastubinat juhmalneekus, lai wifōs pagastōs eerihkotu juhreas skolas, pee tam seedodams daschu artawu no fawa krahjumina. Winsch atwehra ari privatskolu, bet Wahzu skolas usraudisiba to aiseledsa. Schinis apstakkōs winsch dabuja preezigu usaizinajumu no Bernharda Dihrika, kā „Baltijas Wehstnescha“ dibinataja, lai steidsās us Rigu pee jaunā laikraksta par lihdsstrahdneku un ekspeditoru. Baltijas Wehstnesim jaunais lihdsstrahdneeks fazereja eewada dseju un wehlaki eeweetoja zitus raksteenus un ari daschas dsejas, parakstidamees burteem R. D.; P. G. M. Tad winsch wehl lika drukat fchis grahmatīnas: „Prahtha Karogs“, „Kugneeku Dseefma“, „Gabalī i Tehwījas Wehstures“. Wehlak winsch ispildija zitās grahmatu bodes isdaritaja un waditaja usdewumu; ekspedeja „Baltijas Semkopī“ un sakahrtoja Ewangelistu, tad beidsot daschus gadus no weetas palihdseja wadit fawai meitai privat-skolu Rigā. Zaur meitas dīshwes kahrtas pahrmainu privat-skola fchogad beigusees.

Friedrichs Mahlbergs.

Schis muhsu zeenitais lihdisstrahdneeks un kofcham dsejas dahwanam
weltita is folletajs, luhgts pehz dsihwes apraksta, tehlo fawu lihdschinejo
muhscha gaitu schahda jaufi originala fahrtai:

Buhdira pee Latves alas
Pirmreis fauli skatiju;
Bahrenitis winas malas
Ganu laikus pahlaidu.

Tauneklis tad aissrauts tiku
Zihniara pee Abawas,
Dsihwei pamatu tur liku,
Smeldams selta sinibas.

Pirmos graudus skolas laukā
Istaijiju dsimtenē.
Pirms wehl winas schla, plauka,
Laidos plaschā pashaule.

Rigā silti mudinajis
Tauteefchus us tautibu,
Latwiju tad pahrstaigajis,
Apmetos us darbibu.

Birsgalē nu zelmus lausu,
Kopdamas tautas lihdumu,
Slazinaju semi fausu
Sekmet gara gaishumu.

Liktens tur tak nepalahwa
Sweedru auglus peeredset;
Gadijums man projam rahwa
Staburags kur tumfā fehd.

Kad nu wifai tuwu biju
Saules teiku wezehwam,
Dsejas wainagu es wiju
Tam no lauschu atmiranam.

Sche nu fawa muhscha laikā
Tautas labā strahdajis
Uszichtigi, fweedreem waigā
Aris, fehjis, rawejis.

Gan jau dsihwes nasta fmaga,
Kaut nu lahwis mihlais Deewes,
Sche pee firma Staburaga,
Semes flehpī atpuhstees!

Kā eewehrojamakee rakstu darbi: "Plata ehna", "Staburags un Leesma", "Dsejas skanas" un nupat kā drukatas "Behru dseefmas" wifadām wajadībam, sehtā un kapfehtā. — "Baltijas Wehstneši" Friedrichs Mahlbergs puschojis fawām tihkami glihtām dsejām, fahfot no pirmajeem lihds pat jaunakajeem laikeem.

Dundagas Antēs 1823. g.

Irlawas fēmin. 1840. g.

Kubeles skolā pee Ernstā
Dūnsberga 1844. g.
Rigā pee Hillnera mah-
zitaja 1850. g.

Lindes = Birsgales skolā
1851. g.

Sezē no 1856. g. lihbī
tagadnei.

Andrejs Pumpurs.

Andrejs Pumpurs ds. 10. sept. 1841. g. Leelās Jumpravas Keirenu Mescha mahjā, bijuschā Dīhriku mahjā aīs Daugawas, kur wina tehwā Indrikis Pumpurs wehlak dīshwoja par fainneku. Mahzijās Leelwahrdes draudses skolā pee toreisejā draudses skolotaja Be-neufka no 1853.—1856. g. Cefwehtits Deewgalda mahzibā no wežā Leelwahrdes mahzitaja Croona 1858. g. Pehz tam kā semes mehr-neeks strahdaja Rembatā, Ogresmuischā, Jumurdā, Katrinā, Chrglōs, Taurupē, Zirftōs, Wez- un Jaun-Peebalgā un Leimanōs; tad bija muischas pahrwaldneeks un meschakungs Jumurdā. No 1874. g. Andrejs Pumpurs aīsgahja us Rīgu pee fabrikas ihpaschneeka R. Thomfona kā fabrikas pahrwaldneeks un lihdsstrahdneeks pee toreis isdotā laikraksta „D a r b s“ un semkopibas grahmatas „W a h r p a“. 1875. g. winsch eerihkoja grahmatu pahrdotawu kopā ar Bernhardu Dīhriki. Tājā paschā gadā apprezejās ar Eddu Goba un 1876. g. aīszeloja kā fawwalneeks us Serbiju, kur nehma dalibu Serbu karā ar Turkeem. Pehz beigta Serbu kara Andrejs Pumpurs eestahjās Kreewijas kara deenastā 1877. g., Krimā, Sewastopolē, 13. kahjneku diwīsjā, 49. Brestkas pulkā. No tureenes winsch kā fawwalneeks eestahjās Odefas junkurskola, kuru pabeida 1878. g. ar kreetni noliktu oszeera eksamenu par portpē-junkuru. Dehl klimata nepanešchanas, jo ap to widuzi walda Krimas drudsīs, Wirschtabs winu pahrweda us Rīgu 1880. g. pee toreisejā 15. reserwas bataljona, kur ta paschā gada 8. septembri winu paaugstinaja pirmā oszeeru tšchinā. Pee ta paschā pulka, kuru tagad fauz par Ustj-Dwinskas pulku, Andrejs Pumpurs stahw wehl tagad kara deenastā shtaba kapteina tšchinā. — Wez-Peebalgā buhdams par mehrneku, winsch fatikās un dīshwoja draudsbā ar Kronvalda Atti, Pilsatneku, Dr. Jurjanu u. z. Leelwahrde winsch eepasinās ar muhsu dsejneku Krogsemi, ar kuru wehlak kopā dīshwoja weenā dīshwofkī Thomfona fabrikā, kur Krogsemis, lihds fawai aībraukschhanai us Peterburgu, Thomfona usdewumā mahzija fabrikas strahdneku behrnius. Tāi paschā laikā kopā ar Krogsemi, Thomfonu, Dīhriki, Spundi, Laubi, ar-kiteku Baumani u. z. nehma dīshwu dalibu pee Rīgas Latv. Beedribas fadīshwes, buhdams tājā ari preeschneezibas lozelis. — Tagad Andrejs Pumpurs dīshwo Poneweschā.

Andrejs Pumpurs eenem augsti zeenitu weetu muhsu dsejneku pulzīnā un Latweeshu mahkflas dsejā winam ir neaismirstami nopolni. Winsch bija pirmais, kusch, koklu stīhgas skandinadams, atzerejās Latweeshu tautas dsejas burwigā dailuma un mehgina ja to eedwest ari fawās dseefmās. Kahdā mehrā winam tas isdeweess, par to jo jauki leezina dseefma „S t a h s t i m a n i m, D a u g a w i n a“ (1869. g.), kura nu jau palikusi par ihstu tautas dseefmu, kā ari dsejas „P a s t a - r i t e“ (1870. g.), „D e e w u k a h s a s“ (1871. g.) u. z. Ta bija gan meesa no tautas meesas un tapehz Andreja Pumpura dsejoli, eedami ar „Baltijas Websieshā“ pirmajeem gada gahjumeem tautā, atrada tājā tahdu spēhzigu atbalsi, tahdu jaufmigu peekrischhanu. Andreja Pumpura dseefmās dwascho spīrgts un spēhzigts dsejas gars, weenots ne reti ar jauki dīslām domām („Muhsu Deevs“, „Swehts

brihdīs"). Vina dseefmas zildina tautu, tehwiju un brihwibu, bet ari dischi warenās mihlestibas deewei top kaišti koſhi, ſmarčhigi dsejas ſeedi. Tapat wiſch ſawām dſeefmām nem tematus iſ mitologijas, wehſtūres un ſadſhwes, wihdams tās ap eeweherojameem notikumeem Latwju tautas un wiſpahz zilwezes dſhwē. — Pehz ilgakas kluſeſhanas muhſu liktēna lauſitais dlejneks „ar koſlem u n ſoben u” paſneeda fa-wai tautai leelu, kraħſchau dſejas balwu uſ paſcheem treſchajeem wiſ-pahrigeem dſeedaſhanas fwehſteem: tautas epu „L a h t ſ c h p l e h f i s” (1888. g.), kureſh muhſu jaunlaiku dſejā paželas fā diſha granita klints. Andreja Pumpura dſeefmas, kuras pa leelakai daikai nodrukatas „Baltijas Wehſtneſcha” daſchadōs gada gahjumōs, 1890. gadā iſdotaſ ſe-wiſchka grahmatinā „Te h w i j ā u n ſ w e ſ c h u m ā”.

P. Kl.

Kaudſites Matiſs.

Kaudſites Matiſs peedſima Wez-Peebalgas Mahdaru mahjā 6. aug. 1848. gadā. Behrnibu pawadijis turpat dſimtenē, kur tehwos bija par ſaimneeku, un 1864. gadā, ihſi zaur brahla Reixa gahdibu, eestahjees Wez-Peebalgas draudſes-ſkolā, kur tolaik patlaban tika atwehrtā Kreewu walodas klafe. Wehlak privatā zelā un autodidaktiſki ſagatawojees uſ ſkolotaja elfamenu, kuru notureja 1868. gadā. Ta paſcha gada ru-denī tika peektēnts par ſkolotaju weenā no jaunatveramām Wez-Peebalgas pagastſkolām, pirmā galā ar 60 rubleem gada algas. Pee-tās paſcha ſkolas darbojas ari tagad, kaſ gan tika pahrzelta un uſ-taſita zitā weetā un noſauktā par Dgrenu ſkolu. Bijis Wez-Peebalgas Labdaribas Beedribā par preefschneku no 1884—1891. g. kureā laikā tika uſzelts beedribas nams. Zelojis 1878. gadā pa Kurſemi un 1879. gadā, kopā ar brahli Reini, pa Widſemes ſeemeta puſi, Igauniju un Ingermanlandiju, kur ihpafchi Peterburga ar apkartni tika eeweheroṭa. (Aprakſti „B. W.” 1879. un 1880.). — Tapat zeloja 1884. gadā pa Wahziju un Schweiſziju. (Aprakſti „Balſi” 1884. un 1885. g.), tad 1885. g. pa ſomiju. (Aprakſti „Balſi” 1886.) Gareaku zeloju mu par ſcheem wifeem uſnehma 1889. g. pa Wahziju, Hollandi, Belgiju, Frangiſju un Schweiſziju, kur fewiſchki eeweheroja toreifejo leelikfo paſaules iſtahdi Parīze. (Aprakſti „Balſi” 1889. un 1890.). — Nakſteeziā Kaudſites Matiſs ſabka darbotees op 1867. gadu, kur iſnahza daſhi ihſaki rafkſteeni „Mahjas Weeſi”; — wehlak no 1869.—1880. gadam ſtrahdaja pee „Balt. Wehſtneſcha”, kamehr ſchis laikrafſis iſnahza kā nedelaſ lapa. Bet tai paſcha laikā rafkſija ſchad un tad ari „Baltijas Semkopī”. Peektēnts wahrds wehlakōs gadoſ „Kalnineeks”. Pehz tam „Baltijas Wehſtneſim”, kā deenās laikrafſtam, wiſch eefuhſtijis ſchad un tad kahdas koṛrepondenzijs. — Ahryus laikrafſteem Kaudſites Matiſs ſarakſtijis kopā ar Reini Kaudſitu ſtahtu iſ Latweſchu tautas dſhwes: „Me h r n e e k u l a i k i”. — Ziti rafkſeeziās darbi ir „Dſeefminas” un „Dſejoli” — dwi ſehjumiini, „Brahlu draudſe Widſemē”, daſhi Kreewu rafkſneeku tulkojumi, kā: Puſchfina „Guhſtaiſ Kaukasā”, Lermontowa „Daimons” un „Kadſchi Abreks”. No tulko-

teem stahsteem „Temses dehls“. — Pehdejōs 12 gadōs Kaudsites Matīss darbojēs wairak tik pēe skolas grahmatām, gan winas farakstot, gan pastahwigi pāhrlabojot un paplašchinot, wišwairak kopā ar brahli Reini. No tām peeminamas: „Sehta un Skola“ (lafama grahmata) trihs fehjumās, išota ar Sterstu Andreju un ar Reina Kaudsita ee-wehrojamu lihdsdarbibu (pirmais fehjums lihds fāhim isplatis bes mas 50,000 eksemplarōs); tad: „Ortografijas kurfs“, „Wehsture tautas skolām“ un „Kreewu walsts attihstibas gahjums“*).

Jehkabs Winklers.

(Autobiogrāfiski pēcīhmejumi.)

Kursemē, 14 werstju tāhli no Aisputes, atronas neleels Wangas nowads, kuru laikam kahdu reisi Kursemes kulturas wehsturē tamdehk peemīnēs, ka winā wezōs klausības laikus tikai 1867. g. atzehla. Zitadi wišči nav neds zaur fawu turibu, neds ari zaur fawu išglīhtibu ee-wehrojamās, jo kad ari gadu pēzpadfmit atpakal Nuzawā mirušchais mahzītajās Schulmanis ap tāhetridēfmitajeem gadeem eefahka kā pēeaudīs ūlweks Wangas mesħfargu mahjās mahzītees, fasneedsa drihs tautas skolotaja weetu un beidot toreisejā Jurjewas universitatē par mah-

*) Kaudsites Matīsa rafsti „Baltijas Wehstnesi“ no 1869.—1880. g.: 1869. g. — Rīgas Latweeschu Vedribai uš winas pirmo īwehktu deenu 19. februari 1869. g., Garļieba Merkela peemīnas ūhmes zelschanas deenu, 21. okt. 1869. gadā. 1870. g. — Kad dīksis behsēdīgām u. t. t., Tālīzmanis. 1872. g. — Warbūtu wairs nerēdēfīmēes u. t. t., Tu aismirst wehlejees, Lāpas un ašaras, Wehrpejas dzeefmina. 1873. g. — Trijuhgs, Ledus, Lāftigala un mahtes meita, Ūlischenās, Tautas deja, Latvenerēta meita, Nosīshpums. 1874. g. — (Pēcīkumā) Pušnakti, Dējas nodala muhsu laikrakstōs 1873. g., Krogsema Mitum par dējas nodalu muhsu laikrakstōs un winas kritītu, Rūdens migla; auksītem sapneem u. t. t. 1875. g. — Brūkhlenajs, Kronvalda Attis no mirušchanas brihtīna lihds ūmilšchū kulinām, „Skolas maijēs otrā dala“, ūlweks, Jura Reikena stahsti, Lai tawas ašaras arween u. t. t., Zaur ūlaidru ledu ūlātījos u. t. t., Zehju aprinka IV. ūlātītā ūpulze, „Par peemīnu“, Kronvalda Attis Peebalgā, Rindā dzehrives, Kad tāhlu es no tevis u. t. t., Tad, kad brihīscham tanu ūju u. t. t., Brahlū draudse Widzemē, Klūfē azu dīslīdbini. 1876. g. — Brahlū draudse Widzemē, Tad un nu, Iš Lubāni! Šeodois un rudenī. 1877. g. — Trihs mihiatās, Latvīkas ūtolu grahmatas: 1) D. F. Mühlbergā — Kreemū walodas ūahkumi, 2) Wahju walod. mahz. pr. Latv. no R. B., 3) Biķeles stahsti preefch ūtolām un mahjām, 4) Daſchi ee-wehrojamī iwhri, Lāf. grahm. ūtolā un mahjā, Rāts, Diwi deenas Rāumā, „Refur tā neet, kā paſauļē“, Lāpina pehz ūlapas ūaījas, Praktisks wingrošchanas wa-dons. 1878. g. — Tehju ūeme weza gada wakarā 1877. g., Latvīkas ūtolas grahmatas: R. Stahlerga historijas mahzīšchanas wa-dons, Nowezoju ūcheem, Muhsu laukfolas, ūtolotaja alga un peenahlums, A. Tullija ūungam, Muhsu laukfolas, ūtolotaji ar behru wezāseem rotu rofās, Behres (R. R. un R. M.), Heinrichs Heine, Kreewu ūara-pulti, no Turjijas ūahkrotees 1878. g., Muhsu laukfolas, Kreemū walodas mahz. grahmatas preefch Latvēschēem. 1879. g. — Muhsu laukfolas I. ūtundu rābdiņai, Zaur Kursemē, Muhsu laukfolas, II. Grahmatas glištrākstīšonai, Sieslacka, Dr. Jurjans, ūina ūihīwe un behres, Wez-Peebalga, Zehju aprinka ūtolotaja ūpulze Westenā. Zaur tehwiju un ūveschumu, ūekabs Pilhatneeks ūawa pēhdejā ūelā, Tautas mihiestiba. 1880. g. — Zaur tehwiju un ūveschumu, ūara pulku pahrauds ūchana naktī.

zitaju ieglihtojas, tad tatschu wina tehwis bija toreis tikai ka nesen no Uprikeem Wangā eenahjis. Scha pagasta Jaun-Uraju mahjās es peedsimu 1850. g. 26. janvari. Pehz tam, kad biju no mahtes dseefmu grahmata lafit eemahzijees un ari jau eefahzis fawa tehwa waj ari kahdā jauna zeemina preefschā rafstitus burtus pakal sihmet, es eestahjos ap 1859. g. Kasdangas pagasta skolā, kurā jau toreis weens no Irlawas seminaras audsekaem strahdaja. Wehl tagad es it labi atminos, ka man pirmo reiss bija gandrihs tik pat gruhti Wahzu ſ un h isrunat, zik dauds man bija drihs ar dseedafchanu aif musika-likas dīrdes truhkuma jamozas. Scha skolā es fabiju 5 gadus, pa dalai tapehz, ka pa wasaru waj nu lopus ganiju, waj ari tehwa weetā wina klauschas dauds reis pee muishas darbeem pildiju, bet pa leelakai dalai tapehz, ka wezaki aif naudas truhkuma ilgi neusdrofchinajās mani us pilfehtu aprinka skolā fuhtit. Aisputes aprinka skolā es eestahjos 1864. g. un kad to pehz 2 gadeem pabeidsu, tad salihgu Rigā kahdā apteekā par mahzelli us 5 gadeem, zeredams tamī fawas sinashanas ķimijā paplašchinat. Bet kad redseju, ka esmu fawās zeribās alojees, tad ari atstahju apteeku jau pehz 4 mehnēscheem, peernehmu mahjās skolotaja weetu us kahdeem 3 mehnēscheem un rudenī 1867. g. eestahjos Gorķi mehrneku-takstatoru klasēs, kur es lihds fchās skolas beigschanai par mehrneku un takstatoru pats us fawu roku eepasinos ar augstako algebru un geometriju. 1869. g. es aibrauzu no Gorķeem taifni us Maskawu un no tureenes drihs us Orlu pee tur buhwejamā Orlas-Jelezas dīselzela par ufraugu us kahdu laiku. Pehz 4 mehnēscheem es peernehmu weetu Smolenkas gubernā par mahjskolotaju, lai waretu sagatavoties us gala eksamenu pee gimnāzijas preefschā eestahschanas universitatē, kuru ari tulit pehz gada (1871. g.) Maskawas 4. gimnāzijā istureju. Maskawas universitati 1875. g. par skaidras matematikas kandidatu pabeidsis, es fabiju par matematikas un fizikas skolotaju Rībinflā no 1875. lihds 1876. g., Wladimirā no 1876. lihds 1878. g., Lubrās no 1878. lihds 1883. g. un Reschinā no 1883 lihds fchai deenai (1893. g.), kur ne ween klasifikā gimnāzijā plātchi eerihsotu fizikalsku kabinetu un meteorologisku staciju pahrwatdu, bet ari meiteni gimnāzijas paidago- giskā klasē aritmetikas un geometrijas metodiku lafu.

Latveesku rakstneesibā es eefahku fawus spehkus mehgīnat 1872. g., „Kahdu wahrdu par G. J. Stendera peeminas sībni” un otru rakstu „Par tautas skolu nodoschanu Tautas Apgaismoschanas Ministrijas pahrraudisibā” „Baltijas Wehstnefī” eeweetodams. 1873. un 1874. g. es pafneedsu „Baltijas Wehstnefī” lasitajeem fekofchu rakstu wirfni is fūfīkas astronomijas: „Waj ir wajadīgs dīshwē dabas likumus prast?” „Par dabas sinibū wezumu un par to, kas pafaules plaschumi pilda”, „Miglas plankumi”, „Spektral-analisis”, „Wehl par swaigsnem un peena (gaifa) zēlu”, „Planetu jeb gahju swaigshāu attihstīschanas”, „Semes attihstīschanas”, „Kahds wahrds par to, kas buhs ar pafauli”. „Baltijas Sem klopja” lasitajeem pafneedsu diwi plaschus rakstus, weenu par „Sauli kā muhsu dabas spehku awotu” 1877. g. un otru par „Laika nojehgšchanu” 1880. g. Bes diweem polemiskeem raksteeneem ūhā beidsamā laikrakstā no 1878. un 1879. gadeem, atronās viņa 1880. g. gahjumā ari „Ihsī peeshmējumi par zeloschanu Kree-

wijā" no manis. „*Tehwija*" es eeweetoju 1886. g. raksteen: „Materu Jura kaps" un 1889. g. pahrspreedumu „Baltijas Juhrneeku Kalendars" 1889. g. un wixa rafstu *krahjums*. „Deena s Lapa" atronas no manis 1887. g. gahjumā nefrologs „K. Siwers". 1879. g. es ijdewu matematisku geografiu sem *wirsrafsta* „Seme kā swaigsne pasaules plāschumā". *Baltijas Juhrneeku Kalenda rī* 1890. g. es eeweetoju plāschu rafstu „Par laiku, ihpaschi par aufam un wehjeem", kuruši wehlak ari isnahza fewischķā grahmatiņā. *Baltijas Juhrn. Kalendāri* 1892. gadā atronas mans meteorologisku rafstu turpinajums „Par laiku, it ihpaschi par *Baltijas laika ihpaschibām*", un šā kalendāra 1893. gada gahjumā „Par laiku, it ihpaschi par aufsto un filto deenu paregofchanu un semkopju laika parunām". Abi beidsamee rafsti ir tik ko isnahkuši fewischķā grahmatiņā kā otrā dala „Par laiku" un ir kopā ar pirmo daļu sā deesgan pilniga meteorologija Latweeschu walodā usluhkojama. J. Drawneka Konwerfažijs vārīdzības pirmā sejhumā atronas no manis fekofchi leelaki waj masaki raksteeni: *Aberrazija, Absorpcija, Aeroklinoscops, Aerolis, Altinometris, Algebra, Algols, Alkimija, Andromeda, Aneroidis, Brilles, Burwju lukturis, Chladnijs, Dalishana, Daltonis, Danzpolis, Darbs, Deena, Dekarts, Disfrakcija, Diwlahrschu un daudskahrschu swaigsnes, Elliptikas jeb zodiaka gaifma, Elektriba, Elektrības dzelzceļš, Elektrības gaifma, Elektrības krahejs, Elektrības maščina, Elektrības straume, Elektro-dinamikas maščina, Elektrofors, Elektro-indukzija, Elektro-kimija, Elektro-magnētisms, Elektro-magnitū maščina, Elektro-motors, Elektro-optika, Faradejs, Fonografs, Fotosons, Fotografija, Fotometrija, Fotoferra, Tulo, Tultons, Gaifa kugofchana, Gaifa pumpis, Gaifa spariņa, Gaifma, Gaifmas a htrums, Gaifs, Galilejs, Galwanija elementi, Galwanisms, Galwanoplastika, Garainas, Garaiņau fugi, Garaiņau maščina, Garaiņau rati.*

Kreewu walodā es farakstiju aritmetiku un broschuru par laika paregofchanu.

Peteris Gutmanis.

Gutmanu veztēhwa fchuhpoļa weeta ir Widsemē, Breslawas Kahnu mahjās, bet Peteris Gutmanis dīsimis Skurzenēs 1848. gada 7. augustā. Savas behrnu deenas tas pawadijis Judaschōs, Siguldas tuwumā. Kā daschs labs tautas wihrs, tā ari wīsfā fuwu mahzibū eefahzis, mahmulīnas wadits, Ahbezē, farkaneem un melneem burteem, ar ierbulīnu tos durdams, un tad Dzeesmu-grahmatā. Pa wafaru rotaļojes Judaschū esara malā, gan siwīs, gan wehschus tramdidams. No behrnu deenām Judaschōs Gutmanam wehl tagad labā atminā, kā tolaiku isrihlotā darbōs braukschana us muischi, kā wixa tehwīs, lafidams Latweeschu „Peterburgas Awises", wedis karstas farunas un dedīgas walodas ar faweeem draugeem, kā Krimas fāra beigas fwinetas tehwa mahjās, meestīka kaufus tukshojot.

Savas pirmās skolas mahzibas Gutmanis baudījis *Tehfu pilsehītas skolā*, kuru toreiši wadījis eezeenītais skolotajs Friedwaldts (Latweetis Meerameschōs). Skolu waldes usdewumā skolotajam bijis

stingri ween jaluhko us to, ka skoleni nerunatu latviski, un par scho grehku ari Gutmanis dabujis ne weenu reisi ween ar zollu beesu tscherrkantainu linejalu par plauksteem.

No pilfehtas skolas winsch pahegahja us Zehfu a prinkafolu, kuras preefchneeks toreis bijis kahds ahrsemneeks, fewischli leels fmehketajs, ka pat us wezu valodu stundam tas nahjis klasē ar kuhpofchu zigaru sobōs, pee kam sem tabaka eestpaida mehdiss pa to laiku stahstidauds jauku leetu par sawu dsimteni un tehwiju. Scho aprinka skolu pabeidsis libds ar winsas peedewu klasī (Selecta), winsch aigahjis us Rigu, turpinat sawas skolas mahzibas.

Riga Gutmanis eestahjas guberناس g im nasijs, kur galigi beidiss widejās skolas kurfu un nolizis gimnasijs gala ekfamenu kā eksterns.

Jau pehdejā gimnasijs skolas laikā winsch lihds ar ziteem skolas beedreem us „fechtboden“ famahzijees studentu bramanigas dseefmas un drofchu prahtu ar schim usvaras skanam par idealiski tehlotu studentu dīshwi demeess labās zeribās us Jurjewas augstskolu. Dsimtenē wehl tolaik bij gruhts lisenis teem, kam nebija no pašu tautas mahzitu teefas aistahju prahwas leetās, un tamdehļ bija Gutmanas tehma wehlefschanās, ka dehls studentu teefu sinibas. Tehwa gribu winsch ari darija. Schai laikmetā Jurjewā eefahkās literariski wakari Latveeschu studentu pulzīnā. Schajōs wakards Gutmanis dibinaja jautribas lapinā sem nosaukuma „Schis un Tas“. Winsas faturs visā pilnumā tika peesuhtits „Baltijas Wehstnesim“. No tureenes pat winsch rakstijis „Baltijas Wehstnesim“ ari dauds zitu, gan garaku, gan ihfaku rakstu un pastaojumu, gan ar un bes paraksta. Starp ziteem darbeem sche winsch eefahzis ari nodarbotees ar tulkojumeem no zittautu raksteem (Wilhelm Tell u. z.). Tā bija tur pagahjuſchi diwi gadi. Tahlakai studiju turpinaschanai tika nolemta Peterburgas uniwersitate, kur to pašu laiku jau ziti Latveeschi, kā Nemīlis, Gailitis, Klawinsch, Trefs, Grünbergs, Waraidoschu Sanderis, Grofsvalds u. z. fmehla sawas sinibas, kur Baumanu Karlis sawām augstām domām pulzīnāja un faistijs pee fewis zitus sawus tauteeschus. — Sche Latveeschu intelligentais pulzīnāch augtin auga un wairojās. Wehlakee Gutmanas studiju beedri taya Kascholu Dahvis, Krogsemju Mikus, Kampe, Jurjanu Andrejs, Sterste, Dreijmans u. z. Schini laikmetā ar scho sawu beedru peepalihdsibu Gutmanis laida kļajā sawus „Dundurūs“ sem paraksta kā isdeweis „no barona Kamp—à—Ausim“. Sche „Dunduri“ daschus toreis it sahpigi duhra, par ko tee solijās teem apzirpt winu humoristigos spahrus un satirislu snuki. Schis minetu vihru Latvju pulzīnāch stipri turejās kopā un, vadits no augstakas idejas, kāpot sawai tautai, weeglak ir pahezeeta daschus materialus gruhtumus. Tā ari Gutmanam, Peterburgā esot un studejot, bij jausnemas mahjskolotaja amats un kahdu 5 gadus winsch bija par behrnu mahzitaju un audzinataju.

Peepeschi tehwa nahwe tam prasīja nopeetnakus folus spert dīshwē, winspirms mēklet atspāidu nohkontei, un te, kā winsch pats teiz:

„M. Deewin, tawu laimi —

Es satiku zelinā

Tautas meitas wainagā,

Rokā waſku ritenit.“

Satizis lihgawinu un eeguwis gimnasijs skolotaja teesibas, 1878. gadā winsch dewās amatā un darbā us Petroswodskas gubernās gimnasiju, kur tāi pašchā laikā bij ari par skolotaju pēc Marijas seeweeschu gimnasijs. Pehz gada laika no tureenes tas tika pahzelts us Pleškawu un no 1879. gada, jau 15 gadus, strahdā kā Wahzu walodas skolotajs pēc Pleškawas Sergija Real-skolas, schim brihdīm no Waldibas apbalwots ar stātīsrahta gradu un ordeneem.

Pā fawu Pleškawas dīshwes laiku Gutmanis ir daschadi un us wairakām pufem strahdajis tautas labā: Vispirms winsch mekleja eepašīties un fasinatees ar ūcheeenes Latweescheem, pirmais ir tos pulzīnajis us satīfmi, kopdīshwi un tautifkeem darbeem, — wiņam tas gods kā Pleškawas Latw. beedribas dibinatajam, kuras preefchneeks winsch bija pirmōs ūchhi beedribas gaddōs. Sawas wadibas laika galā winsch atstāhja ūchhi beedribai ap 900 rbl. skaidrā naudā un mantās ap 600 rbl. Bes ūcheem materialeem panahkumeem, kamehr ta fauzās par Pl. Latw. labdaribas beedribu, ta modinaja jaunu dīshwi un jaunu zentigu garu pēc Latwju jaunās paaudses. No ta laika sadīshwes modinata, ir dascha laba tautete, kas tikusi pēc augstakās isgħiħibas, gan jau strahdajusi, gan wehl strahda kopigā labā. Pirmōs beedribas gaddōs daschs labs tautetis, buhdams wehl widus-skolā, jau fmehlās stipru gribu un apnēhmās gatawotees zelā un nofkuht augstskolā, lai eeguhtu finibas, ko iſleelot few un ūwejheem par labu. Dascham labam arweenu paliks tiltā atmīnā omuligā weesoħħanās un sadīshwe pēc tautas dseesmu un walodas skanām Gutmana mahjā.

Pleškawas Latweeschu draudsei bija dauds gadu ko karot ar Wahzu draudji basnizas dehl, kur pehdejee gribēja padarit pirmos par ūwejhem basnizas iħreneekem. Pēc ūchis Deewa nama teesibas aissħawjeem liħds ar otru intelligentu ūpeħku Gutmanis bija pirmōs gaddōs kā Plešk. Latw. draudes ištizibas wihrs. Ūchis ūchħi weenoteem intelligenteeem ūpeħkeem tika iskarotx Plešk. Latweescheem par labu un nu tif wairs atleek gatawā weetā ewehlet teem fawu Latwju mahżitaju.

Scho darbu starpā pa waħas brihscheem pehz beigta deenasta darba Gutmanis atlizināja laiku preefch literatūras darbeem ari ziteem laikrafsteem un tā Rotā ir wiċċa tulkotais Krafschewskas romans „Kuningas“, ar redakzijas pahrmaintu wijsrafstu „Jaunlaiku Waronis“. Ūchis romans ir ar fwarrigu faturu no Leischu-Latweeschu dīshwes un weħstures. Tulkojums parafstits ar P. G. — Gutmana ziti raksti „Balt. Weħstnesi“ un zitur ir parafstitti gan ar W. P. (Wiku Pelsis), gan ir tee bes parafsta.

„Drawneeks“ — Widsemneeku Bisħkopibas beedriba, ir ari Gutmanis dibinajums, kur winsch jau trefħu laħgu iswehlets par ūchħi beedribas preefchneku un strahda ar to noluħku, feno Latweeschu draweħħanu pazelt no jauna, dibinajotees us jaunakām sinqħanām un nazionalieem panahkumeem. —

P. Dr.

Dr. Arturs Dihrikis.

Esmu dīsimis 10. septembrī 1855. g. Arensburgā, kur tehvs bija par Kreewu walodās skolotaju muischnežibas apriņķskolā un manas mahtes Olivias, dīsim. f. Falken waditā augstakā meiteņu skolā. Da-buju pirmo isglītību tehva mahjā, gan no pafcha tehva un mahtes mahtes (mahte bija miruši jau 31. dezembrī 1855. g.), gan no guver-nantem un mahjskolotajiem (no kureem beidsamais bija Juris Stein-bergs, wehlaki Rīgā eerednis domēnu pahrwalde un Rīgas Latweeschu Beedribas runaswihrs). Augustā 1866. gadā eestahjos P. Stedinga privat-elementarskolā Rīgā un janvarī 1867. g. Rīgas guvernaas gim-nasijas (tagadejās Nikolaja gimnasijas) festajā klasē. Jūnijā 1873. g. iestahjos ī skās gimnasijas pirmās klasēs, lai majā fagatavotos uz gimnasijas beigu eksamenu, kuru — išnemot Kreevijas wehsturē — noliku dezembrī 1873. g. — I. pušgadā 1874. g. Jurjewā kā brihw-klauftajs apmekleju profesoru Reifneru un A. f. Dettingena preefch-lasjumus par anatomiju un fisiku un, kad ta pafcha gada jūnijā biju nolizis arī Kreevijas wehsturē gimnasijas beigu eksamenu, augustā 1874. g. Jurjewas universitatē tapu immatrikulets par medizinas stu-dentu. Kā tāhds 12. dezembrī 1878. g. iepelnijos par finisku darbu: „Die Neigung des weiblichen Beckens bei verschiedenen Nationalitäten“ fudraba medali. I. pušgadā 1879. g. — wehl students buhdams — išpildiju ahrsta weetu Smiltenē, ta pafcha gada oktobrī eefahku gala eksamenu, kuru pabeidzu janvarī 1880. g. ar ahrstu gradu. Kad dewos atpakaļ uz Smilteni, kur paliku līdz 1. jūlijam 1881. g., kura deenā aizgahju uz Neretu par ahrstu grasa Schumalowa Austrum-Kursemes muischās (Daudsewā, Salmē, Neretā). Klaufdams daschu Rīdsineeku usaizinajumeem, oktobrī 1883. g. atstabjis scho weetu, nometos Rīgā kā brihwpraktisejofchs ahrsts. Bet wiſai drihs pilfehtas dīlhwe manim apniķi un fahku atkal apstatīties pehz lāhdas weetas us laukeem. Kad pehz ilgakas meklešanas tāhda negribeja gaditees, tad augustā 1889. gadā kā brihwpraktisejofchs ahrsts nometos Jelčikles pagastā, līdz 1. majā 1893. gadā pahrgahju par draudzes ahrstu uz Ropasheem. —

Rīgā peedalijos tulīn no pafcha fahkuma pēc Rīgas Latweeschu Beedribas, kura arī biju daschadōs amatōs: par runaswihi, par teatra kommisijas preefchneku, par museja pahrīni, par jautajumu iſskaidro-ſchanas wakaru wadoni; kad pehz leelā ugunsgrēka Baltijas wagonu fabrikā Rīgas Latweeschu Beedriba cezehla fowiscklu kommisiju, kura bija jagahda par palihdsibas fneegſchanu zaur ugunsgrēku zeetuschijs, tad arī tapu eewehlets ūchin kommisiju, kura biju par preefchneka weet-neeku. Pa wiſu laiku, kamehr dīshwoju Rīgā, biju par ahrstu Rīgas Latweeschu Labdaribas Beedribas meiteņu skolā un pensionatā.

Pēc „Baltijas Wehstnescha“ esmu par līhdsstrahdneku no pafcha pirmā fahkuma — 1869. gada, eefahkumā tanī rakstidams tikai daschus ūchumus, bet no 1875. gada fahkot ūinskus apzerejumus iſ medi-zinas un dabas ūniku arodeem; nav ne weena „Baltijas Wehstnescha“ gada gahjuma, kura no manis masakais weens raksts neatrastos. Medi-zinski raksti ir parakstiti ar manu pilno wahrdu, ziti (to starpā ar eewadraksti un daschi stahstu tulkojumi) ar dascheem pseudonimeem waj

burteem ween, ziti — sīkumi — bes paraksta. No septembra 1888. gada esmu „Baltijas Webstnešcha“ redakcijas lozeļlis; kā tāds farakstiju ari wīcas kritikas par 1888/89. g. sesonās Rīgas Latweeschu un pilsehtas teatru israhdem. — Daschi raksti no manis ari nodrukati „Baltijas Semlopī“, „Balſī“, „Rotā“, „Baltijas kalendārī“ un trijós Rīgas Latweeschu Beedribas Sīnibu Kommissijas rakstu krahjumōs. — Biju ari 1886. g. I. pušgadā kahdu laiku par pastahwigu korrespondentu is Rīgas Latweeschu — fewiſchli Rīgas Latweeschu Beedribas — sadībēs un par Rīgas Latweeschu teatra israhchū kritiki pēc senās Wahzu awīses „Rīgasche Zeitung“.

Jau no pafčas masotnes dībwi interesejos par dabu un dabas sinibām, fewiſchli par zoologiju. Jau 1867. gadā, 12 gadus vežs buhdams, sahku kraht taurinu, un turpinu ſcho krahſchanu lihds tagadejam laikam. Turklaht ilgaļu laiku dībhwā ūkārā buhdams ar dascheem taurinu krahjejeem ahrsemēs, wareju tā pawairot ūwu krahjumu, kā tas tagad peder pēc leelakajeem Baltijā. Mās raksts no manis par dascheem reteem Baltijas taurineem ir nodrukats eelfch „Stettiner entomologische Zeitung“ 1873. gada gahjumā.

Lappas Mahrtiņš.

Lappas Mahrtiņš dīmis 1846. g. 18. septembrī Valkas aprinkī, Čhrgemes draudē, Jaun-Kahru pagasta Wezuma mahjās, kā pēdībhwotaja, muhrneeka Marta un ta tresčās laulibas ūewas Kertas dehls. Wina tehwōs agraki bij bijis iħsti turigs fainmeeks, bet zaur daschadeem nelaimēs atgadijumeem saudejis wīfu ūwu mantu, kā kā tam wezuma deenas kā pēdībhwotajam bij japañada un ar muhrneeka amatu, kuru ūwu jaunibā bij mahzijees, japelna ūwejeem truhziga pahrtika. Lappas Mahrtiņš ūwā muhscha pirmos gadus ūwadija duhmainā buhdinā. 7 gadus vežs buhdams, wīsch ūkla eet gāndās un ſcho gaitu wīschispildija 9 wāfaras. No mahtes, kura bij Igauneete, wīsch eemahzijās igauniski ūkst; latviski ūkst wīsch eemahzijās pats no fewis. Jau no masotnes wīsch mihleja grahmata un ar leelako patiſchanu ūkstā ūwu, kā ween wareja ūfneegt. 1860. gada rudens wīsch ūkla apmeklet toreis dibinato Jaun-Kahru pagasta skolu, kura diwas seemas ūgahja. Schās skolas galwenakā mahziba bij tizibas mahziba un blakus tai mahzija ari ūkstīt un rehlinat. Atlaissamā deenā, kura mahzitaja, muisčas ihpachneeka un wairak zitu personu ūlahtbuhtnē ūtika ūkolenu pahrlausiſchana, Lappa ūspēlnija atſinibū un toreisejais Walmeeras brugu ūngs, barons Krūdeners, wīnam „par uszīhtibū“ paſneedsa ūkdu balwu.

Gāndās eedams Lappa bij eemahzijees ūlmu ūpures piht, ūkas par 15 ūpeikām gabalu pahrdewa un tā eeguhto naudu isdewa par grahmata, ūtarp ūkram Stendera „Augstas gudribas grahmata“ un Zura Allunana „Sehta, daba un ūfaule“ wīnam bij wiðmihlakās. Gāndās eedams wīsch ar ūhmuli aprakstija gludos behrsus, mehgindams ūkzeret pantus par dabas ūkumeeem, jo dabu wīsch ūtī ūhī-

leja. Tā winsch ari eemahzijās mahju un meschu kustonu un putnu balsīs, usmanigi klausidamees winu fānās. 1862. gadā L. fahka abonet „Latweeschu Awises“, un schagada otrajā puſē neaismirstamās „Peterburgas Awises“ eefahka isnahkt, kurās Lappa zaur kahda kaimiņu faineeška laipnibū dabuja laſit un kurās winam loti patika. Wehlaki winsch scho laikrakstu pats aboneja.

1863. g. Lappa eefahka araja gaitu pee semneeku fainneekeem un ſcha gada rudenī winu eefwehtija. Valas brihsīds winsch weenmehr kāvejās pee grahmātam. Tā mahzidamees, winsch jau sen bij wehlejees dabut tāhakas ſkolas mahzibās, tādehēl 1866. gada paſafari ſahka ſtrahdat pee muhrneekeem, zeredams tā wairak pelnit, lai ſcho ſawu noluſku drihsaki waretu panahkt. Tā gada maja mehnēs dſeedaſchanas mihletajās nelaiķis Diklu mahzitajās Juris Neikens, kuru Latweeschti wiſpahrigi mihleja, Rujenē iſrihkoja ſawus trefchos dſeedaſchanas ſwehtkuſ, kurōs Lappa ar winu eepaſinās un iſteiza winam ſawu wehleſhanos. Neikens ari no ſawas puſes apfolijs pehz eefpehjas gahdat, lai Lappa ſcho noluſku panahktu. Zaur Neikena gahdibu Jaun-Kahrku muiščas ihypaſčneeks barons v. Krūdeners palihdseja, ka Lappa 1866. gada augustā (20. gadus wezs buhdams) wareja eestahtees toreis fla-venā Rujenes draudzes ſkola. Pirmās ſkolas gads winam pa wiſ-leelakai daļai pagahja ar Wahzu vokabulu mahzifhanos, lihds wareja dauds mas ſaprast, ko Wahzu valodā mahzija.

Latwiski runat Rujenes draudzes ſkolas ſkoleneem bij ſtingri aif-ſeegts un latwiskus laikrakstus nebij brihw ne rokā nemt; bet Lappa tomehr pa brihwſtundām ſkolotaja rudsū druwā waj alfschau kruhmōs uſ Rujenes upes kraſta ſlepeni laſija toreifejos Latweeschu laikrakstus, kurus dabuja no Rujenes meesta tirgotaja Dauberta, kurſch bij ahrſem-neeks, bet Latweeschu draugs un winu walodas zeenitajās un tādehēl daudsreis atklahti ſobojas par R. draudzes ſkolas darboſchanos Latweeschu jaunās paaudzes pahrwahzinachanas ſīnā*).

Minetā ſkola winch ari rakſteezibas laulkā eefahka iſdarit mehgij-najumus, pirmos fazerejumus jau 1867. gadā Neikena iſdotam „Zelab edrim“ un wehlaki „Mahjas Weefim“ pefuhtidams. 1868. gada rudenī wina pirmās dſejolu krajhums „Mihleſtiba un mihleſtibas gaudi dſeeftmas“ isnahza (kurſch tagad jau 6 reiſes drukats, pa wiſam wairak ne kā 20,000 ekfemplarōs). Ari „Baltijas Wehſtneſim“ jau wina pirmajā gadā Lappa ſahka fuhtit ſuoſumus.

1869. gada jūnijsā Lappa ar labām leezibām pabeidsa Rujenes draudzes ſkolas kurſu un ta paſcha gada augustā eestahjās Walmeeras aprinka ſkolas II. klafē. Jau Rujenes ſkola Lappa par Latweeschu pahrwahzinachanas domu pareiſibū bij ſchaubijees; bet Walmeerā, ee-paſhdamēes ar dſejneku Ruggena, agronomu Seetinfona īgeem un daſcheem ziteem Latweeschēm, kuri ſawu tautu filti mihleja, winsch pilnigi pahleezinajās, ka Latweeschu zenteeni naw ūauni.

*) Dauberts loti prezzajās par Rīgas Latweeschu Veedribas dibinaſchanu, eestahjās winā par beedri un ari daſju zītu Rujeneeti uſ to pamudināja. Tā pat winsch eeteiza Rujeneescheem jauno laikrakstu „Baltijas Wehſtneſi“ un to ſawu pah-dotāvā iſdalija, nebehdadams par pahrmētumeem, ko no ſawu tauteefchū puſes par to dabuja, ka „ar kaitigo Jaun-Latweeschu ūapu ūamaitaja laudis“.

Lihdsellu truhkuma un daschu zitu no wina neatkarigu apstakku dehl Lappam pehz gada bij jaistahjās is Walmeeras aprinkā skolas un skolas mahzibas galigi japabeids, kaut gan loti wehlejās tahlaki isglīhtotēs.

1870. gada rudeni Lappa eestahjās Jaun-Kahrku pagasta skolā, famam bijusčam skolotajam Baricham par paligu. Kaut gan draudses mahzitajam pawafari skolenus atlaisshot un pahrlaufot bij ja pahrlreezinajās, ka Lappa ar labām fēmem strahdaijs, to mehr wīsfch skolotaja paligu, kuru pagasts wehlejās peenemt par sawu skolotaju, newareja eeredset un tam lika par wainu, ka tas „rakstot avisēs un eenefot pagastā un draudsē „laumu garu“ — kuru wīsfch nekahdi newarot peelaist skolotaja amatā.

Tadehk Lappa 1871. gada julijs fālkumā atnahza Rīgā, kur kahdu mehnēsi strahdaja Richardā Thomsona fabrikā, pehz tam kahdu mehnēsi kalpoja kahdā dsehreenu pahrdotawā un tad zaur toreisejā „Mahjas Weesa“ redaktora A. Leitana gahdību dabuja Ērnesta Plates drukatāwā weetu. Pehz tam „Baltijas Wehstnescha“ redaktors hofrahts Bernhards Dīhrīks wīnam apgahdaja weetu toreis tik ko dibinatā Buschū brahku Latweeschu lafamā bibliotekā un grahmatu pahrdotawā, kuraā weetā palika lihds 1874. g. 1. julijs. Schajā laikā no wina raksteem tapa drukatas schahdas grahmataš: dsejolu krahjums „Dseefmu wirkne“ (diwās dalās), un stahsti „Kristine un Zuhle“, „Par welti mihlets“, „Ottokars un Alwine“, „Raibā grahmata“ (diwās dalās) u. z. Schās grahmataš wīfas tapa 2000 eksemplārōs drukatas un loti ihfā laikā ispirktas, daschas weenā gadā. Ari „Baltijas Wehstnesim“ Lappa tajā laikā uszīhtigi rakstīja. Katrā wīfarā weenu mehnēsi wīsfch apzeloja daschadus Widsemes apgabalus, wehledamees eepaſītees ar Latweeschu dīshwi.

1874. gada 1. julijs Lappa issahjās is Buschū brahku grahmatu pahrdotawās, julijs mehnēsi apzeloja Widsemi, augusta mehnēsi Widus-Kursemi un pehz tam wairak nedelās peemita Jahtschunu Kaulīnu mahjās pee E. Allunana ūga, nodarbodamees ar rakstneezibu. Ta pāfsha gada oktobra beigās Lappa apmetās Jelgavā, lihds 1875. gada aprīlim darbodamees H. Allunana dibinatā grahmatu pahrdotawā un pehz tam, kad Juris Maters eefahka ijdot „Baltijas Semkopi“, lihds 1876. gada janvarim strahdaja ūha laikraksta redakcijā. Jelgavā dīshwodams, Lappa bes stahsteem un ziteem raksteem „Balt. Semkopi“ farakstīja originalstahstus „Laimē pehz nelaimēs“ un „Nosiedsees, bet to mehr newainigs“ un pahrtulkoja stahstus „Blehdiba greešč few afas rīhkestes“, „Skola un teatris“ u. z.

1876. g. janvari Lappa no Jelgavas pahrmahza Rīgā un daschus mehnēschus strahdaja A. Wīrsa (bijusčā Buschū brahku) grahm. pahrdotawā, bet drīhs i fās issahjās un lihds 1883. g. novembrim nodarbojās gandrihs weenigi ar rakstneezibu. Schajā laikā wīsfch farakstīja stahstus „Tehwa svehtiba“, Smiltneelu Peters“, „Kreenu-Turku fara aprāfītū“, fazereja „Mihlestibas dseefmām“ II. un III. daļu, dsejolu krahjums „Mihlestibas dseefmu rotu“, „Mihlestibas pulītes“ un „Laimēs wehlejumi“, pa leelakai daļai pahrtulkoja un fazereja tekstu dīshenai baptisti draudschi foru garigu dseefmu grahmatai „Zerības

Aufeklis", pahrtulkoja starp ziteem schahdus leelus romanus: „Kapfehtas Ursula", „Diplomata meita", „Basmizas eeswehrtishana Hamarbijā" un „Jahau klints weentulis", kā ari rakstija „Baltijas Wehstnesim", „Balt. Semkopim", „Mahjas Weefim" un schad un tad ari „Balſij". 1880. gadā, kad „Baltijas Wehstnesis" pahrwehrtas par deenas awīsi, Lappa pee ta sahla strahdat kā Igauku awīshu referents un lokalsinotajs, lihds 1883. gadā pee schās awīses peenehma pastahwigu lihdsstrahdneeka weetu (pirmōs gaddōs strahdadams redakzijā un ekspedizijs un wehlaki weenigi redakzijā), kur wehl tagad strahdā. Ari schajā weetā buhdams, winsch fawu brihwo laiku isleetoja rakstneegibai un farakstija daschu daschadas grahmatas. Pa wifam Lappa (sem paraksta Lappas Mahrtisch, L. Rujeneitis, Jaun-Kahrkeneitis, waj ari bes paraksta) farakstijis, lokalisejis waj pahrtulkojis wairak ne kā simtu leelakas waj masatas grahmatas, no kuraām leelaka dala fen jau ispirktā un ihsti dauds wairak reises drukatas.

Wifā „Baltijas Wehstnesha" pastahwefchanas laikā Lappa weenmehr — no pascha pirmā gada sahlot — bijis wina lihdsstrahdneeks. No 1871.—1883. g. bes daschadeem shkateem raksteem un sinoujumeem winsch „Balt. Wehstnesim" farakstija schahdus originalstahstus: „Matu sproga" (1871), „Labam laba alga", „Neweenadi brahki", „Ko liktens euhfti pahrbauda, to winsch ari aplaimo" (1873.) un „Seedinu Gewa" (1878), un daschus aprakstus un tultotus stahstus. No 1883. g., kuraā Lappa eestahjās pee „B. Wehstn." par pastahwigu lihdsstrahdneku, lihds schim winsch bes teem rakstu darbeem, kuruū nolemtas stundās redakzijā strahdaja, pa brihwlaiku awisei (ar paraksteem L. Rujeneitis, Jaun-Kahrkeneitis, L. M., L. N., — pp., — p., un ari bes paraksteem) fazerejis wairak originalstahstus, eewada un zitus rakstus un pahrtulkojis ap 50 garakus waj ihfakus stahstus, ari daschus dsejokus un daschus shkumus. „Konversafazijas wahrdnizā" winsch apgahdā rakstus Igauku nodakai.

Jakobs Lautenbachs-Juhsmiessh.

Jakobs Lautenbachs dīsimis 8. julijā 1847. g. Kursemē, toreis wehl pee Sabilneeku, tagad pee Matkules pagasta peederigās Dīrspalvju mahjās, kur wina wezaki par faimnekeem. Grahmatu lasit tas ee-mahzijās no mahtes un latwissi rakstit no mahtes brahla, wifā Kursemē pasihstamā muhrneeka J. Rosenthala. Pirmā skola, ko masais Jakobs apmekleja, bija Sabilneeku Wez-Dseguschu mahjās pee tureenes labi skolotā faimneeka dehla J. Trautmanu, kas ap 1860.—1870. g. pulzeja ap fewi kahdu duzi gan faimneeku, gan krodseneeku, gan aridsan amatneeku behrnu. Kahdus pusotra-gadus schimā no pascha roku eerihiotā mahzibas weetā fabijis, tas jau wareja, usnēmfchanas effamenu isturedams, 1863. g. augustā eestahtees Kuldīgas aprinka skolā, kuru tas gandrihs lihds 1865. gada beigām apmeklejis, tad zaur slimu deenu peespeests atstahja. 1866. g. to atrodam kahdu laiku par skrihwera paligu Tojatōs, no kureenes tas us lauku pee akmeni lajishanas suhbits, drihs aisebhg. Pehz tam tas ir tahdā paschā weetā pee skrihwera

Krona-Renda lihds 1867. g. pawasarin. Scha gada augustā winsch aiseet atkal už Ruldigu un, proti, tur nu jaundibinata gimnāzijā, kur samahzijās lihds 1871. g. beigām, sekundār kuršu pabeigdams. Tad azu wahjibas un ari zitu geuhtu apstaklu dehl tas isstahjas no gimnāzijās. Kahdu laiku Jurjewā palaidis, 1873. g. Latweeschu pirmajos wišp. dseed. fwehtkōs par fahrtibneku bijis, tas nogahja ta gada rudenī už Leepaju, tur už abiturientu eksamenu sagatavotees; veerahma tad mahju skolotaja weetu Kapfehtas muischā pee von Bisterlingem un nolika junijā 1874. gadā pee Leepajas gimnāzijas eksamenu, kahds wajadīgs pee eestahšanas augstskolā; palika wehl pusgadu min. skolotaja weetā un dewās tad 1875. g. janvarī už Jurjewas universitati, te Deewa wahrdū mahzitajos eestahdamees. Blakus schim fawām studijām, kur tas ari dauds ar odōs eksamenu nolika, tas nodarbojās it fewišķi ar prahtnēzību, walodnēzību un wiſadu tautu rakstnēzībām. Likumigos eksamēnu taisījis, tas zereja pee krona palihdsibas tilt; bet Kreewu-Turku karam iſzelotees, wina zeribas iſnihka; jo nu kluwa tikai ahrstnēzības studenti, kas nodereja kara laukā, eewehroti. Tā tad tas jau no paſčha pirmā gala pee masas rožibas buhdams un pa funu deenām peespeests peeremt skolotaja weetas, nu pehdigi wehl pee zerefās palihdsibas netiziš, newareja ne ko zitu darit, kā no Deewa wahrdū mahzību pabeigshanas atfazitees. Buhdams jau ar fawu mahtes, kā arīdsan ar Leischu walodu nodarbojes, „Baltijas Wehstnesi” ari jau labi dauds rakstījis, tas nu 1878. g. pawasari dewās už Dobeli pee tāhļu paſčīstamā Latweeschu walodas pehititaja Bielensteina, un notaisīja pee ta wajadīgo eksamenu. Pehz tam, ka nu bija wairak leezību un fawus toreis „Baltijas Wehstnesi” eespeestos rakstus profesoru ūapulzei eesneedīs, tad ta wina iſwehleja pirms par Latweeschu walodas lektora weetneku pee Keisariskās Jurjewas universitates. Tanī 25. augustā 1878. g. tas tureja fawu iſtahšanas runu „Zur Geschichte der lettischen Grammatik”, kas iſnahza tad ari rakstīs. Tiklab Latweeschu otrs, kā ari trefchōs wišp. dseed. fwehtkōs iſrihkotaja komiteja to iſredseja par fawu aprakstītāju. Pagalmam 1881. g. iſnahlot, to aizinaja par ſcha pirmā bildem puſčkota laikraksta redaktori. Tanī paſčā gadā Latweeschu draugu heedriba peeschlikra ta „Salkša lihgawai” godalgu. No 1886. g. beigām lihds 1887. g. puſei tas bij ari par „Notas”, Pagalma pehznezes, redaktori. Zaur prof. Baudouin de Courtenay ruhpibu to eezehla 1885. g. par pilnigu Latweeschu walodas lektoru; tanī paſčā gadā to apstiprināja 8. rangā; tagad tas ir hoſrahts un fw. Stanisława II. klases ordena kawaleeris. 1887. g. tas iſtureja filosofijas kandidata eksamenu. 1889. g. wafaru to no-kommandeja už Widsemi un Kursemi Latweeschu iſlofnes pahrmeflet. No Lettonijas už winas gawilu fwehtkeem 1892 par tas godfilisteri eezelts un kopš ta paſčha gada dezembra tas tīzis par falihdsināmu walodu magistrandu.

Jau kā gimnāzistam tam eedegās ūrds preeksch „Baltijas Wehstnescha”. Pirmais raksts, kas no wina nahzis min. awises flejās, ir kahds garaks ūnojums „Is Sabiles” 1872. g. wafaru, ar parakstu: „Sabileneeks”. „Waltins” no Juhsmīna, stahsts 1875. g. un atkal kahds garaks ūnojums no Sabiles tanī paſčā gadā, ja nemaldos jeb 1876. g.

Atminos tīk ta motto: „Wehl wed mani Līhga reis Abawas lejā Un lihds manim stahstīt no Sabiles feisa; Lai stahstam, kas labs ir, ar prahru jo jaunu, Bet nefahrtibām lai dodam ar schaustru.“ „Silas azis“, garaiks stahsts 1876. g. „Wahras un laime“, stahsts 1877. g. Tamī pāshā gadā jeb jau agrak apraksts par asistenta Dr. Kalnīna behrem ar E. von Bergmanu runu. „Par Katalanu un Portugalu tautas romanzem“ 1879. g. Tad fahds labi garšč zelojuma apraksts tamī pāshā gadā, ja nemaldoš, ar wirsrastu: „No Jurjewas lihds Kurseimi“ jeb tam lihdsigi. „Kemeru deenas“ 1883. g., leels garšč seletona raksts, gandrihs wīsu tās wašaras seketonu pilvidams. 1882. gadā no Paganma „Baltijas Wehstnesī“ stahstīsch: „Kaulini par mehrdsību un brihwēstību“. Bes tam no 1875. g. fahfot ir no wīxa iſkāisti dzejoli pa daschadeem „B. W.“ gadgahjumeem. Tapat daschi ūhkaki ūnojumi beidjamōs gadobs, gan ar J., gan bes fauktahda paraksts. No Lautenbacha Juhsmina iſnahkuſchas drukā ūchādas — dzejas laukā jo eewehrojamas grahmatas: „Salkša lihgawa“, Latweefchu teika (1880. g.), „Līhga“, dzejas diwās dalās (1880. g.). „Welns un Deewe“, epifla djeja, „Needrischu Widwuds“ jeb warenu wīhru darbi Latwijas ūnatnē (1891. g.) un „Lomi“ jeb stahstu, romanu un nowelu krahjums (1891. g.).

Edwarts Skujeneeks.

Edwarts Skujeneeks dzimis 9. oktobrī 1856. gadā Kursemē, Dobles aprinkī, Krone Sodu (Leel-Sēfawas) pagastā, kur wīna tehws Jahnīs Sk. no krone bij nomajis Kirkutſchu-Wensku un Kirkutſchu-Krauksta mahjas. Vaſit un rakstīt eemahzījies mahjā bes ūkolotaja, wīnīch 1867. g. ihfu laiku apmekleja Sodu pagasta ūkolu un tad pahrgahja us Jelgawas Annas basnizas ūkolu, kur ioreis ūkolotajs Heinrichs Davids Bahrs bij eewedis Latweefchu walodu kā mahzības preefchmetu. No tureenes 1870. g. janvarī eestahjās Jelgawas pīežlaſu realskolā, no kureenes, lihds ūkundi aistīzis, iſtahjās 1872. g. junijā un pušgadu nodarbojes ar Latviju un Greeku walodām, eestahjās 1873. g. janvarī Jelgawas gimnāſijas kwintā; bet no tureenes wīnam aīs daschadeem eenesleem bija jaistahjās, tadehī wīnīch, privatstundās ūgatawojes, 1874. g. augustā pahrgahja us Kuldīgas gimnāſiju. Tamī lihds primai aistīzis, wīnīch 1878. g. junijā iſtahjās un ta pāſčha gada dezembrī notaīijsa Rīgas pilſehtas gimnāſijā abiturienta eksamenu. 1879. g. wīnīch eestahjās Peterburgas universitates juridiskā ūkultatē, kuru nobeidsa 1884. g. dezembrī. Uniwersitati beidīs, Skujeneeks bij ihfu laiku par otru redaktoru pee Wahzu awīses „Heimath“ un pee ūchurnala „Rota“ un tad eestahjās pee „Baltijas Wehstnesī“ pirms par pastahwigū lihds-strahdneku un 1887. g. pāwafāri, Fr. Weinbergam iſ ūcha ūkrafksta redakzījās iſtahjōtes, par otro redaktoru. 1888. g. 1. septembrī wīnīch ūcho weetu atstahja un palika par aprinka preefchneela paligu, kura amatā ūbija lihds 1892. g. Ūcho brihd Skujeneeks ir pastahwigū lihdsstrahdneeks pee „Dūna-Zeitung's“ un daschadeem Latweefchu un ūziteem ūkrafsteem.

Skujeneeka rakstneeka gaita. 1872. g. „Baltijas Wehstnesī“ stahsis „Pahrfkatischanās“ un „Rāpā ūveenoti“ (orig.), kā arī daschas dsejas; 1873. un 1874. g. daschas dsejas un noweles (orig.) „Mana pirmā mihlestiba“ un „Zaur weeglyrahtibu“ sem peenemteem wahrdeem Reetrumā un Austrums; no 1875. g. fahfot daschadas kritikas, ūvojumi un dsejas „Balt. Wehſt.“, „Mahj. Weeſi“ un „Balſi“. 1880. gadā daschadi tulkojumi is Turgeneva, no kureem „Nefretni behrni“ (Степной король Лиръ) isnahza ūwischķā grahmata, un dseju krahjums „Dseeſmu pawafaris“. No 1881. g. — 1884. gadam kā studentis pashwigs lihdsstrahdneeks pee awiſes „Nowosti“, kurā ūrafstija daschadus eewada rakstus un sem pseudonima „Haralds“ pasihstamas „Wehſtles is Baltijas (Письма изъ Прибалтийского края), kureās ūhki un nopeetni pahrfpreeda toreisejo laukſtolu stahmokli, agrar-jautajumu, patronatu u. t. t. Wehlak eewada raksti „Heimatā“, ūkeletoni „Rotā“, juridiski un ziti raksti „Baltijas Wehſtneſī“. 1886. gadā „Baltijas Wehſtneſī“ pasihstamee strihdus raksti pret „Riſchſt. Wehſt.“ tautibas jautajumā, kuri tika tulkoti un pahrrunati no Wahzu un Kreewu laikraksteem. Bes tam „Jaunas dsejas“, „Par ſcho un to“ un „Teeſu kalendars“ 1894. g. Rakstijis sem daschadām ūhſtrām un daschadeem peenemteem wahrdeem, bet ūwischķi pebz ūwa tehwa mahju noſaukuma „Wenſku Edward Jenē“. Wahzu ūrafstneeka wahrdi „Edward Jenē“.

Peteris Behrſinſch.

Peteris Behrſinſch (Rudſiſchu Peteris, ſkolotajs), wehlak grahmatu tirgotajs, dzimis 19. aprīlī 1848. g. Raunas pušmuishā Paparoš. Pirmos behrnibas gadus (1—13) pašadija pee ūwa wezehwa, Roſes Wehlin frogū. Mahtes tehwis, wezais Grünbergs, lai gan pats neſkolots, bij ūwa meitas dehla pirmais ſkolotajs un garigais tehwis. Wirsč ūzenija grahmatas, tureja toreisejo weenigo laikrakstu L. Awises, eegahdajās geografiķas kahrtis, runaja labprahf par politiku un kulturas panahkumeem un turejās pilnigi pebz gudribas mahzitaja Šihrafa wahrdeem: „Min gudru vihru ūleegſchaus, lihds tee nodilſi“.

Scha teikuma ūwaru Grünbergs ūnoja pilnam eepotet ari ūwam meitas dehlam.

Ar 13. gadu Behrſinſch aifgahja pee ūwa tehwa us Vilſkas Jauņekeem un gadu wehlak uſ Raunas Rudſiſcheem. Rudſiſchu mahjas bij toreis pa wiſam ūkritisches un tehwa apstakli truhzigi. Peterim ar 14. gadu bij ūkeras pee lauka darbeem, ſkolu tilai $2\frac{1}{2}$ seemas apmeklejuſcham. Tehws ari domaja, ka wiſam kā wezakam dehlam pee-kritisches mahjas, kalab ſkolas wairak newajagot. Lihds 21. gadam ūbijs tehwa mahjas, Behrſinſch apnemās palift par ſkolotaju. 1869. gadā ūfamenu nolizis, wiſch mahzijs pagasta behrnus pa mahjām, jo pag. ſkolu Raunas toreis wehl nebija. 1871. g. wiſch bij ihſu laiku ūpele (Trikates dr.) par ſkolotaju un 1872.—1875. g. par otru ſkolotaju Raunas draudzes ſkola, bet brihwaikā nodarbojas wehl arween tehwa mahjā Rudſiſhōs ar ūmkopibū, kas dauds pee tam palihdseja,

ka wina raksteem laikrakstos allašč bijis praktisks raksturs. Schai laikā tas ari eesfahka suhtit laikrakstos fawus pirmos mehginajumus, dzejolus, tad tulkojumus un wehlak pascha fazerejumus, pee tam neapnikuschi pats mahzidamees.

1875. g. Behrīnsch aissgahja par skolotaju us Lihgates papira fabrik, kur palika lihds 1882. g. Schis laikmets wiham tilkab kā skolotajam, kā ari rafstneezibā bija pats augligakais. Te wiſch farakstija fawu „Lafishanas grahmatas“ I. dalu, kas ūhim brihscham jau 7 reises drukata un skolās isplatita ap 50 tuhkf. eksemplaros wiſpahr Widsemi un Kuršemi, — rafstija ari dauds preefs „Baltijas Wehstnesha“ un „Balſs“, parafstidamees gan ar ihstu wahrdū, gan ar pseudonimu Rudsſchu Peteris, gan tīkai R. P. un wehl zitadi.

Tad Behrīnsch usturejās trihs gadus pee fawa brahlena, fabrisas ihpaschneeka P. Behrīna Zehfu Billes fabrikā, pa leelakai dala tik ar rafstneezibū nodarbodamees. Schai laikā tas farakstija „Lafishanas grahmatas“ II. dalu, tad „Pirma laifshanas mahziba“, tulkoja romanus, kā „Zaur pascha spehku“ (B. W. 1884.) un daschus zitus, rafstija eewada rafsius, kā „Paschufureschanas zihniņsch“ un tā t. 1885. g. B. atnahza us Rigu un bij Pawafara beedribā skolotajs un rafstwedis. Kad 1877. g. beedribas nams nodega un skolu wairs newareja turpinat, tad wiſch eestlahjās „Deenas Lapaš“ redakcijā. Gādu wehlak tas no tureenes atkal iſtahjās un atvēhra Rīgā, Suworrōwa eelā grahmatu pahdotawu un 1890. gadā otru grahmatu pahdotawu Tukumā. Par grahmatu tirgotaju palizis, wiſch no lihdsstrahdibas pee laikraksteem atkahpees. Bet toteef wiſch ruhpejees daschu kreetnu grahmatu apgahdat.

Heinrichs Allunans.

Heinrichs Allunans, Andreewa dehls, dīsimis Widsemē Jaunajā Kalfnavā 6. augustā 1835. gadā. Apmekleja Jelgavas aprinka-wehlak real-skolu no 1846.—1848. g., tad Jelgavas gimnāsiju no 1848. lihds 1856. g. un studeja 1858. gadā Viļņawas uniwerstatē filologiju. 1859.—61. g. Heinrichs Allunans pahrgabja us Jurjewas uniwerstatī, kur studeja semkopibu. 1863. gadā wiſch bija par muisčas pahwaldneku pee Aſowas juhras. 1864. g. H. Allunans studeja Peterburgas uniwerstatē dabas mahzibas. No 1864.—1865. g. wiſch stahweja pee Kr. Waldemara algā kā lihdsstrahdneeks pee „Peterburgas Avīsem“. 1865. g. Allunans nometinaja us Waldemara semem Novgorodas gubernā gae Oſkujas upes fraesteem Dundagas Latweefchus, teem semi eemehrodams. 1867.—1873. g. bija Brambergu pagastā par pagasta ūkrihveri, kura laikā isdewa wairak Latweefchu grahmatas, kuras pa valas laiku bija tulkojis, kā Gogola „New identu“, Ostrowška „Pafchukaudis, gan iſlīhgfim“, isdewa fawa nelaika brahla Jura Allunana raschojumus, kā „Tautas fāimneeziibū“, „Masais bodneeks“, un wina dīseesminas ar nelaika zenfona dīshwes aprakstu. 1873. g. palika Jelgavā par grahmatu

tirgotaju un apgahdneeku, kurā arodā wehl tagad strahdā. Pirmajos „Baltijas Wehstnefha” gada gahjumos Heinrichs Allunans labi beeshi rakstijis, apzeredams gan muhsu semes wajadības, gan ari pahrsprees-dams jaunisnahkufhas grahmatas.

Adolfs Allunans.

Adolfs Allunans, Petera A. dehls, dīsim. 29. septbr. 1848. g. Jelgawā. Mihlestibu us dzejū winsch mantoja no fawas mahtes, kā ari Baltijas dzejneeka Roberta Grosewksa, kursch wina wezaku mahjās dauds-reis weesojās, mihlestibu us Latweeschu tautu no fawa tehwa brahla Jura, kursch daudsejadā sā bija wina skolotajs, un dedsiba us teatri pee wina attibstījās tai laikā, tad winsch peemita pee fawa wezehwa, Jelgawas rāhtskunga Voelzke, kursch bija leels teatra draugs un wina beeshi ween nehma lībds teatrā. No eesahkuma wina wezaki pretosjās tam, kā winsch nododas teatrim, bet kād redseja, kā wina gars ihpafshi us to dzenas, tad ari peekahmās. Wina pirmais dramatiskais flobotajs bija Alfr. Hanifhs. 1866. g. A. pirmo reissi publikas preefchā stahjās Jurjewā kā Grāds lugā „Musikanta dseefmas”, lībds 1868. g., tad winsch spēhleja Newelē, Jurjewā un Narwā, pehz tam Peterburgā. Wehl tai pafchā gadā winsch ar Wahzu galma teatra pirmeem spēhleem weesojās diwus mehneshus Wiborgā, kur tas israhdijs jaunu mihlotaju un brashu sehnu lomas. Preefch 1869.—1870. g. fesonas wina jaunu waroxu un mihlotaju lomās aizinaja us Neweli, kur winsch pamasm fahla peegreestes komiskām raksturu lomām, kuras preefch wina wisu muhschu palikufhas galwenakās. 1870. g. wina aizinaja pee patlaban dibinatās Rīgas Latv. Beedribas, lai usņemtos winsas teatra wadiju. Toreis wehl nebija ne Latweeschu dramatiskas literatūras, nedīs Latweeschu akteeru, kuri winam wisi bij ja sagahdā. Winsch sagahdaja, zil waredamā, spēhkus un teem pa eespehjai farakstija un pahrtulsoja dašhadus, gan nopeetnus, gan jozigus teatra gabalus, us-mudinaja ari zitus us šchahdu darbibu. 1875. g. winsch ar fawu trupu apzeloja ewehrojamakās Widsemes pilsehtas. Akteera dahwanas A. wīfai bagatas, ihpafchi kā komikim. Par Latv. Beedribas teatra direktoru A. palika lībds 1885. g., pehz kam winsch išabuja konfēziju us teatra israhdem wīfā Kursemē. — A. ir pateesibā Latweeschu teatra tehws. — Īpat wina nenooleedsami nopolni muhsu dramatiskas literatūras pakuplinaschanas sānā*).

Adolfa Allunana dašhadi raksti šahdi: „Pafchā audzinats”, joku luga 1 zehleenā. II. druka. „Istabā ar diwām gultām”, j. lug. 1 zehl. „Bahnuhšča III. klasēs usgaidamā istabā”, j. lug. 1 zehl. „Skaisiā Greetīna”, j. I. 1 zehl. „Preefchā un behdās”, ff. I. 3 z. „Muzeneeks un Muzeneeze”, operete 1 zehl. II. druka. „Jīgs Moses”, j. I. 1 zehl. II. druka. „Bagata brūhte”, j. I. 1 zehl. II. druka. „Stahsti par wezo Kraminxu” (atrodas „Istā taut. kalend.” I. gada gah.). „Kup-

*) H. J. Drawneeka „Konverfācijas wahrdniža”.

leju wehstnesis", I. dala. „Skolotaja tupeles", fl. l. 4 zehl. „Us scho fungti mehs wiwu ūerim", stahsts (atrodas „Baltijas Kalendara" 1. gad. gahj.). „Pilteneeks Rigā", j. l. 5 zehl. „Nahtras". „Poesija un prosa ūchim un tam". „Naudas maijs is Kalifornijas", karakteru l. 5 zehl. „Nodeguſcheem par labu!" Stahsts (atrodas „Ibstā taut. kalend." 1887. g. gahj.). „Oſchons Neilands", dram. pasaka 3 zehl. „Sahdschu dakteris", kom. opera 2 zehl. „Egewehrojami Latweefchi", I. un II. burt-niza. „Aitſkanas no III. Latw. dseed. svehtkeem". „Kas tee tahdi, kas dseedaja?" ſkat. l. 5 zehl. „Lihgfmibas awots", I. dala. „Leel-pils pagasta wezakee", ſkat. l. 5 zehl. „Schneidereenes", dſeeſmu l. 1 zehl. „Tikai guvernanante!" Stahsts (atrodas „Ibstā taut. kalend." 1891. gad. gahj.). „Sefchi maſi bundſeneekti", jautr. l. 6 tehloj. „Muhsu pokals", joks 1 zehl. „Wift mani radi raud", ſadſ. aina 4 zehl. „Pahrtizibā un nabadsibā", ſadſ. aina 4 zehl. „Gaiſma auſt!" ſkat. luga 5 zehl. „Sobgala Kalendars" 1892. g., 1893. g. un 1894. gadam. Tahſak Adolfs Allunans daſchaddōs laifmetōs bijis par lihds-ſtrahdneku „Mahjas Weesim", „Baltijas Wehſtneſim", „Baltijas Sem-kopim", „Rotai", „Rigas Lapai" un „Deenās Lapai", kur loti daudſ wiwa hum. rakstu un dſejolu iſlaifti. Aſi preeksch Wahzu laikrakſteem A. Allunans allasch rakſiijis, ka „Heimath'ei", „Rigasche Zeitung'ai", „Düna-Zeitung'ai", „Libausche Zeitung'ai" un „Zeitung'ai für Stadt und Land". Ažumirkli wehl atrodas drukā ſchahda A. Allunana Wahzu walodā farakſita grahmata: „Erntes und Heiteres aus der Vergangenheit Mitaus".

Julijs Wihſtūks-Agineeks.

Mana un manu tehwu tehwu dſimtene ir Zehſu aprinkš, Raunas draudſe, Jaun-Raunas Wihſtūkschu mahjās. Pehz ſcho mahju noſaukuma, ap 1820. gadu, pawahrdu doſchanas laikā, mans tehwu-tehwu dabujis pawahrdu Wihſtūks. Efmu peedſimis 1839. gada 22. julijā. Sawus behrinibas gadus nodiſhwoju Jaun-Raunas maſā, bijuſchā meshfarga mahjiaā Laktigalās, kur mans tehwu bij nomeetees par nomneku. No ſeptiņa dſihwibas gada fahlot, ſeptiņas wafaras no weetas, „ganiju ſawa tehwu awis". Sawas toreis loti wahrigas weſelibas, ſhka auguma un wezaku truhigju apſtaļku dehł wareju tik wehl 14 gadus wezē buhdams eestahtees Raunas draudſes ſkolā kā Jaun-Raunas pagasta ſkolneeks, kam uſturefhanu un ſkolā naudu pagasts ſamafajja. Tribs ſeemas draudſes ſkolā fabijis, 17 gadus wezē buhdams tapu no draudſes mahzitaja par aplahrtſtaigataju ſkolotaju eezelts. Tolait Raunas draudſe wehl nebija ne weenas pagasta ſkolas, bet diwi ſkolotaji gahja pa mahjam, draudſes behrneem mahzidami bihbeles stahstus, katkiſmi un dſeedaſchanu. Tā tad 1857. un 1858. gadā biju jau ſkolotajs. 1859. g., jaun draudſes mahzitaja E. Šokolowſki ſga aifgahdibu, ee-stahjos toreis ſlamā ſtahwoſchā Čhrglu draudſes ſkolā, pee A. Tehrauda. 1861. g. pee Zehſu-Walkas aprinka wirſſfolu waldes pagasta ſkolotaja eſfamenu noliziš, tanī paſchā 1861. g. 4. dezembrī eestahjos ſawā dſimtene, Jaun-Raunas pagastā par ſkolotaju un pagafſtrihweri, kur paliku

abōs amatōs lihds 4. dezembrim 1871. gadā. Schimīs 10 gadōs biju uſzihtīgs „Mahjas Weesa“ lihdsstrahdneeks. Bes tam wehl tulkoju un „pahrzehlu“ ſewiſchki nodrukatus stahstus, kā: „Mahtes mihleſtiba“, „Smilſchu bedre“, „Preſchu-roſes ſkolmeiftari“, „Truhtina bahrenite“, „Waſag’ zaurspeſtees“, „Baſudis dehls“, „Koſikas lauwa Bonaparte“ un wehl daſchus zitus. Dezembri 1871. gadā Jaun-Raunu atſtahdams, peenehmu atkal Lehdurgā pagasta ſkolotaja un pagasta ſkrihwera weetas, kur wehl tagad atrodos. Pilnus 30 gadus par pagasta ſkrihweri un pagasta ſkolotaju fabijis, dezembri 1891. g. ſkrihwera amatu atſtahju un paliku tik ween pagasta ſkolotaja amatā.

Lehdurgā atnahzis un Ages upes tuwumā dſihwodams, peenehmu kā rafſneeka wahrdū „Agiñeeks“. Eſmu ari daudsreis parafſtijis ar: —ſt—, ſ—, A—ſ—, waj —ſ.

Par „Baltijas Wehſtneſcha“ lihdsstrahdneku eſmu peedalijeſ no 1870. g. fahlot. 1874. un 1875. g. „Balt. Wehſtn.“ nodrukaja no manī ſarafſtītus original-stahstus: „Pehz gruhtām behdām faldi preeki“, un „Repreezajees par fawa tuwakā nelaimi“. Kad nu tolaik original-stahsti wehl reti kur bij laſami, tad „Balt. Wehſtn.“ redakcija tanīs gadōs mani apbalwoja ar godalgas iſmaſkaſhanu*).

Pehdejōs 10 gadōs eſmu wehl ſewiſchkaſ grahmataſ (originaluſ) ſarafſtijis: Geografija no J. Wiſtuž, Geografija no Zeeſchula, Dſianna! (garigas dſeefmas), Seemas-ſwehku dahuwanā (garigas dſeefmas), Pabirās no Zeeſchula (laizigas dſeefmas), Lihku pawadons, Pehdejās ardeewas, Garigi ſrſchu upuri, Garigas wadons ſkolas behrneem, Rehkenu uſdewumi. Tā eet paſaulē (original-stahst). Rotā un wehl daſchus zitas maſakaſ grahmataſas. „Baltijas Wehſtneſim“ Wiſtuž-Agiñeeks bijis zihtīgs lihdsstrahdneeks, fahlot no pirmajeem gadeem lihds pat tagadnei.

Toms Gailits-Gaidulis.

Toms Gailits (Gaidulis) dz. 11. nov. 1843. g. Vidſemē, Walkas aprinkī, Smilenes Greftees, kur wiņa wezakee bija faiſneeki. Scho ziematu Gailiſchu gimene walda un wada jau augumu augumōs. Windō Žatwijas medus-laiķos Gaidula ſentſchi jau bija ſapratushi ſawu ziematu grunti un tuwako apkahrtni, daſħas muzu-weetas, nopirkł par dſimtu, tās ſamakſadami ar wairak mujām medus, kas vee wehlaſas wiſa zeemata nopirkſchanas loti ween nahza par labu. Tā apdroſchi-najushees — Gaidula ſentſchi dehſtija kreetiūs ahheldahrsus, stahdija wiſaſ malu malās daikuma un leetaſ-koļus, tā ka Gaidula behrnu-

*) „Balt. Wehſtn.“ eſmu rafſtijis 1870. g.: Kahds wahrdū par Latv. Ķehki Riga, Ķauschu ſwehkti Rauna, Gada galā (dſeja). 1874. g. — Kahds wahrdū par ſauli, Stundina kurlmehmo ſkolā, Rauna, Kura wezakā waloda paſaule, Škrihwera ſapulze, Diwi duelneeki u. t. t. 1875. g. — Par magneti un fahweem, Rīgas ap-rinka ſkolotaju ſapulze u. t. t., u. t. t.

deenās Grestes zeemats lepojās tihlamakajā lapu, seedu un auglu krahfschnumā. Osolkalnā atwehrās tahtsch un warens flats us seemeileem un wakareem, kamehr zitas pufes pufchloja meschi, birses un tehrzes. Wiffs tas, kā ari wezaku un zitu peederigu neleekulota deewobijiga dīshwoschana un sawu gahjeju mihlestiba darija us masā Tomiņa jau tā mihfsti firfiniau un dailjuhtigo dwehfeli wiſai dīſlu un neisdfehfchamu eeſpaidu. Gaiduka wezakee un peederigi turejās ar ſirdi un dwehfeli pee brahlu-draudſes un bija leeli grahmataeki un dseedataji, tā kā Gaidulis no fawejem peeredſejis 4 basnizas pehrminderus un 5 faefſhanu dseedatajus. Nebija jau toreis Latweefchu grahmatas un laikraſtu, kas ne-astrastos Gailifchu gimenē. Ari Tomiņam bij drihs ween pee wifa ta nemt dalibū; jo muhschina festā gadā mahmulina to fauza few lihdsās pee ratina — mihfstā hafsi runadama: „Nu, manu mihlo dehlin — — — mahzifchu tewi grahmata — — — bet papreeksch faleez rožinās kopā — un peeluhds Deewinu.“ Un raug — — — „jau pirmā seemā iſgahja ahbezi, kātſkmi un pušbihbeli diwreis zauri!“ — Tehws Gaidukam jau gadus 36 duf Smiltenes meera-kalnā, — — — mahmulina wehl dīshwa, kuru wiſch, aſarām azis, pateižigā mihlestibā allasch peemin — un masakais reiſi gadā, gimenes fapulzes fwetkōs, ar wiņu fateelas. — Pirmās mahzibas Gaidulis baudijis gan mahjās, gan pee aplahrt-gahjeem ſkolotajeem (ambulanteem), ar deſmito gadu eestahjees Smiltenes draudſes ſkolā, papreeksch Latweefchu — pehz „Wahzes klafē“. Ar ſefchpadſmito gadu wiņu iſraudſija un eezechla par „ambulantu“, pee kam wiņam eeprecksch wajadſeja apmeklet eefwehtſhanas mahzibu — kopā ar wairak ſimtu jaunawām un tagad plafchi daudzinato miljonaru un bankeeri Walkeru (Eduardu Laubi). Basnizas buhwes dehl mahzibneeki bija ſokrabjuſchees. Tā tad Gaidulis peeder pee teem mahzibneeleem, kuri kā pirmejee tagadejā Smiltenes basnizā eeſwehiti. — Par „ambulantu“ Smiltenes draudſe Gaidulis ſagahja trihs gadus, dalu no ſcha laika uſturedamees Smiltenes mahzitaja un wehlakā Widſemes „ſchulrahta“ Guleka tehwa namā. Pehz tam Gaidulis eestahjās Widſemes draudſes ſkolotaju feminarā Walkā, dewa ſtundas ſwehdeenas ſkolā, beigu eſfamenā tureja preekschihmes-lekziju bīb-beles-stahſtōs L a t w e f c h u walodā, kas pehz to laiku uſſkateem bija jaunlatweetibas ſihme, — un beidsa kurſu 1865. g. junijā. Wiņa laikā seminars un wiņas direktors Zimses tehws noſwineja ſposhu 25-gadu jubileju. Ta paſcha gada augustā Gaiduli aizinaja par Palfmanes draudſes „Wahzes-klafē“ ſkolotaju. Schi weeta bija ihſtis tolaiku ſkolu paraugš —: seemā Latweefchu un Kahrku-Wahzeefchu behrni weenā klafē jeb iſtabelē, kas ari bij ehdama iſtaba tā ſkolotajeem, kā ſkoleneem, tad „wezā ſkolmeiſterā gulamais kambariſtā“, — tad weefu iſtabelē deenā un nafti guļam iſtaba meitenem, puiku un faines patwersme un beidsot Wahzes-ſkolotaja un wiņa oudeſkru kopiga ligda behnindš. Tās bija wiſas telpas. Wahzes-klafē wiſi preefſchmeti, pat rihtu un wakara pahtari, Wahzu walodā. Gaidulis eedroſchinajās pamehginat ari Latweefchu walodu, rakstu un dseedafſhanu — bet tas wareja masinat ſkolas ſlawu un eezechmumus; tā tad: „Laſ man geht, wie man geht, wen nur geht par deitsch!“ — Pee meeſas un gara noſpeetis un nowahrdſis — Gaidulis ſcho weetu jau pehz gada atstahja, peerendams mahjas-ſkolotaja

weetu pee Duhkeru muischās ihpaschneeka diweem behrneem, Walmeeras turwumā. Bet jau pehz gada laika winam wajadseja aiseet us tagadejo darba-lauku Dsehrbenes draudses-skolā.

1868. gada julijā Gaidulis apprezeja guvernanti Paulinu Matildi Ballod, zaur ko nu ari meitenem bija eespehjams draudses-skolas isglihtibu baudit; bes tam drihsī ween tika peenemts wehl ihpaschs Kreewu walodas skolotajs, — un ta tas ir wehl schodeen. Ta tad Gaidula ihstais wihra un darbibas muhschs faktiht kopā ar Rīgas Latweeshu Beedribas un „Baltijas Wehstnescha“ muhschu. Scheem zeenigeem un zentigeem fawa muhscha un zela beedreem Gaidulis tad ari uftzigs palizis pa wifeem 25 gadeem, pee tam dīshwā, darbigā un pat brahligā fakarā stahwedams ar leelako dalu fawa laika Latvju kreetnakeem wihereem un zenforeem, no kureem daschi jau dus sem salām welenām. Wiau wehstules Gaidulis usglabā kā retu dahrgumu. Ahrpus faweeem weetigeem amata peenahkumeem Gaidulis ir pa eespehjai allasch rakstijis, runajis un nodarbojees muhsu skolu, skolotaju konferenzschu, beedribu un isrihkojumu labā. „Balt. Wehstnesis“ bija Gaidula ihstais organs; tam wiensch ustizeja fawus zenteenus un to peenahkumus, tam wiensch beeschi ween iskratija fawu daschlahrt wisai nospeesto firdi, — lihds atskaneja „Balss“, kura atrada ta pat dīshwu atbalsti Latvju tautā un tamlihds ari Gaiduli, ta ka wiensch, wina feewina, dehls un meita „Leonta“ ir tapuschi fcha laikraksta lihdsstrahd-neki. Buhdams idealists waheda pilnakā nosihmē, Gaidulis zeredams zereja un gaididams gaidija us labakeem laikeem un talab fawzās un rakstijās par „Gaiduli“. Ja, mehs zerejam un gaidam, lihdi dusam kapinā. — Kīldoschanās un fcheloschanās paſčhu mahjās — Gaidula azis — ir lihdsiga paſčfleplawibai, kur pretim weenprahribu wiensch tura par dīshwibū un fwehtibū. 25-gadu amata jubileju Gaidulam isrihkoja wina skoleni, draugi un zeenitaji jau preefsch 3 gadeeni. Sudrabākahsas fwineja fcha gada 28. julijā. — Gaidulis tika israudsts ta no wiſpahrigās, kā ari no Zehfu aprinka skolotaju konferenzes par komitejas lozekli un rakstwedi. Konferenzes winam bija loti gaitas fwehtku-deenas, kur wina nekad netruhka. Wiensch ari wadija Dsehrbenes draudses kori us I. un II. Latv. ds. fwehtfeem, kamehr III. to wadija kahds wina amata beedris. Sawas tautas smaidi un afaras winam bija un ir fīdsleeta.

Reinis Kaudsits.

Reinis Kaudsits peedsimis 30. aprili 1839. g. Wez-Peebalgas Mahdaru mahjās (Widsemē), kurās wina tehwos dīshwoja par faimneeku. Behrna un jaunibas gadus wiensch nodfīshwoja turpat tehwa mahjās, bet skolas mahzibas nedabuja ne kahdas, jo truhzīgee dīshwes apstakli un fliktei gadi neatlahwa tehwam wiau skolā dot. Wehlak eemantoja turpat Wez-Peebalgā Kalna Kaibenu mahju un 1868. g. no tehwa mahjas aīsgahja tur par faimneeku. Schāi paſčā mahjā pagājis eezebla pagasta skolu un aizinaja wixa brahli (Matīsu Kaudsiti) tur par

skolotaju. Zaur paschmahzischanos nolizis skolotaja eftamenu, Reinis Kaudsits tapa eewehelets tai paſchā ſkolā (tagad Dgrenu ſkolu ūautu) par paliga skolotaju un strahda turpat ir wehl tagad.

Wifā ſchāi laikā Reinis Kaudsits bijis allasch daſhōs pagasta amatōs. No 1870. gada eewehelets par pagasta weetneku, pastahwigi tur bijis un ir tagad. Lihds ar to bij 8 gadus par pagasta waldes preefchneku un tagad ir draudses konwenta lozeklis. — Reis wiru eeweheleja par draudses preefchneku, bet neapſtiprinaja, jo pehz likuma draudses preefchneekam wajagot buht muſchas ſemes rentneefam waj minas ihpachneekam.

Ahrpus fawa pagasta darifchanām Reinis Kaudsits eewehelets no 1883. g. ſahkot, un ta lihds ſhim, par Zehſu aprinka kara ſlaufbas kommiſijas lozekli no ſenneku puſes. Tad 1883. g. no Widſemes laukbeedribām eewehelets un bijis deputazija, kuru Rīgas un Widſemes Latweeſchu beedribas 1883. gadā ūuhtija uſ Peterburgu, nonest Wīru Majestatem, Keiſaram un Keiſarenei, ſcho beedribu padewibu. — 1890. g. bij Zehſu ſemkopibas un amatneezibas iſtahdes lozeklis.

Weetigām beedribām: Wez-Peebalgas labdaribas beedribai, ſawſtarpigai pagastu uguns un kruſas apdroſchinachanas beedribai Reinis Kaudsits bijis allasch weens no wiru dibinatajēem. It fewiſhki wina ideja un preefchliums bij, ſawſt. uguns un kruſas apdr. beedribas nodibinat par pastahwigām beedribām ar apſtiprinateem ſtatuteem. Ta lihds min. ſawſt. beedr. ſtatutu pamata jeb pirmastahdijumi ari wina darbs. Wez-Peebalgas ſawſt. ug. apdr. ſtatuti apſtiprinati no Augſtās Waldibas 1879. g. un kruſas apdr. ſtatuti eefneegti pehdigā laikā. Šawſtarpigās uguns apdroſchinachanas beedribu leetu, ka wina tik ſekmigi iſplatiſuſees Widſemes un Kurſemes lauzineku ſtarpa, it fewiſhki wiſch weizinajis zaur ſaweeem rakſteem „Baltijas Wehſteſi” un „Balſi”.

Ar brahli Matiſu ſkopā wini zeloja pa Pleſkawu, Narwu, Peterburgu, Reweli un Pernawu, tad pa Wahziju un Schweiſiju, Somiju, tad atkal pa Seem.-Wahziju, Hollandi, Belgiju, Franziju, lihds Parīzi, tad uſ Schweiſiju un pahr Deenw.-Wahziju un Bohemiju atpakaļ uſ dſimteni.

Reina Kaudſita rakſti (parakſiti, retus iſnemot, ar: R. Widſemeels) wiſwairak „Baltijas Wehſteſi” (nedekas lapā), un tad „Balſi”. „Deenas Lapā”, „Baltijas ſemkopī” un „Baltijas Wehſteſi” kā deenās lapā korepondenzijs un kahdi ihsaki rakſtu gabalini. Pirmee rakſti „Baltijas Wehſteſi”, kā nedekas lapā, iſnahza 1871. gadā*).

„Baltijas Wehſteſha”, kā deenās lapas, rakſti naw mineti, jo to naw nezif.

*) 1871. g. „Mahte un dehleſ”, „Par laukſtolām”. — 1872. g un 1873. g. kahdi ihsaki rakſtu gabalini. — 1876. g. „Iſ Wez-Peebalgas”. — 1877. g. „Par Zehſu aprinka pasta markām”. — 1878. g. „Behres” (no M. un R. Kaudſiteni), „Ihsi zeloju mu pefiſhmejumi”, „Par pagasta waldibām”. — 1879. g. „Tagadejam laikam”. I. „Dauteechi”, II. „Par mahzitaju ſelſchani”, III. „Widſemes līnu andele”, IV. „Baltijas magaſinu pahrweeſchana naudā”, „Par Wez-Peeb. dr. ſkolas augſtakto ſlaſi”. — 1880. g. „Par Widſemes Latweeſchu beedribām”, „Par Zehſu aprinka zeleem”, „Ihsi pahrſkats par Latweeſchu laikrafteem”, „Fauna ſkolas grahmata”, „Paaſtarischa fungam”, „Fauna lauſchu ſchitra Baltijā”.

Wina raksti laikrakstis ir wišwairak tahdi, kuri pahrrunā deenas jautajumus un ir wišpufigi. Ziti Reina Kaudsita rakstu darbi ir: „Mehrneku laiki” (kopā ar M. Ā. farakstis) un tautas skolām: „Gārigs skolas draugs”, „Bāsnīzas vēsture”, „Geografija”, „Bihbeles stāstī”.

Schīs grahmatas, kā ari wiši awišķu raksti ir wiši wiaa pafchaazereti un fastahditi un naw ne buht pahrzehlumi waj tulkojumi.

Peteris Silinsch.

Peteris Silinsch, Reina un Annuschas festais dehls, dz. 19. augustā 1845. g. Zehsu aprinkī, Weetalwas Jhwani mahjās. Weens no wina wezakajeem brahleem, Reinis wahrdā, isgahdaja, kā Peteris wareja 1857. gadā eestahtees Weetalwas draudses skolā. Diwās seemās Latweesħu skolu beigusħam, Peteram grībejās eet ari „Wahzu skolā”, bet wina aigahdneeks, brahlis Reinis, drihs pehz tam nomira. Tā tad tik wehlači, pa wiſam kahdus 2 gadus, Peteris Silinsch dabuja wahzifki pamahzitees. Ari „Wahzu skolu isgahjis”, Peteris Silinsch palihdseja wišwezakajam brahlam mahjās pee wiſeem lauzineku darbeem, lihds rudenim 1865. g. Kalfnawas mahzitajmujsħā wiſch zaur Th. Döbnera funga gahdibu dabuja taħlač isgħiħtotees parastās sinibas un wairakās walodās. Peħz nolikta eksameni wiſch 1869. gadā eeguwa draudses skolotaja atestatu no Zehsu-Walkas laukkskolu wiſswaldei. Grībedams eeguht few drošħakas skolotaja teeffbas un labaku metodi, Peteris Silinsch eestahjās I. Jurjewas elementar-skolotaju seminarā 1. augustā 1870. g. Zeen. Döbnera mahzitajis fneħda palihdibū pats un pafkubinajā ari zitus, radus un fweschus, Peterim Silinam palihdset, lai war bes maisej ruhpem zauri speeħtees. Te wiaam bija laime, buht neaismirstamā tautas zenfona Kronvalda Atta audseknim un klausitees wina selta mahzibas. 1873. gadā Peteris Silinsch pеe-reħma mahiskolotaja weetu Rujenē un 1874. g. par otro skolotaju pee kroa elementar-skolas Jeħkabstatē. Kad 1878. g. Jeħkabstate pa leelai dalai bij nodegu, tad wiħnam tur wair nepatika d'sħiħwot: gaiddidams uż zerejamu weetu Riga, wiſch uż 1879. gadu pеe-reħma mahiskolotaja weetu Dwinskā un peħz tam no 1. janwar 1880. g. lihds 1. janwarim 1882. gadā fabija Riga par pirmo preeksħneku un skolotaju pee Latweesħu Labdarisħanas Beedribas meiteau skolas. Peħz tam wiſch bija par eħrgħelneku, kesteri un bāsnīzas skolas skolotaju Witeb-skolas pilseħta (1882. g.), par sinibu skolotaju Wej-Saħtu semkopibas skolā (1883. g.), par kreewu walodas pagħadu skolotaju Jaunġelgawas aprinka skolā (1884. g.), par jaftmar bahrxiu nama skolas skolotaju (1885. g.) un beidjet par otru skolotaju pee Algaismosħanas Ministrijas skolas Bolderajā (1886.—1888. g.) To apniżiż, Peteris Silinsch 1890. g. atweħha Riga elementar-skolu uż faww wahrdu, pеe kura wiħnam teefħam drošħaka un meeriga strahda skħana, tā kā wiſch war swabada kli nodarbotees ari ar rakstneezibu. — Peteris Silinsch „Balt. Weħstnesim” laiku pa laikam pafneeditis leeti noderigus rakstus, kā

ari šchinī pafchā grahmata til jaukeem wahrdeem tehlojis fawou nelaiki disho audzinataju Kronvalda Atti — kā skolotaju. Krogsemju Mifus „Pādagogiskā gada grahmata“ (1876. g.) winsch rakstijis : „Par pādagogikas websturi“ un „Waj skolotajam wajag buht psichologam?“

—n—

Juris Kalnīsch.

Juris Kalnīsch, skolotajs Weetalwā, dīsimis 8. dezembrī 1847. g. Ahrzeema pagasta Kahnadschōs, Umurgas draudse, us kureen wina tehwēs Jekabs no Ungurpils Pawareem bij atnahzis par eegahtni, apmekdams „Kahnadshu tehma“, Petera Neikena (mahzitaja Neikena tehma) wezako meitu Annu. Šei lauliba bij apfwehtita 6 behrneem, no kureem 2 dehli (jaunakais — tagadejais adwokats Kalnīsch Rīgā) un 2 meitas wehl tagad pee dīshwibas. Juxa wezakee, bet it fewischli wina mahtes wezakee, wezee Neikeni, stipri turejās pee brahlu draudses un bij par to gahdajuschi, ka Kahnadschōs uszehla „faeefchanas fambari“, kas fawa laifa peedereja pee Widsemes wairak eevehrojameem, tapat kā „wezais Kahnadshu tehwēs“ pee wairak eezeeniteem preefchā fazitajeem. Lai gan Juris tikai lihds fawam 10. gadam pee faweeem wezakeem Kahnadschōs nodīshwoja, tomehr jau u til jaunu behrnu faeefchanas fambaru dīshwe atstahjuſi us wisu muhschu dīskalo eespaidu; winsch aizsaujas us ūho dīshwi ar leelako godbihjibu un firsnigalo zeenu un leezina, ka gruhti gan jel kad eedomajami muhsu tautas dīshwē til ideali zenteeni, kā tas bij redsams pee leelas dalas tolaiku faeefchanas fambaru apmelleta-jeem. Besleekuliga deewbihjiba, no patmihlibas gandrihs pilnigi fwa- boda tuwaku mihlestiba, stingrāka tikliba un taifniba, faweenota ar lee- lako uszīhtibu laizigōs darbōs, ūchee tikumi gresnoja kā mirdsofhas pehrles ta laifa wezo tehwu galwas. — Pirmo mahzibū Juris dabuja Dīku draudses skolā pee skolotaja Schwalbes, wehlak Salaspils, ka- mehr no skolas fwabado laiku pawadija Dīku mahzitaja muishā pee faweeem mahtes wezakeem, kas tur pee fawa dehla wezuma deenas no- dīshwoja. Ari ūchis laikmets, pawadits pee firsnigi mihloteem mahtes wezakeem un pee ar retu mihlestibas pilnu ūrdi apdahwinata mahtes brahla, bij bagats ar labakeem paraugeem preefch dīshwes zela. 4 ga- dus draudses skolā sagatawots, Juris nonahza Limbaschu aprinka skolā un pehz 2 gadeem, t. i. 1865. g., Valkas draudses skolotaju seminarā. Tai laikā tur wehl bij 3 gadu kurfs; par direktoru bij Zimses tehwēs, par skolotajeem H. Sihle un pehdejā gadā J. Klawīsch (tagad svehri- nats adwokats Rīgā), religiju (kātīsmi) mahzija Valkas pilfehtas mah- zitajs Otto, ūv. stahstus un basnīzas websturi — Lugaschu mahzitajs Umanns, dabas mahzibas — Valkas elem. skol. skolotajs Petersons, Krewwu un Frantschu walodas — direktora mahsa. Pehz pabeigta kurfa Kalnīsch palika 5. augustā 1868. g. par Lāudonās dr. skolo- taja, Peitana tehma, paligu pee tureenes Emīlijas skolas, no kureenes 3. aprīļi 1870. g. aizgħajha us Weetalwu par draudses skolotaju. Ūche atwehrs skolā un draudse plafchs darba lauks. Ar draudses zentiga- keem jaunelkeem dibinaja 10. majā 1870. g. Weetalwas beedribu, ku-

kas kora wadons Kalnīsch wisu laiku bijis un ari wehl tagad ir. Ar ūho kori Kalnīsch pedalijes pēc wīseem trim wīspahr. dseed. īweht-keem; otrajōs dseed. ūw. ūchis koriis īspelnījās pīrmo goda algū, kamehr trefchajōs — trefcho. Lai gan Kalnīsch pēz labakās apšīnas fawā skolā strahdaja un draudsē bij eezeenits un eemihlets, tomehr tautas nelabwehleem wīsfch newareja buht pa prahtam. Tee melleja wīfādus eemeſlus, lai galmenaſlos tautas glihtas fadīshwes pēkopejus draudsē waretu gahst un iſlīhdinat. Tai laikā tika no amateem atzelti: eezeenitais basnīzas preefchneeks un Weetalwas muisħas pāhrwald-neeks Boors, Weetalwas pagasta ūkrihwes Jantaus, Odseenas pagasta ūklotajs Leepīsch un Saufnejas pag. ūkol. Rozens. Pehdigī wīſs nīknumis greejās pret Kalnīau. Pēz daudskārtigām īsmelleshā-nām tika panahkti, ka 13. novembrī 1881. gādā Zehfu-Walkas laukffolu walde Kalnīau atzehla no Weetalwas draudjes ūklotaja amata. Ūho atzehlumu Kalnīsch pāhrfuhdseja Widsemes laukffolu wīswaldē, bet tika atraidits 20. febr. 1882. g. — Ar to wehl Kalnīam gruhtumi nebeidsas. Rīgas Latv. Labdarīgā Beedriba ee-wehleja Kalnīau par fawās meitu ūkolas ūklotaju, bet netika apstipri-nats. Pēz tam ūtukmanu pagasts Kalnīau īwehleja par pagasta ūklotaju, Jonatana beedriba par fawās ūkolas ūklotaju, bet nedabuja ne kur wajadīgās apstiprināshanas. 2. septembrī 1883. gādā parei-tīgo laukffolu Padome nolehma atwehrt Saufnejas palīga ūkolu Weetalweeschū Podnenu mahjās un Kalnīau tur apstiprināja par otro ūklotaju. Schi ūkola pastahweja 3 gadus un bij stipri apmekleta. 20. de-dembri 1886. gādā kurators Kalnīau apstiprināja par Weetalwas dim-ūklāu Apg. Min. ūkolas preefchneeku. 1892. g. Kalnīsch nolika mahjās ūklotaja īfamenu pēc Rīgas mahzības apgabala īfaminācijas ko-mitejas, no kuras dabuja mahjās ūklotaja leezību un Kreewu walodā spreedumu „teizami“. — Neraugotees us dauds raksteeneem, kas ee-weetoti „Baltijas Wehstnesi“ un „Balſi“, Kalnīsch wehl farakstījīs: „Dabas mahzības“ I. kurfs taut. ūk. Rīgā. Puhzīcha apgahdibā. 3 īsdewumi. „Wadoniš raksteenōs“. ūklotajeem par rokas grahmatu. Jelgavā no Sieslaka apgahdata. „Geometrijas I. kurfs“. Puhzīcha apgahdibā. Rīgā. „Latv. walodās mahzības I. rānkis“. Sarakstītaja apgahdats. Rīgā pēc Grothusa. „Latv. rakstneebas teorija“. Draw-neka apgahdata. Jelgavā 1892. g. „Otello“, behdu luga no Šekspira. Tulkojums. Wehl manuskrīptā.

Andrejs Jankaus.

Turotees pēc kristības leezībam un rewissījās rukleem, esmu ee-rakstīts ar Andrejs Jankaus, dīsimis 1847. gāda 10. jūlijā Weetalwas (Widsemē, Zehfu aprinkī) Skrinu mahjās, kā fainmeeka Martīna un Ilzes (dīsim. Meschfeht) wezakais dehls. Pirmmahzības pafneedsa mahte seemās, bet pa wafaru raidija ganōs, likds ap 1858. gadu eestahjos Weetalwas draudsēs ūkola un pēz tās nobeigshanas Zehkabstātes ap-rinkla ūkola. — 1865. gādā tiku no weetīgā draudsēs mahzītaja īredsets

un no Widsemes wirs laukfku waldes apstiprinats starp pirmajem pagastu skolotajeem, kura amata fastrahdaju lihds 1870. gadam, pahreedams us weetigā pag. teefas un waldes skrihwera amatu. Schini laikā ari 6 gadus fastrahdaju pee II. Zehsu draudses teefas par kanzelisti un notara paligu, bet ari walas brihschōs pedalijos pee Weetalwas dseedašchanas beedribas dibinafchanas un darboščanām, kura 1870. gada 10. majā sem skolotaja Kalnixa wadibas tika dibinata no ta laika zensigakeem jauneskleem un dewa jaunu wirseenu ſcha apgabala ſadſhwei. Pee wifa ta tapu ſchinī laikā wiſpahr itin labi eeredsets, jo 1875. gadā Weetalwas muisħas ihypaſħneek (barons Pahlens) mani panehma lihdsi us ahrsemem (Wahziju, kura dſiħwe, iſglihotu lauſchu aprindās, nepalika us manu jaunu, elastiġu rakſturu bes eefpaida). — — Tomehr — „ja kam paweizās gaitina, tur allash ronas ſtaudiba!“ Kā dauds zitur paſaulē, ta ari pee manis: pelfħanām, apmelofħanām un zitām intrigaṁ bija tas panahkums, ka 1879. gada 3. martā tiku peepeschhi bes kahdas iſmelleschanas waj ſpreeduma, us weetas iſ ſkrihwera weetas padſiħts. Par laimi man iſdewās maſakais pa seemas meħnescheem eefpruſt „Balt. Weħſtn.“ ekipedizija, kur ſchinī laikā 2 seemas faſtrahdaju. No fhejeenes 1882. g. zaur draugu ruhpesħchanos un eeteiſchanu tiku aizzinats par otro notaru un protokoliſtu pahrdalitā I. Zehsu Draudses teefā. Atlikuſcho laiku upureju Zehsu Latv. beedr. darboſčanām, buhdams tur tanī laikā par rakſtwedi, kad tika nolemta staltā Latv. beedribas nama buhwe. — Pa ſenatora Manaſeina rewissijas laiku (ar adwolata Weinberga f. ſewiſħku pabalstu) ari sahla atſlaidroteez agrakee tumſhee apwainoju mi pret mani, jo zaur weiklo rewidentu eeredrau riħkoſħanos tapa iſdibinats un panahkts, ka es wiſu laiku ſpiħdiſnats us aktu pamata, sem kuxām par a kſti bija wi l i t o t i. Nu iſnahza gluſchi zitada aina. Daſchi mani apwainotaji tika paſchi noſtahditi kriminal-apfuħdibas fahrtā, bet es wiſdōs ſiħkumōs pil-nigi attaifnots. (Prahwa pret maneem wajatajeem bija 1889. gadā no-drulkata ari „Balt. Weħſtn.“ 1884. gadā mani fauza Weetalwas pagastis atpaikal wezā amata (par wiha rakſtwedi) un, neklatotees us to, ka man taī laikā jau bij orttik eeneſigaka un labaka weeta, ka ari, ka tas tagadejeem labmehleem (fewiſħki draudses fungam D. v. Begeſack) pawiſam nebija pa prahtam, es tomehr eefkatiju par fawu peenahkumu, greestees atpaikal wezā weetā, no kuras biju ar negodu iſſtumts, tur flaht apgalwots, ka to nekad atpaikal nedabuſhot. 1889. gadā ee-dewos fmeħta laulibā ar Karolini Emiliu Mengel. — Schim brihscham, zik rakſtuwedeja amats un ſtiprinafchanas Walſtswalodā atlaej, riħkoju ari ſemneeku faiſneezibu fawā gruntsmahjā (ſinams, ar fawu tehwa, maħteſ un dſiħwes beedrenes laipnu peepaliħdibū), buhdams ari tapat par dseedataju weetigā beedribā. No Augstaſ Waldbibas eſmu no 1887. gada apstiprinats par Weetalwas 2-klasgas Ministras ſkolas godapahrluhku (почетный Блюститель), un Weetalwas pagastis no 1885. gada mani weenmehr gandrihs weenbalfigi eewehlē par fawu konventa delegatu.

Jahnis Dihrikis.

Jahnis Dihrikis peedīšma 15. novembrī 1846. gadā Lāudonas Odseenas Belawas krogū. 8 gadus vēju tehwīs winu nodewa Jekabstates elementar-skolā, kur ioreis par skolotaju bija J. Wihtols. Tā kā wezakeem ar dascheem gruhtumeem bija jašaro, tad vīni bija nodoma-juschi dehlu pehz elementar-skolas pabeigfchanaš tahlaku neskolot un nodot amatā; bet wezakais brahlis, nelaikis Bernhards Dihrikis, lai gan pascham gruhti gahja, apnēhmās ruhpetees par brahla tahlako skolo-fchanu, kur tad ari zaur vīra gahdību Jahnis eestahjās, pehz pirmās skolas nobeigfchanaš, Jekabstates aprinka skolā un mehlaku pahrnahza us Rīgas gubernas gimnasiju. Še 2^{1/2} gadus fabijis, no tās istahjās un palika par mehrneku. Daschus gadus ar mehrneezibū nodarbojies, šo amatu atstahja un peenehma reižē ar pagasta pasch-waldibas reformas ewefchanu 1866. g. Lāudonas Odseenā pagasta skrihvēra weetu. Pehz tam bija Lāudonas Odseenas muischā par mescha pahrwaldneku un akzīses grahmatwedi. 21. augustā 1877. gadā pahrnahza us Rīgu un eestahjās nelaikā brahla B. Dihriķa drukatawā par tipografijas un awišču ekspedīcijas waditaju un grahmatwedi, kuru weetu wehl lihds šchim ispilda.

Agrakōs „Baltijas Wehstnescha“ gada gahjumās atronās no vīna daschi ūhaki raksti ar parakstu J. D., lamehr wehlaķos gādīs vīna darbība weikaliķā un techniķā finā bijusi allasč wadita no reti no-peetnas apsinibas un ruhpibas.

—n—

Purīnu Klaws.

Purīnu Klaws (Nikolajs Roberts) peedīšma 28. novembrī 1858. gadā Westeenas Kahlu krogū, kā jaunakais behrns Reinim Purīnam un vīna laulatai draudsenei Friederikai (ds. Müllerfon). No mahtes jau agri eepašīstīnats ar ahbezēs noslehpumeem, Klaws pats no fēwiš eemahjījās grahmatu lafit pehz kahdas bildem pusčkotas pasaku grahmatīnās, tihkodams issinat ūhmeto ūhnīra dehlu un meitu dihwaino likteni. Seemas wakarōs sehna fantasiju jo dījhwi eekustīnaja kahda jauna pusčha stahstījumi par stiprinekeem, puhkēem un raganām. — Pirmās skolas mahzības Klaws baudija dīsimienē, tad Raunas draudsēs skolā. Mihlakās mahzības, pēc kureām sehna prahis peekehrās, bija wehsture un semes apraksti, lamehr rehkinaschana un koralu dīse-dīschana vīnam darija leelas rāises. Raunas upes romantīksee krafti, druhmās pilsdrupas, ehnaine kapu preedulaji darija us sehnu jo dīslu eespaidu; allasč vīnam ari dīsimenes jaukee, koscīam birsem pusčkotee kālni atgāhdinaja ūnās Helladas jautri mihlīgeem deeweem lēmtās birstalas.

Raunā sehns pirmo reiži mehginajās dīsejofchānā. 1872. g. vīrīch eestahjās Jekabstates aprinka skolā, kuru vīrīch nobeids 1875. gadā. 1873. gadā vīrīch luhlo farakstīt behdu lugu „Karlis XII., Sweedrijas karalis“. Ap šo laiku (1874. g. 13. jul.) Purīnu Klawam ari ir laime,

pirmo reiss redset Latvju dižchwihrus Bernhardu Dihriki un Kronvalda Atti, kā weefus tehwa mahjās. Abu vihru farunas, bet it fewischki Kronvalda Atti dihwaini dedsigee, straujee wahrdi par tehwijas un tautas mihlestibu waldisnat waldisna sehna prahtu un eeleefmo wina jauno fīrdi^{*)}. — No Jekabstātes mahjās pahnahzis, Purinu Klawas kopā ar abām mahfām un brahli mahzas Latweeschu pareisrafsibū, diktēdamī pa fahrtai zits ziteem gabalus is „Baltijas Wehstnescha“. Wifas skolas mahzibas wixam no pascha fahkuma bija pasneegtas weenigi Wahzu walodā; tā toreis dauds Latweeschu audzinaja sawus behnus . . .

Wairak par gadu fagatawojees zaur privat-stundām, Purinu Klawas 1876. gada 1. septembrī eestahjās Rīgas politeknikas preeekschskolā. Še wina mihlakās mahzibas bija literatura, wehsture un daika ūhme-schana, kureem preeekschmeteem wihsch ari wehlak, studejot politeknikā arkitekturu (eestahjās 1879. g. 1. septembrī), peegresa fewischku mihlestibu. — Preeekschskolā buhdamēs, wihsch kopā ar dascheem gimnasi-stēem nodibinaja Latweeschu lafamu wakaru, kura jaunekļi nodarbojās gar Latweeschu grammatiku un literaturu un tehwijas wehsturi. Lihdsigu wakaru wihsch wehlak (1880. g.) nodibinaja kopā ar ziteem Latweeschu politeknikas studentēem; no šā pulzīta išzehlas pirmā Latweeschu studentu korporācija „Selonia“. Tādā draugu pulzīta dibināschana bija zeefchi wajadīga, jo toreis Latweeschu politekniki dižwoja iſklaidu, gan pa zittauteeschu korporācijām, gan fawrup; daudzi it kaunigi flehpā sawu tautibū, daschi to pa galam noleedsa. Ne gluschi weegli slahjās pirmaseem Latweeschu korporanteem, aifstahwot sawus zenteenus un sawas tautas godu . . . Tātšu wixu pulzīsch wairoit wairojās un lihds ar to Latweeschu tautai dižwi mahziti lozelki. —

Rīgā jauneklis no pascha fahkuma bija nodots maisē pee zeenī-tas Latweeschu dīmītes, Tiedemaneem. Schīnī weefmihligā namā fatīkas ta laika eewehrojamakee Latweeschu vihri. Dīshwais Latvju gars, kuresch schīnī neleelā pulzīnā waldisa, loti aifustinaja jaunekļa prahtu. — It fewischki wixam bija laime zeenito Dihrika tehnu jeb, kā wixu wišpahr dehweja, „hosrahtu“ waj ik deenas redset waigu waigā un klausīties gan wina nopeetnās, gan jautri sobgaligās, bet allasch jo attapigās farunās. — Pehz mihloto tehwa un mahtes nah-wes to paschu ruhpigu mihlestibu un gahdību Purinu Klawam pee-fschīhra wina wezakās brahlis un abās mahfas.

1877. gadā „Baltijas Wehstnesi“ nodrukatas pirmās Purinu Klawas dīejīnas, un no ta laika fahkot waj ik kātru gadu fastopami wina raksti „Baltijas Wehstnescha“ flejās. Lihdsstrahdiba tapa jo dīshwaka, „Baltijas Wehstnesim“ pahrwehrschootes par deenas awīsi, fahkot it fewischki no 1887. gada. — Bes dašhadeem eewadrafssteem**), dīse-jokeem („Oda sapni“) un ziteem ūhakeem raksteem (ūhmeti ar P. Kl.

*) Še jauneklis ari noklausīs, ka Kronvalda Attis diwatnē laipneem, bet no-peetneem wahdeem iſklaidro mahtei, ta Latvjeem nepeederās ūwās dīmītes runat pa wahzīski, — tehnu tehnū waloda esot allasch tā jaukā, dailā, zeenīgā.

**) „Par Latv. tautas apgehrbu“, „Dibinaim bibliotetas“, „Par amatneezību“, „Muhnu Puswahzeeschī“, „Ernsts Dūnsbergis“, „Rīg. Apgabal-teefas nams“, „Pala un kritīta“, „Savada waroniba“, „Dramatiskas wehstules“ u. z.

un *), fājinī laikmetā nodruķati diwi garakli original-stahsti: „Zela juhtis” (1881. g.) un „Gaifmai austot” (1889. g.).

Isstahjees ī politēnikas, Purīnu Klaws kahdu laiku strahdaja pāsihstamā arķitekta un Latweefchu eewehrojamā zensona Jahnā Baumana bīr'ā, šķīmedams daščadus papildu planus Rīgas Apgalbaltefas namam, līhds wiſch 1890. g. 6. marta uſ Bernharda Dīhrīka aizinajumu eestahjās „Baltijas Wehstnescha” redakcijā par pastahwigū līhdsstrahdneši un ahrsemes nodalas waditaju. Ju 1889. g. līhds 1891. gadam Purīnu Klaws redigeja „Baltijas Kalendari” **). Ari laikraksts „Balſi” un „Austrumā” (kā ari Wahzu awīsēs „Rīgasche Zeitung” un „Dūna-Zeitung”), bet it ūewiſchki adwokata Jahnā Klawīna iſdotajā „Rotā” (ap 1886. gadu) atrodas raksti no Purīnu Klawa (Latweefchu laikraksts ūhmeti ar „P. Kl.”, „Leetuweetis”, „Nahdraweetis”, „x. y.” u. t. t.). — Šewiſchklās grahmataſ ūnahkuſchi ūhahdi raksti: „Koflēs”, dzejolu wirkne (1883. g.), „Leelkungu puſdeenaſ”, joku luga 3 zehleenōs (1889. g.), „Sweedris”, behdu luga 5 zehleenōs (1890. g.), „Raude”, behdu luga 5 zehleenōs (1893. g.) un „Trihs stahsti” (1893. g.). —

Jehkabs Drawneeks.

Jehkabs Drawneeks dīmīs 11. sept. 1858. gadā Smiltenes draudzē, Pāhpīnu muischiā, Drawneelu mahjās, kur wīra tehwīs bija par fain-neeku. Šīs mahjas nosauktas pehz Drawneeka weztehwa, kūrīsh bijis leels biteneeks. Wehlaſ, kād Latweefchi dabuja dīmīs wahrdus, Drawineeks faihfinats (nesīn kahda eemesla dehī) par Drawinu; zaur to ari iſſlaidojams dubultwahrds Drawin-Drawneeks. 1862. gadā Drawneeka tehwīs bija pēpeests atstāt kofhās mahjas un pahre-eet uſ Ēhrgemes draudzī; te wīſch Brentu pagastā uſzehma Līhbeefchu puſmuſchi uſ renti un dīhwo wehl tagad turpat.

Mosais Jehkabs pirmās mahzības dabuja mahjās no ūwas mahtes; wīſch iſrahdijs par ūoti apdahwinatu ūhnu, kās gandrihs bes kahdas ūeepalihdsības ūmahzījs laſt. Jau astorus gadus wezs wīſch farak-stījis kahdu „stahstu” par „Tschiganeem un lahtscheem meschā”; ūapro-tams, ka ūhim „stahstam” naw bijis nekahdas eefšķīgas wehrtibas, bet wīſch ūezinajis no behrīa dīhwas ūantasījas.

11 gadu wezs, Jehkabs eestahjās Brentu pagasta ūkolā, gadu weh-lak Ēhrgemes draudzes ūkolā, gadu wehlaſ Walkas 3 ūlaſīgā aprinka ūkolā, kuru nobeidsa pehz ūchetreem gadeem ar ūoti labā m ūekmem. Jau aprinka ūkolā wīſch eefahla nodarbotees ar ūakstnežībā, ūhah-dus tahdus ūhkuņus ūazeredams. Tā kā wīnam Latweefchu ūahstu walodā nebija nekahdas wingribas, tad wīſch no ūefahkuņa daudi ūpuhlejās, ūzmanigi ūafidams un pehz ūitu paraugeem tulcodams. Aprinka ūkolā buhdams, wīſch pahrtulkoja trihs ūahstus: „Mihlestibas alga” (wehlaſ ūee Plates ūpāfchā grahmata ūodrukats), „Pāſudis” un

**) „B. A.” no wīna ūhahdi ūahsti: ūahstini „Krifchus”, „Rīga ir ūaba dīhwe” un „Maurizijs Ille”; wehsturīgs ūehlojums „Gedimins” u. z. ūhakti apzerejumi un dzejoli.

Fr. Gerstäcker „Kahrtibas atjaunotaji Arkansijas mesħħoðs“ (weħla k „Baltijas Semkopî“ nodrukats). Brihwajās stundās jauneklis dauds nodarbojies ar Latīnu walodu, gribedams no aprinka skolas pahreit us Jurjewas gimnasiju, bet naudas lihdsekklu truhkuma deħl weħla f-sħahħoðs nodom sija jaatmet.

Aprinka skolu pabeidhs, J. Drawneeks eestahjās pee manufakturas tirgotaja Kampmanu Walku par mahżekli; bet tur wijsch nodarbojās wairak ar graħmatām ne kā ar wadmalas baleem, tā kā jau, tikai diwàs nedelas weikalū fabijis, bija preefċessi naħkt atpaka u weżjaku mahjām. Kad nekur newareja weetas dabut, tad wijsch us fawa weżà infektori K. Daberta pamudinajumu nodomaja eet us Jurjewu un eestahħees tureenes I. skolotaju seminarā; wijsch aixnehmās no fawa teħwa braħla 50 rubl. un ar fho naudu aixbrauza us Jurjewu, eestahjās pa seem-fwejtkeem seminarā, ixfahwās pirmo puġgadu kā nela zauri, dabuja tad frora stipendiju (wi fu usturu par brihwu) un bija tā glahbis.

2^{1/2} gadā wijsch nobeidsa 3 gadu kurtu ar labam fejmem, peħz tam tħad penehha skolotaja weetu Kaukasijs; tur wijsch sagata-wojās us filologijas studijām. Čruhtas flimibas — Kaukasijs drudšča — deħl wiñam grivot negrivot bija jadodas mahjup (1881), fabija pirms puġgadu Wej-Saħtu semkopibas skola kā finibu skolotajis, newareja lahgħa fatift ar skolas direktoru Sintenis' a tgħu, ihpaċchi no ta laika, kad Tukuma Latv. beedriba D. bija israudisju par fawu preeħxneku; pabris meħneschu uſturejeez Tukumā, D. penehha skolotaja weetu Jelgawas Jaħmara bahriau namā, bet jau no laika gala mihledams nodarbotees ar rafstnejzib, pahrgahja dris „Teefu Weħf-neħcha“ redakzijā (1883). Dasħad apstallxi wiñi tomehr preefċeda notureenes iſtahħees; fabijis iħsaku laiku par privat-skolotaju un mahjs-skolotaju pee S. Neuberga Saleneeks, D. dabuja weetu Palangā pee tureenes aprinka-skolas, bet 1886. g., fho skolu pahrweħrfshot par progimnasiju ar Kreemu mahżibas walodu, wiñam te weeta atkal bija ja-astħaj. Peħz tam bija par mahjs-skolotaju Leifħoðs, 1887. g. eestahjās „Deenas Lapas“ redakzijā par otro redaktoru, bet wehl tai pafċha gadā pahrgahja atkal u Jelgawu, peenemdams Sieslacka drukatawā forekторa un „Austruma“ redakzijā paliga redaktora weetu. Sieslackam nomiristot, 1889. g. jann. penehha skolotaja weetu Jelgawā, peepaturedams daku no Sieslacka drukatawas darbeem, fahla isdot tai pafċha gadā „Mahżibas weħstules par Kreemu walodu“, kuras wiñam darija eespejħjamu, nodibinat 1890. g. graħmatu weħkalu. Tai pafċha gadā D. appreżenza Allunaru Hedwigas jaunkundsi. 1891. g. fahla isdot „Konverfazijas wahrdniżu“, kalab bija jaastħaj skolotaja weeta. 1892. g. no pirla meħnesħxrafstu „Austrumu“ un 1893. g. Sieslacka drukatawu; ar 1893. g. fahxt „Austruma“ un meħnesħxrafsta „Semkopja“ is-dewejeś un redaktors. — Rafstijis D. kotti dauds, ap 200 dasħadu rafstu laik-ratħiex un sewfieħkla għaż-żejt. No originalrafsteem buhtu peeminami: 1) skolas un paidagogijas leetās: „Paidagogika balfs“ (1883), par Wej-Saħtu semkopibas skolu wairak plasħu rafstu „Heimath-ē“, „Balji“, „Itgħi f. St. u. L.“ u. z., „Par audsinachanas harmoniju“ („Austr.“ 1888) u. z.; 2) par Latv. rafstnejzib: „Gewehrojumi Latv. rafstnejzib“ („Teefu Weħf-in“ 1884) u. z.; 3) stahsti: „Bruħtes meħletajis“

(1886). „Ansīs un Līhsīa“ (Austr. 1888), „Pee laba drauga“ (Siesl. kal. 1889). No tulkoteem stahsteem, kuxu ir īoti dauds, waretu peeminet: „Kārtības atjaunotāji Arkanījas mēschōs“ no Fr. Gerstākera (Balt. Semk. 1880), „Olas deht“ no Th. Panteniusa (1882), „Nikolaja Nīkībijs pec dīshwojumi“ no Dīlenfa (1883) u. z. Bes tam dauds ūhkaku rakstu un korespondenziju laikraksteem. Peeminama buhtu wehlari „Sweschwahrdū grahmata“, kuxu apgahdajis h. Allunans Jelgavā. Ari ar mušiku D. weenmehr labpraht nodarbojies; no wina kompozījam diwās jau drukatas: „Pee strautīa“ (fewiščkā isd.) un „Ais upes koſchā kalmīnā“ (Austrumā).

Pee „Baltijas Wehstneſcha“ Jehkabs Drawneeks bijis ilggadīgs ustizams lihdsstrahdneeks*) un tikai dauds paſcha darbu wiau attur ſchobrihd no lihdsstrahdibas.

Jurjanu Andrejs.

Jurjanu Andrejs, Andreja un Annuschas dehls, dsm. 18. septembrī 1856. g. Widsemē, Zehfu aprinki, Ēhrglu pilsmuišcas Mengelmahjā, kura wina wezakee fāimnekoja. Pirmo mahzibu ūnibās un ari mušikabaudija Ēhrglu draudses ūkolā pee ūkolotajeem A. Tehrauda un J. Tschuibes, tad Wez-Peebalgas draudses ūkolā pee Petera Schanzberga (klawerees). 1873. g. eestahjās Rīgas Wahzu-aprinka un tirgoſchanas ūkolā; pehž pušgada astahja ūcho ūkolu, pahreedams Kreemu Katrinas aprinka ūkolā, kuxu nobeidsa 1874. g. ap Seemas ūwehtkeem. Rīgā buhdams, nehma klaweeru un teorijas ūndas pee mušikas direktora A. Berncta. 1875. g. eestahjās Sw. Peterburgas konferwatorijā, kuxu nobeidsa, ar brihwa mahfkleneka tituli, trijōs ūpezial-preekſchmetōs: 1880. gadā ehrgelu ūpehleſchanā pee prof. L. Homilius jun., lihds ar kontrapunktu un ūgu pee prof. Johansen. 1881. g. praktiskā komponēſchanā pee prof. R. Rimflijs-Korſakowa, 1882. g. waldhorna ūpehleſchanā pee prof. L. Homilius sen. un tīla apbalvots ar leelu ūudraba medalī. Tai paſchā gadā dabuja ūsaizinajumu, eestahtees par mušikas mahzitaju Keisarikas Kreemu-Mušikas Beedribas Harkowas Nodakas Mušikas ūkola, kuxu weetu wehl tagad ūpilda kā wezakais ūhrtigais mušikas mahzitajs mušikas teorijā (harmonija, kontrapunktā, instrumenteschāna, praktiskā komponēſchanā) un kora dseeđaſchanā. Bes tam jau festu gadu pastahvo kā mušikas kritikis pee avisēs „Южный край“. Jurjanu Andrejs pee Latvju publikas plāſchak paſihstāns zaur ūweem ūonerteem, kuxus katri wafaras brihvaliku iſtriblo Baltijā, bes tam zaur ūamā latviſkām kompozījam un taut. meld. ūrahſchanu. No wina kompozījam lihds ūchim isdotas: „Daina“ — lirikas dseeđmas, „Schuhpuļa dseeđmina“, „Egle“, „Die Jahre kommen und gehen“, ūkas ar klaweeru ūwadijumu, tad: 20 Latvju tautas

*) Bes dauds ūhkakeem raksteem un korespondenzijām „Baltijas Wehstneſcha“ atrobas no Drawneeka ūchahdi raksti: „Kurzemē tautas ūkoloſajū ūapulze“ 1882. gada 155—161. n., „Drūzīnas par mušku walodu“ 1888. g. 105—118. n. u. z.

dseefmas (2 burtnijās ar flaveeru pawadijumu ad. libitum), „Dseefmu fwehtku marfchā”, orkestram un flaveerem, „Latvju tautas brihwlaifchana”, simfonisks tehlojums, flaveeru išwilcumā; bes tam wairak dseefmu, kas nodrukatas daschadōs periodiskōs išdewumōs, kā: Mus. Komisijas Dseefmu krahjumōs, Austrumā, Pagalmā u. z. Pee „Balt. Wehstniescha” lihdsdarbojēs, rafstidams fewischki par mušķu; starp zitu minami: II. wišpahriga dseed. fwehtku konzerta kritika un apzerejums par Latvju tautas dseefmu apstrahdaschanu.

Adams Ahrgals.

Adams Ahrgals dīsim. 14. oktobrī 1851. g. Skulbergi (Vid.), no 1865—1871. g. apmekleja Mas-Salazas draudses skolu, tad no 1871. lihds 1875. g. Baltijas skolotaju seminariju Rīgā, kur kurfu beidsis ar godalgu; no 1875.—1884. g. kora wadoniš, bibliotekars, fwehtdeenas skolas skolotajs un intendants pee Rīgas Latweeschhu Beedribas, no 1884. g. lihds šchim skolotajs pee Rīga 2.-klasīgās meiteņu skolas (Ahgenskālnā), no 1876.—1890. g. wadija Gertrudes basnīcas kori. Mušķas mahžību baudījīs ihpaſchi no A. Berndta un Aug. Pabsta. No 1884. g. konzertu referents pee „Baltijas Wehstniescha”. Istrikojis wairak konzertu (Latv. Beedribas namā) un II. Latweeschhu wišp. dseed. fwehtkōs ar Rīg. Latv. Beedr. jauktu kori iſpelniejēs otro godalgu. A. wišpahrim koti zītigi peedalījēs pee R. L. Beedribas un wīnas daſchadū nodalū un komisijū darbības, kuraš wīnu gan kā rafstīvedi, gan kā preeksneeka weetneelu fastopam; fewischki pee Mušķas Komisijas un Derigu grahmatu apgaħdaſchanas Nodalaš wīnam leeli nopolni. Ari abu pehdejo Latweeschhu wišpahriga dseedaſchanas fwehtku Komitejās wīsch bija rafstīvedis un weens no darbiga keem komitejas lozelkleem. Tapat agrakōs gaddōs wīsch wairak gadus bij Rīgas Latweeschhu Labdarīſchanas Beedribas rafstīvedis un darbīgs komitejas lozelkis. Ari kā laikrakstu lihdsſtrahdneku, ihpaſchi agrakōs gaddōs, wīnu bēſchi ween fastopam. No nelaika Laubes Īndrika usmudināts, wīsch wiſpirms pefſuhtija „Mahjas Weefim” wairak ūhakus rafstīs, kuri gan ar burteem „—rg—”, gan zitadi parafstīti. Ari „Rīgas Lapā” un „Baltijas Wehstniesi” wīna rafstī parafstīti ar daschadeem burteem, bet wišwairak ar burteem „Rdt.”, „R. Ad.” un „Ad. Agleš.”

Jahnis Kalnīſch.

Jahnis Kalnīſch peedīma 1860. g. 26. dezembrī Blomeeschu Olneelu mahžās, kā sawu wezaku pehdejais (no fefchein) behrns. Wina tehwīs bija Jēhlabš Kalnīſch un mahte Anna Kalnīš, dīsimiſt Neikeni (nelaika mahžitaja Jurea Neikena wezakā mahfa). Jaunpeedīmuſchais weſelībā nebija wiſai ſtiprs, tomehr iſzeeta pirmajōs dīshwes gaddōs gruhtīs behrnu ūlimibas. Grahmatā ūhaka wīna mahžit wīna tehwīs

ar 7. dīshwes gadu, saprotams, iš wežas ahbezēs „ar fākano gaili” pehz toreijs parastās burtofchanas metodes. No ahbezēs pahrgāhja uš „Jauno Deribu”, kuru, 8. lihds 9. gadus wežs, bija iſlaſijis gandrihs wiſu, no weena gala lihds otram.

Tehwos arweenu faistijsa behrna prahju, stahſtadams paſazinas, notikumus un peedīshwojumus iſ ſawas un weztehwu geuhtās dīshwes, kā ari pamudinadams uſ rehlinaschanu galvā, bet deewbijigā, ar labu balsi apdahwinata mahte gandrihs weltigi nōpuhlejās, mahzot tā fauktos „galwas gabalus” un baſnizu dſeefmu meldijas.

Gadus 11 wežs Jahnis Kalnīsch eestahjās Diklu Oſoleefchu pa-gasta ſkolā, kur valika gandrihs wefelus 2. gadus, neko ne-eemahzijees, bet dabujis par ſkolu lotti nelabas domas.

Lihds 13. gadam Jahnis Kalnīsch iſdīshwojās daschadās weetās: Blomeefhōs, Skujeenes Lodeefhōs, Pabaſhōs, Lahdeefhōs (pee Lim-basheem), Diklu Oſoleefhōs. Tapehz Jahnis Kalnīsch neprata ru-nat ne weenu Latweefchu walodas iſloksni, bet wiñam bija attihſtiju-fes ſewiſhka miſpahriga Latw. waloda.

Ar 13. gadu Jahnis Kalnīsch aifgahja uſ Weetalwu pee ſawa brahla Jura, teizamajā ſkola, kur tik pehz laika tika walā no teem uſ-ſkateem, kas bij dabuti pagafſkola.

Gadus 17 wežs, Jahnis Kalnīsch aifgahja uſ Jelgawu, pa-lika weenu gadu Adolphi ūga progimnasijsa un tad 18. gadus wežs eestahjās pahrpilditā Jelgawas gimnasijsas III. klafē (tertia). Jel-gawā wiñsch peedalijsas pee Latweefchu zentīgalo gimnasiſtu litera-rifkeem wakareem, kur gimnasiſti paſchi uſ ſawu roku mahzijās Lat-weefchu wehſturi un walodu, kas Jahnim Kalnīram ar weenu pa wa-las brihſcheem ir bijis mihiſch pehtifchanas un pahrdomaschanas preekſh-mets un kuru kopjot, wiñsch Maſklawā nehma ſundas Leifchu walodā wiſu 1885/6. mahzibas gadu no Leifchu ſtudenta filologa Žablonski pret Latweefchu walodas ſundām. Nobijis kara kļaufibā 6 mehneshchus kā ſawvalneeks un nolizijs pee Rigaš gubernas gimnasijsas kā ekstens gatawibas elfamenu, 1883. gada augustā Jahnis Kalnīsch aifſeloja uſ Maſklawu, ſtudenti juriſprudenzi.

Wiñā tehwos newareja gahdat preekſh ſewiſ un ſawejem. Ta-pehz deesgan maſs krahjums atlīka preekſh Jahnis Kalnīra audſina-ſchanas un ſkoloſchanas. Te iſpalihdjeja ar tehwa mihiſtibu, ruhpibū un gahdibu brahlis Juris, wadiſtams audſinaſchanu un dodams wiſus lihdsfelius.

Pehz 4. gadeem Jahnis Kalnīsch atſtahja Maſklawu, beidsis stu-diju kā graduets ſtudents, un pahrnahza 1887. g. augustā uſ Rigu. Še wiñā laipni peerehema Rahtes un Hōſteefas adwołats un „Bals” redaktors (tagad ſwehrinats adwołats un „Bals” un „Balt. Wehſtn.” redaktors) A. Webera kungs par paligu gan pee adwołatu darbeem, gan ari pee „Bals”.

Maſklawā Jahnis Kalnīsch ſatikas ar zeeniteem tauteefcheem Kr. Waldemaru, Kr. Baronu, Fr. Brihwsemneku, J. Welmi, Krodsneku, Seetinfonu u. z. Satikſme ar ſchein freetnajeem wiñreem, kā ari pee-daliſchanas pee Maſklawas Latw. ſtudentu pulzina, kas intrefejas par Latw. literaturu, newareja palikt bes eefpaida. Jau 1884. gada „Bals”

gada gahjumā parahdijās Jahnis Kalnīna pirmā i s rafstis (par feerneezibū), bet wehlak nahza wefela rinda rakstu par feerneezibū, ruhpneezeibū u. t. t. Pee ta, ka Jahnis Kalnīnāfahla rakstīt par feerneezibū, krita swarā tas, ka winsch is faveem mahzibas preekhmeteem fewischli intresejās par tautas faimneezeibū, lasija dauds is fcha aroda, un Baltijas semneku stahwollis lopkopibas sīnā winam bija labi paishstams no behrna deenām. Wina tehwōs tureja kahdus gadus us nomu Pabashu pušmušchu Lentschukli, kur Jahnis Kalnīnāfah, gadus 5—6 wežs, dabuja pirmos eespaidus no peena lopeem un lopkopibas, kuri winam palika stipri atminā. Ari wina wahrods sem rafsteem par feerneezibū un ruhpneezeibū (Kalnīnu Jahnis) zehlees Lentschuklē un Pabashōs, kur wina mehdsā fault gan behrni, gan peeaugufchi par Kalnīnu Jahnī, dehl atschūkšanas no daudseem ziteem Jahnīem.

„Baltijas Wehstnesi“ wina pirmais rafstis, is Maskawas, atrodas 1884. gada Nr. 235 seletonā („Wehstnesi is Maskawas“). Tahlak wina lihdsdarbiba pee „Baltijas Wehstnesha“ parahdijās tanī sīnā, ka 1888. gada pāvafari maja mehnesi winsch pēstahjās par pastahwigū lihdsstrahdneku preekh ahssemju sīnām un eewada rafsteem. Šini darbā, no ta pāfsha gada rudena wehl plāfchalā mehrā, winsch palika lihds 1890. gada 5. marta deenai, kad winsch atstahja pastahwigū lihdsdarbibu pee „Balt. Wehstn.“ un eesahka pastahwigi nodarbotees Rīgā ar adwokaturu. Šini laikmetā wina rafsti ir apšīmeti waj ar pilnu parakstu, waj ar burteem „R. I.“, waj ar —, waj atstahti bes jeb kahdas sīmes. Kaut gan, no minetās deenās fahlot, Jahnis Kalnīnāfah wairā nebīj pastahwigū lihdsstrahdneks, tomehr wina rafsti, ihpaschi par teesu leetām un likumeem, ir parahdijuschees ari wehlaki fchad un tad „Baltijas Wehstnesi“, burteem „I. R.“ waj (beeschaki) „R. I.“ parafstīti, un, zerams, parahdifees joprojām.

Rīga Jahnis Kalnīnāfah eestahjās Rīgas Latweeshu Beedribā un Rīgas Latweeshu Labdaribas Beedribā, luhkodams pež eespehjas felmet scho beedribu darbus, gan i spildidams winās dasħus amatus, gan zitadi.

Augusts Reinholds Kruhms.

Augusts Kruhms dzimis 1859. gada 15. julijsā Limbaščōs. Behrinibas gadus pāwadijis Limbašču pils pagasta Weekashu zeema Gēdertu mahjās, kur wina tehwōs Anfis Kruhms bija fainneeks un ari Limbašču pils pagasta skrihveris. Te Kruhma tehwōs tapa padsihts is tehwu tehwu mahjām un atteizās ari no pagasta skrihwera amata, kuru 18 gadus no weetas godam bija i spildijis. Tagad winsch eesahka prahwu pret muischas ihpaschniezi, Rīgas pilfehtu; bet ta, ka jau pee wezjām teesām bija parasts, wilfās ilgaki par 15 gadeem. Schahdos apstaklōs Anfis Kruhms lotimas, waj pat nemas nespēhja ruhpetees par fawa weenīgā dehla i sglibtitbu. Mahjās pee weztehwa un tehwa ismähzijees lasit, rakstīt un rehkinat, Augusts Kruhms eestahjās Limbašču pils pagasta skolā Sihpolu Kalnā (1872. g.). Pagasta skolotajs Jahnis Brihwulis reisi

Kruhms tehwam par kahdu pakalpojumu bija folijees, wina dehlu fagatawot us eestahfchanos aprinka skolâ, un sawu folijumos ari godam ispildija. Pagasta skola Kruhms pee paliga skolotaja Winklera mahzijâs ari Latweeschu grammaticu. 1875. gada I. pušgadâ Kruhms eestahjâs Limbaschu „augstâ aprinka skolâ”. Voti truhzigôs apstaklôs buhdams, Kruhms pa wałas brihscheem pee „wežâ Metkifcha” nosklatijâs grahmatu feefchanas mahsflu, ar kuru tad fapelnija naudu preefsch grahmatam un pa dalai ari skolas naudu. Wehlakôs semestrôs winsch zaur skolotaju laipnibu baudija pilsehtinas skolenu tecfibas, t. i. dabuja grahmatas no krona bibliotekas un skolas nauda tika us pusi paseminenta. 1878. gada 17. junijâ Kruhms beidsa aprinka skolas kurfu un nu sagatawojâs us skolotaja eksamenu. Pehz preefsch rakstitas prowes lefzijas noturefchanas aprinka skolas primâ, winsch dabuja „privat-elementarfskolotaja” diplomu. Tohdai skolotaja weetai, kura tulix dabutu peeteelofchu algu, negadotees, Kruhms bija preefsch dotees us Rigu un peenemt faut kuru weetu. 1878. g. rudeni winsch pahrnahza Riga, kur wiham ari tulix laimejâs dabut skrihvrea weetu pee adwokata Steeres. 1879. g. 19. dezembrî Kruhms tika peelaists par aufkultantu Riga Nahes wirskanzelejâ. Pehz tam pahrzelts us Amatu un Kemerei-teefu (Amts- u. Kemmerei-Gericht), winsch dabuja kanzelista weetu Landsogtejteefas II. nodalâ, kur fabija līdz 1882. g. aprilim. Pa tam Kruhms eepasinâs ar adwokatu Friedrichu Weinbergu, zaur kura gahdibu dabuja weetu „Baltijas Wehstnescha” ekspedizijâ. Ap to laiku bija nodomats „Baltijas Wehstnesi” paleelinat un Kruhmmam bija apsolita forektora weeta. Bet ta ka Kruhmmam, ka „Limmashnalam, tas walad un ruanachan neschtimma a teem raksti”, tad winsch eet pee adwokata Fr. Weinberga wingrinatees Latweeschu rakstu-walodâ, rakstidams Weinberga diktetus raksteenus „Baltijas Wehstnesim”. Pee Weinberga winsch strahdaja pa wałas brihscheem ari ka forektors apmehram 6 gadus. 1882. g. 1. oktobri „Baltijas Wehstnesim” paleelinajotees, winsch dabuja „Baltijas Wehstnescha” un „Balſi” forektora weetu, kura wehl schim brihscham atronas. Ta paſcha gada 8. augustâ Kruhms apprejeja Katarinu Hermann jaunkundsi. Pa wałas brihscheem Kruhms ari tulkojis waj pahrstrahdajis dashus stahstus, peemehram: „Balſi”: „Tumsibas darbi”, „Salamans”. „Baltijas Wehstnesi”: „Atrastais”, „Dschons Bulli”, „Dwehselu pahrdeweji”, „Iſſumtais”, „Pils Ardenas”, „Raifliba un mihlestiba”, „Aifspreedumu wara”, „Danzigas herzogeene”, „Awises fenak un tagad”, „Eſkuriāls”, „Madleene”, „Sem weena jumta”, „Pamahziba rakstnekeem”, „Strahdneku dſhwoſku jau-tajums Riga” (eewada raksts) u. z. No 1885. g. fahlot Kruhms ir ari Riga Latweeschu teatea bibliotekars un no 1887. g. ari ſha teatea inwentara pahsinis un inspizients.

Kahrlis Timms.

Kahrlis Timms, sawu wezako wezakais dehls, peedsimā 2. majā 1849. gadā Kursemē, Jaunjelgawas aprinka, Krona Leel-Sunakstes Lapsas mahjâs. Pehz skolas apmelleschanas Sunakstes un Saulas

Ķesturu-sskolās, eestahjās Tehlabstātes aprīļa skolā, kurā turpināja mahzibū reisē ar nelaiki Andreju Dihriki. Pēc tam 1868. g. eestahjās Gori-Gorku semkopibas skolā, kur fabija $2\frac{1}{2}$ gadus. Glušči fabojatas wefelibas deht mineto skolu atstāhja un apmetās tehwa mahjās, kur pamajam veza laite iſſuda. Pēc tam iſrahdijs par eespehjamu, tehnu atstābt un aiseet us Kalkunes Jauno muischi, no kureenes, rentes gadeem beidsotees, aīsgahja us Medumas muischi pee Dwinkas, Kursemē. Še kā Medumas muischas un tās pušmuischi: Egiptes, Kalna- un Mariju-muischi arendators atrodas ir woh tagad. Wina raksti „Baltijas Semkopi” ir ar parakstu „Meschgaleeschu Kahrlis”, „Austrumā” un „Balt. Wehstnesi” ar parakstu „Augſheetis”, waj tikai ar R. L. ſihmeti*).

Peteris Krumbergs.

Peteris Krumbergs dzimis Vēetalwas-Ödseenas Bundulkrogū 26. sept. 1823. g. Sinaschanas eeguvis zaur paſchmahžiſchanos, peekopa ūkrihwera amatu wairak muischa (Walmeermuischā 24 gadus) un daudspuſigi nodarbojas ar rakſtnezzibū. No 1876. gada dzihwoja $2\frac{1}{2}$ gadus Rīgā, paprēksh eestahdamees Dihrika drukatavā par weikala wedeju. „Baltijas Wehstnesi” atrodas, ſihmeti burteem P. K., wairak rakſtu, iſ kureem ūewiſki minami iſſtrahdajumi: „Ortografijas leetā”, „Latveſchu dzeefmas ſenatnē un tagadnē”, „Par awiſchnezzibū” u. z.

Peteris Silinsch-Bangputis.

Peteris Silinsch-Bangputis piedzima Vēetalwas-Ödseeneschi Draudawās 6. okt. 1844. g. Beidza Vēetalwas draudsēs ūkolas kurſu un nolika pee Zehfu-Walkas laukskolu waldes ūkolojā elfamenu. Bija no 1864.—1890. augščminetā pagastā par ūkolojā. No 1875. g. ūahot wiſch pastahwigi ūeedalijs pee „Balt. Wehstnesha” lihdsdarbibas. No minetā gada lihds 1880. g. daschadi ūejoli wiſhōs gada gahjumōs; starp teem: „Pee Pehrsēs kražes”, „Ausekla ūeemīzai”, „Sem firma oſola” un d. z. 1880. gada gahjumā ūahots „Rata grahwis”, gada beigās „Balt. Wehstnesi” kā deenas avisē — „Muischas fungē”, ūahots iſ klausibas laikeem. Šiaojumus un daschadus ſihumus wiſch aīsweenam ūeſuhtijis.

Wihlips Šchwede.

Wihlips Schwede dzimis 28. novembrī 1849. gadā Widsemē, Wez-Salazas Ķīlupes mahjā, kur wina wezaki, tehws Ķīfchahnis un mahte.

*) Starp zīteem raksteem, bei ūinojumeem, atrodas „Balt. Wehstn.” ūahdi: „Par augļu wihsna ūgatavosčanu”, „Par daschadu mahkligu mehſlu derigumu ūemkopibā”, „Par paſchijmehgtinajumeem ar ūoſoritū milteem ūemi mehſlojot”, „Par uhdēna wahrīchā ūelulumā un baribas ūutinashā ūopeem ūpaſchōs aparātōs”, „Par lopbaribas augļ ūoſchā ūi to paangšā ūaſha ūaimnezzibā”, „Par ūalmehſloſchanas dāhrgumu un newehrtibū ūetſchreewijsas ūaimnezzibās” u. t. pr.

Greeta, dīsim. Fischman, kā amatneeki dīshwoja. Defmit gadus wežs wiāsch apmekleja trihs seemas weetejo pagasta skolu. Weenu gadu mahjās fabijis, Schwede eestahjās 1864. g. rudenī Leel-Salazas draudses skolā, no kureenes tas 1865. gada pāwasarā pāhrgahja us Alojas draudses skolu. Sche wiāsch eesahka lihds ar nelaiki dīejneku un skolotaju Krogsemju Miku fagatawotees us Zimses seminaru Walkā. Tā kā 1867. gada wasarā Alojas draudses skola nodega, tad Krogsems pāhrgahja no tureenes us Ķhrķu un Schwede us Dīsku draudses-skolu. 1868. g. junijā wiāsch eestahjās kopā ar mineto skolas beedri Walkas draudses skolotaju seminarā, kuri toreis strahdaja direktors Zimse un mahzitajs Ullmans, kuri prata jaunekļu sirdis fasildit un tur modinat zenschanos us wisu, kas zehls, kreetns un teizams. 1871. gada junijā Schwede beidsa seminaru kuršu ar labām fēlmēm un eestahjās ta pāscha gada novembra sahukumā Mihlischu pagasta skolā par skolotaju. 1872. g. wasarā Schwede apzeloja kā grafa Siewers'a pāwadoniš Wahziju, Austriju un Schweiziju un eepasīnās pee tam tuvak ar tureenes skolām.

Mihlischos wiāsch palika lihds 1874. g., no kureenes tas pāhrgahja us Rīgu, fagatawotees tureenes kurlmehmo skolā us kurlmehmo skolotaja amatu. Sagatawofchanās kuršu Rīgā beidsis, Schwede apzeloja 1875. gada wasarā pa otrai reisei Wahziju, Austriju un Schweiziju, hospitejot tureenes kurlmehmo skolās un skolotaju seminaros. Sche wiāam bija isdwewiba tuvak eepasīhtees ar šo mahzibas eestahschu darbu, mahzibas kahrtu un organizāciju, teekotees ar dascheem tureenes flāwenakeem kurlmehmo skolotajeem un seminaru wadoneem. Mahjās pāhrnahkuschu, Walmeeras kurlmehmo skolas kuratorija eewebleja Schwedi 1875. gadā par šās patlaban no grāfenes Emmas Mellin jaundibinātās skolas preekschneku un wezako skolotaju. Minetā skolā Schwede, kur wiāsch wehl tagad strahda, eesahka sawu darbu ar weenu pāschu klasē, kurai 1877. un 1879. gadōs peeweenojās wehl diwas zitas klasēs, tā kā šāi skola tagad fastahw is trim klasēm.

Walmeera Schwede nodibināja pilnīgi sawu dīshwi, apprezejotees 1879. g. ar Linu Winowsky.

Pee muhsu tautas zenteeneem Schwede arweenu dīshwi piedalijs, gan kā muhsu laikrakstu „Baltijas Websnečha“ un „Balss“ lihds-strahdneeks, gan kā Latweeschu sadīshwes weizinatajs un kopejs Walmeera un wiāas apkartnē, dibinajot kopā ar dauds ziteem kreetneem tauteescheem Walmeeras Latweeschu beedribu, kura Latweeschu beedribu starpā eenem jo zeenitu stahwokli. No 1888. g. Schwede ir šās beedribas preekschneeks. Tapat wiāsch bija weens no dedsigakajeem strahdneekem pee Zimses peeminella zelschanas.

Kahrlis Graudiāsch.

Kahrlis Graudiāsch dī. 16. nov. 1863. gadā Kurzemē, II. Taurkalnes Girupneelds. Paprekschhu apmekleju weetejo pagasta skolu un Jaunjelgawā elementarskolu, kur išbaudiju lihds pādibeniem wezu mokabuku skolu laikmetu. Pagasta skolā eemahzijos nedauds Wahzju woka-

buļu un Wahzu walodā ismāhzijs no galmas ari dauds kātķīma galbus, lai gan nesapratu vīru satura. Jaunjelgavas elementarflokā bija eelikts par skolotaju Igaunau tautas dehls, kas, saprotams, ne ko nemahzeja pa latviski. Tāhds apstakls tad ari walodās nemahkulīs, Wahzu skolā eetizis, nesaprata ne weenu wahrdu, ko skolotajs runaja, wajadseja waj gluschi kā kurlmehmo skolā sīhmem rāhditees. Saprotams, ka bija gan īoti dauds darba, fausa nefaprotamu wahrdu klabinaschana un wokabulu kalschana, kuras panahkums bija tas, ka kāhds gadās eemahzijs drusku wahziski, par ko wairak japatēzas Wahzu pānsījai, ne kā skolai. Kad 1877. gadā aizgabju uz Rīgu skolā, tad tikai mahzeju pa wahziski farunatees un drusku rehlinat, kādehl wareju tureenes II. aprinka skolā (II. Kreis u. Handelschule, wehlaik tika pāhrwehrsta par Petera realskolu) tikai kāhda semakā kāfē eestahtees. 1881. gadā beidsu šcho skolu. 1882. gadā eestahjos Baltijas politeknikas preekschskolas sekundā, beidsu šcho skolu pa Jāņiem 1884. gadā un ta pāfska gada septembrī likos immatrikulees Baltijas politeknikā, kur, daschlahrt studijās pāhrtraukts, studeju inscheneeru finibās. Blakus fawām studijām nodarbojos ari ar rakstnēzibū, iswehle-damees preekschmetus gan is fawām spezialām finibām, gan wehstures, gan statistikas. 1885. gadā ispelnijs no Maskawneku Reinberga premijas isspreedejeem godalgu par raksteem „Senā i s „Latvētis“ un „Latvēefchusinižās“. Schee abi godalgu apbalwoti raksti tika nodrukati 1886. gadā „Balti“. Wehlaik tādu pat godalgu ispelnijs par rakstu „Pāgāhju ūlā iku atminās“, kas wehlaik sem viršraksta „Swarigakee Widsemes semneku likumi no 18. gadu simtena“ nodrukāts 1887. gada „Austrumā“ un „Balti“. Pa treshajeem wišpāhrigeem dseed. swēhtkeem 1888. g. isdewu „Wehsturigu Wadoni zaur Rīgu“ ar Rīgas plahnu. Sinibū Kommisijā biju bibliotekars, fakhrtoju Sinibū Kommisijas V. Rakstu krahjumam „Tautas dseeftas“ un VI. Rakstu krahjumam „Mahaus“ no daschadeem S. K. eesfuhtieem raksteem. — Gar statistiku nodarbumees, sevīshķi un, waretu teikt, weenigi nodarbojos gar muhsu poļchu Latveeschu un Latvijas dīshwes ispehtīschanu un isskaidrošchanu. Šīnī noluhkā farakstiju garakus rakstus par 1881. g. lauschu skaitīschanu (Balti 1887. g.), fālikhdīnādams vīrus ar zītam statistiskām finām par Latviju un Baltiju wišpāhri. Tāhlaik ismeleju un aprakstiju daudsu muhsu Baltijas swārigako augu un raschojumu swaru un nosīhmi pasaules tirdsneeziā, ko apzereju kāhds diwdefinit „Balt. Wehstnesi“ nodrukātās eewadrafs, daschōs gadās, no 1886. g. fahfot. Wairakds raksts par „Latveescheem Widsemē, Kursemē un Ahrbaltijā“ raudsiju ispehtit Latveeschu isdalīschanos pa daschadeem Kreemijas widēem, kā ari isdibinat vīrus daudsumu, tas ir Latveeschu leelumu, kuru aprehlinaju uz kāhdeem 2 miljoneem (Balt. Wehstn. 1889. g.). Kā ūha raksta paplašinājumu tagad fastahdu garaku rakstu „Latveeschī tautīšķā gadusimtena beigās“, preeksch kura pīrmās dalas (Latveeschu tautas leelums un Latveeschu dīshwes vētas) materiali jau gandrijs pilnigi fakti. Grahmata drīhsimā tīls isdota. 1893. gadā fastahdiju „Pāhrskatu par Sinibū Kommisijas darbibu no vīras dibināschanas līdz ūhim laikam“. Bes tam wehl manuskrīptā ir „Buhwes mahziba. I“. 1890. un 1891. g.

wafarā strahdaju kahdu laiku kā pastahwigā lihdsstrahdneeks „Baltijas Wehstnefcha“ redakzijā. Ūsi tam wairaki no manis fastahditi garaku raksti ir nodrukati ari „Balši“, „Rotā“, „Tehwījā“, „Semkopī“, „Balt. Wehstn.“ seletonā un daschōs kalendārōs un Drawneeka konverfazijas wahrdnizā. Raksti (gareako rakstu sūtīts tā ap 250) sūhmeti pa leelakai dālai ar K. Gr., Gr. K., Gr. Gsch., Pg. K. waj ir ūsi paraksta waj ir ar pilnu parakstu. Leelais rakstu daudsums ir eeweetots „Baltijas Wehstnefci“.

1891. g. Rīg. L. Beedribas runas wihru fapulze manim usdewa fastahdit swēhtku rakstu wīnas 25. gadu dibināshanas swēhtkeem un dot pahrkatu par wīnas darbibu pirmajōs 25 gadōs*). Schim rakstam materialus krahdamās julijā gruhti (ar kruhtim) faslimu**). Turpinat scho darbu nespēhju, bet wajadseja weseloschanās dehē dotees us laukeem, Sehrenes Pungām (Kursemē), kurp mani wezaki bija pahrgahju-schi dīshwot.

Dr. Adams Butuls.

Butuls, Adams, Dr., dīsim. 1860. g. 23. nov. Widsemē, Maſ-Salazās draudses Waltenbergu pagastā. Pirmās skolas mahzibas baudījīs Rīgas Petera-Pahwila skolā, wīsch eestahjās Aleksandra gimnāzijā; to isgahjis, dewās us Maſlawas augstskolu, kur no 1880. lihds 1885. g. studeja dseedneezību. Mahzibu beidsis, jaunais dakteris ap-metas Rīgā, eefahkdams fawu darbibu Pahrdaugawas Ahgenskalnā. 1888. g. wīnu apstiprina ja walsts deenastā kā ahrstu pee Widsemes gub. waldes un gubernatora kanzlejas. 1889. g. ar siniskeem noluhkeem zeloja pa ahrsemem, apmekledams Wihni, Parīzi, Pragu, Berlini u. z. weetas un eepasīhdamees ar ahrsemju slimnīzām, klinikām, mediziniskeem museejem un weselibas awoteem (Marienbadi, Karlsbadi). Dīsimtenē pahrnahjīs, Butuls fawu ahrsta darbibas weetu pahrzehla no Ahgenskalna us Ēeffchrigu. 1890. gadā peedalijās pee X. starptautiskā dseedneeku longrefa Berlinē, kur plāfchakā mehrā eepasīnās ar tureenes mediziniſklām eestahdem; 1891. g. dewās us Peterburgu un Maſlawu, lai eepasīhtos ar tureenes pēhdejōs gadōs dibinateem medizinas institu-tem. Schim brihdīm wīsch weens no trim Rīgas Latweefchu dseed-neekem. Kā students Butuls sagahjās ar Waldemaru, Baronu, Welmi un Brihwsemneeku, dabudams no teem daschu labu paskubinajumu, darbotees wiſpahribas labā. Pirmās gadōs, kamehr ahrsta prakse wehl nebija tik plāfcha, Butuls peedalijās ari wiſpahrigas fadīshwes darbōs, buhdams weenu gadu I. Rīgas pahrtikās beedr. preeksfchneeks un iſpil-didams weenu gadu preeksfchneeka amatu „Austrā“; kā tahds wīsch

*) Jau agrak biju fastahdījīs garaku rakstu par „Rīgas Latweefchu Beedribas teatra attīstīshanos“ (Balt. W. 1890. g.) un „Lugas, kas israhritis us Rīg. Latv. Beedribas ūtātuvēs“ (B. W. 1891. g.). No īchīnī laikā ūtātueem materi-aleem tad 1893. g. fastahdīju augščak mineto pahrkatu par Šīnību kommisjīas darbibu.

**) Pirmās faslimīshanas sūhmes parahdījās jau 1884. gada pawasarī, bet, kā ūtāt, wehslak iſjuda.

palihdsjeja issuumt ahrsemneku wadonuš, kas beedribu bij nowadijuschi lihds kapa malai. Lihds 1889. g. 1. aprilim wiñsch ari bija „Deenas Lapas“ isdewejs. Butula raksti (wiñswairak par juhneeziibu) islaikisti pa dasheem Latweeschu (un ari Kreewu) laikraksteem, to starpā ari „Baltijas Wehstneſi“.

Janis Bergs.

Janis Bergs dzimis 21. nov. 1863. gadā Dobeleš aprinkī, Sālēneku Kaleju Ikwildās, beidza 1883. gadā Jelgawas realskolu un 1884. g. eestahjās Rīgas politeknikā, kur studeja eefahlot inscheneeru sinatnes, wehlak semkopibū un šai pēdejā arodā beidza studijas 1888. g. ar usslau. Rakstnecizisti Bergs pedaliņees bagatigi pee dašchadeem Latv. laikraksteem, īewišķi Matera laikā pee „Balt. Semkopja“, kur eespeesti dauds wina tulkoši, kā ari dašhi originali stahsti, peem. „Apšu Īndriks“, „Teef. Wehstneſi“ originali „Pumpuriņš“ un „Krusts meiščā“ u. t. t. Bergs leelu wehribu pēgreesis ari teatrim; Jelgawā wiñsch uš jaundibinātās Jelgawas Latv. beedr. teatra skatuves pedaliņees kā teizams akteirs, ihpaschi komišķās lomās, tapat wehlak wairak reis weesojees Rīgas Latweeschu teatrī, kur wiñsch pehz Allunana aisefchanas ihšu laizīau iplīdīja pat direktora weetu. Teatral rakstnecizibas laukā Bergs rascheni strahdajis. 1881. g. wiñsch farakstija tautas lugu „Mankus“, wehlak joku lugās: „Prezibas zaur prezibām“ un „Latweeschu studenteem par labu“, kā ari tulkojis starp zitām lugam: „Swehbilschu greesīs“, „Māhtes īwehtiba“, „Kahsu preekšchwafarā“, un operu „Raktsmahja Granadā“. Bergs 1888. g. studijas beidzis, eestahjās par ūanvalneku 9. leelgabalneku brigadē, kuru 1889. g. septembrī atstahja kā reserwas praporschītshiks. Tulin pehz tam wiñsch eestahjās Bogodnochowas aprinkī, Harkowas gub., kahdā muisčā praktikā. Tagad Bergs ir Parchomowkas zentralmuisčā par pahrwaldneeka valigu. Pee „Baltijas Wehstneſcha“ Janis Bergs bija teatea rezents 1886. un 1887. g. Tājā pafchā laikā wiñsch ari farakstija dauds leeti derigu eewada rakstu par semkopibū, kā ari original-stahstu „Laimes purwōs“. Raksti sihmeti ar burteem B. un B—’s.

Frizis Karkluwalks.

Frizis Karkluwalks*) meščarga Karla un wina feewas Billes (D. Wiedemann) dehls, dī. 1867. g. 26. junijā masajās weentuligajās Karklu mahjās, Dundagā, tā dehwetā Kaugā, kur isplehſčas leeli, ar dauds mešča putneem un lopeem bagati mešči un kur netahlu no wina wezako mahjās atronas ari pasīstāma Dundagas dehla, firmā E. Dūnsberga dzimtene. No wezakeem pirmā mahjibās peenahzigi fagatawots, wiñsch ūawā 11. gadā eestahjās weetejā pagasta un draudses (fauktā īirkspēhlu)

*) Wahrds „walks“ pasīstams tikai Wentspils un Talsu apgabalā un nosihme: strautinīsh, upite.

kolā. Kad netahla jā Talsu pilsehtiaā muhsu pasihstamais walodneeks, wiršskolotajs ā. Mühlenbachs, patlaban kā studiju beidsis, eerihkoja sehnu skolu, tad flawa, kahda ahtri par šo weenigi ar Latweesku skolotajeem apgahdato skolu pa apkartni ispluhda, us mineto skolu ari Karkluwalku wilinaja. Sawu kreetno draudses skolotaju pamudinats, tas ahwa kahjas us jauno skolu, neprastdams, kur nemt šchij mahzibas gaitai lihdsekus. Bet sehnam ūmaidija leela laime, jo gahdibu par wiini usnehmās bijuskhais Wirzawas dīsimstlunga, labfirdigais barons Edwards von Hahns, pee kura Fritscha tehwās kalpoja par meschfargu waj pa reisam medneku, jo minetais barons Dundagas Kaugā bij eegujois tikai medibas teesibas. No Mühlenbacha tehwīschki audzinats un kreetni fagatawots un labā barona Hahna ar naudas lihdsekleem pabalstiis, Karkluwalks eestahjās Jelgawas klāfiskā gimnāsijs, kurā tas pehž diwi gadeem nobeidsa kurfu. 1888. g. augustā tas redseja fawu behrinibas sapni peepilditu, jo no mineta barona ari tahlač pabalstiis, tas nu wareja dotees us Jurjewas augstskolu, stūdet teesfleetu finibas. Jurjewā nonahzis, wiñsh tuhlit eestahjās Lettonijā.

1893. g. junijā Frizis Karkluwalks beidsa kurfu ar kandidata gradu un no ta pačha gada 1. julija eestahjās „Baltijas Wehstnescha“ redakcija.

Karkluwalks preeksch atklahtibas eefahzis rakstīt kā aprinka skolens, eefuhtidams „Austrumam“ fawu pirmo rašchojumu, fabulu „Semēs bite stropā“ (1886. g. 6. n.), bej tam „Balsi“. Kā gimnasists tas ar pahris garakeem raksteem peedalijās pee „Deenas Lapas“. Augstskolā wiina rafsteezīgā darbiba pamairojās. Te wiñsh peedalijās pee „Sehtas, Dabas, Pasaules“, kuru Lettonijas lozelki, ūwischki zaur Plutu Wila gahdibu un us wiina pamudinajumu, atjaunoja, tāpat pee „Latvju tau-tas“ un redigeja „ Sehtas, Dabas, Pasaules“ VI. un VII. burtnizu. Studiju laikā ā. farakstījis kahdus 70 garaokus un ihfokus rakstus un garakus dzejokus, peedalidamees pee „Lehvijas“ (ar parakstu: Odd = Dundadsneeks) un no 1890. g. ūwischki pee „Baltijas Wehstnescha“ (ar parakstu Kfk). No wiina garakeem dzejoleem buhtu minami: „Domas pee osola“ („Austruma“ 1887. g. 6. n.) (no Walzixa) un „Nedarbu fods“ no Sp. Weidenbacha („Sehtas, Dabas, Pasaules“ VII. burtnizā); bej tam wiina fazeretās fabulas; plāfchakee prosaifkee darbi buhtu: „Par laisīchanu“ („S., D., Pasaules VI. burtnizā), „Homera epi pee Latweescheem“ (no P. Raudseneeka), un „Lihbeeschi“ („S., D., P.“ VII. burtnizā), Effenbergu Jahna un Lautenbacha-Juhfimā bio-grafijas „Austrumā“ un profesora Ē. Semmera dīshwes apraksts „B. W.“ u. z. Pee „Balt. Wehstnescha“, kā fazits, ā. peedalijās no 1890. g. otrās pušes fahlot. Bej ūrojumeem, apspreedumeem un zi-teem ūhkumeem lihds ūhim „B. Wehstnesi“ nodrukati 40 wiina fa-rakstīti eewadu raksti*).

*.) Sazerejumi ūhahdi: 1890. g.: Maſſ. Latv. iſſolitās premijas leetā, Garigi dzej-reiun un wiini bāndīšana, Par Latweesku ūlāsto dīsumumu, Domas par Latweesku pahrīwahzschānu, Mihlestiba dzejā, Mahtes ūrds. 1891. g.: Par Latweesku kru-stameem mahrdeem, Pateekiba un eedomas, Kā isturetees pret beedri, kas fawas beedribas labajai flawai kaite? Latweesku walodas iſlofchnu jautajums, Par au-toritatū zeentīschānu, Wahrdrīsch par ūlofchānu, Muhsu laikraſtu kritikas nodala,

Rudolfs Blaumanis.

Rudolfs Kahrlis Leonids Blaumanis, eewehrojams Latweeshu rakstneeks, ds. Ģrglu muishā, Widsemē 1862. g. 20. dezembrī. Apmekleja Rubienu Annas privatfolu Ogrē, tad Rīgas aprinka folu. Tas kurfu nobeidsis, Blaumanis eefahkumā mahzijās par tirgotaju, wehlak par semkopi. Bet neatradis ari pehdejā arodā sawu iesto darba-lauku, winsch atkal atgreesās atpakaļ us Rīgu un strahdaja pēc awises „Zeitung für Stadt und Land” lihds 1893. g. wafarai. Wahjas weselības dehl Rudolfs Blaumanis tagad dīshwo us laukeem, sawā dīmtenē, nodarbodamees gax rākstnēzibū.

Awise „Ītg. f. St. u. L.” nodrukaja wixa pirmo literarisko raschōjumu (1881. g.), kā ari wehlak wixa labakās noweles, lūkas atronamas „Balsi” un „Balt. Wehstnesi” („Nesahle”, „Pehrlna negaifs”, „Raudupeete”, „Behrtula pirksts”, „Nauda sekēs”, „Kapehz, kapehz” u. z.). Tagad šķērītā nodrukati fewišķā grahmata „P e e f k a l a u g u n s”. Lugas Blaumanis fazerejīs diwas: „Sagli”, jofu luga 2 zehleenōs, un „Launais gars”, tautas luga 3 zehleenōs. Bes tam Blaumanis „Ītg. f. St. u. L.” parahdiées kā išweizīgs Latw. taut. dīsefmu pahrtulko-tajs. Winsch uſtahdams Latweeshu original-rākstneeku pirmā rindā*).

Apsīšķu Jēhkabs (Johnis Iunsemis).

Esmu dīmīs Līsumā, Kalangu mahzjās (Velanas draudsē) 26. novembrī 1858. gadā. Mans tehwās bij minetās mahzjās par faimneku un ari par Līsuma walsts skolotaju. Wehlak winsch peernehma walsts skolotaja weetu Mahla-muīshā un pehz tam Sinolē. Pirmās mahzibas dabuju no sawa tehwa. Šis mahzibas, kopā ar to garu, kāds muhsu mahzā waldija, palika man par pamatu, us kā attīstījās wifa mana wehlakā gara dīshwe, domas, uſskati, pahrlezzinashanās — wahrdu fahlot, wifā garigais zilweka fatus. Gan wehlak tahlakās skolās eedams dabuju wairak un plāshaku mahzibu, mantoju wairak sinashanu, tomehr tehwa mahzibas un tehwa mahzjās gars skaneja wehlak wifām zauri. Tehwa lihdsdotais garigais puhrs dīshwē — ir mans weenigais mantojums, kas naw ne ar seltu uſswerams — un

Sousseen laike. 1892. g.: Par darbu, Par dīshwes apraksteem jeb biografijām, No kurcenes Latweeshu sawā wahrdu dabujuschi, kā apektas ar muhsu walodu, Latweeshu īendā tīzibas atleekas ūha gadu simtēna sahnumā. Tautas gara mantu eipāids us rākstneekem. Wilka zilveki, Latweeshu garigo darbeneku mīstiba, Veterinar-instituta profesors E. Semmers, Kursemes leelunga Īekaba dehls, prinzipis Aleksandrs, Dāhrgs un fahpigs jaudejums, Īsegūjei, Weža un jaungada nakti, Weža, bet jauka Latweeshu eerašča. 1893. g.: Par wahrdu krahšchanu wahr-dināi, Latweeshu lašīšanas mīlestība, Jaunee likuma nosazījumi par traekteeru weikalmi (tulkojums), Muhsu rāksu un muhsu fatīkmes waloda, Bīshkopība, Kree-wījā, Latweeshu waloda Latweeshu dīmītēs, Īlameeschu tautīša kustība, Iru zīhna pehz patstahwibas, Brihwibas īwehtīds, Nebrihwī Latweeshi, Divi Latweeshu ga-wiliu īwehtīki, Īki walodas jautajumi. — Bes tam 1893. g. no 16.—30. augustam īrakstīja „B. W.” ahrsejmu sinas, īdās nodalas redaktoram īlmojot.

*). H. J. Drawin-Drawneka „konvergācijas wahrdrīza”.

kuram man japatēiz, ka wareju wehlak fahkt darbotees ar rakstneezibū. Wiss, ko schini sīnā esmu panahzis no atzinibas, ir tehva nöpelns, man pascham tur mas nöpelna klaht. Wehlak dīhwē, kad skolas jau biju išgahjis, kad pats biju par skolotaju, kad biju jau apprezejees un fahzis familijas dīhwī — tehws wehl arveenu palika mans fvariga-fais skolotajs un padoma dewejs wifōs geuhifikōs dīhwēs jaunajumōs.

1869. gada rudeni, Mahrtinās, tehws mani aiswaeda us Welanas draudses-skolu. Schi deena man dīhwā atminā. Wiss jau bija gatavs us braukšanu, kad tehws wehl kawejās un, fasauzis mahjeneekus, nodseedaja no dseefmu grahmatas: „Jesus nahzi tu, man par paligu”, un tad luhgšchanu noturejīs un tehwa-reisi noskaitījīs, aiswaeda mani us skolu. — Kaut jel arveenu tā Latweesħu tehwi iswaditu fawus dehlus us skolu, kaut Latweesħu tehwi dehli ar weenu peeturetos dīhwē pee schahdām tehwa waditaja rokam, zil fwehtigi tad gan nebuhtu dehlu skolas zeli! — Ar schi ihfo atgadijumu is maneem behrna gadeem gaischi esmu nosīhmejis to garu, kahds waldija muhsu tehwa mahjā. Kaut mani behrni to ari mantotu tāhdā mehrā, kā tas wiru tehwa tehram bij, es wairak ne ka newehletos wineem atstaht! — No 1869—1872 sagahju Welanas draudses-skolā. Augustā 1872. gadā tehws mani aiswaeda us Zehsu aprinka skolu, kurā kurfu nobeidsu pehz puštrefšha gada 1874. gada dezembrī. Tulinahkošča (1875.) gada janvarī peestahjos tehram par paligu Sinoles pagasta skolā. Pa waru dīhwoju tehwa mahjā, eedams ari pee lauku darba, bet leelsako daku wasaru pawadiju kā paliga-skolotajs Welanas draudses-skolā. Tā tas gahja lihds 1878. gadam. Kad es noliku kā eksterns eksamenu Walkas draudses-skolotaju seminarā. Schini paschā gadā wehl no brihwa prahtha eestahjos us weenu gadu minetā seminarā, un schi man bij laime, baudit weżja Zimses tehwa mahzibas un eepasihtees ar wina garu. — No 1879—1881 biju par paligu Rūjenes draudses-skolā, kur eepašinos un eedraudsejos ar J. Welmi, wehlako „Austruma” redaktoru. 1881 peernehmu skolotaja weetu Kokmuščas walts skolā, kur 1882. g. apprezejos un minetā skolā lihds pat schim laikam nostrahdaju (kur pat laban taisos pahreet us jaunu dīhwes- un darba-weetu). Ar rakstneezibū darbotees eefahku tad, kad „Pagalms” fahla isnahkt. Pirmee raschojumi „Pagalmā” bij pa leelakai daki tulkojumi is Andersena raksteem un dsejoli. „Pagalmam” 1882. gadā apstahjotees, fahku rakstit fawus pirmos stahstus is tautas dīhwēs „Baltijas Webstneſi”. Pirmais stahsis bij „Krusttehws Adams” (1883), tad „Ahrprahrigais” (1883), wehlak (1884) „Kaimini” un pehdigi (1885) „Gegahnis”. Schini paschā gadā fahla „Austrums” isnahkt; schim tulia peestahjos par lihdsstrahdneku un lihds schim pascham laikam esmu palizis pee scha laikrafta. „Austrumā” isnahlusħos stahstus Rīgas Latweesħu Beedribas Sinibū Kommissijas Derigu grahmatu apgahdašħanas Nodala fahluu isdot fawā apgahdibā.

Bes „Austrumā” isnahlusħeem raksteem ir wehl isnahlusħas no Andersena pasfakam „Pasaku wirknes” I. un II. dala — I. dala 1885. un II. dala 1887. Bes tam wehl 1886 Krashevskā stahstis „Pod-neeks Jermola”.

Kristaps Schuberts.

Kristaps Schuberts peedīma Kursemē, Svehtes pagastā (Jelgavas aprinkī), Lihku mahjās 1858. g. 5. februāri, kā faimneeka Dawa un Lawīses wezakais dehls. Pirmās skolas mahzibas tas eefahka baudit 1867. g. weetejā pagasta skolā pee skolotajeem G. Forstmanu un R. Seewalda. Pehz tam tas 1872. g. pahrgahja us Jelgavas toreisejo Aleksandra skolu, kuru pehz pušgada nobeigdams, tas eestahjās Jelgavas realskola, kurā palika lihds 1876. g. Minetā gadā R. Schuberts dabuja weetu Salās draudses skolā kā valiga skolotajs, tā pāschā gadā Jelgavas seminarā kā eksperiments skolotaja eksamenu nolikdamš. 1878. g. to eewebleja pee minetas skolas par pirmo skolotaju un ehrgelneku; ūhāi weetā tas fabija lihds 1881. g. Tad Saleneeku pagasta walde to usaizinaja, eņemt pirmā skolotaja weetu jaunuszeltajā pagasta skolā, kuru weetu R. Schuberts peenehma, tam strahdadams lihds 1891. g. Pee Dobeles aprinka agrakōs gadōs noturamām skolotaju konferenzem visā laikā bij R. Schuberts weens no uzsīhtīgakeem dalibnekeem un darbinekeem. Ja ari daschs ruhtums tam bij jaissauda, tad tomehr ūrīniba us labo leetu nemitejās. 1890. g. R. Schuberts īspelnījās no inspektora ūunga ūslawas rakstu par skolas kreetnu wadibu. 1891. g. tas pahrgahja atkal us draudses skolu pee Salās basnizas par ehrgelneku.

„Baltijas Wehstnesim” buhdams zīhtigs, ustizoms lihdsstrahdneks, Kristaps Schuberts tajā rakstījis, bes daudseim ūaojumeem, wehl ūhabdus rakstus: 1889. g. „Dschordano Bruno”, „Par Aufekla raksteem”; 1892. g. „Rahds wahrs par taupibu un iſchlehrdibu”, „Sahtibu becdribu lectā” u. z. Tad wehl ūletonā: „Pahwēts Leons XIII.”, „Heimburgas romana tulkojums” „Die Andere”, latviski „Diwas mahjās”, un „Pa deendusām”, kura rakstu wirkne eefahķas 1889. g. —

Bideru Juris (Sebris).

Esmu dīsimis 1859. gada 25. martā Zefwaines Ludses mahjās. Pirmo isglihtibu dabuju paprečīsh Zefwaines pagasta skolā pee ūawa brahla, wehlak draudses skolā pee A. Daugula un J. Dībriķa. 1876. g. eestahjos Baltijas seminarā kā kroza stipendiats. Seminarā tolaik mahzījās pulzīsh zīhtigu jauneklu, kas ahrpus skolas darbeem nopuhlejās ar tautas dseefmu krahfchanu. Sakrahtas dseefmas suhtiju Brihwsemneekam us Maskawu. Tīk ko seminarā eestahjees, peewenojos ari es ūhim pulzīnam, jo tad bija ari manā ūrdi radušķas jo filtas juhtas prečīsh ūomas tautas un tehwijas. Kad Brihwsemneeks tautas dseefmas bija isdewis, tad ari apstahjās muhsu starpā tahlaka krahfchana. Ap 1880. g. es eefahku mehginatees literariskā laukā. Dashti laika tulkojumi un dzejoli nodrukati „Balt. Semkopī” ar Sedoxu Jura parakstu, dashi „Balī” ar Bideru Jura parakstu. Seminarā nodarbojos ari ar muhsu un dseedafchanu; fabiju ūhetrus gadus par seminarā kroza wadoni un nehmu dalibu gandrihs katra R. L. Veedribas konzertā, kā ari otrs Latweefchu wišpahrigās dseed. ūhehtīks, kur

ispelnijamees trescho godalgu (pirmo no mihru foreem). 1881. g. beidju feminara kurstu ar godalgu. Tam pafchā gadā peernehmu weetu Ruzavā pee Schenberga privat-progimnasijs, kur strahdaju wefelus feschus gadus. Wifā fchāi laikā it ne ka neusrakstiju, jo pahrleezinajos, ka finu wehl loti mas, lai waretu zitus raksteem pamahzit. Ta tad neatlikās ne kas zits, ka mahzitees un atkal mahzitees. Un fchos feschus gadus waru pilnigi nosault par mahzibas gadeem: no grahmatām eepasinos gandrihs ar wiseem leelakeem paidagogeem; skolā wingrinajos mahzishanas un audzinashanas prakſe; satiksnē ar amata beedreem, kas bija augstaku isglihtibu baudisfchi ne ka es, mahzijos ari us latra fola. Tīkai 1887. g., kad biju atstahjis Ruzavas weetu (slimibas labad) un nometees Zarnikawā pee brahla us dīshwi, fahku atkal dzejot un rakstīt; pahrtulsoju Pantenija „Das rote Gold“, kas nodrukats 1889. gada „Balſi“, Turgenewa „Затишье“, kas nodrukats ta pafcha gada „Austrumā“. Ari dzejoli nodrukati Austrumā. Zarnikawā nehmu dīshwi dalibū tureenes labd. beedr. darbibā, dseedafchanu un preefch-lafhjumus weizinot. Te fahku ari preefch „Balt. Wehstn.“ strahdat. Turpat israudīju ari dīshwes beedreni, Reekstāu Nataliju, kuru, Palangās draudses skolotaja weetu peernehmis, 1889. gadā apprezeju. Palangā eefahkās mana nopeetnāka un patstahwiga darbiba. Sche pahrtulsoju Turgenewa „Дворянское гнездо“ un farakstiju pahrfpreedumus par wairak grahmatām, kas nodrukati „Balt.-Wehstnesi“, fazereju wairak rastus preefch „Austruma“. Ari tagad wehl skaitos par „Balt. Wehstnescha“, „Austruma“ un „Konverfazijas wahrdnizas“ lihdsstrahdneku. Pee Palangas progimnasijs ispildu fchim brihīsham luteranu religijas un dseedafchanas skolotaju amatus.

Peteris Leepiāſch-Austrīſch.

Austrīſch (ihstais wahrdas Peteris Leepiāſch) dīsim. 1856. g. 30. aug. Kalneneefchu Jaunsemīs pee Zehfīm, pabeidsa Zehfī aprinka skolas kurstu, 1880. g. Zehfīs eerihkoja pirmo Latweefchu grahmatu pahrdotawu, tagad turpat drukatawas īpafchneeks. Rakstneezibas laukā A. strahdajis pa leelakai datāi tīkai preefch teatra; wiaſch farakstijis: „Jokotajs, skatu ic. preefch humoristigeem wakareem“, „Wehja grahbfīs“, joku luga weenā zehleenā, un „Mahzau tiziba“, skatu luga trijōs zehleenīs (pehdejā wehl manuskriptā); tulkois un lokalisejis wairakas weenzechleena ludsinas, bes tam lugas: „Pagasta nabags“ un „Paulibas likumi“ un pahrstrahdajis kopā ar Burtneeku „Dīshwibū preefch Zara“. Austrīſch, Zehfīs dīshwodams, dīshwi peedalijees pee weetejas labdar. beedribas darbeem, fewfchī zildinadams tureenes teatra uisselchanu. Peteris Leepiāſch-Austrīſch bijis zihtīgs „Baltijas Wehstnescha“ lihdsstrahdneeks, fahlot no ta laikā, kur wiſch pahrwehrtās par deenas awiſi.

Rabantu Jahnīs.

Rabantu Jahnīs ds. 1855. g. 5. novembrī Slokas Mahzitaj-muišchā, no kureenes wiaži wezaki drihsumā pahrgahja us klaheto Wal-

termuischu. No tureenes, pa starpām wehl pahris zitās nomas weetās padſihwojuſchi, tee 1876. gada paſafari pahrgahja uſ tuwejo Salu, ſawā noſirkā ihpafchumā, kur taſ paſchā gadā, ſenak noſeguſchu wehj-dſirnawu weetā, uſzehla jaunas wehjenes, kuras pehz tehwa nahwes, 1884. gadā, Rabants wehl tagad pahrwalda. Diwas leetas jau it agrā behrnibā maſo Zahni it ſewiſchki peewiſka: dabas apluhkoſchana un burtu ſihmeſchanas maſkla! Skolas Rabants dabuja jo maſ apmeklet, tikai pahris gadu, no 1865.—1867. gada, Skolas elemen-tarſkolu. Toreis leetoia Wahzu mahzibas waloda wiram ſcho eestahdi nedarija neko ſewiſchki mihiſu, ta ka dſihwes pahrmaintas dehli ſkolu atſtahjot, pehz taſ nejuta nekahdu leelu ſchelumu, bet jau ar diw-padſmito, trihdpadſmito muhſcha gadu tehwam jo zihtigi palihdſeja dſirnawās rihkotees, pee tam ſatru iſdewigā brihdī nododamees grah-matām. 1877. gadā, Kreewu-Turku kara laikā, Rabantam ari waja-dſeja eestahtees ſemfargōs, bet kara lauku neaiffneediſs, wirſch pehz kahdu triju mehneshu ilga deenatſilaika kluva atkal atfwabinats uſ mahjām. Tehwa mahjās Rabantam lihds ar faweejēm bija japeezeefch ſahpigī ſaudējumi: bija japaſwada uſ ſapeem wiſi ſawi brahki, no teem trihs pеeaugufchi jaunelli, no kureem Gufs, pirmais pehzteziſ, bija ſewiſchki apdahwinats, pret ſatru laipns un paſemigš. Wezaki netaupija puhiņus, tam lihds tift pee iſglijtibas. Bet 1879. gadā nogahju-ſham uſ Jurjemu, kur eerakſijās teologijas ſakulatē, tam atkahtojās aſtau iſpluhiſchana zaur abderes plihſchanu plaufchōs, ta ka 1880. gada ſakumā bij jaatſtahj augiſkola un jaapmetas pee wezakeem, kur 1882. gada paſafari, 25. muhſcha gadā, nolikās uſ pehdigo duſu.

Rabantas rakſteeni „Baltijas Wehſtneſ“ wiſs leelums ir ſuoſumi, bet ari daſchadi garaki rakſti. Pirmee no teem atrodas 1875. gada gahjumā. 1879. gadā no drukati ſtahſti: „Pagahjuſchi laiki“ un „Ka-nadeefchu waroniſ“. Rabants jo zihtigi un paſtahwigi wiſuſ ſvari-gaſos ſafneedjamos atgadeenus etc. no ſawas apkahrtneſ pawehſtija „Balt. Wehſtneſim“ (ſem daſchadeem parakſteem). 1887. gada gahjumā atrodas garaks aprakſts par „Dubultu juhemali“ un par „ſpitaliſbu“. Peeminams, ka pirms Rabanta par ſcho bihſtamo fehrgu neweeniſ atla-hibai ne ko nebija wehſtijis. Zaur Rabanta rakſteenu wehrsās eestahſhu uſmaniba un drihs pehz tam ari ſinibu wihruba uſ ſcho ſlimibu.

Laiſſu Peteris.

Weetalwas „Aispurwes“ pušmahja ir mana dſimtene, kuras rijā 1862. gada 26. dezembrī eſ ſā dwiabehrns peedſimu. Mani wezaki ar trim ziteem wezakeem behrneem dſihwoja ſche uſ ihres. Tehwos bija ſkroderis un kad eſ jau biju 4 gadus wez, tad wirſch atmeta ſkro-dera amatu un uſkehma Weetalwas muiſchā pušgrauda weetu preeſch weena ſirga ſpehla, bet wehlaki Weetalwas lopmuſchā „Silmuiſchā“. Ta ſā nu bijām faweeem wezakeem 5 behrni, tad tikai wezakā mahſa un wezakais brahlis wareja dſihwot pee wezakeem, bet jaunakā mahſa un mehſ abi dwiabehrki tilam nodoti jau ar 6. dſihwibas gadu pee

swescheem par zuhsganeem. 1873. gada rudenī, tā tad gandrihs 11 gadus wežs, eefahku eet Weetalwas pagasta skolā „Rufchendē”. 1877. g. rudenī eestahjos Weetalwas draudses skolā pee skolotaja Jura Kalnīxa; bet tā kā nahkofchā pawašari, 13. aprīlī tehwōs nomira, tad gimenēs apstakki tapa tik behdigi, ka man wajadseja iſtahtees iſ skolas. Tomehr skolotajs Kalnīxch neiſlaida un ſkoloja mani us ſawa rehčina. 1880. gada beidsu draudses ſkolas kurfu un dabuju gatawibas leezibu. Lai ſagatawotos us Walkas draudses ſkolotaju ſeminaru, wehl paliku draudses ſkolā, bet tad 1881. gada jaungadā mans tehwifchklais gahdneeks, ſkolotajs Kalnīxch, tika iſmēts no ſawas weetas, tad bes wiſas palihdsibas un wiſeem lihdſekleem palikuſcham bija jamet ſchis nodoms pee malas. No 1881. gada 23. aprīļa lihds 1882. gada aprilim tapebz fabiju Tolkas dſirnawās par mahzelli un ſcho weetu flimibas dehł atſtahjis, 1. junijā eestahjos pee Weetalwas-Ödseenas pagasta ſtrihwera, nelaika Wilipa Schulman, par mahzelli. Jau biju eegumis fewim labwehlus un fahku ſagatawotees us eestahſchanos Jurjewas ſkolotaju ſeminarā, tad kritu wiſus nodomus un wiſas zeribas iſnihzinofchōs dſihwes apſtaklōs. Mani apfuhdseja 1883. gada 27. julijā par wainigu pee Weetalwas kapfehtā iſdaritas Ödseenas dſimtfungu ſapa krustu no lauſchanas, tā kā tiku apzeetinats. 1884. gada rudenī Zehſu ſemes teefā paſludinaja atſwabinaſchanas ſpreedumu. Skubinats no ſaweeim brahleem, 1885. gada majā dewos us Maſkawu, meſlet fewim kahdu weetu, bet weetas neatradis, biju ſpeests atgreetees us Rīgu, tur 1886. gada aprīlī un majā ſtrahdaju pee Rīgas vilfehtas polizejas awises par latwiſku tulku. 1886. gada dezembri eestahjos Augſch-Kursemē pee Swentes, Grendes un Aronas pagasta ſtrihwera Ramana par paligu. 1887. gada 3. junijā atſtahjis ſcho weetu, dewos us Peterburgu, tur lihds 1888. gada janwarim fabiju, pehz kam atgreesees dſimtenē, no metos Ödseenas muisčā, mahzidams wairakus behrnuš privatmahzibās. No 1892. gada 1. ſeptembera nodarbojos weenigi ar awiſhneeziбу, rakſtidas wairakeem Latweeſchu laikrakſteem.

Ar 1886. g. fahku ſtrahdat pee „Baltijas Wehſtneſcha”, eefuhtīdamē daſhadus ſtāvjuſmus un drūfkas un no 1888. gada daſhus rakſtus, gan eewadu, gan ari ſektona nodaſai*).

*) Gewadrafkti: 1889. gadā: Par ſodifchani, Par ahrſteem, Par wezmahdem, Muhiſu ſtudentu pabalſtſchanas leetā, Latweeſchu un Igaunia tautas iſglītiba, Kartupeļi, Par tautas iſglītibū un tautas ſkolu Wahjijā, Lopu kopſchana un ba-roſchana. 1890. g.: Par laſameem galdeem lauku labdarigās heedribās, Putnu ſaudſeſchana, Drehbes, Laſiſchanas mahkla, Rīgas atſlahu dahrſu un partu wehſture, Par lauku amatneekem, Eſeet taupigi ar malku, Beedribām, Jahnogu wiſns, Par ſkolu ogaiſmoſchani, Maije, Par gebrichſchanas, Pagasta weetneek jeb riņas vihri, Čewehroſamakās pilis muhiſu tehvijā. 1891. g.: Kartupeļi jebu ſchītſchana, Par riņaschanas ſpehju, Leipchi waj Poli? Kaut kās par zilweka ahreeni un ahrigo daſlumu, Apini wehſture, Apini, Školu ſtatistiķa 1884. gadā, Laikrakſti abonenteem vee weza gada beigām. 1892. g.: Meſchs un wina eſpaids us ſemes augļibū un klimatu, Šweeſta waj ſeerā, Gelu putekli kā weſelibas mattataji, Kas darams, lai laikrakſti wairak iſplatitos, Muhiſu amatneeku fahrtai, Mineral-mehſlu iſletoſchana ſemkopibā. — Jo projam ari dauds rakſtu .peelitumā”.

Kahrlis Ports.

Esmu dīsimis Skujenes Breeschu krogū 1863. g. 21. novembrī 1879. g. beidsu Mahlpils draudses skolas augstako klasī, 1885.—1886. g. biju Weetalwas-Odseeeneefchōs mahiskolotajs. No 1887.—1888. g. nodarbojos weenigi ar rakstneezibū, iſtulkodams Latweefchu walodā 32 Jw. Turgenewa un 16 ziti rakstneeku (ihpaschi L. Tolstoja) romanus un stahstus is Kreewu walodas, no kureem kahda dala jau eespeesti. Starp teem minami „Duhmi“, „Lehwi un dehli“, „Klara Miltitsch“ no J. Turgenewa, „Anna Karenina“ no L. Tolstoja un „Noſeegums un ſods“ no Dostojewſka; pehdejee 4 romani wehl neeefpeesti. 1890. g. noliku pilſehtas draudses ſkolotaja eſtamenu; no 1892. g. pagasta teefas un waldes rakſtredis Dreiliņu pagastā pee Rīgas. Pee „Baltijas Wehſtneſcha“ strahdaju no 1886. gada fahſot^{*)}. Schajos 6 gaddos eſmu bijis pastahwigš ſixotajs; eſmu ari farakſtijis wairak apzerejumus par ſadīhwes jautajumeem, par ſem- un lopkopibū u. t. t. Rakſti, ſhmeti daſhadeem burteem, eeweetoti pa dalai kā eewadraſti.

Kriſtjahnis Biggis (Spulgonis).

Kriſtjahnis Biggis (Spulgonis) dīsimis 1866. gada 5. dezembrī Mas-Salvā — Augſch-Kurzemē — apmeljeja pirms Jaunjelgawas ap-rinka ſkolu un to 1882. gada dezembrī pabeidſis un weenu gadu Jelgawā zaur priwat-stundam ſagatavojees, eestahjās Jelgawas realſkolā, kuras pilnu kurſu ar ſekmem nobeidsa 1886. gada dezembrī. Pusgadu wehlak Spulgonis eestahjās Rīgas politeknikā, iſrededams par ſauv spezial-axodu tirdsneezibas ſinibas, nehma tapat kā Jelgawā pee laſamā wakara ſche dalibū pee politeknikas Latv. studentu ſabedribas.

1890. g. septembrī no politeknikas iſtahjees, dewās uſ Kreevijas leelako tirdsneezibas zentru Odefu, kur pirms bij par koreſpondentu un wehlak kahdā akziju beedribā par pilnwarotu weikala waditaju. Schim brihscham kahdā Lodsas leeltirdsneezibas namā.

Literarifki Spulgonis nodarbotees uſfahla jau 1883. g. eeweetodams daſhus ſihkakus raschojumus J. Matera waditā „Teſt Wehſtneſi“, tad „Notā“, pahri dzejolus „Austruma“ pirmajā gada gahjumā un wehlaki ſlaitidamees par „Balt. Wehſt.“ pastahwigū lihdsſtrahneeku. Bej daudseem tulkojumeem, kā „Dſelſs ahmura ihpaſchnecks“, „Wezais Lapis“ u. t. t. nodrukati „Balt. Wehſtneſi“ original-stahſti „Reaismirſteles“ un „Gobleju Zahniſ“ un daſhadi ziti rakſteeni.

Augusts Deglawš.

Augusts Deglawš dīsimis 28. julijsā 1862. g. Krone Plepju muiſchas Wihgantōs; weenigās ſkolas mahzibas baudijis no 1870.—1876.

^{*)} „Baltijas Wehſtneſi“ eespeeti ſchahdi mani rakſti. 1886. g.: Dſelzela rātōs, original-stahſts; no Turgenewa ſchahdi stahſti tulkoti: Brigadaeers, Meichs un ſtepe, Egowa. 1887. g.: Beschina lihzis, Lebedjana, Rīb! 1889. g.: Šauflis, Ilguņs-greks uſ juhras, Viruts. Bej tam wehl dauds ziti.

g. Auru muisħas pagasta skolā. Negribedams kluht par semkopi, Deglaw's 1886. g. pahrgahja dīhwot uš Rigu, kur pirmajōs gaddōs pelni ja fewim pahrtiku fa' podrestsfiks pee daħħadām leelakām foku tixgħotaju firmām. Waħas brihsħoðs autodidaktifki tħalli taħla k isgħiħtoddam es un ar neapfslahnejmu fahrumu dašħadas kreetnas grahmatas la-fidams, Deglaw's pamasm fahla peggrefti weħriku rakstneezibai, israħbidams fħajjaj arodā eewehrojamas gara dħawmanas. Attklaitot tulkojsumus, pirmais Deglawa original-stħażi, sem peenxemta wahrda „A. Saimneek-deħħi“, „Prezibas behda“ parahdiżas „Deenas Lapā“. Sem ta paċċha wahrda Deglawa weħla k „Balt. Weħstnejfi“ laida kla jā „Wezo pil-fungu“, kifx-nodibinaja Deglawa rakstneeka flawu. Ta' paċċha laik-rakst waħla k nodru kats ari wiċċa romans: „Starp diwäm uġunim“ — wiśleelaka is romans Latweeħchu literaturā. Abi f-ħee minetee stħażi, ka ari stħażiex „Lamei u pēħdām“ iż-żidot feñi klasifikas grahmatikas. Jo eewehrojams rakstu darbōs no wiċċa i-snabks fħinu ruden: weħstur is-tekst teħlojums no Latweeħchu dīħwies wiżżeena pēħdejōs 40 waej 50 gaddōs. Zaur raksturu fmalku fihmeħhanu eewehrojama Deglawa kliż- „Virgus wakarā“, kas' nodru kata Sieħla ka kalendarā 1892. g. gaħ-jumā. Deglawa darbōs atrodam wiżzauri reti dabig i-tekst lotu muhf lauzeneeku fad-fihwi*).

Skrusifhu Mikus.

Skrusifhu Mikus d'simis 1861. g. 26. janwarji ka Neretas Stananu mahju tagadejja ihpaċċheekha Mikela Skrusifha un wiċċa feewas Dahries-pirmais deħħi, palika li ħi fuwar 11. gada mwezaku mahjās, fur baubija pirmas mahżibas. 1872. g. eestħażja Neretas kesterha skolā. 1874. gada II. puġgadu aistgħażja uš Jekkabmeesta aprinla skolu, kuru nobeidi ja 1876. gada. Puġgadu mahjās usturejjes, peenekha weetu pee grasa Schuwalowa inspektora Salwa un pēħi inspektora nahwes bija par mesħkunga palihgu Taubes muisħa no 1878.—1880. g. Privatā żeljā sagħatawojeeς preeħx klasifikas gimassijas, 1881. g. eestħażja Jelgawas realiskolā, kuras kuru 1882. g. nobeidsi, aistgħażja uš Rigu un tu-reenes politeknika wiċċiprim studjeja arkitekturu, weħla k nododamees weenigi dabas sinibàm (is-ķimijas un laukfa imneeziżbas). Is-politeknika iż-żistħażja 1889. g. 1892. g. aistgħażja uš Jelgawu, kur strahdaja „Austruma“ un „Leħwija“ redażxijas, buhdams bes tam par pastħawwigu lihdha strahdneku pee konn wahid. Wiċċa literariskà darbiba eefahklas 1874. g. 1887. g. Maßkawā tika p-eppreesta Reinberga premija par „Seħleem“. Bes tam pa studijas laiku dīħwi peedaliżjas pee Latw. Beedribas darbeem un pastħawwigi strahdaja pee „Balt. Weħst.“, buhdams par referentu un pahrfpreedeju preeħx maħfflas, amatneezibas u. t. t., ka ari rakstidams eewad rakstus, wiċċwairak etnografskus un weħsturiskus. Wiċċa ari tulkojis un lokali sejjis wairak lugħas, feñi klasifikas preeħx Riga 1890. g. Skrusifhu Mikus bija par ekspedizzjias wadoni, kura laik āpzeloja Lejas-Kursemi, etnografsku materialu krahħxha noluhha.

* H. J. Drawin-Drawneka „konwersazijas wahrdu“.

Ludwigs Greens.

Ludwigs Greens dīsim. 6. dez. 1868. g. Kursemē, kroa Friedrichslustes Mas-Greens. Kroa Behrsmuischās 4 klas. pagasta skolu no-beidsis, winsch apmekleja Jelgawas gub. gimnāziju un tad, azu slimibas dehl, eestahjās Jelgawas realskolā, lai buhtu wairak fagatamots preefsh praktikas dīshwes, ja slimibas dehl newaretu galigi nobeigt skolas mahzibas. Nobeidsis realskolas kurfu 1889. g., ta pascha gada sept. Greens likās immatrikulees Baltijas politeknikas tirdsneezibas nodalā; 1892. g. sept. atmēta studijas un strahdaja „Tehwījas“ redakzijā. Ari jau agrak Greens nodarbojās ar rakstneezibu. 1888. g. Greens bija par lihdssirahdneku pee „Tehwījas“, pehz tam strahdaja pee „Balss“ kā rezensents preefsh Latv. teatra un fazeredams rakstus is tautas faimneezibas. Baltijas fadishwes un statistikas (2 gadus); 1890|91. g. ispildija tādu paschu uđewumu pee „Balt. Wehstn.“; ari daschi dsejoli no Greena parahdjuſchees („Austrumā“ un „Balſi“); winsch tulkojis no E. A. Königa raksteem „Goda atreebejs“; bes tam winsch rakstijis ari „Dūna-Zeitung“ ai un „Lībausche Zeitung“ ai. Greena raksti parakstiti ar L. Semgaleetis, L. S-tis, L. Z. un zitadi. Azu wahjibas dehl atstahja darbibu „Tehwījas“ redakzijā, usfahldams pats fawu tirdsneezibas weikalu.

1890|91. g. teatra sesonai sahkotees, neaismirtšamais Dihrika tehws Gr.'u isredseja par „Balt. Wehstnescha“ teatra rezensantu, kurā weetā tas palika, kamehr winam no Rīgas bij jaſchķras. „Balt. Wehstnesi“ Ludwigam Greenam gan ar daschadeem paraksteem, gan ari bes paraksta nodrukati wišwadi raksti, kuruš winsch fazerejīs. Weiflu ūpalwu apdahwinats, Gr. gadeem pafneedsa „Wehstnesim“ referatus gan par „Latv. draugu beedribas“, gan ari par „Sinibū Kommissijas“ tēhdem, kā ari diwus gadus par Rīgas Latweeschu Beedribas jautajumu wakareem. Atskatoees no daudsajiem raksteem par Baltijas, ūfischi Latwījas fadishwi, tautas faimneezibu un statistiku, Gr. nahzis klajā ari kā grāmatu, ūfischi stahstu, lugu un dsejolu krahjumu apspreedejs. Ar ūfischi mihlestibu un zeenibu Greens satrā weetā un leetā pēekhrās nelaikim Dihrika tehwan, kusch winam 1891. un 1892. gadā, eedams us Arensburgu ūfelotees, ustizeja mehnēscheem patstahwigus redakzijas darbus. 1892. gadā uš Jelgawu pahrgāhīs dīshwot, Greens palika ustizams draugs un lihdssirahdneeks „Baltijas Wehstnesim“.

Teodors Hahns.

Teodors Hahns, kahda Rīgas nama ihpafschneeka dehls, peedsimis 1862. g. 17. janvarī. Pehz tik ko palaista festā dīshwes gada tas sahka apmeklet „Sw. Gertrudes puiseau elementarskolū“ un to pabeidjis, pahrgāhja „Pilfehtas real-skolā“. Pehdejo mahzibas eestahdi apfolvejīs, winsch, pehz nolikta eeredrau ekfamena, 1878. gadā eestahjās telegrafa deenastā. Bet šo eeredrau gaitu winsch staigaja tilai 2 gadus; jautrdabīgais jaunelkis schai mekaniskai biro-dīshwei nespēhja is-wilinat nelahdu pastahwoſchu interesī, kalab tad ahtrā rokā palika par

polizejas eeredni. — Polizejas deenastā winsch fabija lihds 1888. gadam, pehdejā laikā (4 gadus) Rīgas juhralē. 1889. g. junijā Teodors Hahns peestahjās „Baltijas Wehstnesim” par teesu referentu un wehlak ari pee „Balss”. Wina teesu finojumi, sihmeti ar Ē h., pa tām starpām pastahwigi modinajuschi lasitaju interesī un eeguwuschi wispahrigu peekrischanu. Beigās wehl aishrahdam, ka Teodors Hahns ari dramatiskā laulkā war usrahdit daschus panahkumus. 1891. g. Rīgas Latv. teatra kommisija pereahma tā romantisko psaku „Staburaga meitīna” un gadu wehlak wina otro darbu, dramatisko teiku „Turaidas Rose”, lugas, kuras fawās daudzejās israhdes atraduschas leelako publikas peekrischanu.

Roberts Behrsiņš.

Roberts Behrsiņš dzimis 28. februārī 1868. g. Dschuhfistes Rihpelēs, kur wina wezaki wehl tagad dīshwo. Pirmo mahzibu winsch baudija mahjās un wehlak weetejā pagasta skolā. 1884. gadā winsch eestahjās Irławas seminarijā, kuru pehz 3 gadeem sekmiņi nobeidsa. Pehz tam winsch aīsgahja uſ Sloku, Widsemē, wehlak uſ Leel-Gezawu, Kurszemē, par skolotaju. Abās weetās winsch usturejās tikai ihſu laiku, jo jau drihs tas tika eewehelets par pirmo skolotaju dzimtenes draudsēs wezakajā pag. skolā, pee kuras Roberts Behrsiņš wehl tagad strahda. — Jau seminarijā buhdams, Roberts Behrsiņš fahla walas brihschōs nodarbotees ar tautas gara mantu krahschanu un wehlak išmehginaja fawu spalvu, rakstidams par daschadām leetām laikrafstōs. Leel-Gezawā Roberts Behrsiņš ihſā laikā usrafstija ap 1000 tautas dziesmu un 500 mahāu tizibas atleekas. Kā panahkums no to-reisejās tautas gara mantu krahschanas usluhlojama Jelgawā Ē. Ī. Drawneeka isdodama grahmatina: „Latvia ū vijolites, tautas dziesmas ar mēldijām” un „Deewī ū un Welns”, tautas epus gabals, eespeests „Austrumā”. Ihpachā grahmatina (Jelgawā pee Reinberga) išnahza ari Roberta Behrsiņa atdzejojums „Klara Hebert, romantschu wainags”. Pee „Balt. Wehstnescha” winsch pastahwigi strahdājis, fahlot no 1889. g., rakstidams wina fewischiķi eewā drāfthus par literaturu, fadsihwi un semkopibū, kā ari dauds un daschadus šhkumus. 1892. g. fahkumā „B. W.” bij nodrukats Roberta Behrsiņa tulktots ēberfa romans „Weens wahrdēs”. Wina raksti allasch parafīsti ar: „R. Behrsiņš”, „R. B.”, „Rubis”, „R.” u. z.

Peteris Dambitis.

Peteris Dambitis dzimis 1865. g. 21. novembrī Katrinas Pu-puru mahjās, Ēhrgļu draudzē. Skolas mahzibas baudījīs wišpirms weetejā pagasta skolā, pehz tam Ēhrgļu pareistīzīgā draudsēs skolā, no kureenes eestahjās Baltijas skolotaju seminarā Rīgā. No 1887. lihds 1892. g. skolotājs wišpirms Leepkalnes Osolobs, tad Katrīnā. No sā. g. janvara mehn. muischās pahrwaldneeks Ēeffch-Kreevījā. Pee „B. W.” lihdsstrahdiba fahkās 1888. gadā, ar originalstahstu „Burvis Vilars”,

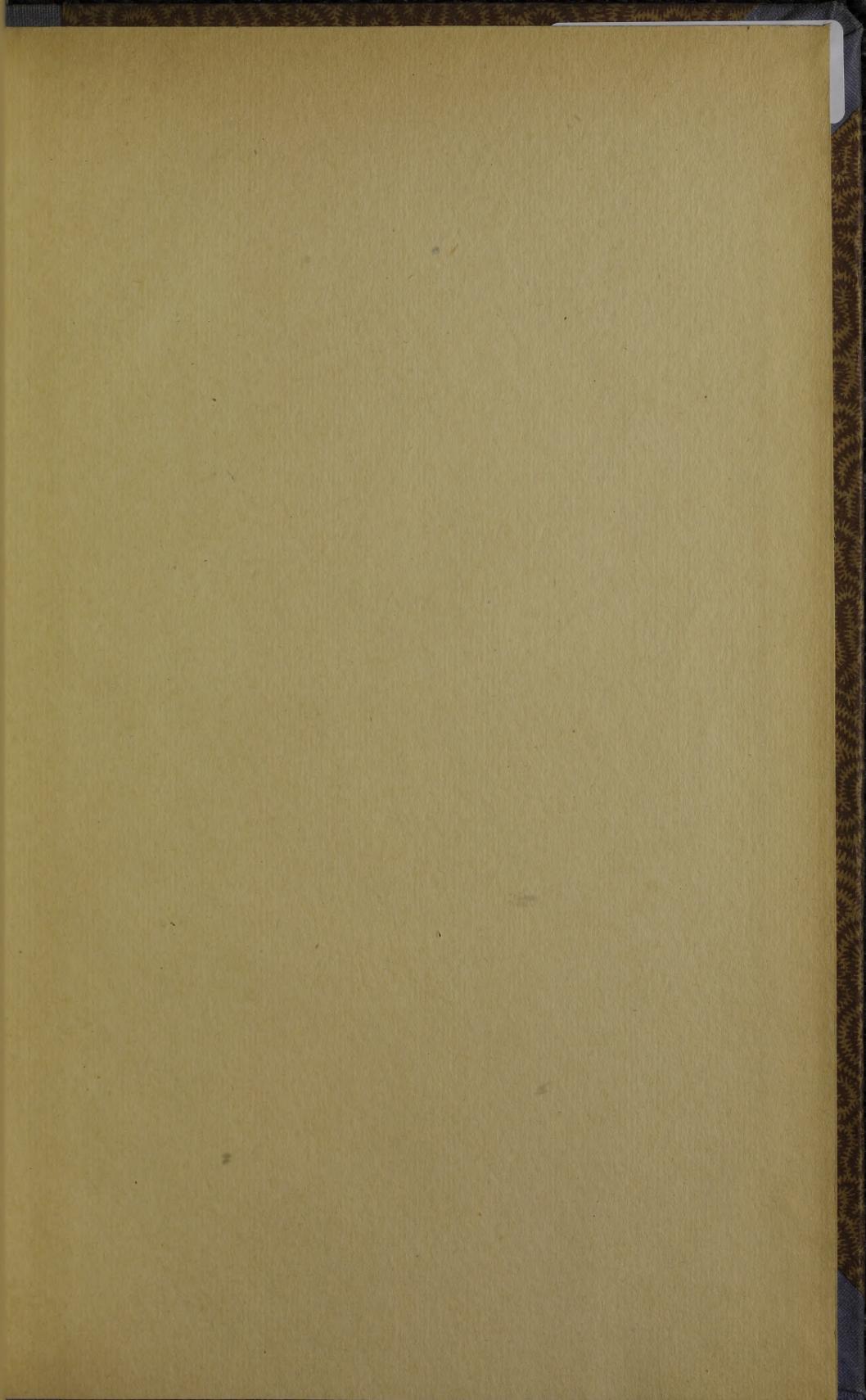
kurfsj nodrukats ta paſčha gada gahjumā. Ta paſčha gada otrā puſē, — lā ari wehlakōs gada gahjumōs wairak eewadraſki. Tad wehlstahsti „Andreja wakarā“, „Meers haro, nemeers poſta“, „Jaunais gruntneeks“ un daschadi ſhkumi ſeletona peelikumā. Pseudonims: Pupureetis.

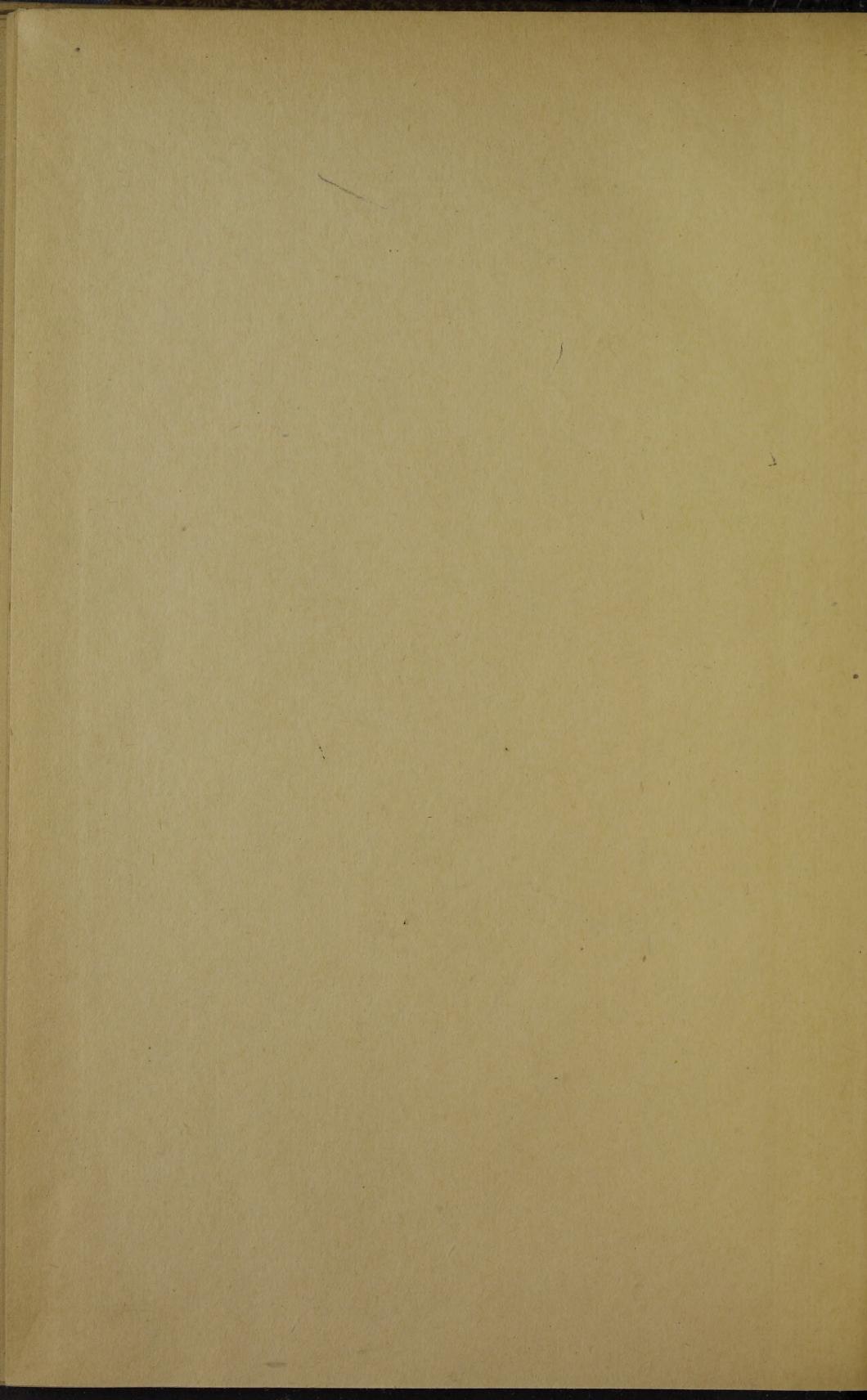
Sjis nu buhtu „Baltijas Wehstnescha“ eewehrojamako lihds-strahdneeku pulzinsch*). Lai gan tas, kā redsams, deesgan prahwā, to-mehr tajā wehl truhfkst dauds Latvju wihru, kuri — weens leelakā, otrs masakā mehrā — ar faweeem rakstu darbeem pabalstijuschi un wehl tagad pabalsta „Baltijas Wehstnescha“ zenteenus. Tā kā mums naw eespehjams pasneegt wisu fcho godajamo tauteefchu dīshwes aprakstus, tad wišmasak lai godam un ar pateizigu atsinibū peeminam wišu wahrdus.

Tā no wezakeem laikem jamin: skolotaji J. Swaigsnite (†), J. Nath minders (†), K. Neulands, J. Dihrikis (Jurjewā), J. Grube (†), A. Tullijs, Kahrлис Klawinsch (wehlak kahdu laiku „Ratas“ redaktors, rakstīja par wingrofhanu), J. Breiķis (juhras skolotajs), P. Seewalds, A. Petersons, pāschu skolotaju tehnis Jahnīs Zimse (†) u. z.; advokati J. Friedemanis Peterburgā, Jahnīs Sakitis (†) un Friedriķis Grossvalds (rakstīja kā studentis sem wahrda Līhgo); daschadu darba arodu peederigi K. Kalnīnsch (Skulbergi), Peteris Allunans, H. Kursens, J. Steinbergs, Breedis-Bojeneeks (filologijas kandidāts), Alekanders Rehsche (†), D. Grünthals, Juris Maters (wehlak „Baltijas Semkopja“ redaktors), P. Pruhfs, O. Berkaus, Kahrлис Bertrams, Brenzenu (Aronu) Matīss, P. Kupītīche, J. Ēglitis, Ad. Dre, Minna Freimann u. z.

No jaunakene laikem kā zihtigi līdzstrādnieki minami: cand. phil. J. Sibpols, cand. jur. J. Kreuzbergš- Lībdu mneeks (abi rākstija kā studenti); skolotaji J. Purapuke, Jahnis Schlefers, Peterfons-Dsintars; kimijs kandidats Kāhrlis Widinsch, mahzitojs Jahnis Sanders, Peters Ewers, stud. theol. Al. Reedre, politeknikas studenti Meschaku Kāhrlis, S. Gustaws, J. Deglawš un P. Mengels; tad Al. Janfons (Wezais Sačha), Peterfons-Linksmiņš, Pehrkons, Weetalweete, Jahnis Kalnīnsch, P. Graubīnsch, Lejas-Kruhīnsch, Fr. Bajinskis, Fr. Grīvīnsch, Zelmiņš, Stumburs, studenti J. Teikmanis un L. Behriņš, P. Enbergs, J. Tomiņš, un wehl daudzi ziti. Newaram jau wifus zeen, tautefshus pefault pee wahrda, kuri jo laipni pabalstijuschi muhsu zenteenus, bet wifeem, itin wifeem lai ir issazita ūrīniga pateiziba, tapat kā wifeem godajameem lasitajeem un lasitajām par parahditu ustizibū notezejuschi 25 gados. Uspreezigu, laimigu redzēshanos pehz atkal 25 gadeem!

^{*)} Biografijas sakārtotajām — zīk eespehjams — pehž lihdsstrahdības wezuma. Daschadu kaweklu dehl (fā wehlu eesfuhrot biografijas u. z.) schi fahrtiba weetām nav eewehrota, tā fa daschs labs wezakts lihdsstrahdneeks eekluvis jaunaku beedru starpā.

LATVIJAS NACIONALĀ BIBLIOTEKA

0303038560